

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Nucleus Coppensteinus Conceptuum Prædicabilium In Dominicas Festaque omnia per Annum

Coppenstein, Johann Andreas

Mogvntiæ, 1624

Novissimorum Memoriale Coppensteinium Ex Conceptibus Besseanis
Enucleatis Concinnatum. Adventuale Opus. Autore R. P. F. Ioan. Andrea
Coppensteinio Mandalen Ordin. Prædicatorum Theologo.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-51556](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-51556)

NOVISSIMORVM

MEMORIALE COPPEN- STEINIVM EX CONCE-

PTIBVS BESSEANIS ENV-
CLEATIS CONGINNATVM.

ADVENTVALE OPVS.

A V T O R E

R. P. F. IOAN. ANDREA COPPENSTEINIO
Mandalen. Ordin. Prædicatorum
Theologo.

SYLLABVS MATERIARVM
AC CONCIONVM DE QVA-
tuor nouissimis.
DE MORTE.

Per hebdomadem primam Adventus.

CONCIO I. Mortis me-
moriam vim magnam ha-
bet, 2. nec minor ipsius me-
morandæ necessitas, 3. pro-
ut priscorum Instituta pro-
dunt, 4. Ipsaque probat utilitas siue ad
peccata abolenda, 5. siue ad contem-
tum mundi, 6. siue ad alia complurata-
lia.

CONCIO II. Mortis terribilitas,
2. Natura, 3. qualitas, 4. ac vis, 5. non est à
Conditore Deo.

CONCIO III. Peccatum est causa
mortis, 2. perditæque innocentiae, 3. in

homine alioquin inextiminabili, 4.
Deoque simili, 5. sed, heu, lapso.

CONCIO IV. Inde mortalitas ad
omnes transit, 2. & mortalitatis necessi-
tas, 3. & necessitatis robur inuictum, 4.
mortisque statutum, 5. De Enoch & Elia
est questio.

CONCIO V. Interea multos mors
occupat incautos, 2. simul incertos horæ.
3. Proinde vigila, 4. teque prepara, 5. Nam
admissa hic negligentia est exinde incor-
rigibilis.

CONCIO VI. Adiuncta mortis
sunt per se horrida, 2. tum etiam ob do-
lores corporis, 3. ob exempla metuenda.
4. ob Dæmonum tentationes, 5. ac vio-
lentiam.

CONCIO VII. Metuere mor-
tem ignavi est. 2. Nil metue. 3. Est ea
namque benefica in nos. 4. est ipsa bo-
num,

num, 5. Ut de ea sibi quisque gratulari habeat.

DE IUDICIO.

Per hebdomadem secundam aduentus.

CONCIO I. Iudicij memoria semper inculcata fuit; 2. adeo necessaria est, 3. mundo licet illi multum obstrepente, 4. Atque utilitatem experiri.

CONCIO II. Horrenda illius erunt anteambula signa. 2. in sole, cœlorumque Virtutibus, 3. in creaturis, 4. in Luna, 5. ac stellis.

CONCIO III. Iudicialis Diei horror, heu, quantus? 2. Quam incerta? 3. Quam flammea? 4. Quam tempestuosa? 5. Ideoque nomina eius quam dira?

CONCIO IV. Iudice vero quid terribilius? 2. At quis? 3. Qui Assessores eius? 4. Quæ seneritas? 5. Quis comitatus? 6. Vox quam horrida?

CONCIO V. Ergo præterita, futuraque memorare. 2. Simul personas aspice iudicij. 3. rigorem examinis. 4. apertos libros. 5. Iudicij iustitiam, 6. peccataque denudanda.

CONCIO VI. Væ ab gladio Iudicis! 2. Comparere tamen, ac separari omnes necesse est. 3. At prius resurgemus. 4. licet oppido dispares. 5. In loco iudicij. 6. Non baptizati infantes quoque comparebunt.

CONCIO VII. Sententia vero terrificæ erit. 2. non quidem Iustis. 3. sed reprobis.

DE INFERNO.

Per hebdomadem tertiam aduentus.

CONCIO I. Poenæ timor in laude est. 2. quin necessaria inferni quoque memoria. 3. eademque perutilis.

CONCIO II. Inspice diuersa animarum receptacula. 2. comprimis infernum. 3. eiusque locum imum.

CONCIO III. Poenas expende ab irato Deo infligendas. 2. easque varias. 3. Duas tamen præcipue. 4. Sed omnes pro delictorum qualitate.

CONCIO IV. Esse poenas postulat necessitas. 2. & quidem poenam sensus. 3. igne in animas saeuiente.

CONCIO V. Ut plane non esse præstet, quam sic esse. 2. præsertim & in poena damni. 3. quæ omnium maxima est. 4. & multiplex.

CONCIO VI. Non igitur procrastinanda poenitentia est. 2. Nā poena manet tales æterna. 3. Nec iniuste. 4. Sed qui in poenis corpus æternare potest?

CONCIO VII. Est igitur extrema fors damnatorum. 2. Nec fidelium eis proficere suffragia queunt. 3. Numerus quoque eorum est plurimus.

DE GLORIA COELESTI.

Per hebdomadem quartam aduentus.

CONCIO I. Cœlestis gloria est admiranda. 2. nec vlli sat aestimanda. 3. Adumbrari tamen verbis poterit. 4. certe eius memoria est perutilis.

CONCIO II. Præstantia illius liquet per se. 2. tum vero ex epithetis cœli. 3. ex eiusdem altitudine, amplitudine, 4. pulcritudine, 5. motu ac nobilitate.

CONCIO III. Quo maior beatorum est felicitas. 2. beatorum æternitas. 3. et si gloriæ disparitas, 4. Aureola differentiam afferente.

CONCIO IV. Ad intellectum vero, an voluntatem referenda sit beatitudo, quæstionis est. 2. Sicut & hoc, quomodo fiat beatifica visio. 3. De gaudio autem constat, quod maximum sit. 4. deque scientia beatorum amplissima.

CONCIO V. Corpora etiam glorificabuntur. 2. Vbi perfectissima resurrexerint. 3. tunc & quatuor dotibus beabuntur.

CON-

CONCIO VI. Vilefcunt terrena
gustanti cœlestia. 2. Nam illa fluxa trans-
eunt, 3. ac inaniis suis deludunt simul &
infiunt amores sui. Longe autem secus
cœlestia. 4. ad quæ per aduersa est eni-
tendum.

Hebdomada prima aduentus.

DE MORTE

Primo nouissimorum.

CONCIO PRIMA.

De memoria mortis.

Memorare nouissima tua, & in æter-
num non peccabis.

Eccl. 7.

Thema hoc semel posuisse sat est. Nam-
que idem per totum Opus ad fin-
gulas repetendum est con-
ciones.

LEge Deus iusserat, Num. 19. victima-
rum cineres extra castra; in loco mû-
do asseruari, viuaque aspergi aqua: qui-
bus immundi quicunque conspersi ex-
piabantur. Figura hæc cinerea fuligine
delineata memoranda mortis imago est.
Monet ea mortis cineres in anima asser-
uari: lacrymisque perspergi, ad peccato-
rum expiationem. Victimæ autem, è qui-
bus cineres colligemus, sunt Mors, Iudi-
cium, Infernus, & cœlestis Gloria. De
quibus quatuor singulis Conceptus in
quater septenas Conciones vna minus,
suggeremas.

In præsens vero

- I. De memoria mortis effectibus nonnul-
lis.
- II. Memoranda mortis necessitas è sacris
potissimum astruitur.
- III. Instituta Prætorum ad mortis apta
memoriam.

IV. De utilitate eiusdem quoad peccata.

V. Ad contentum mundi.

VI. Itaque ad alia complura.

PARS I.

De mortis memoriæ effectibus non-
nullis.

I. **S**imonides Philosophus, Plut. teste in *Mortis*
Consolat. ad Apollon. pascenti ab se Pau- *memoria.*
sania, Rege Lacedæmoniorum, sibi è *Vitam*
Philosophia minimosynon promeret, è *regit.*
quo melior euadere posset: aiebat: Ho-
minem te, & mortalem memineris. Nouerat
is Regis factum ac animos: & huc nullum
efficacius illo antidotum. 2. Solon A- *2. Factum*
then. ad elatos Græcorum spiritus retū- *ponit.*
dendos, templi Delphici valuis inscripsit
illud: *Nosce te ipsum*, quis, unde, quo ten-
das. Nam viuendo morieris; moriendo-
que vituis.

3. Hæc prima à primo Magistro Deo *3. Magistra*
discipulo primo Adæ lectio facta est. Gē. *est homi-*
2. *Quocumque die comederis, morte morieris.* *nir.*
Comedit: & audit: cap. 3. *Puluis es, & in*
puluerem reuerteris. Hunc stimulum tra-
didit Parcæ, depellendis nobis à peccato:
Hoc speculum addidit nobis opponen-
dum, intuitu ipso humiliandis: Hoc al-
phabetum dedit, quod ab infantia, nobis
ingenitum condisceremus.

II. Neque priscis aliud fuit efficacius *4. Coerces*
vel ad vitia defugienda, vel ad perseque- *in solēscitā*
dum honestum; quam è mortis schola *exprospe-*
reperita disciplina. 1. Hæc vsus Macedo- *ris.*
num Rex Philippus, ne victoria ab A- *5. Consulio*
thenientibus ablata insolesceret, nego- *sapienter.*
tium dedit puero, qui indies mane ipsum
salutaret mortalem: Rex, homo es: viue me-
mor lethi. Teste Aelia. l. 8. var. c. 15.

2. Hinc illud Zenonis Philosophi: Vi-
uentibus tantum fidant Reges: vt & mortuos
tamen quotidie in consilium adhibeant. Horū
vox est Eccl. 3. 8. Memor esto iudicij mei: sic e-
rit & tuum.

Sssss

1. Pro-

6. Admo-
net futuri
providen-
ter.

1. Prodit Plut. in Coniui. 7. Sap. Prolo-
mazum, Aegypti Regem, (famosæ stru-
ctorem bibliothecæ, in qua & cum mor-
tuis quoridie confabularetur:) assidue
caluariam pone se, vel in mediis etiam e-
pulis habuisse, ne qua mortis vnquam
excidere memoria: id est: ipsa sapientia.
Quin & ministris id esse voluit, quiden-
tidem occineret. Rex, inquit: Talis eris. O
sic viuite, ac bibite. 2. Magni Tartarorum
Cham, solum ad inaugurationem con-
scendentis oratio prima est de mortali-
tate sua, de humo parente, de cælo pa-
tria; deq; tumulo. 3. Imperatores Con-
stantinopolitanos die regni auspicari
plures ex ritu adibant marmorarij, di-
uersa monstrantes marmora, percunctā-
tes, ex quo genere sibi mausoleum iubeat
apparari, ita Leont. Episc. Constantinop. in Vi-
tis Patrum. 4. Consulebat Delphicum o-
raculum Zeno, vt refert Laert. lib. 7. quo
vno potissimum vteretur ad vitam re-
ctissime instituendam: datumq; ab Apol.
responsum: Mortuos consule, quasi dicat.
Non, quid ij dicant exspecta; sed quod ip-
se visus cogites: hoc, teq; ipsum audi.
Profana hæc; at sana: Sacra accipe.

Arcet-va-
nam glo-
riam.

III. Basilij institutum erat: quoties epi-
scopali cultu prodibat in pompam; neu
qua gloriolæ titillatio subiret animum;
a certo ad aurem sibi mordicus dici: Pa-
ter, sepulchrum perfici iube. 2. S. Ioannes Elee-
mosynarius, Episcopus Alexandrinus
effectus, sepulchrum sibi struere cœ-
pit, imperfectumq; reliquit: vt, quo mo-
neretur, haberet. 3. Seuerus etiam Impe-
rator quod sibi appararat, ei se viuum
sæpius includebat monumento, mortis
commentator. Quin & subinde loculum
amplexans exosculabatur: Tu es, aiebat,
qui capies, quem vix orbis capit. Sic Dion, &
Xiphil. in vita eiusdem. Eiusdem Sapien-
tiæ Salomona testis vox ista: Memorare
nouissimæ, &c.

PARS II.

Memoranda mortis necessitas & sacris po-
tissimum astringitur.

1. Memoria hæc adeo ad salutem ho-
minis necessaria est; 1. vt Ioan. Cli-
maeus eam basin vitæ spiritualis appellet:
2. Plato sublimem Philosophiam. Hanc
autem cum ad beatam Reip. statum mo-
derandum esse necessariam doceat i-
dem; quanto magis ad vitam recte mo-
derandam? 3. Quid, quod Phytici con-
sentiant, in re omni Finem esse primum
in intentione oportere, in executione
postremum? At mors vltima linea rerum est,
finisque supremus: primum igitur ob o-
culos mentis omnium obuerfari eam
necesse est.

4. Vt enim nauarchus, per vndas re-
cturus nauim, non proram occupat; sed
in puppi ad clauum adfidet: ita per vitæ
fretum velticator non tam natalium co-
gitet imagines, statumq; fortunæ; quam
noticiæ sui, mortisque clauum mente, te-
nearitans in specula Nouissimorum.

II. Et vero ad hoc ab Conditore Deo
peccator homo fuit instructus. Nam Gē.
3. Fecit Deus Adæ, & vxori eius tunicas pelli-
ceas: vt animo voluerent, quod habitu
præferrent: ferrent in mente, quod in o-
culis. 2. Huc illa sanctio spectat, Num. 4. Figura,
Altare mundabunt cinere, & cuncta vasa alta-
ris operient simul velamine hyacinthinarum
stri emundationem.

3. Id mihi fiat; vā! Nam, Ezech. 8. Percuti-
te senes & iuues: eos vero, qui super frontem
habent signum Tau, non interficietis. Est Tau
vltima litera alphabeti hebraici: & si-
gnum vitæ. Et mortis memoria signum
vitæ est; at mortis nota est obliuio mor-
tis. 4. Hinc Elias, 4. Regum. 1. & Baptista,
Matth.

Matth. 3. quod zona pellicea cincti legantur, est; quod in mortis ipsa memoria viverent. Nimirum

Ipse iubet mortis te meminisse Deus.

*Alph-
nien tam
9. Adpa-
randi on.
Bimoniam
Exempla
Sacr.* III. Meminisse studuerunt, quotquot
vnuquam partem vllam sanctitatis attrige-
runt. 1. Iob. 30. *Scio quia morti trades me: v-
bi constituta est domus omni viuenti*: 2. Idem
& Iudaeos scire volebat Rex Iosias; 4.
Reg. 23. quando lucos succendit, commi-
nitur idola; perque delubra sparsit ossa
mortuorum: Vt horum spectaculo; per
mortis memoriam accenderet de idolo-
latria penitentiam. Ertu anima peccata
anima idola euerte, succende peccandi,
vitiisq; habitus: ac infere mortis re-
cordationem. 3. Iosephi vltima voluntas
erat, Gen. 50. vt ossa sua Israelita secum
efferrent, cum exirent olim ex Aegypto:
vt ne mortui, mortisque vnuquam exue-
rent memoriam.

4. Esdra lib. 4. cap. 4. Scriba Angelus
ait, *Mensura mihi flatum venti*. id est, vitam
hominis considera. Et hunc tu ventum
pascas deliciis? bysso, gemmisq; vesties?
Quid inflas inflare flatum? Nec ventus
es, sed vix dum flatum venti. Ergo Memorare
nouissima.

PARS III.

*Instituta praeceptorum a mortis apta me-
morian.*

1. Turcici. I. Torlaques Turrici (genus religiofo-
rum sunt praecipuum:) vitam a-
gunt asperam in vltima paupertate men-
dicato. His Iolenne, bina circumferre
specula, passimque obuiis praebere in spe-
ctanda, ac monere lethi; vt mortales
mortalia cogitent.

*2. Laconi-
cum.* 2. Ea causa Lycurgus Laced. legisla-
tor, ait *Plut. in Lycu.* iuxta aras ac delubra
Deorum sancti et mortuos sepeliri: Ni-
mirum, vt Deus supplicaturus mortis me-

minissent. Quin intra ipsos lares dome-
sticos Persae mortuos tumulabant ea-
dem ex causa *Cicer. 1. Tull. Herod. li. 1.* Cre-
debant mortuos, quam viuos, meliores
vitae magistros esse. 3. Sane summa o-
lim sapientia, seu Philosophia erat, mor-
tis meditatio. Ideo Democritus Philoso-
phus, tradit Laertius, omnis vrbibus
ac caetibus, inter bustuariz suenerat in-
ambulare.

4. Autor est Iacobus Edessenus scri-
ptor Syrus, S. Ephraem magister, teste
Masio in cap. vltim. Iosue, Adami ossa Noa-
chum apud se in arca recondita habuif-
se; cumque orbe inter libero stripartito
diuifisse, ac Sem, ceteris sanctiori, calua-
riam cum Palaestina tradidisse. Voluit cu
genere humano mortis superuivere me-
morian. Huius ei cura in arcam inferen-
da fuit, non auri aut gemmarum. 5. Pari-
ter Moyses egit. In exitu Israel de Aegy-
pto, Exo. 13. (Procopij Gazet fol. 157. ver-
bis vt or:) *Hebraei, quia carnalia sectabantur,*
*iussi sunt mutuo accipere vasa aurea & argen-
tea: at vero Moyses elegit viri iusti ossa: quae*
praefert immensis Aegyptiorum thesauris. 6. *Gentili-*
Ortelius Cosmographus in orbis thea-
tro suo prodit esse gentem quae in num-
morum vicem ossibus mortuorum vta-
tur in rerum contractibus: & ex his the-
sauros constare. Vere aureos pretio; quia
indicio, ac effectu. Nam vbi thesaurus, ibi
cor. Matth. 6.

II. Neque ab Magorum thesauris, *Mat. 7. Chri-*
2. mortis absuit memoria myrrha. Adeo *stianum.*
pectoris est heroici, spiritusque diuinio-
ris memorari mortem.

2. Quid Nec suam Transfigurationis
gloriam sat esse perfectam ducebat Do-
minus, nisi ruptis sepulchris mortuos E-
liam ac Moysen euocasset praesentes ac
testes quae gloriae, qua mortis ipsi immi-
nentis. Gloriae decus praecipuum obest
cui mortis symbolum deest.

Sssss 2

3. Vn-

3. Vnde vix vlla priscis festiua seu triumphalis pompa ducebatur; quin nota mortis insignis interluceret.

Oblivio
mortis de-
ploranda.

Age ergo, ô homo: te respice, tumulumque tibi statue; cum hoc, & tecum sermocinare: reperies cor, caput, robur, formam, &c. morti esse debita. 1. Diuina Ieremiæ deploratio est, Thren. 8. *Sordes eius, Solymæ, in pedibus eius, nec recordata est finis sui.*

2. Similis Isaïæ cap. 47. *Et dixisti, Babylon; In sempiternum ero Domina. Non posuisti hac super cor tuum, nec recordata es Nouissimorum.* Hic typus infelicis animæ est.

Abominā-
daque est.

3. Abominationem vidit Ezechiel. cap. 8. senes terga templo dantes, nari- busque flosculos ad mouentes: Id est: & cultus Dei, quia mortis immemores res- spectare ad orientem magis, quam occi- dentem; ac vitæ spes longas inchoare decapulares senes & ad instar iuuenum lasciuire filicernia. O quot ab occidēte se ad orientem vertunt: ideo simul & à Templo, rebusque diuinis auertūt: simul se perditum eunt, gaudentque præsen- tibus in diem ab domini viuentes, corollis redimitti. Quid, Senecio, te coruum fin- gis viuacem? Scitte Proserpina canum: *memorare nouissima: dispone domui tue.*

Tecum habita, ac noris, quam sit tibi curta supellex vitæ. Hoc necesse, quod fatale est, ducito.

PARS IV.

De fatalis necessitatis memoranda vtili-
tate quo ad peccata.

1. Ad cauē-
da peccata.
Testimo-
nia.

I. Sed necessitatipar & utilitas est illius memoria. Quæ fatale gerit nulli eni- tabile telum.

1. Nam peccato aditum præcludit. 1. August. lib. exhort. *Nil sic reuocat à peccato, quam frequens mortis meditatio.* 2. Ratio- nem assignat S. Hieron. Epist. ad Cypria- num. *Qui enim quotidie recordatur se esse*

moriturum, contemnit præsentia, & festinat ad futura. 3. Ad Heliodorum vero idem ista. *Nilæque tibi proficit ad temperantiam omnium rerum, quam frequens cogitatio brevis æui, & huius incerti.* Quicquid facis: respice mor- tem. Desumit hæc ex Senecæ epist. 25. ad Lucilium. Peccatorum, mortisque mors est meditatio mortis.

Ab Scorpionibus isti vnguento ex iis- dem confecto peruncti seruantur à ne- ce, ac resanantur. Ita colubri morsus in anima, mortis cogitatione delibutus red- ditur innoxius.

An non Israelitæ, Num 21. ab ignitis in deserto isti serpentibus, in erectum ser- pentem aneum respicientes sospitaban- tur? Eia stet in mente surrecta mortis vi- pera, sitq; in oculis; & erit vitæ vita salus- que mors ipsa.

11. Magna ista: at hæc maiora. Illa me- moria mente cæcos reluminat, restituit claudos, adeoque mortuos ad vitam re- parat; quibus quæ mira plus miracula?

1. Dominus, Ioann. 9. cæco nato reddi- turus lucem, non chelidonium hiru- dinibus, non dictamnium ceruis faucibus salutare, non aliud collyrium admo- uit, quam lutum ex sputamento Seruato- ris. Tanta vis luti mortalis est, quod men- te pertractatum menti reddit & cæcæ lumen, & dementi sanitatem, & talpas ef- ficit lyncæos.

2. Medici imminutis cerebro ex mor- bo, cæli mutationem suadent, ac natale solum: Sic & animarum Archiatri verti- gine typhonica ambitionis, luxus, auari- tiæ, Venerisque amoribus à statu mentis amotos suum spectare solum natale iu- bent, & se meminisse mortales. O salu- brem totius cæli mutationem! Tales vel ex infero polo Antartico ad superum contingit Arcticum transferri.

3. Naaman Syrus Satrapa, permunda- tus à lepra, conseruatium aliud anti- phar-

Simile.

Figura.

2. Ad de-
pellenda
peccata.

Cacitatis.

Insana vā-
nitatis.

Omnis que
immundi-
tia.

pharmacum ab Elifao non petiit, quam,
4. Regum 5. *Obsecro, ait, concede mihi seruo
tuo, ut tollam onus duorum burdonum de ter-
ra. Non enim faciet ultra seruus tuus holocau-
stum, aut victimam Diis alienis; nisi Domino.*
Peccata an non idola sunt? Ea ne recolas:
terram recole tuam, & huiusce mentem
burdonibus onera.

P A R S V.

*Utilis ad contemptum mundi est mortis
meditatio.*

*1. Ad tentat
iones mil-
itum compo-
nunt.*
I. T vero fastidium tibi ingenerabit
mundi; teste Bernard. in speculo
Monach. Monachus, inquit, radio affectus co-
ponat se meditando supra petram, in qua lauā-
tur mortui; & cogitet apud se, quomodo tra-
dentur ibi sepeliendi, ut nuter caput; cadant
brachia, &c. vorentur a vermibus, & quasi
saccus putrefactus consumantur. Summa est
Philosophia, meditatio mortis assidua.

*2. Ad vo-
luptates a-
lienas.
Bernard.
Abt.*
1. Apostolus ut salacissimis Corinthiis
medicinam faceret: (nam; Strabone tes-
te, in Veneris fano plures quam mille
meretriculas Deæ verticordæ sacras ale-
bant;) quid ageret? Ita præcipit: 1. Cor.
7. Hoc dico fratres, Tempus breue est. Reliquum
est, ut, qui habent uxores, tanquam non haben-
tes sint, &c. & qui vtuntur mundo, tanquam
non vtantur: præterit enim figura mundi hu-
ius. Ecce petitur à morte medela libidi-
nis. Ita Bartholomæus Tegius hunc lo-
cum intelligit. 2. Idem picto cranio hanc
addebat epigraphen: Hoc cogitanti vile-
scunt omnia. Allusitque S. Gregorius lib.
16. Moralium. Facile contemnit omnia, qui
se semper cogitat esse moriturum. 3. Bene pri-
scorum quidam mortem, aiebat, deliciarum
esse temperamentum.

Ecquæ tanta voluptas iam moriturum
teneret? Ecce capitis reis, supplicio-
que debitis quis pallor ore, quis angor a-
nimo sedet? quæ mentem obliuio mun-
di, cupediarum, opum, &c. occupat?

Mors mera & vna in oculis, in pectore:
Et ecce nos ducimur addicti: nec, nisi
punctū, vita est; & vincula, caro nostra.

II. Referunt Fulgosius lib. 2. & Platina in 3. Ad hono-
Clement. III. Saladinum mandasse suum *res vilis pen-
dondos.*
mortui indusium in pertica ostentui cir-
cumferri, proque clamari: Hoc Orien-
tis terror, domitor Asiæ, tot ex victoriis
vnum secum auferet Saladinus, Parum-
ne efficax hoc ad contemptum mundi ex-
citandum?

2. Fulmen illud belli Alexander Ma-
gnus victoriis orbem ac tropæis imple-
uit, 1. Machab. 1. obtinuit omnium munitio-
nes, & interfecit Reges terræ, & siluit terra in
conspectu eius, post hæc decidit in lectum, & co-
gnouit quia moreretur, & diuisit regnum su-
um, cum adhuc viueret. Quid gloriæ tam
studioso, quam qui maxime, gloriæ con-
temptum attulit? Mortis memoria cedere
eum vitro omnibus coegit. 3. Traditur
ingenium esse hircinum; si pertinacius
inhærescant corpori ad exugendum san-
guinem, ut auelline queant, & caput eis
cinere perfricetur; mox vitro decidere.
Qui Hirudines noxium voluptatum &c.
cruorem à mundi corpore auidius fugi-
tis, ut abstrahi nequeatis: mortis cineres
cogitationibus inspergite: & surgendi ca-
det orexis.

6. Salit oculus, gestitque animus lati-
tia vana? Cinerem prospice tuum; mox *Ad auar-
ritiam ex-
uendam.*
fistula triste caner, ac dices: Psalm. 136.
Quomodo cantabimus canticum Domini in
terra aliena? In Chaldaea captiui degebant
id dicentes: nos vero in terra miseri ab
cælo exules; & quomodo cantabimus.

P A R S VI.

Ad plura alia conducit eadem.

I. Nullum hic verum gaudium; nisi
quod à Deo vero bono: cætera *Ad tech-
nas mundi
delegendas.*
sunt gaudia ficta, fraudisq; plena. 1. Hoc
qui discas? Daniel, cap. 14. sacrificulorum

Sssss 3 dete-

detestatur imposturas, Beli fanum cri-
braus oblerebat cineribus; iam suis ipsi
vestigis sese prodebant. Cineres cogita,
animoque cribra: iam mundi fucata
prodent se gaudia, & inania studia.

2. *Ad me-
dendum a-
nimam mor-
bis.*

2. Lactantius fit auctor, Viperæ mor-
sus lethales applicatis cineribus viperinis
reddi innoxios. Quod animarum sunt
viperae? Tot, quot vitia, affectusque pra-
ui. Cinis sanat omnia mortis. B. Alber-
tus Magnus, lib. de Vegetabilibus tradit, cor-
num nunquam reuifere ad nidum, si
cineres aut contriti vitri pulueres in eo
semel conspexerit. Ita nec demones
eam in animam redeunt, quam mortis
oblita puluere conspiciunt. Et vere Au-
gustinus in sermone. Nonne fragiliores su-
mus, quam si vitrei essemus? Vitrum enim est
fragile est; tamen seruatum diu durat. Homo
nec seruari quidem potest. At quāto mi-
nor huius vis est, tanto ipsius cine-
rum vis maior; ut demones quoque
dispellat.

4. *Ad subi-
gendum a-
nimam min-
dū, carnem.*

II. Dauide, victore Goliathi & Saulis,
fortior est cinerum commentator: for-
tiora, sauioraque vincit, mundum, dæ-
mon, carnem, peccatum. Ergo ut Iob,
c. 2. saniem testa abradebat: ita, ait Sanctus
Gregor, nos per cognitæ Naturæ nostræ
testam delictorum putorem ac virus de-
tergamus. Ammianus lib. 13. refert, veneni
genus esse, dictum oleum incendiarium,
quod tactu membrum sic incendit, ut
nec vi, nec arte restingui queat, imo af-
fusus aquis gliscat flagrantius: sola terra
vel cinis aspersus igni sopiendo est. O
nunquam oleum peccatoris impinguet caput
meum Pl. 140. Si quo tamen calu impin-
guar: mortis cinis remedio est. Memo-
rare nonissima.

5. *Ad ponē-
dum super-
biam.*

Te supergrederis elatior? Te inspicere
& in finem inspice. Si minus id, quod es,
in ordinem te redegerit: tunc prospice
quod eris, putilcens lutum, acci-

nis. 1. Eccles. 10. Quid superbis terra ac
cinis:

Cum redit in cineres, quod fuit ante
cinis?

Pauus, quam venustus, tam fastuosus,
cum oculatæ iridis sinuosa volumina
pandit; ut deformitatem pedum inspi-
cit, iam crita cadit, sui que sese pudet,
pœnitetque. Talis & homo, rex inter crea-
ta, cum ab suo in hæc dominio sibi placet
ac xfu: Atqui in se penitus intret; hic
vah, hic heu, & vā reperiet. Vah puti-
dum; heu peccatorem, vā puniendum.

III. i. Voluit Deus, Leuit. 3: sacrifican-
das sibi aues deplumari prius, plumas-
que in locum conici cinerum: ita hono-
res mundi sunt detrahendi, miscendi-
que cineribus memoratæ mortis, atque
tum gratum Deo euadet homo Sacrifi-
cium. 2. Agathocles, Sicilia Rex vasis &
figulinis, & aureis in mensam inferri o-
mnia constituit: quo se ex figulo natum,
& Regem factum meminisset. E luto ficti
& nos figulini sumus: dein gloria & ho-
nore coronati reges fuimus: Vtriusque
generis vasa mente vsurpemus, eaque ex
nobismet penita: lutea è corpore, aurea ex
animo: vtraque saluti sunt.

3. Qui apud Romanos, ait Hieron. in E-
pistolis, trabeatus curru triumphabate-
burno, ei seruus à tergo apponebatur in-
clamator: Hominem te mortalem meminervis.

4. In regios attemperabat Spiritus è
pastore Rex David, Psalm. 9. Non apponat
vitra, magnificare se homo super terram: vel
ut Hieron. verit, de terra. Quid enim? An,
quia non est respectus mortis eorum ideo tenuit
eos superbia? Plal. 72.

CONCIO SECVNDA.

Quid sit Mors.

Daniel, cap. 3. vidit arietem bicornem
ferociter per 4. orbis oras discursi-
tantem

tantem, cunctisque insultantem animantibus obuia quæque sternere. Hic mors est cum fato & naturali, & violento sternax omnium.

De qua nos in præsens

I. Quod Mors sit horrida.

II. Quid Mors.

III. Qualis sit.

IV. Vis quantæ Mortis.

V. Quod mortis conditor non sit Deus.

PARS I.

Quod Mors sit horrida.

Mors horrida est. I. Aristotelis maxima est: Omnium terribilium terribilissimum mors est: Sicque omnium dulcissimum vita. Nec enim animata solum: sed natura ipsa abhorret à Morte. 1. Ipsa est orci Proserpina, quæ Parcas semper occupatas distinet: Est læna agros orbis cædibus infestans. Est Megæra triuenefica, sine vita viuens, & funeribus omnia complens. Et vero ad Roman. 6. Per unum hominem peccatum in hunc mundum intrauit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransiit.

Tremata. Ut Basiliscus solo visu veneno infectos enecat: ita mors, vix dum è peccati progressa aluo, iam Adam, omnemque posteritatem eius necarat. Quippe Roman. 5. in quo omnes peccauerunt. Fingunt Poetæ Pandoram, Deorum collatis donis in vnam condecoratam, Deam pandisse cunctorum ianuam malorum, ut in orbem sese profunderent. Fabula hæc: at veritas ista: Mors ea Dira Dea est.

Malorum omnium conditrix. II. Quod ea, quamque læuas fecit expeditiones? 1. In æuo diluuij etiam colossæ vastitatis viros nil verita suffocauit vniuersos. Gen. 7. 2. Similiter, Exod. 14. naturali prælio Aegyptios demerxit. 3. Dem, Gen. 19. vno flammæ haustulationem omnem Pentapolitanā absorpsit. 4. Dauid 2. Reg. 24. peruagata regnum vno velut igne 70000. hominum peste dele-

uit. 5. Nocte Vna 185000. Assyriorum dedit internecioni. 4. Reg. 18. Quid? Orbem adhuc vniuersum exhaurit infatigata. Nam Psal. 88. Quis est homo, qui viuet, & non videbit mortem? Quid proclius homine in peccata? Quem à præcipitio in illud retardare nil posset: mortis eum memoria retardat: Memorare nonissima tua, &c. Eccl. 7.

PARS II.

Quid Mors.

I. Mors inimica vitæ mera priuatio. *Mors inimica vitæ.* Merumque nihil, & orci Furia. *Mors inimica vitæ.* 1. Nam Sap. 2. Inuidia diaboli mors intrauit est. *Mors inimica vitæ.* In mundum ille itipata malis, doloribus, morbis, &c. Ut semel tulerat sententiam, peccatori Deus, eā læua illa carnifex exequitur. 2. Ac velut Aegyptia grando sternax omnium. *Mors inimica vitæ.* Iterna luctu complet agros, domosque, cœmeteria ossibus: mare terramque cadaueribus: vrbes nudat, rura colonis viduat, & nunc cinis est, vbi Troia fuit. 3. Hæc connubia soluit, lites ferit, hic corpus, ibi animas innumeris periculis exponit. Hos violenta rapit; illos lenta trahit: attamen omnes metam propteramus ad vnam.

4. Et quales? Eccl. 5. Sicut egressus est nudi de vtero matris sue, sic reuertetur. *Ac despoliatrix.* Nil auferet secum de labore suo homo. Miserabilis propterea infirmitas, quomodo venit, sic reuertetur. Iob. 1. Nudus egressus sum de vtero matris meæ, & nudus reuertar illuc.

II. Est ea latro, in quem lapsus, quid de Latro est Ierusalem descendit in Iericho. 1. Dixit Ierichum id Amos 2. Nudus fugiet illa die. Nec eam cinus. se euadere posse deploret Michæas 2. Vadam spoliatus, & nudus. 2. Num forte diues quid auferret? Iob 27. Diues, cum dormierit, nil secum auferet. 3. Expertus Iob. 16. ait: Ego ille quondam opulentus, repente contritus sum. Tenuit ceruicem meam, confregit me, posuit me sibi quasi in signum. Mors sola, O tyrannidem: 4. Ea despoliat animam corpore.

corpore, corp^o luce, sensus functione; & ut Poeta canit:

Prinauitque manus sceptris, diademate crines,

Os verbus, & luce oculos, membra omnia motu.

5. Exiit honoribus, beneficiis, officiisque viros. 6. Ea iudices iudicat: tyrannos plectit; cruciat carnifices. Ealites dirimit, fora ac tribumalia claudit. 7. Ea mercaturæ dat finem, &c.

Effectus
mortis.

III. Quid mori est? 1. Est deserere palatia, agros, thesauros, amicos, voluptates, &c. Hinc S. Hieronym. ad Heliod. O mors, quæ fratres diuidis, & amore sociatos crudelis ac dura dissocias! 2. Quid mori? Est saxo, humoue claudi. Pl. 48. Sepulera eorum domus in aeternum. 3. Est abire sine reditu. Pl. 77. Spiritus vadens, & non rediens.

4. Moriest in regionem longinquam abire, nec scire vbi diuertendum. Bern. O anima quis erit paup^r cum, dimissis omnibus, sola ingredieris ignotam regionem, vbi occurrentia cateruatim terribilissima monstra videbis? Hocce est mori.

PARS III.

Qualis sit mors.

Imago
mortis pi-
etatis ex-
plicata.

I. C Larius id pictores efformant, dum mortem pingunt cadauer nudum, quippe omnib. despoliatam: naribus truncum, quia deliciis fumosis destinatum: exoculatum, quia cæcum fuit amando: & mors cæca est feriendo, & iustitia cæcutit respectus personarum: carens auribus, quia mors inexorabilis est.

Est inexo-
rabilis.

Hinc nulla gens vnquam mortem vt Deam coluit, neque Sacra instituit: quia inexorabile fatum est: Vt Babylonius ille tyrannus, Ierem. 15. Non flectetur, neq. parces, neq. miserebitur. Nam Pl. 56. Furor illi secundum similitudinem serpentis; sicut aspidis surde. & obturantis aures suas, quæ non audiet vocem inimici incantantis.

Mors falcata pingitur: qualem vidit Ioannes Apoc. 14. Similem filio hominis, habentem in capite coronam auream, & in manu sua falcem acutam. Nam vt Iesus omnium iudex est: sic mors omnium carnifex: & falx vtriusque est index. Quantus vernantis prati est decor; & quanta simul diuersitas florum? Falx tamen omnia æquat. Homo, Plalm. 102. sicut flos agri, sic efflorescit: at, omnia mors æquat: canit Poeta & alius,

Est commune mori; mors nulli parcat honori:

*Dives, & fortis veniunt ad funera mor-
tis.*

Aug. l. de nat. & grat. Respice sepulcra, & discernes, si potes, irum à Rege, fortem à debili, pulcrum à deformi. Respice filium variis frondentem arboribus, ac dumetis: quæ ab aliis discernas fronde, flore, fructu, specie, &c. At si succisa cadat, exustaque cineres accumularit; iam inter nosce cedrum à myrica, fagum à iunipero, &c. Talis gens humana. Omnia mors æquat. Diogenes Cynicus inter bustuaria, vt solitè, obambulabat: sciscitantique aliquando Alex. Magno causam, aiebat: Patristui Philippi, viri tanti caluariam quæro, sed in inferno scere nequeo: tu, si potes, ostende.

II. Iam S. Scripturæ, Patrumque SS. Mortis titulos, quos morti dedere, quis enumeret? 1. Isai. c. 38. Quasi leo, sic contriuit omnia ossa mea. Amos. 3. Leo rugiet, quis non timebit? 2. Daniel cap. 8. sub arietis forma eam vidit: cuius cornu maius ferit Papas, Imp. Reges, &c. minus sine nomine vulgus petit. Ille discurret in orientem, pueros enecans, senes ad occidentem transfiliens, in meridiem, robustos ætatis mediæ subuertens.

3. Iob. 24. Mane primo consurget homicida, & interficiet egenum & pauperem, per micidiam mortem vero erit quasi fur. 1. Thessal. 5. Sicut fur fur in nocte, ita veniet. Omnia suffuratur homi-

homini, teste Pl. 48. *Netimeas, cum diues factus fuerit homo, & cum multiplicata fuerit gloria domus eius: quoniam cum interierit non sumet omnia, nec descendet cum eo gloria eius.* Hinc Luc. 12. *Stulte, hac nocte repetent animam tuam à te: quæ autem parasti, cuius eris?*

4. *Est carnis.* 4. S. Bern. mortem carnifici conferens, serm. de Villico inquit. *Mors ipsa est crux horribilis. Vide quomodo te crucifigit: crura distenduntur, manus decidunt, pedes anhelant, labia spumant, facies exudat, & morte frangit, & pullefcit.*

5. *Dux carnis.* 5. Ego duci castrensi dixero similem, qui urbem primum multo cingit milite: dein opportune tormenta collocat, cum verberat globis turrets, dein valla rescindit, &c. demum irruit, omnia ferro, flammisque vastat: ita mors vitam expugnat, aliis alia membra morbis, demum cor petat.

P A R S IV.

Vis quanta mortis?

1. *Est fortis.* I. **V**is mortis inuicta est: vni succubunt omnia. 1. Ut demirer tres purpuratos perficos, 3. *Esdr.* 3. de fortitudine differentes vini, Regis, scemina, non mortis meminisse. Fœmina fortissima, fortior mors est. 2. Hanc Apostolus Rom. 8. primâ inter ea fortissima ponit, quibus se ab charitate separari non posse asserbat. 3. Vnde & sponsa Can. 8. vim charitatis demonstraturam eam morti confert: *Fortis est ut mors dilectio.*

Regina. Ideo Scriptura eam reginæ æquat. Ro. 5. *Vnius delicto mors regnavit, & in omnes pertransit.* Et, *Regnavit mors ab Adam vsque ad Moysen, etiam in eos qui non peccauerunt.* Tob. 2. *Vix effugisti mortis imperium, & adhuc sepelis mortuos?* Heb. 2. *Qui habebat mortis imperium, isto nullum est amplius.* Hocq; initio mû. di per infirmum erat, vitam hominibus ad annum 900. proferentibus creuit sen-

sim, quantum & homines numero creuerunt, & annis decreuerunt.

II. Est ea, qualis laterculus, qui colosseam Nabuchodonosoris statuam pro-
1. *Lapillus*
sternebat, ita mors omne genus humanum
mordescens,
obterit excrefcens ipsa in montem magnum. Eidem quoque omnia parent, ut hominem torqucat, elementa, cœlorum iniuria, tempus, bruta, &c. Nam absumpsit Sodomitæ igne, aquis Aegyptios, Core terra dehiscente, Absolonem in aere suspensum. *Mors tibi nomina mille, mille nocendi artes.*

2. De qua illud Apocalyp. 12. nō incommode usurpes: *Ecce draco magnus perfectus.* 2. *Est Draco.*
quens naturam animale, Plalm. 103. *Draco iste quem formasti ad illudendum ei:* Et idem *habens capita 7. peccatorum, de quibus Plalm. 73. Confregisti capita draconum in aquis,* id est, peccatis, quorum filia mors, nam Rom. 5. *per peccatum mors.* Porro & in capitibus eius coronas 7. adeo dominatur omnium: & cornua 10. id est, mille nocendi artes.

Quas quis dicendo recenseat? Quot *Cuius tela*
genera morborum, partes corporis, quot *res omnes*
res create, &c. tot mortis sunt tela. *sunt.*

3. Apocal. 6. *Ecce equus pallidus, & qui se-* 3. *Est e-*
debat super eum, nomen illi mors, & infernus *ques.*
sequebatur eum. Et data est illi potestas terræ super quatuor partes terræ interficere gladio, fame, & morte, & bestiis terræ. Et vero postquam, Rom. 5. *per unum hominem mors intravit in mundum,* & per peccatum mors: continuo Hebr. 9. *statutum est omnibus hominibus semel mori.*

4. Ello, fuerit peregrina illa arbori
4. *Est ver-*
adhærescens hedera, sub qua Ionas ac-
mis.
quiescebat: attamen Ion. 4. *Paravit Deus vermem ascensu diluculi in crastinum,* & percussit hederam, & exaruit. Homo hedera: paratus vermis mors est, Genes. 2. *In quacunque hora comederis, morte morieris.*

5. Quis ille è deserto turbo Iobi do-
5. *Est tur-*
mum bo.

Tttt

mum ad 4. angulos succussam euertens?
Iob. 1. Mors est ex peccato quatiens Adamum, nosque filios obterens.

P A R S V.

Quis auctor mortis.

Non Deus. 1. **D**ilerte Sapiens, 1. Deus mortem non fecit, nec letatur in perditione viuorum. 2. Quia mors est nihil. 3. Non est bonū quid. Quis igitur? 2. Dan. 2. Abscissus est lapis de monte sine manibus, & percussit statuum in pedibus eius ferreis, & scilicet, & comminuit eos. 3. Vnde Ioa. 1. Omnia per se ipsum Deum facta sunt: & sine ipso factum est Nihil, id est, Mors.

Ratio huc fauet. 1. Nam Genes. 1. Vidit Deus cuncta, quae fecerat, & erant valde bona. An in morte nil boni: Nam Ens, & Bonum conuertuntur, ac mors est mera priuatio & non ens, ergo nil boni. 2. Deinde quicquid condidit Deus, eius in ipso prius idaea extitit: at quod factum est, in ipso vitae erat: ergo mortis idaea nec in ipso, nec ab ipso. Ego, ait, sum via, veritas & vita. Ioann.

3. Non pra- 14. 3. Neque potuit DEVS condere exitit in Nihil: sed esse debebat Aliquid, quod Deo per condebat.

Sed peccatum est auctor eius. II. Quis denique parens mortis? 1. Roman. 5. Per peccatum Mors. Illud sustulit gratiam privilegij de immortalitate, & continuo naturae nostrae principia inuicē pugnantia properabant ad corruptionem. 2. Sicut Gen. 45. & c. Hebraei viuentis Iosepho in pace degebant sub Pharaone: at eo demortuo, iam gliscebat eorum in dies oppressio. Ita regnante in corpore animoque gratia primigenia, eademque cedente. 3. Hinc Roman. 7. Sentio aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meae. O quanta omnium consecuta perturbatio est, ut primum coepit peccatum in nobis regnare? &c.

CONCIO TERTIA.

De causa mortis.

DEus, 1. Regum 10. & 13. regnum dedit Sauli, omniq; ipsius posteritati. Sed ingratus ac inobediens excidit eodem cum omni sua posteritate: simul mortem infelicem in monte Gelboe incurrit. Similiter Adam sibi, nobisque mortem acciuit, perdidit regnum.

Itaque super eo nos.

I. An mors homini sit naturalis?

II. De statu innocentia infelicitate deperdito.

III. De hominis inextiminabilitate.

IV. De similitudine hominis cum Deo.

V. De miseris status lapsi.

P A R S I.

An mors homini sit ab natura, an à peccato?

I. **O**pinantur nonnulli, mortē homini agnatam, adeoque naturalem esse, ac promanare ex ipsis naturae nostrae principiis. 1. Quia in omnes competit materia & forma, uti contraria, quae naturale fouent dissidium, pugnantque inuicem, vnde corruptionem demum consequi necesse est. Quae cum naturalis sit, morsq; ipsa, hanc quoq; naturalem esse oportebit. 2. Mori posse est naturae ingenitum, ergo & ipsum mori. Nam actus & potentia eiusdem sunt ordinis, ut consentiunt Philosophi.

Porro istud Gen. 2. In quacūq; die comederis ex eo, morte morieris. Istud ad animae mortem interpretantur. Ita Philo, Iudaeus Plato dictus, l. 2. de Alleg. leg. Mos. & Eucherius Lugd. in Gen. Egubinus, &c. Qui ita ratiocinantur. Christus mala omnia destruxit, quae peccatum inuexit, at mortem non aboleuit, ergo haec non à peccato manauit, ac proin ab natura. Atat, ne quid nimis. 1. Cor. 15. Christus suo aduentu pec-

tu peccatum destruxit, mortem vero destruet secundo suo ad iudicium aduentu. S. Gregor. in Regisl. libr. 6. c. 195. Epist. 31. sic argumentatur. Dicitur est, In quacunque die comederis, morte morieris. & ecce comedit, tamen in carne sua ultra 900. annos post modum vixit.

II. Sanior est sententia afferentium, eaque communis, mortem ex peccato, non natura natam esse. Ideo S. Aug. illud In quacunque die comederis, &c. de vtriusque vult accipi morte, corporali ac spiritali. Atque idcirco Deus lapsum paradiso expulit, ne delicto vitæ comederet, & viuens immortaliter non moreretur. 1. Euenit igitur Adæ, quod apro, qui lethaliter fauciatus cum fixo discurret telo per saltus ac montes, dum expiret, ita Psal. 48. Adam comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis fauciatus in paradiso excurrit per spinas ac tribulos, donec deficeret. 2. Ita & istæ semel fulmine arbores non protinus exarescunt, sed lente moriuntur. 3. Est ergo Rom. 5. stipendium peccati mors. Et Iac. 1. Peccatum cum consummatum fuerit, generat mortem.

Potest vero bifariam attendi homo. 1. Quo ad pura eius solaque naturalia. Et sic, ut animal, mortalis est. 2. Quo ad conditionem suæ formationis, qua cum vitæ spiraculo anima decus immortale percepit. Sic est factus immunis ab omni morbo, & repugnante sibi quocunque. Et sic immortalis erat. Non igitur illi congenita mors est, sed consecuta ad peccatum.

1. Saul æquanimiter ferebat, regno se carere, cum patris aſinas indagaret. 1. Reg. 11. At ut semel regni gustauit honorem, exuendus eodem per ægre tulit. 2. Heli, 1. Reg. 1. facile carebat summo Pontificatu, at eo destituendus adepto indolebat. Ita & Adæ, considerato quoad pura naturalia, ac dein, quoad statum gratiæ.

Quare quod mortem induxit peccatum, idem vitatur memorando nouissima mortis.

PARS II.

De statu innocentie infelicitate perditio.

I. Status innocentie felicitatem duo Eius felicitate declarant, Scriptura, & Miseria. 1. citat. Gen. 2. Erat uterque nudus, & non erubescerent. Hæc quanta simplicitas? quam candida sinceritas? nihil in homine quod dedeceret. Nam omnia erant valde bona. Quanta quoque corporis impassibilitas? Adeo nec internum, nec circumstans quicquam ei aduersum erat. 2. Ecclesiast. 7. Fecit Deus hominem rectum, ipse se infinitis miscentur disputationibus. 1. Rectum corpore Ouid. 1. Metam.

Os homini sublime dedit, cælumque tueri iussit.

2. Rectum anima, cuius partes omnes rationi parebant, sed euerſa dein omnia sunt. 3. Solinus scribit, Lacedæmoniiis, Delphicum consulentibus, num Resp. eorum duratura esset, responsum esse, tum pessum ibit, cum Rex claudicans imperabit. Et euenit. Nam Agesilao regnante claudus collapsa est. Ita quasi consultum oraculum de futura hominis rectitudine respondit, In quacunque die comederis, &c. Comedit, & corruit distortus effectus. Ideo orat. Pl. 50. Spiritum rectum innoua in visceribus meis.

II. Miseria etiam perditum consecutæ statum, futuram prioris felicitatem repræsentant, hocque sunt infeliciores. Infelicitas.

1. Enimvero ab istis innocentia vacasset vniuersis: At hæc corrupta; Multiplicabo, ait Eux Deus, ærumnas & conceptus tuos: in dolore paries filios tuos. Gen. 3. Et Adæ: Maledicta terra in opere tuo: in laboribus comedes ex ea cunctis diebus vitæ tuæ. q. d. si non peccasses, te alumnium suum tellus ultro

Tttt 2 aluisset

aluisse. 2. Aug. l. 4. Ciuit. cap. 10. Tam felix status, vt nullum bonum abesset homini, quod recta voluntas optare posset: nullumque malum adesset, quod hominis feliciter viuientis, carnem vel animum offenderet.

Homo bru-
tus.

III. Atque inde considerans illam, cumque hac ærumnosa conferens ait, Psaltes 48. Homo cum in honore esset, non intellexit: comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis. Quo in honore? Dominatus: doctus; valetudinis, gratia, &c.

Vt bestia
agri.

Sileo paradisi habitationem. Iam, vt bestia, vagatur homo per senticosam terram proiectus à facie Domini: velut Cain aliquis. 5. Aut velut Nabuchodonosor, qui, cum victoriis, spoliis, captiuisque Israelitarum turgidus, se Deum esse duceret, colique vellet: ecce mox obbrutescit, & ex regno in desertum ad feras eiicitur. Ex quanto quo recidit? Ast nihil istud ad lapsum hominis, cuius nunc tanto deterior, quo ante felicior conditio fuit.

PARS III.

De hominis inextiminabilitate.

Immorta-
lis sit mor-
talis.

I. Ponderauit id, qui dixit Eccl. 2. Deus creauit hominem inextiminabilem. 1. impassibilem, & ad imaginem similitudinis sue: inuidia autē diaboli mors intrauit in mundum. O infelicem mutationem! Immortalem fieri mortalem? Similem Deo, iumentis similem effici?

Qui potius
se se con-
seruare im-
mortalem.

Atque ita tamen comparatus erat, vt primum tanta esset cura Deo, quam erat gratus eidem. Dein vt ipse homo esset & sui potens, gnarusque penitissime: vt ab intrinseco ipsi aduersi accidere nil posset: non à passionibus, quæ solæ nunc aliquādo enecant, nec ab principiorum naturæ vitalium defectu, nec ab extrinseca re vlla noxia. 1. Nam adeo per donatam scientiam pernouerat omnia sibi &

salutaria, & inimica, vt illa accersere, arcereque hæc posset, & nosset. 2. Ad hæc superebatur ei lignum vitæ. 3. Deinde erat ipso inter homines pax futura summa: ira conditus erat; ait S. Greg. in cap. 1. Iob. vt ad cælestem Angelorum patriam quandoque sine carnis morte transiret. Sic immortalis, vt, si peccaret, mori posset, sic mortalis, vt, si non peccaret, etiam non mori posset.

II. D. Tho. p. 1. q. 93. ar. 1. ait incorruptibile triformem dici. 1. Ob materiam, qua caret. Vt Angeli, vel quam habet, sed carentem inclinatione ad formam aliam, vt cæli. Et hoc est incorruptibile secundum naturam. 2. Aliud secundum gloriam: idque ob formam. cum, quod ex natura corruptibile est, accedente altiore principio, id æternum seruetur. Vt corpora glorificata. Aug. Epist. 56. Tantæ potenti naturæ Deus fecit animam, vt ex eius beatitudine redundet in corpus plenitudo sanitatis, & incorruptionis vigor. 3. Ob causam efficientem, ex dono Dei, vt homo in statu innocentia. Cur hoc? Aug. l. de quæst. Noui & Veteris Testamenti. q. 19. Deus hominem fecit, quam diu non peccaret, immortalitate vigeret, vt sibi autor esset aut ad vitam, aut ad mortem.

Scotus dissentit, & nescit quare. Vultque hominem fuisse in statu innocentia mortalem, sed non moriturum. Atque à Deo præueniendam mortem raptu hominis in cælum.

III. Fecit ergo Deus hominem inextiminabilem, id est, inæstimabilem. 1. Ideo post creaturas est formatus, vt cunctis perfectior: vel vt Rex, cui prius mundi esset palatium apparandum. Vnde Arist. 2. Physic. Nos omnium rerum quasi fines sumus. 2. Innuit & Moyse: qui scribit, Deum cælos & omnia condidisse sola iussione: fiat lux, &c: at denique vt ad hominem peruentum, ait, Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostri. Vnde Tert. l. 2. cont.

Incorrupti-
bilitas est,
triplici ex-
cansa.

Signa inexti-
minabili-
tatis.

2. cont. Marc. Basill. hom. in hexa. mirantur hominem ut vere inestimabilem. 2. Adde, quod cætera omnia Deus vel è terra, vel aqua produxit: at hominem ipse plasmavit quoad partes singulas & totum. Atque ideo tanto inæstimabiliorem.

PARS IV.

De similitudine hominis cum Deo.

Causa similitudinis.
1. Dei bonitas.
1. Sed & ad imaginem & similitudinem fecit eum. Cur istud? 1. An ut suam Deus bonitatem, lapsi vero hominis malitiam isto declararet? Nam Deus sua, quibus excellit, homini communicavit: homo autem ob quæ excellebat, nec in iis parem pati, & in iis esse, ut Dii volebat.

2. An, ut hoc promptius omnes creaturæ subessent vni: angeli ministrarent: horrerent dæmones? Hinc, Gen. 9. Terror vestre ac tremor sit super cuncta animalia terre, & super omnes volucres celi. Sicut Aegyptiis Ioseph, Persis ac Medis Mardocheus, Esst. 6. venerationi erant, ac terrori; quod regiis ornati insignibus conspicerentur: ita homo creaturis ob imaginem Dei.

3. An, ut hac, velut sigillo suo, ipsi intime impresso, cuncta creata nossent, hominem esse Dei solius proprium: cætera vero hominis? Ut nihil auderet ei nocere quicquam: Nec sigillum eradi posset, nisi Deus ipse homini auferretur. Sicut Phidias clypeo Mineræ ita suam affixit effigiem, ut hæc ab illo resolui non posset, citra clypei totius destructionem.

4. An, quod nullam ex creaturis haberet Deus, qui cum familiariter ageret, quam amare, redamarique vellet, præter hominem? Ideo Prouerb. 8. Delicia mea esse cum filiis hominum. Non cum cælis, elementis, angelis, & c. Exclamat igitur Iob, cap. 7. Quid est homo, quia magnificas eum, aut cur apponis erga eum cor tuum? Visitas eum diluculo.

5. An, ut, orbe condito, Deus suū Conditoris inigne perpetuum illi affigeret in dato homine: ad testandam memoriam Conditoris? Sicut, qui palatium extruunt, aut urbem. Apelles, ait Cicer. 3. offic. & Plin. 1. 35. cap. 10. picturæ cœperat opus: morte præuentus id imperfectum relinquit. Nullus dein usquam reperiri pictor valuit, qui auderet suscipere perficiendum: Vultus enim absoluti pulchritudo reliqui corporis imitandi spem auferebat. Ita Deus inchoavit hominem in creatione. quis perficeret nisi solus Deus? idque fit in iustificatione, & glorificatione.

II. Et opus tale homo ipse per sordes ac vitia traheret? Idan non crimen læsæ maiestatis est? Tu exterminas animam: cum Deus creauit hominem inextinguibilem! & c. O inuidia diaboli, per quam mors intrauit in orbem. Sap. 2. O mortem infelicem peccatoris! Ergo memorare nouissima tua, & in æternum non peccabis.

PARS V.

De miseris status lapsi.

1. O Inuidiam diaboli: & miseriam hominis! 1. Ut Achitophel, 2. Reg. 15. Absoloni consultor fuit pessimus, & auctor, ut filius in Dauidem parentem armeret, regni appetens patrii: sed cui dein idem conatus cessit ad interitum: Ita satan Adæ, & c.

2. C. Caligulæ odium in Romanos tantum fuit, ut diceret sapius: Utinam populus vnicam ceruicem haberet! Odium satanæ idem votum obtinuit in vno Adæ capite vno generis humani. Hinc Rom. 5. Per vnum hominem peccatum intrauit in mundum, & per peccatum mors.

3. Samson; ut sese de Philistæis vindicaret, Iud. 16. duas concussit columnas, quibus domus, in qua illi epulabantur, innixa stabat, sicque obruit vniuersos.

Ttttt 3 Ita

Memoriale Dei.

Inuestigatio digressoria.

Figura.

Ita satan Adā & Euam. 4. Aman, Esb. 5. 6. 7. vnus odio Mardochei ab rege obtrunxit decretum exscindendi Iudaeos vniuersos; odii causa erat superbia. Ita satan per fraudem circumuento homine: mortis procurauit edictum. 5. Naman Syrus praepotens, at leprosus; occasio fuit, vt Giezi cum omni posteritate lepram hereditaret, 4. Regum 5. dicente Eliseo, *Lepra Naaman adharebit tibi, & semini tuo vsque in sempiternum.* Ita per sataniam in Adam omnes peccauerunt. Roma. 5.

Parabola. Seminato agro semine bono inimicus homo superseminauit zizaniā, cum nox esset. Ita homini gratiosissimo peccatū satan.

Effectus
consecuti
ad lapsum. II. Luc. 10. Lapsus in latrones fuit homo primus, &c. Hinc nostri spoliatio, hinc vulneratio, hinc mille fatales calamitates, voluntarij & excessus, & defectus criminales, hinc tot curae, artes, praxes, regnorumq; mutationes, &c.

Esus car-
nium. Hinc carniū inuectus est vsus in cibos. Nam ante lapsum. Genes. 1. *Ecce dedi vobis omnem herbam afferentem semen super terram, & vniuersa ligna quae habent in semet ipsis sementem generis sui, vt sint vobis in escam.* Nulla ecce carnis fit mentio. Estq; verosimile, annis bis fere millenis homines *Eugenes*, non *Kasides* vixisse. Forte frugum tunc sapidius fuerit genium ac indoles.

Potus vini. Peccatum fuit plurium occasio rerum ad victum, potumque hominis adinueniendarum. Nam ante diluuiū quis vini vsū fuisse meminir? At post diluuiū, qui primus memoratur, is fuit ebriosus. Ante aqua potus erat, & vt reor, maioris voluptatis, certe sanitatis, quam vina modo quaecunque medicata, myrrhina, defruta, nectaria, Cannaria, &c. Reor vitibus uas prognatas ante comesset tantum homines non succum expressisse. Nam Noe succi vim ignorabat, qui primus eum exprimens didicerat experien-

tia. Vixerat is autem annis 600. ante diluuiū, intra quod tempus potuisset didicisse vim succi, eius si vsus extitisset. Ergo peccatum inuexit intemperantiam, ceteraque eius similia.

Quin & stupidam rerum ignorantiam. Quanta enim protoplastarum scientia extitit? Ecclesiast. 17. *Disciplina intellectus repleuit illos, creauit illis scientiam spiritus, mala & bona ostendit illis.* Iam scholis, ac sudore opus tantillae scientiae acquirenda.

CONCIO QUARTA.

De fatali mortis certitudine.

Iob. 1. Filiis suis & filiabus vescentibus, & bibentibus vinum in domo fratris sui primogeniti, repente ventus vehemens irrumpit regione deserti, & cecidit quatuor angulos domus, quae corruens oppressit liberos. Typus hic oppressionis vniuersalis filiorum est. Adeo ærumnosi, vlcerosi, afflictissimi que.

Nos circa eam pauca

I. Quod omnis homo est mortalis.

II. De certitudine necessitatis moriendi.

III. De facilitate euertendi robustissima queque.

IV. De vniuersali mortis statuto.

V. An Enoch & Elias sint mortui.

PARS I.

Quod omnis homo mortalis est.

A Lex. Magnus, ait *Plut. in Apoph.* vt cre-
di Iouis filius voluit, ita reperit, à qui *Deus.*
bus vt semideus, adorabatur. At in conflictu percussus telo, Ducibus ostenso cruore, ait: *Istane signa sunt Dei, & immortalis? Facessite me Deum dicere immortalem.* Ita Caro, mundus, dæmon miseros sui admiratione dementant, Nestoris aetatem victuros eos: ad altiora vsque ascensuros: Nequaquam, aiunt, moriemini: sed eritis sicut Di. Nos autem ipsos si respexerimus, variosque casus, quibus obnoxii de-

degimus: facile animum in ordinem reuocabimus. Quot enim telis indies appetimur, quæ homines nos esse monent, propediemq; morituros?

At morietur.

Ita David è tantulo tantus, voluebat eum animo: Psalm. 81. *Ego dixi Diis estis, & filii excelsi omnes: Vos autem sicut homines moriemini.* i. q. d. Et si imperitietis orbi, & vel mortuos suscitatis: & c. moriemini: sed sicut homines, anima æternum viuente: non vt bestia.

Nabuchodonosor fui & immemor, & inscius elatione factus, vt diuinus coli appetebat. At resistens superbis Deus mortis eum monuit per visiones, primo statua, Dan. 2. *Tu es, o Rex, caput aureum, maiestate regia, ait Daniel, ac luteus pedibus es, quia fragilis homo.* Deinde Dan. 4. vidit arborem cælis contiguam, at protinus succidi. Et nunc Reges intelligite, tales estis, sumusque omnes.

Mors aquo, ede pñsat pauperum tabernas, Regumque turres.

Sic omni- bus est.

Hinc Socrates, mortis accipiens sententiam ab Athenien. hilaris aiebat, Atippos ante morti addixit natura. David Psalm. 88. *Quis est homo qui viuet, & non videbit mortem?* Nam omnis motus duos habet terminos, à quo, ad quem, at vita est motus proin eius terminus à quo, est viuere, ad quem, videre mortem.

Constantinus Imper. Legatos Persarum Romæ circumducens splendorem, que ostendens, numquid placeret, interrogabat, Cui Persa, *Istud, quod & Romæ, vt alibi homines morentur.* quasi dicat Romanam imperant orbi, at mors ipsis.

Simile, quod Ezechiel, c. 37. vidit Campum ossibus plenum mortuorum, simulque audiit, *Ossa hæc vniuersa domus Israel est.* Mundus is campus est, nos de domo mortalium. Huius tessera illa Gen. 3. *Puluis es, & in puluerem reuerteris.*

Qualis Dux exercitum educens dat

symbolum, quo sese agnoscant singuli, ita natura mortalibus in orbem productis dedit istud. Nam Iob. 7. *Militia vita hominis super terram.* Tessera nostra pulvis est, hinc hominem agnoscas.

Tessera humana militie mors.

Percunctare ex Abraha, quis es? Gen. 18. *Loquar ad Dominum, cum sim terra & cinis.* David, quis? Psalm. 12. *Ego sum vermis, & non homo.* Et Psalm. 21. *Ipsè cognouit signum nostrum recordatus est, quoniam pulvis sumus.* Salomō quis es? Ecclesi. 1. 6. *Quid superbis terra & cinis?* Quā bene his tessera inhærit? Quare memorare nouissima tua.

PARS II.

De certitudine necessitatis moriendi.

I. **M**Ori oportere certo scimus, Quia scientia philosophis est habitus ex veteris, necessariis, & euidentibus propositionibus, at qui tales sunt, de morte. Iob. 30. *Scio, quia morti trades me, vbi constituta est domus omni viuenti.* Scio in omnibus figuris ac modis syllogizandi. Scio ex euidentia, quæ nulla opus habet demonstratione. Euidentia vero est 1. ex S. Script. Psalm. 101. *Ipsi peribunt, tu autem permanes, & omnes sicut vestimenta veterascunt.*

Fundamentum scientia de morte.

2. Ratione. Nam quod componitur ex contrariis, est corruptibile. 3. Experientia, Nam, 2. Reg. 14. *Omnes morimur, & velut aqua delabimur in terram.* Inunc, & annoste longos præsume victurum, ecce trinam facem, quæ ad mortem tibi præluceat, Diuinam, Naturalem, Experimentalem.

Quicquid est homine futurum, id de futuris contingentibus est. Vt de puero si queras, quis erit ingenio, robore, animo, opibus, & c. ex spe metuque respondes quæres, morietur ne? Certo affirmabis. Quia mors vna omnium est certissima. Malorum omnium medicina est, nulla mortis.

Omnia hominis sunt contingencia præter mortem.

II. Sum-

*Privilegia
à morte
nullum.*

*Nascimur
ut moriamur.*

*Fragiles
sumus.*

*Figulini
sumus.*

*Robusti
humiliamur.*

II. Summarum quarumque rerum ac necessariorum privilegia data sunt variis, nullum mortis cuiquam. Deus alios praestitit utrosque, aquis, mari, interque feras. &c. alios ab esurie immunes. Moyse dedit vim diuidendi mare, Iordanem Iosue, eidem sistendi & solem, Ezechiae solem retroagendi: At à morte immunitatem nemini. Hac lege huc intramus omnes, ut exeamus. Sicut David dicebat Ethai, 2. Regum 15. *Heri venisti, & hodie compelleris nobiscum egredi.* Hinc Sapient. 5. *Nati continuo desuimus esse.* Bene Augustin. 13. *Ciuit. cap. 9.* vitam cursum ac stadium nuncupauit, in quo citatis equis rapimur ad metam. Greg. Nazian. *carmen est.*

Idque ipsum est, quod vino, velut rapidissimus amnis,

Qui sursum exoriens, semper ad ima ruit.

III. Idem Paulus declarat ista metaphoram, 2. Corinth. 4. *Habemus thesaurum in vasis fictilibus.* Lutei enim & fragiles sumus. Quid anima pretiosius? Et hæc in vase tam vili? An quia pretiosa merces fassis cannabinis insuuntur? Ita Ioseph, Genes. 44. *scyphum aureum in saccum Benjaminium intrusit.* Sic animam Deus in hoc corpus.

Est hic et bis officina figuli, in qua hominum vasa sunt varia, parua, magna. &c. sed fragilia omnia. Iob. 10. *Memento Domine, quod sicut lutum feceris me, & blasmaueris me totum in circuitu.* Ps. 2. *Tanquam vas figuli confringes me.* Deus Ierem. cap. 18. ait. *Descende in domum figuli.* Figulini sumus: & superbumus?

PARS III.

De mortis facilitate euertendi robustissima quaque.

I. **M**ulus Lydius, ait Plutarch. videns

gnitudinem, sternax sessorem excutit, insolescit, insultat, &c. At se asino natum recubigans, dimittit animos. O homines nolite fieri sicut equus & mulus, quibus non est intellectus. Ps. 31. *Multa possunt, ut opes, honores, robur, forma, ut intumescas, at exteriora sunt: unde autem detumescas hoc intimum tibi; imo tu ipse es.* Quid superbis terra & cinis? Eccl. 10.

Nemroth robustus gigas, ut diluuium forte aliud euitaret, turrim moliri cepit vastissimam: at Deus obstitit, quo minus perficeret. Homo quanta moliris subinde? Sed, quia non ex, vel cum Deo, ideo retardat ea Deus. De cuius vi Psalm. 143. *quid. Tangemontes & fumigabunt.* 1. Sublimes elude conatus, & in fumam abibunt. 2. En Goliatham. 1. Regum 17 à vertice ad calcem obarmatum, terrorique cunctis; à lapide sternitur non magno: à morbo gigas & Rex.

3. In exercitu Antiochi. 2. Mach. 6. ingess erat elephas: & isab vno Eleazare suffokus corruit. Elephantinos viros casus quam leuis perdit? 4. Adamas fertur non nisi peragre disfringi posse: ast ut vnum fragmen abscidit, continuo in puluerem redigitur. Ita homo, etsi collosus, & chalybeus; morbo tamen mortisq; cedit, inq; puluerem collabascit.

Ideo flori confertur agri, mille periculis exposito; non hortensi tutiori: est. Ps. 102. *Homo sicut fenum dies eius, quasi flos agri, sic efflorescit.* Iob. 14. *Quasi flos egreditur, & coneritur, & fugit velut umbra, & nunquam in eodem statu permanet.* Vbi Greg. 11. Mor. c. 17. *Quid sunt homines nati in mundo, nisi quidam flores in campo?*

Prorsus ut nemo in coelis reperitur mortalis: ita in terris nemo immortalis. Ideo Psaltes 26. *Credo videre bona Domini in terra viuentium.* Nam hic terra morientium est. Et Dominus, Matth. 19. *Si vis ad vitam ingredi, serua mandata.* Quia hic mera

mera mors est. Est ergo certissima moriendi necessitas.

*Causa hu-
mana mor-
talitatis.* II. Sed vnde, aut quare? 1. Quia quod ex contrariis constat, corrumpi oportet. Contraria enim duo in eodem subiecto se non compatiuntur; pugnantque tam diu, dum sese destruxerint: ac corpus humanum è quatuor contrariis compositum est elementis, ergo. 2. Materia prima, quia est omnium formarum successiue appetentissima; ideo dicitur principium corruptionis: ex ea autem hoc corpus constat, ergo. 3. Humor radicalis vbi ad perfectionem suam peruenit, sensim deficit, sanguisque hebescit, ac vitales spiritus languescunt; dum natura non sit amplius ferendo: cedatque fato. 4. Omnia in ea resoluuntur, vnde componuntur. Atqui Psalm. 103. *Auferes spiritum eorum, & deficient, & in puluerem suum reuertentur.*

PARS IV.

De vniuersali mortis statuto.

Mors communis est. I. Mors communis est & vniuersalis 2. Reg. 14. *Omnes morimur, & velut aque delabimur in terram.* 2. Vt omnia flumina in mare, vnde manarunt; reuertuntur: ita in terram homines: nec inde reuertentur. 3. Omnes. Nam qui hodie superstites sunt de stirpe Nabuchodonosor in Chaldaea? Cyrii in Persia? Alexandri in Graecia? Caesaris Romae? Athenis Cordii? Vbi Monarchiae veteres? Vbi Troia? ita Augustinus meditatur.

4. Omnes morimur. Iob. 34. *Deficiet omnis caro simul, & homo in cinerem reuertetur.* Hebr. 9. *Omnibus hominibus statutum est semel mori.*

Trium regum statuta priuata. In omni regno, praeferius commune, sunt priuata quaedam statuta: In Coelesti hoc: Apocal. 14. *A modo iam dicit spiritus, vt requiescant à laboribus suis: Et Isai 25. precipitauit mortem in aeternum.* In infernali i-

stud, Psal. 48. *Mors depascet eos.* In terrestri, hoc Hebr. 9. *Statutum est semel mori.* O immutabile statutum! Non quale Assuerianum; quod Esther, cap. 15. deprecari quibat: cui Rex: *Quid habes Esther; noli metueri, non morieris.* Non enim pro te, sed pro omnibus haec lex constituta est.

II. Vana est Pythagorica Philosophia *Semel tantum moriendum.* de metempsychia: si enim animae de corpore morientis in aliud immigraret; iam esse statutum oporteret sapius mori. Quo cordatius mors meditanda est; quod semel tantum sit obeunda: à quo vno momento pendent omnia. Sicut Lamachus, Dux Athen. aiebat: *semel tantum quisque errorem in praelio committit.* Nam ad primum est mors aut captiuitas, aut dedecus subeundum. O semel: quot quantaque à te dependent.

Et semel omnibus. In Dialectica multa sunt æquiuoca, synonyma multa: hic res & nomen, istis solum est nomen commune. Ast in mortis dialectica vnum est synonymum, Mors praedicatur communiter de omnibus.

PARS V.

An Enoch & Elias mortui.

I. **A**T, inquis, Enoch, Elias, Ioannes Euangelista mortui non sunt. Nodus hic pene Gordius est. Rabbini plerique sensere, esse mortuos Enoch & Eliam: ex eo, Genes. 5. *Facti sunt omnes dies Enoch 365. anni.* ergo post hos non vixit. Nam in diluio tantum octo animae saluae factae sunt: ac Enoch fuisse nona.

At ista refelluntur, 1. Traditione Ecclesiae, Patrum & Theologorum consensu. 2. Nam Hebraeorum 11. *Fide Enoch translatus est, vt non videret mortem, & non inueniebatur; quia sustulit eum Deus.* Eccl. 44. *Enoch placuit Deo, & translatus est in paradysum, vt det gentibus penitentiam tempore Antichristi.* Raptus est autem Enoch ab O. C.

Vuuuu pene

pene anno 1660. annis 9. ante diluuium. 3. Deinde Moyſes catalogum pertexens Patrum, ad ſingulos addidit: & mortuus eſt: ad Enoch autem ait: Gen. 5. Et non apparuit, quia tulit eum Deus. Hier. ad Pammach. Enoch & Elias necdum mortui, & Paraſiſiam coloni habent membra, in quibus rapti ſunt.

An exiit
paradiſus.

II. Sed an in Paraſiſio? Ita quidam ex Eccleſ. 4.4. Vt S. Iuſtinus Mart. qui rebatur ſuper eſſe in terris adhuc Paraſiſum, ex iſto Luc. 23. Hodie mecum eris in paraſiſio. At Chriſtus à cruce deſcendit ad inferos, tri- duoque ſubſiſtit ibidem in limbo; non in terra, vel paraſiſio. Irenæus, lib. 5. adu. he- reſ. vult & Paulum in Paraſiſum eum raptum fuiſſe, animasque iuſtorum inibi aſſeruari ad uſque finem mundi. At hic error eſt.

2. Certior videtur opinio, Paraſiſum nuſquam ſuper eſſe: diluuioque ſubmer- ſum periſſe; niſi miraculo ſeruatus eſſet. Sed ſine cauſa, ait Auguſt. in dubiis mira- cula non ſunt ſtatuenda. Rupertus lib. de Trinit. cap. 35. negat poſſe probari in eo pa- raſiſio Enochū eſſe, in quo conditus eſt Adam. S. Chryſoſt. hom. 21. in Gen. ait curio- ſitatis eſſe, indagare, quo Enoch transla- tus ſit. Auguſtinus lib. de gratia, ait, in para- diſum vel alio translatus fuiſſe. D. Thomas in cap. 11. ad Hebr. ambos morituros ait, ob commune Statutum.

Quare viue memor lethi. Age, vt gallina- cei, qui oculo altero quærunt eſcam hu- mi; altero ſuſpiciunt in cælum, ab miluo ſibi metuentes: vt & lepores apertis ocu- lis dormitant.

CONCIO QUINTA.

De Hora mortis incerta.

Balthazar, Rex Babyl. Dan. 5. cum con- cubinis in vafis, quæ pater Nabucho- donoſor è templo Ieroſolym. rapuerat, epulabatur: Deosque dilaudabat mortis inmemor: cum ecce manus hominis

ſcribentis contra candelabrum in parie- te, gaudia in luctum vertit; & nocte ea- dem eſt mortuus. Ecce quid mortis in- certius hora eſt?

Ideo nos

- I. Quod incautos mors obruat.
- II. De die, hora & mortis incognita.
- III. De aduigilatione ad horam.
- IV. De præparatione ad mortem.
- V. De præparatione omiſſa cum exitio.

PARS I.

Quod incautos mors obruat.

Phycrates, Dux Athen. ſemper in armis ſtare exercitum volebat, etſi in ſolo a- micorum conſiſteret: teſte Plur. in Apoph. ſciſcitanti cauſam, aiebat: Ne ex impro- uiſo obrutus dicere cogar: Non putabam. Omnis homo dux vitæ eſt ſux. Nam vitæ hominis militiæ ſuper terram: inſtantq; per- tinaciter illi Caro, mundus, Satan; morſ- que omni momento. Quare excubet ne- ceſſe eſt. Hinc Phil. 2. Cum timore & tremo- re operamini veſtram ſalutem. Et Matth. 24. Eſtote parati; quia neſcitis diem, neque horam.

1. Iſboſeth, 2. Reg. 4. meridionans ob- ſtutus, dormiente oſtiaria, ab Sicariis tru- cidatur. Ita peccatum & mors cuius dor- mit memoria mortis. 2. Samſon, Iud. 16. in ſinu Dalilæ indormiſcens enervatur ſuo robore, & inneruatur reſtib. Inſc, & voluptatula te perimite: ſed tuam ex Samſone, fortunâ percipe. Audax mors eſt; vix vllum tamen, niſi incautum ado- ritur, vel ut a tergo.

3. Annibal, fulmen & terror Roma- norum quamdiu Scipionem inſtare ſibi ſciebat, arma nūquam exiit; nec dor- mit; niſi vigilantibus Ducibus. Quanto mors præ Scipione? Cicer. in Catone ait: Moriendum enim certum eſt, ſed incertum an eo ipſo die. Mortem igitur omnib. horis impen- dentem timeas. Apoc. 4. viſa animalia ſunt plena

plena oculis ante & retro: Tales nos finis perpetere memoria mortis. Memorare novissima.

P A R S II.

De die, horaue mortis incognita.

Refer-
nata Deo
est. **I.** Bernardus in sermon. Nil certius morte, sed nil incertius hora. 1. Quia de futuris contingentibus est: Deoq; reservatur. Qui, ut potentiam creandi, sic & scientiam horæ moriendi sibi reservavit soli, ut res proprias Diuinitatis.

2. Non est vestrum nosse tempora, neque momenta, quæ Pater posuit in sua potestate. Similia sunt plura. Ut de prædestinatis Ecclesia orat: Deus, cui soli cognitus est numerus electorum, quasi dicat. Angeli, Diuque id ignorant.

Christo no-
la. Et Agnus Apoc. 1. Habeo claves mortis & inferni. 2. Ps. 67. Deus noster, Deus saluos facied, & Dominus Domini exitus mortis. Hinc obsecrat Ps. 38. Natum fac mihi Domine finem meum, ut sciam quid desit mihi. Et Plal. 118. Quando facies de persecutibus me iudiciū? Naturalem, & Violentam mortem iuxta nescit. 3. Apoc. 5. Visus liber 7. signaculis munitus intus & foris, & nemo poterat aperire eum. Hic liber Deo reservatorum est: in quo & hora mortis.

Interven-
temini. Adeo 1. Job. 15. numerus annorum incertus est, ut nulli queat præsciri mors, nisi solo reuelante Deo. 2. Gen. 27. Vides quod senuerim, & ignorem diem mortis mee, ait Iacob ad Esau. 3. Benedixit Rex ager, 4. Reg. 8. mittit ad Elisum de morte percunctatum: sed non liquebat. 4. Minus iā. Quondam morsenim suis solus copiis pugnat, ut senecta, morbo, peste, forte post 40. annos: At modo alienis etiam armis peti homines: ut victu, potu, mari, libidine, &c.

Genus
mortis, non
mori me-
tumda est. **II.** Quare mortem memora, vigila. 1. ora cum Ps. 67. Benedixit Dominus die quotidie prosperum iter faciat nobis Deus salutem.

rium nostrorum. Sic & te præpara, precibusq; obarma, 2. Seneca in Epistolis refert Germanos non mortem, sed mortis genus timere solitos. Belle. Ita & nos. 3. Sæpe naues cursum tenuere felicem; at in portu naufragantur. 4. Sæpe, quæ hyemem asperam sustinuerunt arbores, in vere exarescunt. Ita finis dispar à cursu multis est. 5. Bene Mosonius Monachus, teste S. Maximo sermon. 36. sciscitanti, quid maximum ad beate moriendum haberet momentum; ait: Cogitare, Vltimum sibi hunc diem fore.

P A R S III.

De aduigilatione ad horam.

Ergo Marc. 13 videte, vigilate, erate. Ne- *Idco vigi-*
scitis enim quando tempus sit: Excla-
la. mat simul: Quod autem vobis dico, omnibus dico: Vigilare. Luc. 21. ait: Vigilare omni tempore. 1. Pet. 5. Fratres, sobrii estote: & vigilate, quia aduersarius vester diabolus, &c. At mors isto sæuior, & certior, simul incertior est. Quare 1. Cor. 16. Vigilare, stete in fide. 2. Rei *Rem es.*
capitis plures nesciunt, quando ducendi sint, hic ferius, citius ille: Nos in Ada facti rei mortis accepimus sententiam: ducemur mane? meridie? aut quando? Semper tibi pendeat hamus.

3. Carcer enim est Mundus, quo claudimur omnes. Pertæsus orabat Psalm. *In carcere*
es Moria,
fur est. 141. Educ de custodia animam meam. 4. Mors fur est. 1. Thess. 5. veniet tanquam fur in illa hora, noctis & somni. Et Matthæi 24. Si sciret paterfamilias, quæ hora sui veniret, vigilaret utique, & non sineret perfodi domum suam. O quot incautis hic fur suffodit parietem cordis? Dixit quidem Isaias Ezechia Regi. 4. Reg. 20. Dispone domus tua, quia morieris: at non dixit diem vel horam, ut vigilaret.

II. Si quæ vrbs aut arx suam euerfionem prænosset mensibus 7. quanta non *Insidia cer-*
ta sunt as-
multa. moliretur interea? Ecce Niniuen, Iona 3.

Vuuuu 2 VIX

vix inaudierat de excidio; cum ecce pœniter in sacco & cinere. Et nobis inclamatur Ps. 89. *Anni nostri sicut aranea meditantur: dies annorum nostrorum in ipsis 70. anni, Si autem in potentatibus 80. anni, & amplius eorum labor & dolor. Vigilate igitur.*

*Exempla
terrant.*

1. Instabat Christo mors; quam animum Petrus se prius offerebat? & tamen indormiscebat. Itaque Dominus Matth. 26. *Simon dormis? Non potuisti vna hora vigilare mecum?* 2. Similem somnolentiam in Iona, cap. 1. arguit scriptura: Cui nos similes in naui hac vix digitostres absumus à letho, scuitque vnda: & tamen sterimus. 3. Rex, qui sibi tendi nouit insidias, duplicat custodias: affatus, aditusque omnes suspectat: & homo tot inter aduersa sibi, securus ager? Ipsa dies, nox ipsa, & omnis hora ei insidiatur. Et vno hoc, memorare nouissimum esse posset.

P A R S IV.

De preparatione ad mortem.

*Improuisa
placet im-
piis.*

1. **B**ere Seneca: Incertum est, quo loco mors expectet: itaque tu illam omni loco expecta. Plinius iudicabat optimam esse mortem, quæ subita: Iulius Cæsar; quæ inopinata. Non sic Ecclesia; quæ orat. *A subitanea & improuisa morte libera nos Domine.* Nam in pœnis hanc scriptura numerat. 1. Iob. 15. *Auferetur Spiritus oris sui, id est, sanus morietur.* Hæ minæ sunt.

2. Sicut & Ps. 18. *Sicut homines moriemini, & sicut vnus de Principib. cadetis; morte violenta.* 3. Iob. 21. *In puncto ad inferna descendit.* Sic impij.

*At prouisa
piis.*

1. *Ob ratio
nes cum
conscientia
ineundas,*

At iusti prauertunt memoria mortis; metuuntque repente mori. 1. Nam Iob 9. *Si repente interroget, quis respondebit ei?* Vel, vt Hebræi legunt, *straperit.* Quare ipse ante interroga conscientiam; & horam mortis, genusque non metues magis, quam ipsam. Sin' Ps. 33. *Mors peccatorum pessima: hanc metue.*

2. Traditur, si lupus hominem prior viderit, aeris ab eo infectione vocem homini intercludi. Vnde Virg. *Te Mæri lupi videre priores.* Ita, quem mors occupat improvidum, ei vocem confitendi adimit.

2. *Ob Com-
fessionem.*

3. Deus Exod. 12. voluit Agnum paschalem festinato comedi, agrestibus cum lactucis, & baculis in manibus. Ita festina salutem operari, cum pœnitentia, & succincta vigilantia: ne exterminator Angeluste obruat.

3. *Ob Com-
muni.*

Huc respexerit Dominus, Luc. 12. *Sint 4. Ob ad-
lumbi vestri praeincti, & Luc. ard. in ma. ve. & uentum
vos sim. hom. exp. do. s. q. ren. à nuptiis, q. d. va. sponsi.*

II. Duplex Israelitis tubæ clangor erat: Num. 10. *Ad primum congregabantur ad Arcam: ad prolixiorē & concisum mouebant castra.* Ita sub morbi initium ad Iesum confuge: gliscit morbus; castra mouere para, inque tuto conscientiam colloca.

Vt, qui procul patria migrare institunt; quæ transferre secum minus queunt, in pecuniam redigunt: quo in viam sint expeditiores. Nulla, quam in morte, profectio remotior est: estque Spiritus vadens, & non rediens. Psalm. 79. *Atque ideo, Luc. 12. Vēdite, quæ possideris, & dare eleemosynam. Et facite vobis sacculos, qui non veterascunt, thesaurum non deficientem in celis.* Is vero bonorum est operum. In primis 2. Cor. 4. *momentaneum & leue, tribulationis nostræ, æternum gloriæ pondus operatur in nobis.*

Ve vintu
thesauri-
zant.

Quocirca sicut Exod. 12. exituri Aegyptum ad terram promissionis, quicquid auri, & c. potuerunt, acceperunt mutuo secum: ita mundum spolient decessuri: eleemosynas, & c. thesaurizantes in celis,

De spoli-
que mu-
dum.

his, Matth. 6. Vbi neque erugo, neque tinea demolitur: & vbi fures non effodiunt. Deinde, ut rei ducendi iocos, risusque mittunt, toti in mortem intenti proximam, inque scelerum penitentiam: ita nos ad fatalem penam luendam citati.

P A R S V.

De preparatione omniſſacum exitio.

*Exempla
inſpiſcere.
ne volen-
tiam, nec
valentiam.*
I. Væ qui Sodomæ ſimiles obruentur,
de interitu prius inquam ſe perditos
ſentiant nil cogitantes, Gen. 19. Nempe
perditio tua ex te. Oſe. 13.

2. Aegyptij, Exod. 14. ad mortem aliorum
proruebant; & ſuam, nil eius metuentes,
incurrunt. 3. Epulo, Luc. 16. quam
inſperata raptus morte in inferno ſepul-
tus eſt? 4. Ille congeſtor opum; horrei-
que ſuffartor quid audiit medias inter
futurarum deliciarum cogitationes? Lu-
12. Stulte; hac nocte repetent animam tuam
ate tartarei. 5. Sic Balthaſar, Dan. 5. inter
epularum gaudia mortis iſtum excepit.
6. Holofernes, Iudith. 13. in corde Caſtro-
rum obruncatus interiit. Ammoni ad
menſam fratris ſica vitam abruptit, 2.
Reg. 13.

*2. Volentiam
ſed non va-
lentiam.*
II. Maturate mortales præuerrere
mortem tot inter caſus. Neu differte ho-
ram in vltimam expiare animas. 1. Ale-
xander Magnus caſtris eiecit militem,
quem inſtante iam prælio primum arma
polire deprehenderat. Plut. in Apoph. Me-
tuendum; ne idem procraftinatoribus
Deus; eoſque è libro vitæ exturbet. 2. Ae-
gyptij iam in altum ingreſſi longius, ſero
coire cernebant vndas: ſero vocifera-
bantur, Exod. 14. Fugiamus Iſraelem: Do-
minus enim pugnat pro eis contra nos. At terga
vertentibus, ecce occurrunt aquæ, & inuoluit
eos Dominus in mediis fluctibus. Ita; veren-
dum, ne multis in agone eueniat.

3. Horrendum, quod S. Gregorius lib. 4.
Dial. c. 38. & hom. 12. in Euang. refert, Chry-

ſoſorium, tota vitæ ſcleratum, inſupre-
mis velut attonitum ſuſaſſe, cohorruiſ-
ſe, intremuiſſe: demum exclamaſſe: In-
ducias vſque mane, inducias vſque mane. At in-
caſſum. Spiritum exhalabat inſandū. Et
cuique adeo periculofa placebit dilatio?

*Signum re-
probatio-
nis.*
Sane hæc haud paruum præſefert in-
diciū reprobationis. Vt enim Leuit. 6.
Deus cygnum vetuit offerri ſibi; velut
immundum: an, quod ſolum moriturus
canat? At egregius eſt; præcandidus, &c.
Quare cantate Deo canticum nouum: vt a-
ues puræ mane pruno argutantes; ve-
ſperoque ſero ſilentium obtinentes quie-
tis æternæ.

CONCIO SEXTA

De Adiunctis mortis.

Saul, 1. Regum 28. vt per pythoniſſam
ſuſcitata ex vmbra Samuelis audierat:
Cræſtu, & filii tui mecū eritis: ſed & ca-
ſtra Iſrael tradet Dominus in manus Phi-
liſtini: ſemianimis corruit, ac deſperat.
Tantus mortis eſt horror, etiam in robu-
ſto. Quantus in morbo fractis, interque
tentationes fore putabitur?

Super quo nos

- I. Quod mors ſit horribiliſſima.
- II. De moribundi corporis dolorib.
- III. Exempla in idem.
- IV. De tentationibus animæ ab Satana.
- V. De Demonum horribilitate, ac vio-
lentia.

P A R S I.

Mors eſt horribiliſſima.

Eccleſiaſticus mortis hora nihil du-
dens horribilius ait, cap. 41. O mors
quam amara eſt memoria tua homini pacem
habenti in ſubſtantiis ſuis. Ideo S. Gregorius
aiebat: Qui conſiderat qualis erit in morte,
ſemper erit pauidus in oratione. Achilles ſit
aut Hercules. Exempla cape.

1. Ezechias Rex pro depoſito iacebat,

Vuuu 3 4. Reg.

4. Regum 20. complorabatur ab amicis: I-faias quoque denunciabat. c. 38. *Dyspone domui tuae, quia morieris tu, & non viues.* Quibus ille plus quam morbo expectoratus, ad parietem lacrymans versus ait: *Memento queso, quomodo ambulauerim coram te in veritate, & in corde perfecto: & quod placitum est coram te, fecerim.* Ita moestum & horrificum cunctis accidit mortis nuncium. Sic depositi; deploratique iacebimus: sic amici circumfissent: sic vterque medicus, &c. Sic obuersabitur acta vita, futuraque, &c. *ô angor, ô pavor!*

2. Miser in finem Iob cap. 1. orbatu liberis, fortunis, valetudine, flens ait: ca. 19. *Miseremini mei, miseremini mei, saltem vos amici mei.* Miserior, magisque anxius erit moriturus, cui vitæ spes nulla super: scilicet uitque conscientia: & fumos flammamque orcus iam quasi afflat animo. Quos hic auare, impie, &c. amicos implorabis? Angelos? phylacangelum? Diuos? opulentos? honoratiores? peccatorum tuorum complices? &c. Et surdi, & impotes ad tua petita erunt.

3. Antiochus, 2. Mach. 9. Syriæ Rex, capitalis Iudæorum hostis, viscerum dolore correptus, è curru excussus, & collisus, submissus iam sentiebat: interim putrescente carne vermicans corpus, sanieque diffuens colliquefcebat. O iudicia Dei! Deum inuocat infandus: at nequitquam. Vouet templum Deo, libertatem Iudæis, Iudæus ipse futurus. Incassum. Ita & homo, rex mundi est Gen. 1. *Dominamini piscibus maris, & voluc. cæli, & vniuersis animantibus, &c.* Is fanda, nefanda hic multa designat, ægrefcit, proponit, spondet meliora; & perit infelix. Namque hora præterit. O horam! Qualis in te visitur agonizans? Quis vultu, oculis, audita, corde, artubus, &c. quis iudicio, animo, &c. quis cernitur agonizans?

PARS II.

De corporis doloribus moribundi.

I. Corpus qualia infestabunt? psal. 17. *Circumdederunt me dolores mortis: 2. & pericula inferni inuenerunt me: 3. torrentes iniquitatis conturbauerunt me.* Hinc Matth. 27. *tristis est anima mea usque ad mortem.* Ita Iesus morti vicinus, quanto magis homotalia?

Sed duo ibi dolorum genera notes: Anima, de peccatis: Corporis, de morbis. 1. Peccata tunc conglobatim irruent, obruentque animam, quæ dicta, facta, cogitata vnquam tibi fuerint. 1. O quanti torrentes? quam turbulenti, ferentes, monstrorumque pleni? Qui torrentes Simoniaci: Sacerdotes, religiosi, Vsurarii, &c. 2. Dolores mortis quoque corpus è statu dimoueunt, te discruciant, vt dirius haud vnquam. Id æstimaris, si partes per singulas obieris, membrorumque corruptiones. 3. Mortis autem comitatus qualis aderit? Regina Mors incedit accincta doloribus, morbis, casibus fortuitis, sudoribus, deliquiis, similibusque &c. Atque tot ista vnum circundant corpus. Id exemplis liquet.

II. Iussit Ezechielem Deus, Ezech. 4. in latere Solymam describere; ac parare aduersus eam munitiones, ac obsidionem. Lateritius est homo, in quo vita misera descripta est: eademque malis obsessa plus sexcentis; & in morte insuper innumeris. Vt vere, dolores mortis & inferni queant nuncupari.

2. Euenit deposito, quod domui fatui in arena structæ: Matth. 7. *descendit pluuia, venerunt flumina, flauerunt venti, & irruerunt in domum illam, & cecidit, & fuit ruina illius magna.* Ita corpus humanum stolidi: (at Eccl. 2. *stultorum infinitus est numerus*.) stat super cinerem & puluerem: & descendit mors cum cohorte sua, mox istud

istud ruinam trahit, reciditque in cineres.

3. Circundant autem dolores ægrum ut obsessam urbem, vallo morborum, fossa symptomatum, excubiis medicorum, itationibus amicorum: telis medicinarum: sectionum, vitionum: balistis deliquorum: ruina denique murorum ac euasatione. Circundant amissio bonorum corporis, animæ, fortunarum, amicorum, honorum, mundi: accessio vermium, sepulchri, demonum, inferni, &c.

III. Quid? terrebat vna manus scribentis, Dan. 5. Mane, Thecel, Phares: Balthasarum, ut exanimaretur: quantum tot illa, maioraque conterrebunt ægram animam? Audiet illa Dan. 5. Regnum tuum dimisum est, & Medis in pradam datum, vermis corpus, inferis anima: ingratis nepotibus opes. 2. Dolores eos sic describit August. serm. 48. ad fratr. in eremo. Cum in extrema ægritudine fueritis, & quæ pœnosum erit vobis pœnitere de malis commissis, & bonis emissis? 3. David ita depingit eos Psal. 47. Ipsi videntes sic admirati sunt; conturbati sunt, commoti sunt: tremor apprehendit eos: ibi dolores ut parturientis.

IV. Innocentius Papa III. l. 3. de contemptu mundi, cap. 42. refert quatuor adiuncta mortis: 1. Dolores mortis, id est, amissionem vitæ. 2. Iniquitates conturbauerunt me totius antecæ vitæ. 3. Pericula inferni, seu damnationis. 4. Demonum insultus. O dolores! ô angustias! ô horam! Hora, qua in æternitatem prospicis: in vitæ breuitatem ac vanitatem respicis: in circumstantia mala; bonaque circumspicis: in consciëntiam introspicis: in cælum frustra suspicis: te vero despicias ac detestaris. Hora, qua ignotum horres iter: horres animam à corpore diuelli: horres te præbere vermis ac viperis. Et quis non exhorrescat? Vin' exempla?

PARS III.

Exemplum in idem.

I. Sanctus Hilarion vitam in eremo exegerat: moriturus tamen intremuit: demum (S. Hieronymo teste:) ita ad sese: Egredere anima; quid dubitas: egredere, quid times? Septuaginta annis Deo seruisti, & adhuc exire times? 2. S. Arsenius cum à morte abesset propius, horrore quatitur. Discipulis causam sciscitantibus ait: Semper hanc horam pertinui: eam ex animo nunquam deposui. 3. S. Cyprianus Martyr lib. de mortalit. ait Presbyterum in extremis trepidantem ab Angelo apparente audisse: Pati timeas, exire non vultis: quid faciam vobis? 4. V. Beda l. 5. hist. Anglic. refert, Religiosum ægrum nonnihil deflexo oculo vidisse in hiante orco locum sibi paratū: sicque desperasse expullā animā.

5. S. Fulgentio, (Baron. l. 5. anno 529. Sup. t. 1.) dolor hanc vocem exprefsit: Domine refugium pauperum, & mæstorum solamen, da mihi hic patientiam, & postea indulgentiam. 6. Christus Iesus (horresco referens:) mortem aditurus, Matth. 26. cœpit contristari & mæstus esse: & ait Marc. 14. Tristis est anima mea usque ad mortē. Et vero Luc. 22. factus in agonia prolixius orabat: & factus est sudor eius, sicut gutta sanguinis decurrentis in terram. Quid? Si ille, qui, Psal. 18. exultat ut gigas ad currendam viam: qui Hebr. 14. cuncta verbo virtutis sue portat. Si inquam, is sic exhorruit: quid nobis fiet? O homo hæc memorare nouiss. tua, & in in ar. non pec.

PARS IV.

De tentationibus animæ ab Satana.

ANimam vero quæ vrgebunt? Metus, desperatio: larua, Diræ, demones, & hi, quam tum alias diligentiores nunquam. 1. Repete animæ istud Luc. 10. de lapso in latrones, & viam agonizantis. Idæam animæ conspexeris. Hanc enim

Dæmones
latrones
anima.

ca-

caro, & daemones tantum non pene encantant terroribus suis. Actum foret, ni Eudæmon eam susciperet consolator.

Tentatorus Atque iustentandi accepisse Satan videtur inde ab exordio: Gen. 3. Tu insidias calcaneo eius: vbi Glossa ait: Calcaneum finem hominis significat: ad illum semper demon attendit, semper insidiatur, Psalm. 55. Ipsi calcaneum meum observant. Quin & ipsa iniquitas calcanei mei circumdabit me. Psal. 48. Hac demon seipso eo in articulo, horribilior erit.

Figura. Iacob, Gen. 32. ex longa Labani servitute elapsus in patriam reuirsurus cū suis ab occurrente Esau, iurato hoste, cum armatis copiis vel retardatus, vel exclusus patria, vel trucidatus fuisset: nisi Deus furorē hosti eripuisset. Ita homini euenit. ex idololatra mundo emigraturo.

1. S. Martinum, teste Seu. Sulpitio, haud immunem ab infando tentatore sua præstabat sanctitas. Eum ergo sic affatur: Nil habes in me cruenta bestia. Apage. Et quis tunc sexcenta inter aduersa alia, quis non ad ea perhorrescat monstra furua ac flammis uoma, quibus nil vsque horribilius natura nouit?
2. S. Thomas Indis, ad credendum tardis, satanam ostendit ignes ore exundantem, capite comisque terrificum: quo viso ad fidem accessere multi.
3. Anachoreta proditur ante mortem viso tartareo detestatus esse diem, quo religionem fuerat professus, mentis effectus impos. Vtique sibi redditus poenituit, aiens: malle se per candentes laminas incedere, quam demonem rursus intueri.

Testimonium. Vnde bene Bernardus l. 1. de Medic. & Hugo de S. Viç. l. 1. de anima, cap. 2. Eam comprehendunt tam terribiliter, quam horribiliter volent retinere. Tunc animam intuens oculos, os, aliosque sensus, per quos solebat egredi, & delectari in his exterioribus: reuertetur ad se, & vident se solam nudam, ingen-

ti horrore concussa, desperatione deficiet in se, & cadet sub se.

PARS V.

De Daemonum horribilitate ac violentia.

I. Execrabiles per se, erunt iam etiam *Demoni* intolerabiles; cum totius actæ vitæ *accusatores* delicta & aggerunt, & exaggerant, dantque vnum sub obtutum mendaces, ac veteratores: 2. cum & Deum proponant, qualem experiuntur ipsi merum vindicem: 3. cum omnium pretium bonorum in infinitum exaggerabunt: 4. cum infinitam æternitatem animo pandent: 5. cum damnatos ob pauciora scelera oculis quasi ingerent: 6. cumurbationibus animum obscurabunt: 7. cum exemplis instructi dicent: 8. En ob vnum Adæ tantillum casum vniuersitas luit tantum: en Sodoma flammis, vndas Aegyptiorum: barathrum Core, &c. 9. Nescit, nequit tui misereri Deus: nequis sperare: vnam tui iustitiam. Noster es, &c. Heu Torrentes iniquitatis conturbauerunt me, Psal. 17.

Exempla. 1. Ioannes Climacus de Stephano ab annis 40. religioso refert sub vitæ exitum iacuisse velut sopitum secumque loquentem talia vocibus interruptis. Concedo: at ieiunio elui. Mox, Verum est: at confessus expiaui. Tum: Feci, eheu! at poenitentiam peregi. Demum Heu reus sum: quid replicem nescio: Tu o Deus miserere.

2. Idem de alio refert similia: at is vt reualuit, alius homo fuit, mutus studio, cellæ clausus, ieiunans, orans, &c. Memorare nouiss.

3. O IES V, quid erat, quod & tu animam tuam in manus Patris commendas? non eras par ipse tuenda? An exemplum dabas nobis? An angores nostros Patiebaris? O erue à framea, Deus animam meam:

figura.

meam: & de manu canis vnicam meam: salua me ex ore leonis. Psalm. 12.

II. Qualia vero de istis SS. Patres? Dicitis similia omnia. Atqui tum, Thren. 2. non est qui consoletur eam animam ex omnibus charis eius. O defectionem? 1. Ex Isaac de te estima, Quis illi animus Ge. 22. cum in ara lignis impositus supra cerneret gladium, infra ignem, se ligatum, vndique meram solitudinem? Et norat tamen se patriarcharum, Deoque: & in causa pia se oppetere: diu se iuuenem vivere posse. At in te iam depositus & contraria, & alia omnia: quis igitur animus? O! Vae! Quid, si & Angeli tunc à te recesserint? Nam Psalm. 31. In diluio aquarum multarum ad te non approximabunt.

2. Quis animus Noacho fuisset, cum cœlum vndique & vndique vndas, tempestatesque sonoras cerneret; nisi tam certus fuisset Numinis? Et nos quam salutis incerti? Quantis fluctuabimus vndis? Heu, Psalm. 92. Eleuauerunt flumina fluctus suos, clamabimus taciti. O mala circumfidentia; instantia: vndique effusa omnia! O horam!

At ante uerte. Dic, & fac: Eccl. 7. Convertere anima mea in requiem tuam, quia Dominus benefecit tibi, ut mentem iniceret memorari nouissima; ut sciperes, & intelligeres, & nouissima prouideres: ut intelligeres, quod mors peccatorum pessima sit: Psalm. 33. In quod Bern. ait: Mala quidem in mundi amissione peior in carnis separatione: pessima in vermibus, ignisq; duplici contritione.

CONCIO SEPTIMA.

De morte non metuenda.

Respuer, Daniel. 3. in fornacis chaldaicae flammis hostes, mortemque temnebant: quin creata omnia ad secum Deo concinendas laudes inuitabant. Ita mortem, quam fugias, contemneris ci-

tius. Nam cum malorum sic finis ac portus, portaque vitæ beatioris, ex semetipso non est.

Quam in rem nos pauca.

I. Ignauia mortem metunt.

II. Mors nihil metuenda est.

III. Quod mors in nos benefica sit.

IV. Quod bona sit, & bonum.

V. De morte sibi gratulandum esse.

PARS I.

Ignauia mortem metunt.

I. Agesilaus, Rex Laced. percunctatus, unde tantorum initia honorum repetiuisset, ait: Ex contemptu mortis, Neque aliud est facile, quod perinde ad animi valeat constantiam, uti nil ad dedecus pronius metu mortis. Hic degenerem; heroicum ille arguit animum. 2. Ideo eos Græcorum lex iubebat triduo muliebri habitu incedere, qui è prælio se subduxisset. 3. Romani etiam capitis reum peragebant terga vertentem in cōflictu. 4. Iulianus Imp. ait Marcellinus, decem vertentes terga in bello Parthico, plexit capite. Quo turpius, in fatali bello mortis metu contrahi, Psalm. 13. Ibi trepidauerunt timore, ubi non erat timor.

II. Prisci, sola natura magistra mirandi in spernenda morte extiterunt. 1. Licinius Dentatus, teste Plinio, & Val. Max. aduersa vulnera accepit 45. & nec vnum auersum.

2. Iulius Cæsar tantum spreuit mortem, quātam in Præliis constantiam declarauit. In Pharsalica pugna cum aliquando ignotus cymba paruula solus cum nauta mare transmitteret, hicque ob tempestatem iam desperasset: exclamavit: Quid times? Cæsarem vehis, & fortunam eius. 3. Interrogatus quidam, Cræsus: an Socrates esse malitiaiebat: In vita Cræsus, in morte Socrates. Ille Opulētia, hic sapientia pollebat mortisque contemptu.

XXXXX

III. Stoi-

Tu pe-
tere mor-
tem.

Ethnici
remtores
moris.

Mors in lu-
cro est &
beneficio.

III. Stoicorum hæc Maxima erat. 1. Es-
se sapientem conuenit vmbonis instar, i-
ctus excipientis quoscunque etiam mor-
tis impavidum. 2. Præsertim cum fors æ-
qua sit omnibus: quam vel infantes exci-
piant. 3. Stultum quoque est metuere,
quod caueri nequit. 4. Qui militiæ me-
tuit exitum pacem non amat. 5. Qui se
vellet stadium currere, & nunquam de-
currere? Is quietem odisset. 6. Data est
mutuo hæc vita; debiti soluenda est apo-
cha. Gratias age: quod sine versura li-
ceat soluere quod ex peregrinationis exi-
lio in patriam redire sit fas. 7. Qui diu vi-
uere; diu esse miser velit. 8. Mordet fate-
or, mors: at vt phlebotomus venam: bre-
uis dolor absoluit à longo: ab incerta ad
certam vitam transfert, adque beatam. 9.
Oprandus portus, ac meta magis quam
metuenda. At prius sæpe memorare nouis-
sima. Eccl. 7.

PARS II.

Quod mors nihil metuenda sit.

1. Quia est 1. Sanctus Ambrosius, l. 5. in Lucam.
coramunis Mors non est metuenda fortibus: est deside-
sua natura. randa sapientibus, & miseris expetenda. 1. Hoc
fecit Socratem hilari fronte sententiam
excipere mortis: ac dicere: Si Athen. me ad-
iudicarunt morti, sciant quod natura ipsos ad-
dixit diu. 2. Theramenes ab 30. tyrannis
damnatus, venenum vt sitiens bibit; re-
liquum effudit vt resonaret, dicens: Cri-
ta propino.

Est debita.

3. Lacon læta fronte audiens damna-
tionem, quærenti: Leges ne temnis? Ego
vero, ait, gratiam habeo Ephoris, quod
ea me morte mulctarint, quam sine ver-
sura dissoluere possum. Ista Cicer. in Tusc.

Exempla
Christia-
na.

Apud Christianos maiora se offerunt.
1. Marulus l. 5. refert de S. Hilarione, in la-
trones lapso, districtasque inter fidas hi-
lari, & adictus immoto; cum interroga-
retur, num mortem timeret, ait: Mori non

timet, qui semper mori paratus est. 2. S. Ma-
rius, teste Rufino, oppressus nocte ex iti-
nere diuertit in sepulcrum: continuo cir-
cum fremere dæmones: at ipsi, quia nec
mori plus, quam viuere timuit nec som-
nus fuit abruptus. 3. Philoromus Sacer-
dos, ait, Palladius, contemtor mortis an-
nos 6. in bustuariis habitauit.

II. Horum nos plerique dissimiles; 1. Qui Morti
Similesque Sauli alias audaci; at vmbra timetis
mortui semel visa, exanimato; ita nos 1. Vmbra.
ad omnia impauidi, præterquam ad
mortem.

2. Pueri larua terrentur: larua posita 2. Laruam.
rident: Ita nos ad vocem Mortis, fronte
prima horrescimus; at cognito, quid sit
mors, tempimus. 3. Sicut nauigantes A- 3. Phantaf.
postoli, Mar. 6. viso Domino in ambulare ma.
mari, timuerunt omnes, & putabant se phan-
tasma videre: excacatum enim erat cor eorum.
Ita nos in hoc mari appropinquantem
nobis mortem, quæ adiuuet nos, arbi-
tramur quid inimicum esse; cum vero
ad litus appulimus; tum agnoscimus id
quod vt mortem metuebamus, vitam
fuisse.

4. Quid, ait Menander Comicus, time- 4. Quin-
tis mortem, quietis genitricem? Cicero Tusc. parentum.
1. Mors est portus malorum, perfugium arum-
nosa vita, effugium miseriarum.

PARS III.

Quod Mors sit in nos benefica.

1. Augustinus ait; Mors est relictio corpo- 1. Pacifica-
ris, depositio sarcinae grauis. 1. Mors est trix est.
sequester digladiantium inter se corpo- 2. Libera-
ris ac animæ, carnis ac Spiritus. 2. Est in trix à de-
nos mors perquam benefica: Nā debita bitis.
sunt nostra, corpus terræ, Deo animam
debemus. Ex his debemus & vsuram
pendendam: ex corpore famem, sitim,
morbos, &c. ex anima curas, &c. Mors
nos & debitis, & scenore exoluit, vt mu-
nificus Rex.

3. Qui

Repara-
tur nostri.

3. Qui domum suam, elocata alijs, minari cerneret ruinam; euocaretque inquilinos, ne opprimantur: demoliretur autem domum, ac nouam splendidiorem eis construeret; præclare is de incolis mereretur. Ita mors senio morbisque corpus vitiosum delicit, ut surgat melius, &c. Phil. 3. Qui reformabit corpus humilitatis nostræ, &c. 1. Cor. 15. Seminatur in corruptione, surget autem in incorruptione; seminatur in ignobilitate, surget autem in gloria.

4. Bene Gorgias Leontinus Orator sciscitanti, sat in æquo ferret animo, si hinc euocaretur? ait: Exputri & defluente domuncula non inuitus discedo. Itaque mors est relictio corporis.

Euocatur
mors est no-
stra.
A corpo-
re.
A labore.

II. Est etiam depositio sarcinæ. 1. Quid enim corpus est, nisi sacculus miseris factus; & is onus nostrum aggrauans animam. Accedunt & imperfectiones: quæ sicut onus graue grauata super me. Ps. 37. Nos miserrata mors exonerat sarcinam. 2. In tremitu hac mundi religati sumus, cuius mors archithalassus est. Optime vult illi; quem cito exoluit vinculis, datque immunitatem ab remigatione. Psal. 115. Dirupisti vincula mea, tibi sacrificabo hostiam laudem: canebat lætus Dauid: at mœstus Paulus: Phil. 1. gemit: cupi dissolui, & esse cum Christo. 3. Mors Phylacista est & carcerarius, gratiam præstat, quem citius liberat. Hinc orabat Ps. 141. Educ de custodia animam meam.

A cata-
sta.

Quid vita?
Flos.

III. Et quid est, quod mors adimit? Vita? At ea quid miserius? fugacius? minus? Pene nihil est. 1. Psal. 102. Homo sicut fœnum dies eius; tanquam flos agri, sic efflorescit. Itaque in plateis clamare iubet Dominus, cap. 40. Omnis caro fœnum, & omnis gloria eius quasi flos agri. 2. Imo Iac. 4. Quæ est vita nostra? Vapor est ad modicum parens. 3. Fumus est. Ps. 101. Defecerunt sicut fumus dies mei, & ossa mea sicut cinis eruerunt.

Vapor.
Fumus.

Vmbra.

4. Vmbra est. Iob. 8. Hesterni quippe sumus. Ignoramus quoniam sicut vmbra dies no-

stri super terram. Ps. 101. Dies mei sicut vmbra declinauerunt; & ego sicut fœnum arui. Iob.

14. Homo natus de muliere, breui viuens tempore, multis repletur miseriis. Qui quasi flos egreditur, & conteritur, & fugit velut vmbra, & nunquam in eodem statu permanet.

5. O fugitiuam vmbra! Ideo istud Psal. 55. Deus vitam meam annunciaui tibi, LXX. vertunt, fugam meam. Climacus. Quid aliud vita nostra, quam fuga? Seneca ad Lucilium: Quicquid vides, fugit cum tempore, &c. Exclamat iure Aug. O vita; quæ dum fugis, nihil es, dum exultas, fumus es. 6. Verbo, Iob. 7. Nihil sunt dies mei. Ergo mors Nihil eripit. Quid querimus? Nihil adimit; sed non nihil confert.

5. Fuga.

6. Nihil est.

PARS IV.

Quod mors bona sit, & bonum.

I. Boetius, scribit Plutarchus Delphico sciscitantibus: quid in vita homini felicissimum contingere posset: id respondit, Mors: Idemque facto ante declararat. Nam cum Agamedes & Triphonius architecti pro constructo Apollini fano mercedem ab eo postulassent, quam haberet optimam: respondit, post octiduum voti compotes eritis. Die septimo moriuntur ambo, qualiâ Deo nec peti, nec dari queat melius morte.

Mors est
beneficiū.

Recte? Quos Deus habet dilectissimos, hos euocat hinc citius. 1. Ideo iustum Abel occidi permittit. Gen. 4. parente in miseriis relicto. 2. Iosias Rex idola, lucosque destruxit. 4. Reg. 22. Idcirco colligam te ad patres tuos, & colligeris ad sepulcrum tuum in pace; ut non videant oculi tui omnia mala, quæ introducturus sum. 3. Ionas præfagiens clades Niniuitarum, mori maluit; quam eas intueri, cap. 4. Tolle Domine animam meam. Melior est mihi mors, quam vita.

Est merces
iustorum.

4. Etiam per desertam lezabelem fugitatem pertædu tui. 3. Regum 9. Sufficit mihi Domine, clamat, tolle animam meam,

XXXXX 2 neque

PARS V.

De morte sibi gratulandum esse.

I. Repident improbi ad mortem, at iusti exultant. 1. Apoc. 4. Beati mortui, qui in Domino moriuntur. Nam Proverb. 31. Non extinguetur in nocte lucerna iusti. constantia non percellitur morte. 2. Quin cum Dauide canet Psalm. 54. Vespere, mane, & meridie narrabo opera Domini, id est, in omni ætate, etiam vespere senij. Hic enim finis est iusti. Nam Psalm. 126. Cum dederit dilectis suis somnum, ecce hereditas Domini.

Sicut Exod. 30. iussu Dei summus Sacerdos in dies bis inibat templum: mane ad succedendas lâpades: vespere ad thymiamam sempiternum accedendum. Succensio lampadum, diem viuens vnum, est vita nostra: thymiamam mors, quam vita præstantior.

II. Duo idem per mare vela faciunt: alter ad portum fertur patriæ; ad solum incognitum alter: Ita moriens portum subit; viuens diutius ad insulam, aut in syrtibus adhærescit. Istius similes, Ps. 38. inebriabuntur ab vbertate domus tuæ, torrente voluptatis tuæ potabis eos. Huic similes, Psal. 58. sicut patitur ut canes: & mors depascet eos.

Sint duo in carcere: vnus ob leue delictum, non nexus; sed inambulans: alter ob capitale nexus ferro, & catasta. Quoties panditur carcer, prior spes gestit animo, se educendum fore: alteri horror subit; fore iam ad supplicium extrahendum. Ita iustis mors in voto, Psal. 141. Educ de custodia animam meam: improbis in supplicio est: quia Psalm. 118. Funes peccatorum circumplexi sunt me.

Tradunt olorem sub mortem canere; Syrenem plorare: cum hæc tamen vita tota canat; ille nunquam. Aristoteles in problematis causam refert ad sanguinem in cygno puriorem, ad cor tunc con-

neque enim melior sum quam patres mei. Denique, Da, vt moriar. Da, vt celeri præuertam tristia letho. 5. Tobias vitæ satur meliora sic orabat cap. 4. Et nunc Domine secundum voluntatem tuam fac mecum. & præcipe in pace recipi spiritum meum. Expedit enim mihi mori, magis, quam viuere.

Est, quam
vita felici-
or.

II. Ergone, quam vita, felicior mors est? Ita quidem Eccl. c. 4. Laudauit magis mortuos, quam viuentes. 2. Ita cum Gad prophetae Dauid trium daret optionem, famis, gladij, aut pestis: is mortem elegit, minus malum. 3. Hinc Thraces, etsi barbari; natos lamentabantur; mortuis gratulabantur læti, ac epulabantur: quod mortem vita ducerent potiore.

Mortes li-
berorum
hilariter
accepta.

Eorum similes, qui charissimorum pignorum mortes animo tulerunt æquiore. 1. Claxomenio in scholis philosophanti mors filij repentina nūciatur: qui imperturbatus ad discipulos ait. Sciebam me mortalem genuisse. Plut. l. de Consolat. 2. Pericles Athen. Orator quadriduo duobus filiis orbatu nec vultum cōtraxisset, suæque indies orationes ad populum dicere pergit etiam coronatus. 3. Xenophonti ad aram affertur in prælio cecidisse filium; cætera immotus solum coronam ponit, quærit, quomodo oppetisset: vt audiit, pugnans fortiter; coronam capiti reposuit. 4. Dion Syracusanus tyrannus dū perorat, audito fragore, quid esset quærit, dicitur, filius tuus collapsus expirauit, pergit orare, vt si nō audisset quicquam. Quia mortem in bonis ponebat.

Lugeri ve-
titia.

Pudeat Christianos natorum lamentatores. 1. Lyciorum legislator voientes plangere liberos extinctos non prohibebat: at stolam muliebrem induere eos lege iubebat. Muliebre est, conqueri de morte. 2. Immo & Dominus viduæ dicit, Lucæ 7. Noli flere, quasi dicat. Ploras insuper, iniuste, turpiter. Accusas Deum, naturam, rationem.

confugientem : impuriorem in Syrenibus. Quicquid id est, olorum iusti, improbi Syrenum sunt similes in extremis. Diserimen hoc conscientia affert purior, aut taminator. Mors peccatorum pestima. Ergo memorare nouissima tua, & in aeternum non peccabis.

Hebdomada secunda aduentus.

DE IVDICIO

Altero Nouissimorum.

CONCIO PRIMA.

De memoria Iudicij extremi.

Memorare nouissima tua, & in aeternum non peccabis. Eccl. 7.

Vnum hoc Concionum est omnium
THEMA.

Daturus legem Deus, Exod. 19. populi Ducem Moysen voluit ascendere montem : reliquos infra circumfistere, nec ipsum tangere quidem. Hic continuo coire coelum, nubibusque atrescere, micare fulgura, tonitrua boare, clangere tubas, inhorrescere omnia : Nimirum quia gens contumax erat, ideo lex eum poena proponebatur. Quanto igitur terribiliora edentur tum, cum legis Vindex apparebit ad iudicium?

Super hoc nos

- I. Quod memoria Iudicij semper fuerit inculcata.
- II. Quod sit perquam necessaria.
- III. Quod mundus isti obstreperet memoriae.
- IV. Memorare iudicium est perutile.

PARS I.

Quod memoria iudicij semper fuerit inculcata.

I. Visus est, Apocal. 14. Angelus volare qui Euangelium nunciaret, & cla-

mare: Timete Dominum, & date illi honorem, quia venit hora iudicij. 2. Idem Psalm. 2. Et nunc Reges intelligite, erudimini qui iudicatis terram. Seruite Domino in timore, & exultate ei cum tremore. Apprehendite disciplinam, ne quando irascatur Dominus, & pereatis de via. Clamor is monet, quod Ecclesiast 7. Memorare nouissima, & c. 3. Hinc S. Vincentius, Ordinis Praedicatorum Zelosissimus, suas praedicationes de iudicio plerasque instituit. Ita Sanct. Gregorius hom. 11. in Euang. Ille in S. Ecclesia doctus Praedicator existit; qui & noua scit proferre de suauitate regni; & vetusta, de terrore supplicij: vt vel poena terreant, quos praemia non inuitant.

II. Interrogatus Anachoreta quidam, cuius potissimum lectione libri teneretur, ait nullius, nisi trifoliaris: cuius folio nigro moneretur mortis; candido; beatitudinis; rubro, iudicij. 2. Sanct. Hieronymus, (qui Sanct. Gregor. Nazianz. in Capadocia S. Epiphanium in Cypro, Didymum in Aegypto, totaque Asia & Europa magistros quaesit, & audiuit) istud in primis didicit: Siue dormiam, siue comedam, siue quiduis aliud agam; semper auribus meis vox illa videtur intonare: Surgite mortui, venite ad iudicium.

III. S. Augustinus ad vsque nauseam suis idem inculcabat, sumto themate vno semper: Cum venerit filius hominis. Mat. 25. Interrogatus quid toties vnum ingerminaret: ait sermon. 67. de Tempore: Dico vobis, quod ipsemet Christus: summus hominum Magister, suis discipulis hoc per diuersas parabolas praedicauit. 2. Isaia, (annis 84. moderator Synagogae, & qualis Amos, Osee, Michae, Iona:) suae missionis causam edidit hanc: cap. 61. Ad annuntiandum mansuetis misit me, vt predicarem annum placabilem Domino, & diem Vltionis Deo nostro.

3. Sic & Petrus: Act. 10. Pracepit nobis predicare populo, & testificari, quia ipse est, qui constitutus est Iudex viuorum & mortuorum.

Xxxxx 3 Adeo-

1. Angeli.
2. Propheta.

3. Sanct.

Eam recolunt Sancti.

Praedicant Doctores.

Propheta.

Apostoli.

Iudicij memoriam inculcant.

Res inani-
ma.

Adeoque articulis Symboli voluit infertam Dominus memoriam Iudicii. 4. Nec solum Angelos, Prophetas, Apostolos illius testes habet; sed creatis inanimis ad idem vtitur. Nam Psal. 49. *Annuntiabunt cæli iustitiam eius, quoniam Deus est.* Id quod memorari necesse est.

PARS II.

Extremi iudicii memoria est necessaria.

Sancti ea
sunt fami-
liaris.

I. Sanctus nemo exiitit; cui memoria iudicii non perpes infixa hæsit. 1. Iob. 9. *Verebar omnia opera mea, sciens quia non parceres delinquenti.* Vnde postea Iob. 31. *Quid faciam, cum surrexerit ad iudicandum Deus? & cum quaesierit, quid respondebo illi?* 2. De hoc angore vaticinatus Psal. 51. ait: *Videbunt iusti, & timebunt.* Quid ergo peccatores? 3. Ad omnes ita Eccles. 38. *Memento novissimorum, & noli obliuisci: neque enim est conuersio.*

Terrifica.

Et vero sanctissimi quique ad eam memoriam expallescent. 1. Psal. 103. *Ab increpatione tua fugient à voce tonitru tui formidabunt.* 2. Quin ipse Psal. 118. *Confige timore tuocarnes meas, à iudiciis enim tuis timui.* Configi cum eo timore orat, ne vnamquam ab eo diuellatur.

Periliter v-
surpata.

3. Hac morosior Rex quidam, apud Io. Damas. lib. de Iosaphat & Barlaam, à fratre monebatur, missis cogitationibus istis frontem exporrigeret. Rex filuit: manebuccina caniad fores eius iubet; (mortis hæc denunciatio erat.) Ille semianimis aduolat ad Regem supplex, &c. Cui Rex: Itan' tu ad isthanc exhorruit tubam; non ego Dei tubam metueres.

Cunctis
præfusa &
horribilis.

II. Bernard. sermon. 8. in Psal. 90. *Quid tam pauendum, quam iudicandum astra illi tam terrifico tribunali, & incertam adhuc expectare sub tam districto iudice sententiam?* S. Anselmus libr. de miseria. *Vndique mihi angustia. Hinc erunt accusantia pec-*

cata, inde terrenis iustitia: subtus patens horridum chaos inferni: de super iratus Iudex: intus vrens conscientia: foris ardens mundus: Iustus vix saluabitur: peccator in quam partem se verter? Latere erit impossibile; apparere intolerabile. Idem vel ethnici innuebant, cum teste Pierio, Ioui tricipitem serpentem immolabant: cuius caput primum canis, secundum leonis, tertium lupi erat: quod præterita meminisset, præsentia perferret, futura præuideret. Ita hominem docebant cor cum trium istorum cogitatio, ne offerre: atque hoc demum perfecte sapientis esse. Vnde Prouerb. 22. *Viri mali non cogitant iudicium.* Qui autem inquirunt Dominum, animaduertunt omnia.

Et huius
non negle-
ta.

III. Ista Davidis cura erat potissima in omnibus regni curis: eamque cunctis impressam volens, præconizari Psal. 48. *Audite hæc omnes gentes: auribus percipite omnes qui habitatis Orbem: Quique terrigenæ filii hominum, simul in vnum dices & pauper.* Quid ergo tandem? Os meum loquitur sapientiam, & meditatio cordis mei prudentiam. Eloquere vero. *Cur timebo in die mala?* quali dicat. Timeo: & necesse est: sed cur timeam ignoro. An quod omnia mihi relinquenda? Quod omnia ab ignis erunt horrida in iudicio? &c. Non: sed quod comparere necesse sit, & Psal. 48. *Iniquitas calcanei mei circumdabit me.*

Cunctis
mandata.

PARS III.

Mundus isti obstrepit memoria.

Ista talia Sancti & peccatores tam ager immemores iudicii? Quos vero tibi annos spondes: quas noctis moras? Ecquando Satanae præstigias animaduertes? At nequis: ita mundus ac consuetudines tibi obstrepunt. 1. Sicut, ait S. Antonius Patauinus, homines audito tonitru suis inuolucris immoriuntur: at illud ne exaudiant; solent apiarum tinnitibus circumstrepere: Ita Satan, mundusque tibi,

Prole
ad iudicium
munda
munda

tibi, ne iudicii tonitru audito peccatis de-
moriare. 2. Accolas Nili tradunt pleros-
que surda strose esse; idque ob strepitum
rapidissimi fluminis. Ita mundi streporosi
incola surda stria sunt ad celestia.

3. Nam sic Iob. 37. Super hoc expauit cor
meum, & motum est de loco suo. Cur? Post cum
ruiet sonitus, tonabit voce magnitudinis sue,
& non inuestigabitur, cum audita fuerit vox e-
ius. Tonabit Deus in voce sua miserabiliter, qui
facit magna & insurabili.

4. Similia Mardocheo secundum
quiete sunt exhibitae, Esth. 11. Apparuerunt
voces, & tumultus, & tonitrua, & terramotus,
& conturbatio super terram. Et ecce duo dracones
magnum parati contra se in praelium. Ad quorum
clamorem cunctae concitatae sunt nationes, ut
pugnarent contra gentem iustorum. Fuitque dies illa
tenebrarum, & discriminis tribulationis & an-
gustiae, &c. Qualia igitur in extremo iudi-
cio; cum talia ob edictum Affuerit de Iu-
dæis contrucidandis? Horret Vniuersum
ad istud; & non peccator?

P A R S IV.

Memorari iudicium est perutile.

1. Q Vanta vero sit utilitas ex iudicii
memoria, quilibet peccator exper-
tus nouit. 1. Si enim a fine Baalim, Nu-
merorum 22. viso angeli mucrone cecidit
retro: num visa iudicis romphaea pecca-
tor ad scelera progredietur? 2. Et ve-
ro Psalm. 7. Nisi conuersi fueritis, gla-
dium suum vibrauit, arcum suum tetendit,
& parauit illum. 3. Rex Sicambro-
rum Basanes in insignibus suis nudum
ensem cum laqueo habebat, addita e-
pigrapha: Discite iustitiam moniti. Ita
Iudex D E V S gladium & arcum.
Ergo Psalm. 2. Seruite Domino intimo-
re 4. Hinc Hosius Episcopus Cor-
dub. ad Constantinum Imperatorem
coercendum: Desine, scribit: memine-
ris te mortalem esse, reformida diem iudicii:

serua te in illam diem purum; ne te misceas ec-
clesiasticis. 5. Ad oranes Bernard. ser-
mon. de primord. medijs, & nouissi-
mis. Time o homo, quod in terribili iudicio ei
praesentandus es, in cuius manus horrendum est
incidere, & ab eo examinandus, quem nihil latet.

Oblivio iudicii docet quantum eius
memoria conducat. Ps. 5. Propter quid ir-
ruit impius Deum? Dixit enim in corde
suo, Non requireret. Ibidem. Inquinatae sunt viae
illius in omni tempore, auferuntur iudicia tua
a facie eius. O desperatam plagam! Puniri
istorum oblitione, esse reprobari existimo.

Nec enim ipsis ethnicis ista defuit ad-
monitio. Rhamnusia sibi pinxere Dea,
vlticem fandi atque nefandi; quae frena
manu teneret. Innuebant, nil efficacius
esse ad retardandos, ac reuocandos mor-
tales a sceleribus, atque memoriam vltio-
nis Dei, & iudicii.

II. Ferunt, ceruas tonante caelo pare-
re, metu eas resoluente: ita peccatorum
animae ad tonitru iudicii scelera depo-
nunt. 1. Psalm. 7. Ecce parturit iniusti-
tiam, concepit dolorem, & peperit iniquita-
tem. 2. Nam, ut 1. Reg. 2. ait Anna. Domi-
num formidabunt aduersarii eius; super ipsos
in caelis tonabit. 3. Pharaonem trepidauit,
cum vastatricem cerneret grandinem
audiretque tonitrua. Continuo, Exod. 9.
vocauit Moysen & Aaron, dicens ad eos. Pecca-
ui etiam nunc. Dominus iustus, & ego & po-
pulus meus impij. Et quanto erunt horribi-
liora in iudicio?

1. Certe nil efficacius norat reuocan-
dis adhibere peccatoribus Iob. 19. Fugite
a facie gladii quoniam vltor iniquitatum gla-
dus est: & scitote esse iudicium. 2. Quin
& Paulo disputante de iustitia, & castitate,
& de iudicio futuro, tremefactus Felix re-
spondit. Act. 26. Vbi Chrysostom. ho-
mil. 50. Tanta erat vis verborum eius, ut et-
iam Principem deterrerent ita gentilis: quid
igitur fidelis? 3. Basiliius hom. in Mai. 1.

Ha-

Habete in oculis terribilem iudicii diem, & habete eum pedagogum.

III. Obliuio iudicii mala quanta non inuehit? 1. Dixi ex Psalm. 9. Inquinata sunt via, &c. 2. Quale par nequam senum, Dan. 13. Auerterunt sensum suum, & declinauerunt oculos suos ut non viderent cælum; neque recordarentur iudiciorum suorum. Acque ideo in Sufannam exarsere.

Testatur Iob 39. Deum horrore iudicii frenasse gentes, ne in omne nefas abirent. Tenuisti, ne peccarent licentius, concutiens terrore iudicii, extrema terra. id est, peccatores, (qui orbis abiectissima sunt, estque longe a peccatoribus salus: Psalm. 118.) & excusisti impios ex ea. Præseruat igitur a peccatis ista memoria.

Figura de effectu.

Hæc vindicat in peccata; sicut Samson per vulpes in Philistæos. Iudicum 15. Peccatorum desideria, affectus, & scelera sunt vulpes: per memoriam nouissimorum cum vltice flamma colligata immittantur in segetes peccantium: hæc exurentur, & vindicta erit de carne, dæmone & mundo sumpta. Huc respexit Isaïas 41. Viderunt iudicia DEI insule & timuerunt, extrema terra obstupuerunt, & appropinquauerunt, & accesserunt. Psalm. 67. similia. Turbabitur gentes, & timebunt, qui habitant terminos a signis tuis. Hæc igitur memorare nouissima, &c.

CONCIO SECVNDA.

De Signis iudicium præcessuris.

ANtiochus 2. Mach. 5. templum Solymæ euastauit, 80000. hominum occidit, plures captiuos abduxit, &c. Sed 40. diebus ante in aere acies armatorum visæ. Ita mundi destructionem anteibunt signa terrifica.

Circa quæ nos

- I. De horribilitate signorum, quæ iudicium anteibunt.

II. De signis in sole, & Cælorum virtutibus.

III. Cur talia in creaturis sint edenda monstra.

IV. De signo in luna, & signorum allegoria.

V. De signis stellarum.

PARS I.

De horribilitate signorum, quæ iudicium anteibunt.

OPere iustitiæ, & vindictæ Dei nil horribilius. Abacuc 1. Admiramini, & obstupescite, quia opus factum est in diebus vestris, quod nemo credat, cum narrabitur. Quod opus illud? Exodi 34. Signa faciam, quæ nunquam visa sunt super terram, nec in vllis gentibus, ut cernat populus iste Opus Domini terribile, quod facturus sum. Terribiliora Ioel. 2. Dabo prodigia in cælo, & in terra, sanguinem & ignem, & vaporem fumi; sol conuertetur in tenebras, & luna in sanguinem, antequam veniat dies Domini magnus & horribilis.

Vidistis Philosophi hæcenus signa Zodiaci circumuolui: at hic iam alia sese dabunt: sanguinea, flammea: &c. Cæli sanguine stillabunt; terra ignibus, aer fumo æstuabit, &c. Actorum 2. dicitur dies Manifestus. Nam signa præcedentia manifestabunt horrorem. 1. Sicut Psalm. 134. Misit signa & prodigia in medio tui Aegypti, in Pharaonem, & in omnes seruos eius. Ita in medio orbe, manifesto præmittet portenta iudicio, marique rubro pandendo ad transitum iustorum: & interitum Pharaonitarum. 2. Sicut tonitrua fulminum prænuncia: ita signa ea iudicii. Psalm. 96. Illuxerunt fulgura eius orbi terræ; vidit & commota est terra: quanto magis homines commouebuntur? 3. Maris accollæ ex auium circumuolatu in litore colligunt, quando mare alluet, aut defluet: sicque fuga sibi cauent. Ita ante vndosos iudicii ætus signa ibunt horrida. Psalm. 59. Dediti

Dedisti metuentibus te significationem, ut fugiant a facie arcus. 4. Ioh. cap. 6. ante septiduo circuibat cum Arca muros Iericho tubis clangens; quam denique subuerterentur omnia. Iericho, id est, Luna, ait Orig. homil. 69. in Iosu. Nam mundus stultus ut luna mutatur, subinde usque ad deliquium. Sol, ac luna, sideraque alia, (quæ militia cælestis nuncupantur) mundum insolito cursu circumibunt, signaque dabunt ante, quam omnes in Iericho dispareant. 5. Ita Apocalyp. 10. In diebus septimi Angeli, cum cæperit tuba canere, consummabitur mysterium. Hoc memorare, & in æternum non peccabis.

P A R S II.

De signis in sole, & cælorum virtutibus.

Signa indicium sunt interitus.

I. Runt signa in sole, luna, & stellis. 1. Vt enim defecti senij indicium est lippitudo, tremor, & c. ita orbis occasuri obscuratio oculorum eius; qui sunt sol, luna, ac stellæ, terræque motus. 2. Inde se Isaac morti vicinum augurabatur, Gen. 25. quod caligauerunt oculi eius: Ita obscuraciones siderum indicant, quod, Matth. 24. iuxta est dies perditionis, & adesse festinant tempora. 3. Præsertim cum & membra mundi tremant, vrbesque ruant: nam erunt motus per loca.

Virtutes quæ mouebuntur.

Insper & Virtutes cælorum mouebuntur. Luc. 21. id est. 1. Influxus distemperabuntur ad rerum omnium perturbationem. 2. Aut motores Angeli cælos deferent, errareque sinent. Nam 2. Petri 3. Cæli magno impetu transient. Isai. 13. Super hoc cælum turbabo, & mouebitur terra de loco suo, propter indignationem Domini exercituum. 3. Aut denique ipsi mei Angeli, Virtutes ac Potestates, cælorum mouebuntur præ horrore iudicii, ut accipit Eusebius. Quis tunc hominum tremor est futurus; quando Iob 26. Columnæ cæli pauent, & contremiscunt ad nu-

tum eius? Vbi Sanctus Gregorius. Quid facient, ait, tabula, quando tremant columnæ? 4. Similes in hoc angeli erunt filio trementi, quando cernit patrem iratum in seruos animaduertere. Ita li. 4. Distinct. 48. Magister. 5. Mouebuntur etiam horrore; quod ad insolita exequenda ipsi destinabuntur. Sicut cum herus in agone pro deposito habetur, domestici in luctu sunt ac squalore, ipsique parietes ac sellæ atro obducuntur, & c. quæ omnia, ait Augustin. 1. ciu. cap. 12. magis solatia sunt viuorum, quam subsidia defunctorum. Ita homo, mundi herus expiraturus, deque mundo auferendus cum erit, omnia sensata & insensata lugebunt cælestia, ac terrestria.

II. Sol atrahitur, Apocal. 6. Cum aperuis. Sol erit niger, sicut sigillum sextum, Sol factus est niger, tanquam saccus cilicinus. Cur? 1. Visa hominum impietate ingrata & inimica, pœnisque æterna paratis. 2. Iratus simul, & misertus tam miserorum mortalium. 3. Ait Orig. & S. Gregorius Magnus: Ea facie sua monere solem homines ad pœnitentiam in sacco cilicioque agendam.

Soli similes erunt & cæli. Isai. 50. In increpatione mea induam cælos tenebris: & pœnam saccum operimentum eorum. Rex Ninive edixit, Ionæ 3. Operiantur saccis homines, & conuertatur vir à via sua mala: Ita Deus & cælis imperabit in iudicio. Exclamat S. Hier. O horror horrorem, o spectaculum spectaculorum!

Cæli cur obnubentur?

P A R S III.

Cur talia in creaturis monstra sint edenda.

I. Non sat aquis transcendendi montes; plantas rorare sanguine; domos euertere; terras æstare flammis; Angelos hominesque trepidare? Etiamne solem, cælos, & supera pati necesse est? 1. Est, inquit S. Gregorius. quia homini ad peccatum

Yyyy

catum

caturum seruierant. 2. Est, inquit Sanct. Thomas, quia iniuria affecto hero omnis eius turbatur familia. 3. Regia læsa maiestate, armisque appetita, subditi pro ipso in arma ruunt, Sap. 16. *Omnis creatura tibi Creatori deseruiens excandescit in tormentum aduersus iniustos.*

II. Eriure merito. Nam sicut ciuitas ab tyranni pressa iugo, ut illum semel excussit, in ipsum arma sumit pro libertate: Ita cum à peccatoribus creaturæ quasi tyrannidem sint passæ: item cum mundus ipse in incolas suæ tyrannidem exercuerit: ideo & Deus in mundum vindicat pro iustis diu oppressis: & etiam, Sapient. 5. *armabit creaturam ad ultionem inimicorum, & pugnabit cum illo orbis terrarum contra insensatos.* Atque ideo erunt signa. Prodit Iosephus, & Hegesippus, ante Solymæi Templi ac vrbs euastationem signa apparuisse: quanto magis, & maiora ante Orbis excidium?

III. Quid quod tantum sit odium Dei in peccata, ut horum vindictam sit etiam ab inanimis repetiturus. Sicut Exod. 22. *Qui cum iumento peccauerit, moriatur & iumentum.* Ergo res sociæ culparum, erunt & poenarum. Domine, quid est homo, ait Iob 14. *dignum ducis super huiusmodi aperire oculos, & adducere eum tecum in iudicium?* Contra folium, quod vento rapitur, ostendis potentiam tuam, quasi dicat. Ten' omnipotentem contra tam fragilem taliter insurgere? si vel Angelo id committeres, &c.

IV. Erunt tamen signa in sole & luna. Ita quidem ipsa fuerunt ab exordio: nam Gen. 1. *Sint in signa, & tempora:* sed signa diei grata ac noctis: Nunc erunt signa iudicii inimica. Inter quæ alia signa sol erit; cum fuerit in plura pluribus. 1. Iosue 10. *substitit cursu in medio, in signum vi-*ctoriæ populi Dei. Ezech. 32. *Regum* 20. *vel recessit 10. gradibus, in signum*

restituendæ Regi sanitatis. 3. In passione tenebris fuit inuolutus, in signum compassionis. Erit tamen & in iudicio signum sol.

Nimirum peruicacia mundi signis erit conterrenda: sic ut & Pharaonis ante, quam funditus interiret. Et vero idola etiam omnia Aegypti corruerunt nocte, qua Israelitæ exhibant: ita & peccatoris idola in mundo hoc destruentur ante, quam veniat dies Domini magnus, & manifestus.

PARS IV.

De signo in Luna: Et signorum allegoria.

I. **L**una quid fiet? 1. Isa. 13. *O tenebratus est Sol in ortu suo, & Luna non splendebit in Lumine suo.* 2. Ezech. 32. *Operiam, cum extinctus fueris, caelos, & nigrescere faciam stellas eius: solem nube tegam, & Luna non dabit lumen suum.* 3. Iosue 2. *Sol & Luna obtenebrati sunt, & stellæ terræ erunt splendorem suum.*

4. Petrus Actuum 2. *Sol conuertetur in tenebras, & Luna in sanguinem, antequam veniat dies Domini.* 5. Apoc. 6. *Luna tota facta est sicut sanguis, & stellæ ceciderunt de caelo super terram.*

Sed cur sanguinea? An, quod instantem annunciet tempestatem? Nam Pallida Luna pluit, rubicunda stat, alba serenat.

An, ut interitum orbis designet? 1. Ita Tamerlanes urbem aliquam obsidens, ni die primo se alteroue tercio dedisset, tentoria rubra figebat: eoque cadem omnium denunciabat. Ita Dominus rubea Luna. 2. Ante iussit Deus superliminaria sanguine agni tingi, quam Israelitas educeret, & caderet Aegyptios. Ita ante iudicium sanguinabit Luna.

II. Quid, quod sol Iesum, Luna Mariam, stellæ Cœlites nobis repræsentabunt? Hi de se signa dabunt.

1. Chri-

1. Christus quidem: Malac. 4. *Orietur vobis timentibus nomen meum sol iustitia: cæteris sol vindictæ: Nam tunc posita benignitate vultum sumet iratus: vti Samuel prædixit, 1. Regum 15. Triumphator in Israel non parceret, & pœnitentia non flectetur. Prouerb. 6. Zelus & furor viri non parceret in die vindictæ, nec accipiet pro redemptione dona plurima. O signa! Sed maiora restant. Arma Palsionis apparebunt. Luc. 21. Tunc parebit signum filij hominis.*

2. Deipara vero, (quæ Cantic. 6. *pulcra vt Luna estiam, deprecando pro nobis apud filium:*) tunc irata non dabit lumen suum deprecationis: non erit refugium peccatorum: non Cynosura fluctuantibus; sed his etiam tenebras affundet. Esthera, cap. 7. *Amano irata, quod petiit ab Assuero, obtinuit: & Aman laqueo periit. Ita Deipara nunc deprecatrix, tunc in iudicio erit accusatrix. Tunc dicet Filio. Iere. 18. Recordare quod steterim in conspectu tuo, vt loquerer pro eis bonum & auerterem indignationem tuam ab eis: propterea deduce eos in manus gladij. O signum horribile!*

3. Denique Cœlestes signa dabunt; tanquam lictores vestitu suo sanguineo ac tubis. Imo Psal. 148. *Ignis grando, nix, glacies, & Spiritus procellarum facient verbum eius, in vindictam peccatorum. Et vero quid ni & nunc in iudicio stellæ Cœlitum præcurrerent Domino? Cum in natiuitate ei præierint ad Magos: Matth. 2. Vidi- mus stellam eius in oriente: inquit. Præierunt Cœlites ad Mariam, Zachariam, Iosephum, Pastores. Ita nunc & angeli & stellæ ipsi ministrabunt iudici futuro.*

P A R S V.

De stellarum signis.

I. Quid autem dicitur, *cadent de cœlo:* interpretantur Alij sic: videbuntur cadere: Alij, sic cometæ nati decident. Origenes sic: *eximij quique viri de-*

ficient ad Antichristum. Vti in Daniele. cap. 8. Deiecit de fortitudine, & de stellis, & conculcauit eas. Quia, explicat S. Gregorius 30. Moral. cap. 12. nonnullos & luce iustitiæ resplendentes, & virtute operis robustos Antichristus frangat. Id in Apocalypsi cap. 12. describitur typo draconis tertiam stellarum partem cauda trahentis secum in perniciem.

II. Ad allegoriam vero, Sancti sunt Sancti sunt stellæ, in quibus, vt in Sole & luna, id est, stellæ.

in Iesu & Maria signa fient. 1. Sunt stellæ, Quia 1. Corinth. 15. *Alia claritas solis, alia claritas lune, alia stellarum,* id est, Sancto- rum gloria est diuersa. 2. Dan. 12. *Qui ad iustitiam erudiunt multos, fulgebunt quasi stelle in perpetuas aternitates.* 3. Mulier, Apoc. 12. cum stellis 12. in corona, est Ecclesia cum S. Apostolis. Nam Sancti resplendent in Ecclesia, vt in cœlo stellæ. 4. Latentque abditi in die prosperitatis, ac mundani respectus, sicut stellæ: at noctu aduersitatis, vel mortis tum rutilant. Sic Gregorius 4. Moral. cap. 14. 5. Vtque stellæ fixæ sunt, nec nisi cum cœlo moto mouentur: Ita sancti in Deo fixi. Secundum illud Act. 17. *In ipso viuimus, mouemur, & sumus.* Hisce in stellis, id est, sanctis erunt signa. Nam Isaia 13. *Stellæ non expandent lumen suum. Ioel 2. Stellæ retraxerunt lumen suum. O signa in- fausta.*

III. Infaustior autem res signata. 1. Nam tunc sancti subtrahent opem suam intercedendi pro peccatoribus: Quia iustitiæ tempus est, non misericordiæ. Quantum namque iam patrocinantur, tantum de- in aduersabuntur: conformes Duci suo IES V. 2. Psalm. 149. *Exultationes Dei in gutture eorum, & gladij ancipites in manibus eorum, ad faciendam vindictam in nationibus.* 3. Exultabunt, & iubilabunt de die vindictæ iniuriarum suo Capiti Iesu illatarum: seque ipsumque vindicabunt de improbis. 4. Irridebunt eos ac sub

Yyyyy 2 fanna-

dies tenebrarum & caliginis. Huius memorare nouissima, & in &c. Hæc dies quia est confuſionis, nullo ſeruato ordine cætera de eo proferentur.

PARS II.

De ignorata, & immeritoria die noctis.

I. Dies ultionis ignoratur: quia cœlorum, fiderumque motus eam non indicant: ſoli cognita Deo eſt. 1. Nam Pf. 93. Deus ultionum Dominus, Deus ultionum Libere egit. 2. Ariſtoteles nunquam potuit ingenio diem ortus mundi indagare: id eo dixit, eum ab æterno exiſtiſſe. Finis minus ſciri valet. 3. Malac. 3. Ecce venit Dominus Deus exercituum, & quis poterit cogitare diem aduentus eius? Zach. 4. Exit dies vna que nota eſt Domino: non dies neque nox. Marc. 13. De die illa vel hora nemo ſcit, neque Angeli in cœlo, neque filius, niſi Pater.

4. Apoſtoli noſſe cupiebant: at Dominus: Act. 1. Non eſt veſtrum noſſe tempora vel momenta, que Pater poſuit in ſua manu.

Apud Galatinum libr. 4. cap. 6. & Mirandulam l. 7. Nepht. cap. 4. ſunt Rabani qui noſſe volunt, ſic diuinantes: Sex diebus conditus eſt orbis, & 6000. annis perſtabit. Nam Pfalm. 89. Mille anni ante oculos tuos tanquam dies heſterna, que præterit. Nugantur.

II. Incerta & ignorata dies, vt horror certus eſt. 1. Ioannes vidit Iudicem cum ſcintillantibus oculis gladioque accipiente; & exanimis corruit. Apocal. 1. Si hoc Dilecto; quid aliis fiet ad plura, maioraque viſa? 2. Ipſe Dominus ait; Matt. 24. Erit tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi.

3. Ergone maior, quam in diluuiio? Genef. 7. quam Genef. 19. in Pentapoli exuſta? quam, Exod. 8. in plagis Aegypti? in cruētis aquis, ramis, cynipibus, Muſcis, peſte, grandine, locuſtis, tenebris, occiſis

primogenitis; denique in ſubmerſione omnium?

Erit dies non dies; & noxea, de qua *Dies erit* Dominus: Ioan. 9. Venit nox in qua nemo poteſt operari. Ergo dum dies eſt, in vinea operandum eſt. Matth. 20. Nam ad vespeream denarius datur diurnus, & 2. Cor. 8. ſa? recipiet vnusquisque prout geſſit, &c. Nam Pf. 103. Exhibet homo ad opus ſuum, & ad operationem ſuam vſque ad vespeream. Subſequentes tota nocte laborantes nil capiunt. Luc. 5. O labores iſtos nocturnos! Væ.

III. De nocte Sap. 17. Illuſ ſolis ſuperpoſita erat grauis nox: imago tenebrarum ſpiritus ſibilans: aut inter ſpiſſos arborum ramos autuſ ſonus, aut viſ aqua decurrentis nimium: aut ſonus validus præcipitatarum petrarum, aut mugientium valida beſtiarum vox, aut reſonans de altiffimis montibus Echo, deficientes faciebant illos præ timore. O honorificam noctem! 2. Illane, in qua Matth. 25. clamor factus eſt, Ecce ſponſus venit? Væ imparatis ac ſtultis! Tunc ſinis Mannam in deſerto omni die pluebat, at eſt mercedi. non in Sabbato: Exod. 16. Ita nunc gratiæ ſit copia nulla in iudicio, qui nō ante collegerit; perit. 2. Exod. 23. Sex annis ſeres agrum tuum, ſeptimo ſabbatum terræ erit. Is ager conſcientiæ ac animæ eſt. Vna ſeptimana eſt vita noſtra; dein ſabbatum terræ, Apoc. 14. A modo iam dicit ſpiritus, vt requieſcant à laboribus ſuis. Hinc adeo ſolicite monet, 2. Cor. 6. dum tempus acceptabile, dum dies eſt, bonum operemur.

PARS III.

De ignibus Diei.

I. Vdicij tamen dies dicitur: At qualis erit? 1. Pf. 31. Pro hac orabit ad te omnis ſanctus in tempore opportuno: verum tamen in diluuiio aquarū multarum ad te non approxima-bunt, quali dicat. Iam nobis apud Deum patrocina-buntur Diui: non tunc. 2. Tunc enim Dominus, vt Cleo ad reip. clauum admotus conuocatis ad ſe amicis & co-

Yyyyy 3 gna.

gnatis proficetur, se ex hoc omnem affectum amicitiae & sanguinis exuere: & eundem omnibus futurum. Ita in diluio Deo sancti non approximabant: Mandabitur tamen, Psal. 49. Congregate illi Sanctos eius, qui ordinant testamentum eius.

Sine auxilio Sanctorum.

Heu diluuium! 1. Nam Dani. 7. Fluvius igneus, rapidusque egrediebatur de ore eius. 2. Et Psal. 69. Ignis ante ipsum praecedet, & inflammabit in circuitu inimicos eius, &c.

Dies horroris.

Exempla.

II. Vxor Loth, viso tantum per respectum incendio Sodomæ, sic exhorruit, ut lapidesceret. Gen. 19. O quis horror viso orbis flammeo diluio; quo, ait Aug. in Psal. 103. conc. 3. movebuntur fundamenta montium, & ardebit terra usque ad inferos. 2. Apoc. 18. Viso Babylonis incendio conspersi cineribus lamentabuntur: Vae! Vae! Civitas illa magna, in qua diuites facti sunt omnes, vna hora desolata est. 3. Ipse Dominus flens super Ierusalem ait: Luc. 19. Venient dies in te, & circumdabunt te inimici tui vallo, & coangustabunt te undique, & ad terram prosternent te, & filios tuos qui sunt in te: & non relinquent lapidem super lapidem. Iam tempus est miserendi, tunc minime. Tunc enim, ut collecta aquarum vis, cohibitaque diu, demum miro cum impetu proruit: ita Isai. 28. ecce validus & fortis Dominus, sicut impetus aquarum multarum inundantium.

PARS IV.

De tempestate in elementis quatuor.

Iam vero, Iob. 20. cum vix parvam stillam sermonis eius audierimus: quis poterit tonitruum magnitudinis illius intueri? Praesertim cum Psal. 49. in circuitu eius tempestas valida: Cum etiam Psal. 82. sicut ignis qui comburit siluam, & sicut flamma comburens montes, ita persequeris illos in tempestate tua, & in iratu tu turbabis eos. Vae peccatori? Iob. 27. Apprehendet enim eum, quasi aqua inopia, non est opprimit eum tempestas.

I. Tempestas erit in mari ab erumpen-

tibus ventis, surgentibus vndis, emergentibus piscium monstris, &c. Luc. 21. crescentibus hominibus praefusione sonitus maris & fluctuum. Psal. 76. Viderunt te aquae Deus, & timuerunt, & turbatae sunt abyssi. O, Psal. 78. non me demergat tempestas aquae.

II. Tempestas in terra, ab successuionibus, euulsis stratisque montibus. 1. Nam Marc. 13. Erunt motus magni per loca: 2. Psal. 81. Movebuntur omnia fundamenta terrae. 3. Psal. 97. Moueatur mare, & plenitudo eius: orbis terrarum, & vniuersi qui habitant in eo. Quoniam venit iudicare terram: iudicabit orbem terrarum in iustitia, & populos in equitate. 4. Isai. 13. Super hoc caelum turbabo, & mouebitur terra loco suo. 5. Apoc. 16. Et terra motus factus est magnus, qualis nunquam fuit.

III. Tempestas in aere. 1. Psal. 96. Illuxerunt fulgura eius orbi terrae; vidit, & commota est terra. 2. Psal. 17. Misit sagittas suas, & dissipauit eos: fulgura multiplicauit, & conturbauit eos. 3. Apoc. 11. Et facta sunt fulgura, & voces, & terra motus, & grando magna, sicut talentum descendit de caelo in homines.

IV. Tempestas in igne. 1. Psalm. 96. Ignis ante ipsum praecedet, & inflammabit in circuitu inimicos eius. Quos Psal. 5. odisti omnes, qui operantur iniquitatem, &c. 2. Ideo Psal. 12. pluet super peccatores laqueos ignis, sulphur, & spiritus procellarum pars calicis eorum: quoniam iustus Dominus, & iustitias dilexit. Et hanc exequentur ignis, grando, nix, glacies, spiritus procellarum: quae faciunt verbum eius. Psalm. 148.

V. Tempestas erit in caelo Isai. 13. Super hoc caelum turbabo. Psal. 82. Et in iratu tu turbabis eos. Eorum stellae cadent, influxus stabunt, cursus errabunt, &c. Iustus Dominus interueniet quasi tempestas. Dan. 11. Nahum. 1. Dominus in tempestate & in turbine viae eius. Ipse ait per Ezech. 13. Erumpere faciam spiritus tempestatum in indignatione mea, & imber inundans in furore meo, erit, & lapides grandes in ira in consumptionem. Iam col-

collige singula: Deus, Diui, cœli, elementa, creaturæ omnes, & omnia irata erunt ac turbata.

PARS V.

De nominibus Diei.

Diestres celebrantur: Gratia: Gloria: Ira. Ac huius tanta, vt Psal. 89. *Quis nouit potestatem iræ tuæ, & prætimore iram tuam dinumerare?* Psalm. 6. *Domine in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripas me.* Exhorruit ab eo Abacuc. c. 3. *Audiui & conturbatus est venter meus: à voce contremuerunt labia mea.* Ergo ingrediatur putredo in ossibus meis, & subter me scateat, & requiescam in die tribulationis.

O diem vt terroribus, ita & nominibus insignem! Audi Iob. 38. *Quæ præparauit in die pugne & belli.* Ita & Psalm. 139. *Belli dicitur anatomastice.* Vnde Iob. 40. *Memento Belli: nec vltra addas loqui,* quasi dicat ec fari non est, cogita quiduis de eo; omnia tamen sunt cogitatu horribiliora. Omnia die eo erunt bellica: pax Deum inter & homines rumpetur; tubæ concinent; ruet Iericho: anceps gladius oris Dei vibrabitur, &c.

5. Gedeon. *Iudic. 3.* collisis lagenis, flammis apparentibus, tubis concrepantibus fudit Madianitas. Dominus, Matt. 24. *mitter Angelos cum tuba & voce magna,* Apoc. 8. *septem Angeli, qui habebant 7. tubas, præparauerant se, vt tuba canerent.* Nam Sophon. 1. *est Dies tubæ & clangoris.* Item Psalm. 49. *Ignis in conspectu eius exardebit.* Horribiliora erunt, quam anno Mundi 2453. quando legem dabat in Sinai Deus. Exod. 20.

Fuit alia lux peccatorum, at Isa. 13. *Prope est dies Domini, dies Domini veniet crudelis.* Joel. 2. *Magnus dies Domini & terribilis:* Sic & Soph. 1. 2. Pet. 3. & 1. Thess. 5. *Dies Domini sicut fur.* Ergo iam Iob. 21. *ducant in bonis dies suos impij, finem dabit Dies Domini magna.* Apoc. 6. *Pij autem cum Elisæi puero*

clamant; 4. Re. 6. *Heu, heu Domine, quid faciemus?*

CONCIO QUARTA.

De Iudice.

Daniel, c. 6. cum fuisset vltima quæq; perpeffus demum super Babylonæ Satrapas constituitur par Regi. Ita Iesus constitutus Rex viuorum ac mortuorum.

Itaque in præsens nos

- I. De Iudice tremendo.
- II. Quis futurus Iudex.
- III. Qui eius Assessores.
- IV. Quæ seueritas eiusdem.
- V. Quis illius comitatus.
- VI. Quam vox eius horribilis futura.

PARS I.

De Iudice tremendo.

I. **V**T nemini dubium; esse Deum, à quo omnia in nos dimanant: ita & fore Iudicem omnium, qui retribuet cuique Ps. 61. *Duo hæc audiui, quia potestas Dei est: & tibi Domine misericordia quia tu reddes unicuique iuxta opera sua.* Hoc Iudice quis potentior? Isa. 7. *Quoniam Deus Iudex est.* 2. Cuius maiestas par? Ps. 49. *Aduocant Cælum de sursum, & terram discernere populum,* id est, Angelos, & Diuos. 3. Quis formidabilior? Ps. 96. *Ignis ante ipsum præcedet, & inflāmabit in circuitu inimicos eius.* Ergo vigilate, & orate. *Quia nescitis diem, neque horam.* Mat. 24. *Vrbs cui indictæ sunt inimicitia, nō vigilaret?* Atqui Isa. 3. *Dominus ad iudicandum venit cum senibus populi, & principibus eius.*

Væ impijs. 1. Iob. 19. *Fugite à facie gladij: quia vltor iniquitatum gladius, & scitote esse iudicium.* 2. Quale? Psal. 95. *Iudicabit orbem terrarum in iustitia, & populos in æquitate.* 3. Quo iure? Luc. 21. *Videbunt filium hominis venientem in nube cum Potestate & Maiestate.*

II. Hunc

Erit Iudex.
Qualis?Erit iudicium.
Quale?

*Exempla
metuendi.*

II. Hunc vidit *Apoc.* 8. in medio 7. candlebrorum, flammantem oculis; voce, ut aquarum, rauca; ore gerentem ancipitem gladium: Vidit Ioannes, & semianimis corruit. Similem vidit, *Dan.* 10. & ait, *emarcui, nec habui quicquam virium.* 1. Et quis non contremiscat. Ad huius tribunalis memoriam exhorruit S. Hilarion moriturus. 2. Itemque Agathon anachoreta: qui sciscitantibus, ad quid ita cohortuisset: ait: Alius Iudex est Deus, quam homines. 3. Itaque efficaces ab eo minas fore apud peccatores ratus *Psalmes* 7. ait. *Deus iudex iustus, fortis, & patiens, nunquid irascitur per singulos dies? Nisi conuersi fueritis, gladium suum vibrauit.* *Psalm.* 49. *Quoniam Iudex est: intelligite haec, qui obliuiscimini Deum: nequando rapiat, & non sit qui eripiat. Quare memorare nouissima tua, &c.*

PARS II.

Quis iudex futurus.

*Iudex erit
Iesus.*

Ioan. 5. Pater non iudicat quenquam: sed omne iudicium dedit Filio. 1. Ita & Centurionem Petrus docuit, *Act.* 10. *Hic est, qui constitutus est a Deo Iudex viuorum & mortuorum.* 2. Ab hoc spes Paulo 2. *Tim.* 4. *In reliquo reposita est mihi corona gloriae, quam reddet mihi Dominus iustus Iudex.* 3. *Dan.* 7. *Ecce Filius hominis veniebat cum nubibus caeli, id est, sanctis.*

*Qua homo
subdelega-
tus.*

*1. Ob hu-
militate.*

*2. Quia ca-
pus est.*

Itaque proprie potestas iudiciaria S. Trinitatis est: ait D. Thom. 3. p. q. 59. ar. 1. iure tamé appropriationis data est Iesu homini. *Causa Prima.* Quia *Phil.* 2. *Humiliauit semetipsum factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis, propter quod & Deus exaltauit illum.* *Secunda.* Quia *Eph.* 1. *Ipsium dedit caput supra omnem Ecclesiam, quae est corpus ipsius, & plenitudo eius.* Item *Col.* 1. *At capitis est dominari membris.* Hinc *Phil.* 2. *In nomine Iesu omne genu flectetur subditorum illi.*

3. Quia co-

Tertia, Quia, si Deus solus veniret Iu-

dex, rigide nos reos perageret; at iam ob sympathiam *Heb.* 4. *Non habemus Pontificem, qui non possit compati infirmitatibus nostris.* Et hac spes requiescit in sinu meo. 1. Ut enim Moyses, de Sina descendens, velato vultu loqui debebat ad populum, ne hic splendore vultus nimium terreretur; Ita terribilem Deitatem Iesus obue-lauit Humanitate. *Mich.* 3. *Abfcondat faciem suam ab eis iratam.* *Psalm.* 79. *Ostende faciem tuam, misericordem, & saluauerimus.* *Psalm.* 131. *Non auertas faciem Christi tui, clementem.* 2. Ita Alexander Magnus subiugatis Persis dans iura, Perficum assum sit habitum partim, partim Macedonicum retinuit; quo popularior foret. Ita Iesus, *Phil.* 2. *formam serui accipiens est habitu inuentus ut homo, & factus quasi vnus ex nobis.* 3. Talis & in iudicio veniet; reor, ne iustis terror foret nimius; & ut impij videant, in quem transfixerunt. Ideo fidenter *Psalm.* 42. *Iudica me Deus, & discerne causam meam de gente non sancta.* *Psalm.* 31. *Iudicium tuum Regi da, & iustitiam tuam filio Regis.* q. d. Non Deus solus mecum intret in iudicium.

Quia. Ut & impij videre iudicé queant. Qui si solus Deus foret, cernere eum non possent, nisi percepta prius beatitudine. At *Isa.* 26. *tollatur impius, ne videat gloriam meam.* *Iob.* 13. *Cur faciem tuam abscondis, & arbitraris me inimicum tuum? Iudicem vero peccator videbit, & irascetur: dentibus suis fremit, & tabescet.* *Psalm.* 111.

PARS III.

Qui assessores iudicis.

Inter erit tamen iudicio S. Trinitas, ac praesidebit. Id S. Cyrillus catech. 15. sic declarat ex *Gen.* 18. Abraham vidit tres euntes ad iudicium Sodomorum, & vnus adorauit. Ita in iudicio orbis, praerit S. Trinitas; At vni Iesu delegabitur potestas iudicandi.

2. Item

2. Item Apostoli. 1. Matt. 19. Sedebitis & vos iudicantes XII. tribus Israel. 2. Sic de eo gloriatur, 1. Cor. 8. Nescitis quoniam Angelos iudicabimus: quanto magis secularia? 3. Apoc. 4. visus sedere in throno, & in circuitu seniores XXIV. coronati, qui sunt XII. Apostoli, & XII. Patriarchæ. 4. Quare Ps. 9. Parauit in iudicio thronum suum, & ipse iudicabit orbem terræ in equitate. Nec solus; Ps. 121. Quia illic sederunt sedes in iudicio, sedes super domum David. 5. Matth. 12. Ideo ipsi vestri iudices erunt. O gloriam? Sap. 3. Fulgebunt iusti, Apostoli, & tanquam scintille ex arundinetis discurrent: iudicabunt nationes, & dominabuntur populis; Ps. 44. Pro patribus tuis Patriarchis, nati sunt tibi filij Apostoli, constitues eos Principes super omnem terram.

3. Quia omnes iusti adprobabunt iudicium Iesu, Ps. 11. Iustus es Domine & rectum iudicium tuum. Psal. 18. Iustitia Domini recta. Nec enim fallere eum quicquam potest, ait S. Leo serm. 5. Quadr. cui peruium est omne solidum, & apertum omne secretum: cui obscura clarent, muta respondent, silentium confutetur, & sine voce mens loquitur, 1. Reg. 2. Quia Deus scientiarum Dominus est, & ipsi praparentur cogitationes.

PARS IV.

De seueritate iudicis.

I V dextera strictus erit, quam iratus. *Horribilis iudex, 1. Ob iram.* 1. Apoc. 14. Veniet Dies magna iræ eius. Vt 2. S. Hieron. dicat: Damnatu melius esset inferni pœnas, quam Domini præsentiam ferre. 3. Eius exhorrescens vultum Iob orat. c. 7. Nec aspiciat me visus hominis Iesu. 4. Qui ipse comminatus est: Psalm. 74. cum accipero tempus, ego iustitias iudicabo. 5. Vbi S. Bernardus ait: Quid faciet de iniusti iudicis, qui ipsas quoque iustitias iudicabit? Veniet, qui male iudicata re iudicabit, illicite iurata confutabit; qui faciet iudicium iniuriam patientibus.

Et id quam rhadamantæ ac rigide?

1. Ob rigorem.

Ezech. 7. Finis venit, venit finis, Ecce immittā furorem meum in te: & iudicabo te iuxta vias tuas: & ponam contra te omnes abominationes tuas: & non parceret oculus meus super te, & non miserebor: & scies, quia Ego Dominus percutiens. Emphaticus hic dicta singula. Ecce ira, rigor, exprobratio, misericordia, potentia, percutiens.

Heu! Dominus percutiens tum erit, qui ante pater & frater erat. Tum Psal. 91. cognoscetur Dominus iudicia faciens: quem ante peccator noluit agnoscere inuitantem ad sese.

3. Ob vindictam.

II. Age, confer aduentum hunc secun. Aduentum cum primo. 1. In primo venit Ecce Agnus Dei: ecce, & c. Ioan. 1. & Zach. 9. Ecce Rex tuus venit tibi mansuetus. In secundo venit leoninum spirans. Amos 3. Leo rugiet, & quis non timebit? Nam Apoc. 5. Vicit Leo de tribu Iuda.

2. Item in primo venit Sap. 18. dum medium silentium tenerent omnia: iacebat in præsepio, in deserto, in cruce, in sepulcro. Quia Isa. 45. vere tu Deus absconditus. At in secundo manifeste veniet, in nubibus cum maiestate maiore; quam eum viderat in throno Isaia c. 9. Inque medio candelabrorum, Ioannes Apoc. 1. Aut Daniel c. 10.

Et cum eo omnis militia cælestis. Cuius quanta vis! 1. Expertus vnum ex ea est exercitus Assyriorum. 4. Reg. 19. cæcis nocte vna 58000. hominum. 2. Sensit Aegyptus, Exod. 11. cæcis primogenitis.

III. Qualia arma? 1. Abacuc. 3. In luce sagittarum tuarum in splendore fulgurantis hastæ. 2. Deut. 32. Si acervo ut fulgur gladium meum.

Ecce maiestatem. 1. Deus manifeste veniet, Deus noster, & non silebit. Ignis in conspectu eius exardescet, & in circuitu eius tempestas valida. Aduocauit cælum de sursum, & terram discernere populum suum. Psal. 49. 2. Adeo etiam Psal. 49. Annuntiabunt cæli iustitiam eius: & videbunt omnes populi Gloriam eius.

5. Ob maiestatem.

Z z z z z

3. Ipse

3. Ipse de hac, Matth. 26. Dico vobis amodo videbitis filium hominis sedentem à dextris virtutis Dei, & venientem in nubibus caeli.

PARS V.

De comitatu Iudicis.

6 Obcomi. **12. legiones Angelorum?** Nam, Malac. 3. Deus exercituum vocatur. Quinetiam, Sap. 5. armabit creaturam ad ultionem inimicorum: Angelos, sanctos, caelos, elementa, bruta, daemones. Ecce maiestatem, & manifestum aduentum.

Figura de irato.

I. Ezechiel. c. 1. vidit Cherubinum cum facie hominis, & leonis. Hic Iesus est: venit natus in facie hominis: at iudicaturus aderit in facie leonis: Ezech. 22. & Psal. 21. Sicut Leo rapiens & rugiens. Pro. 19. Sicut fremitus leonis, ita & Regis ira. 2. Ita Dauid, 1. Reg. 17. cultu pastoritio & armatura venit contra Goliathum: at dein iam Rex venit contra stultum Nabal cum exercitu & ira. Ego, ait 1. Reg. 25. frustra servavi omnia, quae huius erant in deserto. Simile Iesus exprobrabit in suo secundo aduentu impiis Nabalitis, inq. eos vindicabit. 3. Qualis & Moyses, Exod. 32. videns in monte idololatriam populi, iramq. mortemq. à Deo paratas, has deprecatus est: At cum descendit, propiusq. inspexit omnia, acrius concitatur, arma rapit, cedit, mactat. Ita Dominus, iam in montibus æternis commorans, merita suae Passionis pro nobis interponit: At ubi iudex adveniet, Vae! Ps. 75. Tu terribilis es, & quis resistet tibi? Pie Iesu, cum iudex crederis esse venturus; Te ergo quaesumus tuis famulis subveni, quos pretioso sanguine redemisti.

Comites Iudicis.

II. Heu! quid tunc miser sum dicturus, cum vix iuste est securus; cum tot exercitus est contra me ducturus? 1. Angelos, Matt. 25. Veniet in maiestate sua, & omnes Angeli eius cum eo. 2. Sanctos, Ps. 49. Congregate illi san-

ctos eius, qui ordinant testamentum eius. 3. Defunctos: S. Hieronymus: Surgite mortui, venite ad iudicium. 4. Creaturas, Psal. 49. Aduocabit caelum de sursum, & terram discernere populum suum.

Et is tantus cum tantis adueniens contra solum quod vento rapitur, ostendis potentiam tuam? Iob 13. Quid attinet? Dum Angelos proturbares caelo, ostendisti potentiam: iuste: at non cum apparatu tanto, ut nunc: & nunc cum misellis hominibus res tibi est.

Sed & Cruce formidabilis erit, quam humilis ipse tulit. 1. Mat. 24. Tunc parebit signum filij hominis. 2. Tunc Apoc. 3. videbitur aurea clavis Dauid, ianitrix caeli. 3. Quae tametsi frustulatum nunc per orbem diuisa colatur: attamen qui sparsos corporum pulueres, collectos restaurabunt angeli, ij & Crucem hanc.

Quare ut Goliath gladius in Salomonis templo asseruabatur monumentum victoriae: Ut & manna in arca, signum beneficentiae diuinæ: Ita Crux vtriusq. testis Victoriae, & beneficentiae Christi apparebit.

At impiis horrida erit. 1. Qualis virga Aaron efflorescens in nocte, Passionis, fructum extulit: At iis iam in serpentem vertetur. 2. Qualis arbor in mundi medio plantata fructus vitae tulit piis: at mortem impiis. 3. Tunc misericordiae torrentes, per Aegyptum manare soliti, in sanguinem vertentur. Exod. 7. 4. Tunc virga vigilans, Ierem. 1. olla succensa fiet. 5. Tunc nubes discriminans Israelitas ab Aegyptiis, his horrori, istis erit solatio. Exod. 14. 6. Vae iis, qui Phil. 3. ambulant, quos flens dico, inimicos Crucis Christi. Hitunc dicent, quod fratres Iosephi, Genes. 42.

En sanguis eius requiritur.

PARS

PARS VI.

De voce horribili Iudicis.

Voxis
horribilis.

I. Am vero à Voce quam horribilis Iudex? Psal. 103. a voce tonitruum tui formidabunt. 2. Et vero, Iob. 26. quis poterit tonitruum magnitudinis eius intrinsece? 3. Vere, Psal. 49. Deus noster manifeste veniet, & non filebit. Siluit coram Pilato & Herode: at tunc, Iob. 37. in voce sua tonabit. 2. Reg. 22. Tonabit de celo Dominus, & Excelsus dabit vocem suam. Idcirco, 1. Reg. 2. Dominum formidabunt aduersarii eius: super ipsos in caelis tonabit. 4. Atqui tonitrua sunt tempestatum ac fulminum indicia. An non fulmen hoc? Matth. 25. Ite maledicti in ignem aeternum.

1. Ob diffi-
mulata
diu sceleris

II. Non filebit. 1. Peccasti diu? Ecce, Psal. 49. Hec fecisti, & tacui, Psal. 37. Factus sum sicut homo non audiens, & non habens in ore suo redargutiones. 2. At vero iam Psal. 49. arguam te, & statuam contra te: Et Isai. 42. Sicut parturiens loquar. 3. Time eum, qui modo dissimulat quasi dormiens: tunc enim excitabitur tanquam potens crapulatus à vino. Psal. 77.

Della figu-
ra.

4. Sicut Noe ex plantata ab se vinea inebriatus dormit: Gen. 9. & nudatus ridebatur. At euigilans maledicit impio. Ita Iesus amore ebrius Ecclesie, nudatus, risusque in cruce, Dissimulans peccata hominum, in iudicio, Pl. 77. excitatus est tanquam dormiens Dominus, & quasi potens crapulatus à vino: & percussit inimicos in postero: opprobrium sempiternum dedit illis.

1. Ob cla-
morem sce-
lerum.

Heu! scelerum clamore excitatus est. 1. Sic Genes. 4. Sanguis Abel clamans excitabat eum. 2. Sic Gen. 18. Sodomorum clamor ascendit ad eum multiplicatus: & ipse descendit in vindictam. 3. Plane sicut adamas vix diffingibilis, cum particula absilierit, coeperitque frangi: iam tum minutatim resoluitur. Ita Dei patiencia vix malleis vitiorum nostrorum cedit: at, v-

bi in iudicio semel ira dederit locum; totam effundet.

III. Ab ea exhorruit Iob. 14. Quis mihi? Ob risum horribiliter, ut in inferno pretegas me, donec latantia pertraseat furor tuus. 2. Et furor hic tantus iudicis erit, ut dicat Psal. 57. Latabitur iustus, Iesus, cum viderit vindictam, manus suas lauabit in sanguine peccatoris. Hebræi legunt pedem suum. 3. Ita Ioab fecit trucidatis Abner, & Amasa, 3. Reg. 2. Effudit enim sanguinem eorum & posuit cruorem filij in baltheo suo, & in calceamento suo. 4. Tantum ab eo tunc ab erit misericordia: ut dicat Prou. 1. Ego quoque in interitu vestro ridebo, & subsannabo, cum vobis id, quod timebatis, aduenit.

1. Non erit is amplius, qui deprehensam in adulterio absoluit. Adulteras animas grandine saxorum obruet. 2. Non filebit, sed prorumpet dicens, Genes. 45. Ego dixi sum Ioseph, quem vos vendidistis in Aegypto.

Cetera me effari non est, meditari plura Ideoque, melicet de inexorabili Iudice. 1. Quem ut vituendi, dit, commota est terra, montes sicut cera fluxerunt. Pl. 96. Quid ergo fragili luto homine fiet? Atque 1. Petr. 4. Si iustus vix saluabitur, peccator ubi parebit? Et quis se absconderit à Sole isto, omnia rimaturo?

IV. Sol iudex est. 1. Quia ut sol ex orbem altero ad nostrum progressus, Ita I. E. S. V. S. è cælo in iudicium venturus lucem beatitatis afflabit iustis resurgentibus in gloriam: noctuis impiis luce ipsa erit intolerabilis. 2. Sol iste diem ac noctem determinabit, item nouam diem ac noctem producet, æternitatis scilicet. 3. Quia 1. Cor. 4. illuminabit abscondita tenebrarum, ac scelerum.

Quod si igitur Iacob, viso Esau occurrente cum turba equitum, trepidauit: quis non pauebit ad aduentum Iudicis? Ille iam nos, ut Saules vocat: Act. 9. Quid me persequeris? Respondeamus prompti: Domine, quid me vis facere? Ecce paratum cor meum Deus.

Zzzzz 2 CON.

CONCIO QVINTA.

De Iudicandis.

MOyses, Exod. 19. eduxit ex Aegypto 600000. Israelitarum in desertum Sinai: vbi Legem acciperent: quæ horribili cœlorum cum tonitru, & tubarum sonitu ferebatur. Iesus omnes homines è tumulis euocatos ducet in vallem Iosaphat: vbi sententiæ accipient generalem: quæ terribili cum procella feretur.

Nos circa ea

- I. De iudiciali gladio Christi.
- II. De comparitione omnium: ac separatione.
- III. De resurrectione omnium.
- IV. De disparitate resurgentium.
- V. De loco iudiciali.
- VI. An & paruuli non baptizati comparebunt?

P A R S I.

De iudiciali gladio Christi.

Iudicium Dei Sapientis & seueri. **P**rudenter, aut seuerius nullum legitur iudicium, illo Salomonis, 3. Reg. 3. è tribunali 12. leonibus fulto; quod de infante, inter matrem & meretricem controuerso, tulit: sc. cum non liqueret, esse disseccandum, & dimidiatum cuique dandum, Christi iudicium extremum isto prudentius erit ac seuerius. Quando sedens pro tribunali, stipatus cœlicibus, disceptabit militantem inter & triumphantem Ecclesiam, de prole beatitudinis. Tunc exeret gladium iustitiæ, & suum cuique distribuet.

Quia gladio gere-
tur.

De hoc gladio. 1. Psal. 7. Gladium suum vibrauit: arcum suum tetendit. 2. Ezech. 21. Egredietur gladius meus de vagina sua ad omnem carnem ab Austro vsque ad Aquilonem. 3. Iob. 19. Fugite ergo à facie gladij. Quoniam ultor iniquitatum gladius est. 4. Hunc horruit Psal. 143. & orat, De gladio maligno eripe me.

Apoc. 1. Visus homo, cuius ex ore an- In corpus
ceps exibat gladius. Hic est sententia Iu- & animâ.
dicis, transuerberatura animas & corpo-
ra. Atque vt maturet iudicium in impios,
orat Psal. 44. Accingere gladio tuo super foe-
mur tuum Potentissime. Væ iis qui fradentur
in manus gladij. Psal. 62.

In iudicio contra protoplastas, Genes. 3. constituit Deus Cherubinum cum romphæa flammæ ad introitum paradisi; qui arceret ingressuros. In hoc extremo Ipse geret gladium in valle Iosaphat: Et ancipitem; quod tum corpora, tum animæ sint damndæ; quodque tam mortui, quam viui iudicandi.

II. Aciem eius vnicam in viuis senti- In viuis
mus; quæ corpora tangit pœnis. Multos corpus firi-
sæpe perdidit, at nunquam omnes. 1. In gladiu.
diluuiio, Gen. 7. omnes præter octo. 2. In
Aegypto multos, Exod. 12. Sed tantum
primogenitos. 3. In Iericho. Ios. 6. omnes
domos, at Raab cum cognatione super-
stes relicta est. 4. In Sodoma omnes hau-
sit, at familia Loth seruata fuit. Gen. 19. In
extremo autè iudicio nemo excipietur.
Figure ita significant. 1. Deus iussit Ios. 1. In iudicio
bello exscindere Amalecitas: Exod. 17. at etiam ani-
stirpis omnes exscindi noluit. Sed an- mam.
nis 400. post, stabilito Hebræorum re-
gno, Saul id præcepit. Percute Amalec: &
demolire vniuersa eius; omniaque interfice à
viro vsque ad mulierem, paruulum, & lacten-
tem. Sæpe hic Deus triumphat vicia hu-
mana: sed completo electorum nume-
ro, finem faciet vniuersæ carnis.

2. Saulis, diu persecutoris, laciniam præscidisse sat erat Dauidi, 1. Reg. 24. cum occidere quiuisset. Demum tamen Saul, non remittens à persecutione insontis, perit in montibus Gelboe cum filiis inglorius. Ita Deus, dum eum hic impij persequuntur peccatis, eos quasi fugit: ac licet perdere posset; sat tamen est aliqua tribulatione hos castigasse. At pertinaces
refer-

reſeruat in montes Gelboe, ad vallem Iofaphat, ibi à Philiftæis orci maſtandos. Hoc memorare, & in æternum non peccabis.

PARS II.

De Congregatione omnium ad Iudicium:
ac Separatione.

Omnes co-
gregabun-
tur.

I. Omnes ad Iudicium congregabimur omnes omnium ſæculorum, nationum, ætatum, ſtatum, conditionum, Legum naturæ, Moſaicæ, Gratiæ, Ethnicæ, Hæreticæ, Matth. 25. Congregabuntur ad eum omnes gentes. Magnus hic iudicii diſtriſtus! 2. Omnes 2. Cor. 5. nos manifeſtari oportet ante tribunal Chriſti: Vt recipiat vnusquisque prout geſit in corpore ſuo, ſiue bonum, ſiue malum.

Omnia
manifeſta-
buntur.

3. Tuba mirum ſpargens ſonum, Per ſepulchra regionum, Coget omnes ante thronum.

Terribilis tuba: Terribilius hoc Manifeſtari peccata, & ſecreta cordium. 1. Non hic folia erunt fici, Gen. 3. ad pudendum velationem: Non erunt cameli ad idola Laban aſportanda: Gen. 31. Tunc per parietem templi corporis Deus Ezechiel c. 3. oftendet omnes abominationes intus latentes.

Omnes in-
duantur.

1. Tunc ibi Patriarchæ: hic Apoſtoli: iſtæ Martyres, &c. conſiſtent, & Angeli in ſuis choris: Et Iob. 25. Non eſt numerus militum eius: Dan. 7. Millia millium miniſtrabunt ei, & decies centena millia aſſiſtent ei. 2. Tunc erit exitus ille de Aegypto, Exod. 14. corporum de terra, vt vel rubrum Iudicii mare tranent: aut mari rubro merſi obruantur.

Parabola
implebun-
tur.

II. Tunc parabola euangelicæ implebuntur. 1. De X. Virginibus, Matth. 25. quæ corporum lampades reſument, cum oleo bonorum operum: ſicque ſponſo procedent obuiam. At fatuus ianua promerendi tunc clauſa erit: & inutilis penitentia vitæ peractæ. Prudentes vero intrabunt ad nuptias. 2. Tunc Matth. 13.

ager ſeminis boni, & zizania falcem patietur. Hanc meſſores colligabunt ad ignem; iſtud in horreum cæleſte condent. 3. Tunc Matth. 25. Pater familias, qui in regionem longinquam abiens, dedit ſeruis talenta Crucis, mortisque ſuæ, & gratiarum, vt in iis negotientur, reuertetur: rationem & lucrum exiget, his dicet: *Euge ſerue bone & fidelis, quia in pauca fuiſti fidelis, ſupra multatē conſtituam: Intra. Iſtis Eiciſte in tenebras exteriores, ibi erit ſletus & ſtridor dentium.* 4. Tunc Matth. 25. Paſtor bonus oves ab hædis ſequeſtrabit: iſtis in ouile dextere, his in hædile ſiniſtræ miſſis. Hæ parabola.

III. Accipe nunc Figuras. 1. Moyſes, Itemque Deut. 27. Iſraelitas diſtincturus, ſex tribus Figura.

ex honeſtis matronis Lia & Rachaele natas, conſtituit in monte Garizim, benedictioni accipiendæ: ſex alias in monte Hebal maledicendas: vtpote natas ex ancillis & libertinis. Ita Chriſtus ad montem Oliueti in valle hinc ſtatuet ſex tribus, Angelos, Patriarchas, Prophetas, Apoſtolos, Confeſſores; omnes benenatas: Quis dicet: *Venite benediſti Patris mei.* Illinc ſtatuet ſex alias, Diabolos, Ethnicos, Hæreticos, Iudæos, Chriſtianos impios & Infantes non baptizatos. Quis dicet: *Ite malediſti, &c.*

2. Ioſue 8. Cum Leuitæ cuperent populum benedicere, aut maledicere, Arca ſtatuta eſt mediâ; populus vtrinq; partitus. Poſthæc legebantur omnia verba benedictionis, & maledictionis, & cuncta, quæ ſcripta fuerunt in Legis Volumine, Arca eſt Ieſus: Angeli, Leuitæ, Lex, liber vitæ, & mortis, &c. 3. In principio, Gen. 1. diuiſit Deus lucem à tenebris. Quo ait Auguſt. intelligi Angelorum bonorum à malis diuiſionem. At ſimiliter in Iudicio filii lucis, Ioan. 12. à tenebriſonibus diuidentur.

4. Nabuchodonofor, Dan. 4. in excidio

Zzzzz 3 dio

dio Solymæ adolēcentes forma, ingenio, moribusque præstantes elegit, qui coram ipso, absque nauo, essent à mensa, à poculis, à cubiculo: reliquos iussit nexos abripi in captiuitatem ac venundari. Ita Iesus in iudicio.

P A R S III.

De resurrectione omnium.

Resurgent
corpora.

I. Ergone reparabuntur corpora, varie perditā? Et vero è puluere facilius colliget Deus illa, quam è nihilo crearet. Sed 1. Psal. 33. Custodit Dominus omnia ossa eorum: vnum ex his non conteretur. 2. Id Ezechiel. c. 37. ostendit in agro Deus. *Possitne viuere ossa ista? Ecce, accesserunt ossa ad ossa: vnumquodque adiuncturam suam. Et vidi, & ecce super ea nerui & carnes ascenderunt: & extenta est cutis in eis de super: & ingressus est in ea spiritus, & vixerunt. steteruntque super pedes suos, exercitus grandis nimis valde.* 3. Plane, vt Ionas 8. è ventre ceti. sic nos è terra redde mur.

Integra.

II. Tres pueri, Dan. 3. illæsi ex camino, imo viuaciores inde exierunt, quam intrarint. Non vermes, non aues, non ignis, &c. effecerint, quo minus integri resurgamus. 2. Moyses virga petram Sinaiticam percussit, Exod. 17. & conuertit petram in stagna, & rupem in fontes aquarum: Psalm. 113. Deus autem potentia sua percutiet terram, mare, &c. & dabunt mortuos suos; Et rursum circumdabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum Saluatorem meum, Iob 19.

Omnium.

III. Congregabuntur ante eum omnes: non aliqui. Isa. 13. Visitabo super orbis mala: non ait, aliquorum: & contra impios iniquitatem eorum. Iudæi legunt, super habitatorum orbis mala. Etiamne Regum, Imperatorum? &c. Alexandri, Cæsaris, &c. Martyrum, Virginum? &c.

At quantum proborum inter ac reproborum corpora discrimen est? Ergo

1. Cor. 15. Canentetuba mortui resurgent in corrupti.

Figuris id liquebit. 1. Esther. cap. 8. te- *Gloriosa.*
nuiter apud Mardocheum educata: (Anima si in corpore eam aggrauante:) ad Affueri connubium assumpta, Dei gratiam indepta: non ingrata nutritio; suæ eum felicitatis participem reddit. Nam mortieripuit: ad quam Aman eum cum Iudæis omnibus addixerat; regifice vestiuit, (domus glorificationis:) & secundum à Rege fecit, (Des) 2. Dauid, 1. Reg. 17. pascens oues vilibus indutus erat; restante illi Goliato expugnando. At hoc cæso, in urbem ex agro transmigrat, regie vestitus, gener fit Regis. Sic corpus mortale induet immortale; cum mundum, carnemque expugnarit, Tunc cantabit Psal. 29. Concidisti sacum meum; & circumdediti me latitua.

P A R S IV.

De disparitate resurgentium.

I. Omnes resurgemus: sed non vno cultu: hi nitido; tetro illi. 1. Quales gemini Rebecca; Iacob læuis, & pilosus Esau. Gen. 25. Ita eadem è terra exhibit fratres omnes; sed gemini; Iacobitæ, & Esauitæ. Non sic impij. Psal. 1. non sic: neq. peccatores in consilio iustorum. 2. Eadem fornace egrediuntur prunæ; & carbones atri. Sic corpora ex iudicio Dei: Iustorum quidem tanquam scintilla in arundinero discurrent. Sap. 3. At reproborum, Sicut carbones ad prunas. Prou. 26. 3. Clarius idem Thren. 4. Denigrata est sicut carbones facies eorum, & non sunt cogniti in patris: adhaesit cutis eorum ossibus, aruit, & facta est quasi lignum. 4. Pharaon vno in prato vidit boves 7. torofos: & totidem macros. Gen. 41. Pratum bouum vallis erit Iosaphat, in qua conuenient ab gratia pingues, & macri.

II. Eia, accede anima: corpus ama, & intratum, iam tale: O quale præ illo?

1. Veni,

1. Veni, ait Methodius: vna patiens, vnaque gloriam suscipiens cum collega corpore. 2. O gaudium quale inter Angelos hominibus? Quæ voces exultantium? Quæ Dei vocantis, Venite benedicti? &c. 3. Ioseph. Gen. 41. ex biennali carcere ad tantam egressus gloriam, quo gaudio tacite cor ei subfiliit? Quo corpora, è tumultis educta ad tantam gloriam? Venite, possidete paratum vobis regnum.

E contra, heu, quis cruciatus reproborum? Quæ maledicta animarum in corpora; & vicissim? Incipient dicere montibus, &c. Luc. 23. At Psal. 57. Letabitur iustus, cum viderit vindictam. Iam ei dulce, fuisse passum et iuri, pauperiem, cilicia, &c. Hoc attendit Iob, 14. cum dixit: Cunctis diebus, quibus nunc milito: expecto, donec veniat immutatio mea. Tunc qui sericati, &c. prius, erunt damnati: &c. contra: Mea, inquis? Dic nostra. Nam erit tunc vniuersalis descriptio orbis, non ab Augusto; sed Deo.

P A R S V.

De loco Iudiciali.

I. Quid vis locus iudicij? 1. Iosaphat, 3. Congregabo omnes gentes; & deducam eas in vallem Iosaphat; & disceptabo cum eis ibi. 2. Angeli videntur Apostolis quoque locum illum designasse. Act. 1. Hic Iesus qui assumptus est à vobis in cælum sic veniet, quem admodum vidistis eum euntem in cælum. Atqui constat, quod è monte Oliueti ascendit cælos; cui vicina Iosaphat. 3. S. Thom. 4. Sent. dist. 49. q. 1. ar. 4. putat id aperte colligi posse ex dictis Act. 1. Deinde ex Psal. 73. Deus Rex noster operatus est salutem in medio terre, id est, in medio telluris orbis, ait Iosaphat. 3. c. 3. Hier. Cyr. &c.

II. Ratio fauet: Quia vbi salutem misericordiae est operatus; probabile fit, quod ibidem & iudicium velit peragere iustitiae. 2. Quia emitter Angelos qui congregabunt electos à 4. ventis: ergo in medium ab extremitatibus. 3. Vbi Iesus ignominiam tulit; par est ibidem & gloriam ferat. Ibi iudicet: vbi iudicatus est. 4. Conuenit Regem in metropoli de summa rerum decernere: at Solyma est orbis metropolis; vnde eiectus est, vtillic restituitur. 5. Valet locus Domino ad exprobandum ingratis beneficia à se præstita in Bethlehem, Bethania, Ierusalem, Caluaria, &c.

Manlius Romam in Saxo Tarpeio contra Senones olim defensam seruarat, ait Plut. in vita Camilli. Post à Romanis damnatus cum educitur, visa rupe Tarpeia, ait: Ecce rupes illa vos arguet, testis seruata ibi à me Romæ. Confusi virum absoluerunt. Plus è locis sanctis Christi confundentur iniusti.

P A R S VI.

An & paruuli non baptizati comparebunt?

I. Quid conuenient ad iudicium? Rich. de S. Vict. ex 4. Sent. distincti. 17. Quatuor sunt genera hominum: iudicati, & damnati. Iudicandi & damnandi: iudicati & saluati: iudicandi & saluandi.

Paruulis autem non baptizatis quid fiet? Duplex opinio. Prima: Eos ab fore ab iudicio. 1. Quia aderunt tantum Agni, & hæc di: At neutri sunt paruuli. Nec cum Agni statui possunt, ob peccatum originale: Nec cum hæc di: quia peccato carent actuali; ac proinde poena sensus. 2. Duplex sententia Iudicis erit: At neutra paruulis conuenit. Quia opera ea nec præstare potuerunt cum Agni; nec omittere cum hæc di: Neque plures sunt, quam duæ sententiæ. Ergo huic non intererunt iudicio. 3. Dan. 12. Multi de his, qui dormiunt, euigilabunt: alii in vitam æternam; alii in opprobrium. Si multi: ergo videtur, quod non omnes: Ergo aliqui nec ad

vitam, nec ad opprobriū. In quibus quos numeres, nisi paruulos? 4. Iudicium erit de saluandis ad cœlum, & damnandis ad infernum. At neutrum in locum venient paruuli: ergo.

II. Secunda sententia certior est. Resurgent, & iudicabuntur. 1. Apoc. 20. *Vidi mortuos, magnos, & pusillos, stantes in conspectu throni.* 2. Et congregabuntur ad eum Omnes. 3. Sic D. Thom. Ratio eius. 1. Omnibus debetur merces aut boni, aut mali. Sed paruulis inest malum Adæ nondum persolutum totum: ergo. 2. Gratia Iesu infinitis partibus est maior, & efficacior peccato Adæ, Roman. 5. At per peccatum mors, per Iesum autem resurrectio æque ad omnes pertransit: ergo & paruuli resurgent.

O quis tunc erit cruciatus abortu procurantium, aut negligentium baptismū parētum? 1. Graue erat Ezechie Regi audire, filios in Babylonem abducendos captiuos. *Isai. 39.* 2. Neq; tunc dicendi est locus cum Iob 10. *Dimitte me, vt plangam paululum dolorem meum.* 3. Nec cum Dauide in sacco & cinere, & ieiunio orandi tempus est super: vt precandi erat illi tempus pro filio Bersabeæ.

CONCIO SEXTA.

De examine Iudicij.

Pater familias, *Matt. 25.* peregre proficiens sua in seruos distribuit, lucro faciundo: reuersus singulos ad rationes vocauit, & quemque pro merito mactauit. Ita Dominus hinc ascendens, dedit dona hominibus, de quibus rationem repetet venturus ad iudicium.

Circa quæ nos

- I. De memoria præteritorum & futurorum vsurpanda.
- II. De personis iudicij.
- III. De horrendo rigore iudicij.
- IV. De libris aperiendis.

V. De examine iudicij.

VI. De nudandis peccatis.

PARS I.

De præteritorum, futurorumque memoria vsurpanda.

I. Pythagoras præcipiebat, habendam temporis rationem matutini, quo frequentius prospicias quid per diem agas: & vespertini, quo respicias ad dicta, factaque diei. Seneca lib. 3. de ira. c. 36. *Animus quotidie ad rationem reddendam vocandus est.* Faciebat hoc Sextius, vt consummato die, cum se ad nocturnam quietem recepiisset, interrogaret animum suum.

Nos vero etiam mortis recordemur in ea nostri interrogatione. 1. Ita se exercebat David *Ps. 142.* *Memor ero dierum antiquorum.* 2. *Ps. 76.* *Cogitavi dies antiquos, & annos æternos in mente habui.* 3. Ita Ezechias. *Isa. 38.* *Recogitabo tibi omnes annos meos in a-matitudine anime mee.*

1. Huius memoriæ defectum culpauit Moyses in Israelitis, *Deut. 32.* *Gens absque consilio est, & sine prudentia, vtinam saperent, & intelligerent, ac nouissima prouiderent.* 2. Ianum finxere Poetæ bifrontem: talis sit Christianus respiciens & prospiciens. 3. Visa sunt Ezechiel c. 1. animalia pedata, alataque instar fulguris ire, ac redire. Ita piorum sint animi ad superna meditando volatiles, ac virtutes expediti, ad præteritorum, futurorumque memoriam frequentes. In scala Iacob, *Gen. 28.* Angeli hi ascendebant, illi descendebant: nullus quiescebat; vt notat S. Bern. *Scala 60.* vel 70. graduum est vita: per hanc itur ac reditur acta recordando. Animalia, *Leu. 11.* non ruminantia censebantur immunda: tales futurorum, præteritorumque raro memores.

Non talis sponsa, ideo Sponsus eam laudat, amatque ardentius. *Cant. 7.* *Guttur tuum sicut vinum optimum, dignum dile-*
tione

cto meo ad potandum, labiis & dentibus illius ad ruminandum.

*Deus exi-
get ratione* Quinon defuerit Deo, Deus illi non deerit. Dicit, Luc. 16. Redderationem villi-
cationis tue. iam enim amplius non poteris vil-
licare. Efficax hoc aduersus peccata est,
Sapientis iudicio: Eccl. 7. Memorare nouis-
sima.

PARS II.

De personis iudicij.

*Tres iudi-
cium con-
stituantur.* Tres ad actum iudicij constituenda sunt necessarij: ff. de verbor. obligat. Iu-
dex, Actor, Reus. Reus si factum neget;
teste opus est. Decret. distinct. 4. c. 1. Istorum
nil deerit in iudicio extremo. Iesus Iu-
dex, Dæmon accusator, Reus homo:
Rom. 2. Testimonium reddente illis consci-
entia ipsorum. Immo Sap. 5. omnis creatura ar-
mabitur contra in senatos.

I. Iudex. Iudex inquiet, Redderationem villi-
cationis tue: De quatuor villis: Mundi, cum re-
bus creatis: Corporis, cum sensibus suis:
Animæ, cum donis ac gratis: Crucis, cū
S. Sacramentis, Redderationem Episco-
pe de ouibus, de Diuinis accuratis: Rex
de iustitia, Consiliariis, iudicibus, subdi-
tis, &c. Nobilis, de bonis naturæ, fortu-
næ, gratiæ, &c. Doctor, de studiis, doctri-
na, &c. Religiose, Concionator, ciuis,
mulier, &c.

*Accusa-
tor. V.
Satan.* Interim hinc vociferabuntur dæmo-
nes, Psal. 9. Conuertantur peccatores in infer-
num. Iudica illos Deus, Psal. 45. Descendant in
infernum viuentes Psal. 93. Reddertributio-
nem superbis, Psal. 30. Erubescant impij: dedu-
cantur in infernum: muta fiant labia dolosa.

*1. Creatu-
ra.* At illinc, Iob. 20. reuelabunt cæli iniqui-
tatem eius. Clamabunt bruta, & saxa: Psal.
45. Fulgura, Domine, coruscationem tuam,
in ingratum peccatorem. Noluit enim in-
telligere, vt bene ageret. Astitit omni via non bo-
næ, & inquinatæ sunt viæ illius in omni tempo-
re: Iob. 21. Duxit in bonis dies suos.

Intus conscientia exprobrabit, sapius <sup>3. Consci-
entia.</sup> se monuisse, Psal. 74. Nolite inique agere: &
delinquentibus, nolite exaltare cornu. Ergo
Iudex te nunc audiat: me qui spreuit.

Angeli: Vindica nostories prenos, Iu- ^{4. Angeli.}
dex: suggestimus libidinosis, Psal. 31. Noli-
te fieri sicut equus, & mulus, quibus non est in-
tellectus. Auaris, Psal. 61. Rapinas nolite concu-
piscere. Superbis, Psal. 61. Nolite extollere in al-
tum cornu vestrum. Diuitibus, Psal. 81. Diuitia
si affluant, nolite cor apponere. Peruicacibus,
Psal. 64. Hodie si vocem eius audieritis, nolite ob-
durare corda vestra. At operam lusimus: sur-
dis ista. Ideo quia Psal. 108. noluerunt bene-
dictionem, elongabitur ab eis. Ad talia quis
non trepidet?

Quæ vero Deus? Psal. 94. Arguam te, &
statuam contra faciem tuam.

PARS III.

De horrendo rigore iudicij.

I. Væ! Contra vnum tot, ac tanti tanta? <sup>Horrendum
iudicium.</sup>
1. Adam Gen. 3. vnus reus, horruit,
fugit, ramisque se obnubit. Tu quo ibis?
2. Psal. 138. Quo ibo à spiritu tuo, & quo à facie
tua fugiam? Si ascendero in cælum: tu illices. Si
descendero in infernum, ades. Si sumsero pen-
nas meas diluculo, & habitauero in extremis
maris, etenim illuc manus tua deducet me, &
tenebit me dextera tua.

Bern. serm. 27. O lacrymæ ubi estis? fontes <sup>Ee deplorā-
dum.</sup>
fluite super faciem meam. Deus meus quid faci-
am, cum venerit iudicium tuum? quid dicam
peccatrix anima? Væ dici in quo peccasti! Vti-
nam non luxisset sol, super me, &c. 2. Dauid,
Psal. 37. Non est sanitas in carne mea, non est pax
osibus meis à facie peccatorum meorum.

II. Nec de nihilo metuit examen. E- <sup>Quia riri
rit enim de interiori quoque cogitatu, diffimulit</sup>
1. Sopho. 1. Scrutabor Ierusalem in lucernis,
distincte singula, minuta que. Bern. Quid
in Babylone tutum, si in Ierusalem manet scru-
tinium? 2. Ecce, vidit Zacharias c. 4. ocu-
los septem super vno lapide fixos: & au-

Aaaaaa diir:

diit: Septem isti oculi sunt Domini, qui discernunt super vniuersam terram. 3. Psal. 129. O si iniquitates obseruaueris Domine, Domine quis sustinebit?

4. Effrons ille sine nuptiali, interrogatus, Amice, quomodo huc intrasti? obmutuit: Quid nudus respondebit, ac corpore lacero? 5. O iudicium, in quo nihil remanebit indiscussum! Nam Psal. 89. Posuisti iniquitates nostras in conspectu tuo: seculum nostrum in illuminatione vultus tui: in ira tua defecimus.

6. Iob. 14. Omnes gressus meos dinumerasti corporis, ac animi quoque motus & instinctus. Vt S. Gregorius exponit.

PARS IV.

De libris aperiendis.

Libri memoria, Dei aperi: indi.

I. **M** Iris id aperit Scriptura tropis, Libri, throni, &c. 1. Psal. 138. In libro tuo omnes scribentur. 2. Vnde Ecclesia: Liber scriptus proferetur, in quo totum continetur, vnde mundus iudicetur. 3. Apocal. 20. Libri aperti sunt: & alius liber apertus est: & iudicabuntur mortui ex his, quæ scripta sunt in libris. 4. Dan. 7. Iudicium sedit & libri aperti sunt. Augustinus negat, materiales hic libros intelligi: sed memoriam recte; scelerateque factorum: quæ in Deo præsens viuunt, viuuntque ex eo in singulis.

Vt igitur Iesus ad accusatam aduleteram, Ioan. 8. tacuit, digitoq; in terra scripsit: ita Deus nunc ad peccata fileat: memoria tamen inscribit. Similiter & recte facta. Iob. 19. Quis mihi tribuat, vt scribantur sermones mei? &c. Iob. 31. vt desiderium meum audiat omnipotens, & librum scribat ipse, qui indicat?

Vel conscientia.

II. Potest etiam cuiusque conscientia liber is dici: ex quo inspecto sententiam iudex pronuntiabit pro merito. 1. Sicut, Esth. 6. Assuerus dum noctem ducens in somnem annales euoluit, reperit bene merito Mardochæo necdum esse retri-

butum, aliisque coniuratoribus, quos ille prodiderat Seruator Regis: continuoque vtrosque remuneratus est; hos morte, illum honore; Ita Iesus quasi in cælo nō possit quiescere amplius, euoluet libros de vitis hominum, adque iudicium descendet, vt reddat vnicuique prout gessit. Sic Theodoretus in hoc Dan. 7. libri aperti sunt. id est, ait memoria.

2. Ambrosius in Psal. 1. Quid libri aperti sunt, nisi conscientia, non atramento scripti, sed vestigiis delictorum, flagitiorum inquinamento? 3. Aug. tamen 20. Ciu. c. 14. putat esse Sanctos, in quibus reprobi omnia sua & commissa, velut in contrario, contuebuntur.

PARS V.

De examine iudicis.

I. **A** Thic Deus cum hominibus disputationem ingreditur. Quo successu? Dicit Iob. 9. Vere scio, quod ita sit & quod non iustificetur homo compositus Deo, si voluerit contendere cum eo, non poterit ei respondere vnum pro mille. Et mox: Si repente interroget, quis respondebit ei? Nemo. Nam Matth. 23. Ipse est Magister noster, qui in cælis est. Et Ioan. 3. Qui à Deo venit magister: Atqui Matth. 10. non est discipulus super Magistrum. Proin nec illi respondere possumus.

Discipuli sumus: nam ad mundi academiam missi sumus vt in virtutum studio proficiamus. Ioan. 15. Ego posui vos, vt eatis, & fructum afferatis. Ps. 118. Vt discam iustificationes tuas. In ea academia variae sunt classes, Eph. 4. Ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios vero Euangelistas, alios autem Pastores, & Doctores, in opus ministerij, in adificationem corporis Christi. In classe prima Religiosorum, docetur contemptus mundi, & Consilia Euang. in secunda Sacerdotum, cælibatus, Dei cultus. In tertia mundanorum, docentur rudimenta Christiana.

II. Ha-

Magister II. Harum Scholarum Rector est Chri-
tyus. stus. 1. Cuius illa prælectio: Matt. 11. Discite
Exui classes à me, quia mitis sum, & humilis corde. &c. 9.
vel. Discite quid est, misericordiam volo. 2. Tota
 die laborat clamans Magister: sub vespere-
 rum exigit lectionem. Ita Dominus mo-
 net, Ioan. 13. Exemplum dedi vobis: minatur,
 Luc. 13. Omnis arbor, quæ non facit fructum
Examina- bonum, excidetur. 3. Et nisi poenitentiam egeri-
tur idem. tis, omnes simul peribitis. Sub vespere vo-
 cabit singulos, & examinabit. 1. Religio-
 sum: Docuite Consilia: & humilitatem,
 ipse factus obediens vsque ad mortem. Quid in
 hisce profecisti? 2. Sacerdotem: sponse
 mi, peculium meum: docuite castitatem,
 Dei cultum, pauperibus subuenire: ha-
 bentes alimenta, & quibus tegimur hic conten-
 ti simus? Fecistin hæc? 3. Ad mundanum:
 docui te facere amicos de mammona:
 dedi talenta ad negotiandum: ubi tem-
 pus, locum, &c.

Pater sum III. Pater est noster: Luc. 6. Vt sitis filij
tu in filiis Patris vestri. Atqui Pater, cum filium mit-
udentem tit ad scholas, sumtus annotat, vt confe-
computa- cto studiorum cursu sciat, num pretium
tantur. fecerit operæ. Ita Iesus deniq; datum suū
 cum accepto componet nos examinatu-
 rus. Dat autem cuique necessaria. Matth.
 6. Nolite solliciti esse, dicentes: quid manduca-
 bimus, aut bibemus, aut quo operiemur? Scit enim
 pater vester, quia his omnibus indigetis? Inte-
 rim data annotat. Demum vocatis inquirit:
 Quanto me stetitis: Vos condidi: enu-
 triui; redemi, dedi sanguinem filij, &c.
 quæro nunc acceptum.

De male Ita per Nathan ad Dauidem, 2. Reg. 12.
propter re- Ego vixi te in Regem super Israel, & ego erui
proinde re- te de manu Saul, & dedi tibi domum Domini
quirit. tui: quare ergo contempsisti verbum Domini tui?
 Talia cum & tibi, quid dices?

1. Pl. 106. Omnis iniquitas oppilabit os suū.
 2. Iob. qui dicere poterat, cap. 27. Non re-
 prehendi me cor in omni vita mea: ista men-
 trepidat & ait; Quid faciam cum venerit ad

iudicandum Deus? Et cum interrogauerit,
 quid respondebo illi? 3. Paulus 1. Cor. 4. Nil
 mihi conscius sum: sed non in hoc iustificatus
 sum, qui autem iudicat me Dominus est.

PARS VI.

De nudandis peccatis.

I. D Omino omnia patent: & cunctis *Iudexrens.*
 ipse patefaciet. 1. Psal. 138. Quia tene- *labit om-*
 bra non obscurabuntur à te, & nox sicut dies il- *nia.*
 luminabitur. 2. Atomorum plena omnia;
 nec tamen videntur; nisi in radio solari.
 Ita, ait Augustinus l. 20. Ciuit. fiet virtute
 diuina, vt cuique opera sua, vel bona, vel mala,
 mentis intuitu mira celeritate cernantur. Nā
 Deus, 1. Cor. 4. illuminabit abscondita tene-
 brarum, & manifestabit consilia cordium.

1. Tunc Ioseph, i. Iesus, interpretabitur *Figura.*
 somnia vana Pharaonum mundi. Genes.
 40. 2. Tunc Daniel, cap. 4. occultas visio-
 nes & cogitationes superbiorum Nabu-
 chodonosorum exponet. 3. Tunc dicet:
 quod Nathan Dauidi. 2. Reg. 12. Tu fecisti
 in abscondito: ego autem faciam hæc in conspe-
 ctu solis, & coram omni Israel.

4. Ioseph, quod peccatum fratres ce-
 lauerant 20. iplis annis, id demum reue-
 lat: Gen. 45. Ego sum Ioseph frater vester, quæ
 vendidisti in Aegyptum. Ita Iesus dicet, E-
 go sum, quem vos crucifixistis peccatis
 vestris, &c.

1. Verbo, Matth. 10. Nihil opertum quod *Testimonis*
 non reuelabitur: & occultum, quod non scia-
 tur. 2. Sciatur, quid Mathusalem annis
 969. Enos annis 950, Adam annis 930. &c.
 egerint. Quid Cain, Absolon, Ioab, &c.
 3. Agite, peccate iam, celare, excusare;
 Nahum 3. Reuelabo pudenda tua in faciem
 tuam, & ostendam gentibus nuditatem tuam,
 & regnis ignominiam tuam.

4. Brumali tempore nix obregit om-
 nia, vt lutum à gemma nequeat internog-
 sci. Sol vernus reteggit omnia. Ita; sub vi-

Aaaaaa 2 te

ta bruma multa latent; quæ ad solem iustitiæ aperientur. 5. Vt Isaac, Gen. 27. præ senili caligatione inter filios discernere non valebat; ita senescens iam ac cæcuiens mundus probos à reprobis distinguere nescit. Sciet Iudex dicens his; *Venite; istis, Ite maledicti.*

*Nudatio
permagna
est poena.*

II. Solent crumenis secæ nudari capti ac inspicere, num cauterio notati sint. Si fuerint, in furcam aguntur. Est in primo furto cunctis inusta nota; væ si rursus in manus Iudicis lapsi nudemur. Augustinus I. Medit. cap. 4. *Ecce coram tot millibus populorum nudabuntur omnes cogitationes meae: & agminibus Angelorum patebunt scelera mea.*

Refert Plut. lib. de insign. mul. solitas mulieres Messenias se ipsas demum occidere; quod laudis ducerent; nec abstergeri quibant, nisi edicto hoc; tales nudas fore propalam raptandas. Valuit hoc ad cohibendas a nece sui. Et peccatorum futura nudatio minus apud nos valebit?

Achitophel, autor Absolomo, vt in Patrem conspiraret, cum detectam sentisset coniurationem suam, vim sibi laqueo intulit. Ita & Iudas. Tanta vis est sceleris reuelati! Et vero quoties coniuratio in Deum, & proditio à nobis fit per vitam?

Merito Beati, quorum testata sunt peccata. Psal. 31. Quid quod beatorum quoque peccata sint reuelanda? Vt communis Patrum est sententia, etsi vnus neget Magister sententiarum, Ast ad laudem pœnitentiæ. Quare memorare nouissima huius infamiæ, rigidique iudicii, & non peccabis. Sin; olim tibi subfannabunt demones; Psal. 55. *Ecce homo, qui non posuit Deum adiutorem suum. Senties, & sero dices, Ps. 11. Omnes qui viderunt, deriserunt me Attu ô Domine, remitte mihi, vt refrigerer, priusquam abeam, & amplius non ero.*

CONCIO SEPTIMA.

De sententia Iudicis.

Visus Eques. Apoc. 19. noster est Iudex. Nam 1. *Equis albus*, Christi humanitas est, nino candore corusca cœlis exitura. 2. *Eques*, Iesus est; promissis fidus, verax verbis, idem Iudex, sententiam ferendo, exequendo, bellator. 3. *Virga eius ferrea* rigor est iustitiæ. 4. *Oculi flammei* furor emindicant. 5. *Diademata eius*, mercedem, quam passionis sue iustis acquisiuit. 6. *Vestis purpurea eius* passio est quæ vindictam tunc reposcet. 7. *Agmina solata* in equis candidis, Cœlites sunt Christi comites ad iudicium. 8. *Gladus bis acutus* sententiam indicat terribilissimam.

Super qua nos

I. De horrida voce Sententiæ.

II. De sententia iustorum.

III. De reproborum sententiæ.

P A R S I.

De horrida Voce Sententiæ.

I. Angelus iudicii nuncius, cœlo descendens, Apoc. 10. erat huiusmodi. *Iudicis descriptio.*
1. *Oculi instar erant solis*, q. omnia penite penetraturi, & abdita illuminaturi. Est enim Psal. 7. *Scrutans corda, & renes Deus* Iudex. 2. *Pedes, vt columnæ igneæ*, hic terræ, ille mari insistent; Nam Iudicis bases sunt Potentia, & Iustitia; Quibus Ezech. 16. *turbabuntur insula in mari: & Luc. 21. erunt terremotus magni per loca.* 3. *Volumen in manu est præteritorum memoria.* Clamor eius est iræ index: Ose. 11. *Quasi leo rugiet.* 4. *Vestis eius è nube*, quia, vt diluviale iudicium fuit vniuersale, sic & hoc; quodque in hoc nubestribulationum effundenda, nō stillatim, vt in diluvio: sed Deu. 32. *Congregabo super eos mala, & sagittas meas complebo in eis.*

5. *Iris.*

5. *Iris* caput ambiens, ira fœderis que rupti index est. Nam *Gen. 9.* sub pedibus sibi Deus eam in oculis posuit signum pacis: at in iudicio ab oculis remouit supra caput. *Apoc. 10.* & iurauit, quia non erit amplius tempus gratie.

Iam gratia
est locum, nō
tunc.

Enunci. *Cor. 7.* Tempus breue est. *2. Cor. 6.* Ecce nunc tempus acceptabile. *Gal. 6.* Ergo dum tempus habemus, operemur bonum. 1. Est quidem nunc iratus peccatis Deus: sed *Abac. 3.* Cum iratus fueris misericordie recordaberis. 2. Sicut in medio diluuii ramus oliuæ virens diuinitus extitit conseruatus; quem columba reperiret, ductu item diuino: Ita misericordia in medijs iris Dei nobis adhuc viret, sed ab columbinis reperiunda. Nam Beati misericordes, quoniam misericordiam consequentur. At in iudicio, *Pl. 76.* continebit in ira misericordias suas. Et *Iacob. 2.* Iudicium sine misericordia illi, qui non fecerit misericordiam.

Vox iudicis
iustificat.

II. De hoc *Iuditha c. 16.* Non est, qui resistat voci tue: montes à fundamentis mouebuntur cum aquis: petra sicut cera liquecet ante faciem Domini. Quid ergo te fiet, quia-rundo es?

Vox sententiæ erit intolerabilis. 1. Nā illa, vt de captiuit. *Babylonica* dicitur, *Soph. 1.* Vox dei Domini amara. *2. Psalm. 90.* Verbum asperum. Liberauit me de laqueo venantium, & à verbo aspero. Et Quid asperius isto? Ite maledicti. 3. Terribilius dicitur *Pl. 76.* Vox tonitruui tui in rota. Et *Pl. 103.* A voce tonitruui tui formidabunt.

Exempla.

1. *Adam. Gen. 3.* Vocem tuam audiui in paradiso & timui. 2. *Iob, et* si aduersus aspera omnia rupes esset, tamen, *c. 35.* super hoc expauit cor meum, & emolitum est de loco suo, audiet auditionem in terrore vocis. & sonum de ore eius procedentem post eum rugiet sonitus, tonabit voce magnitudinis sue, tonabit Deus in voce sua mirabiliter. 3. Vox ea sic terrebat *Dauidem*, vt dicat: *Pl. 101.* Cinerem tanquam panem manducabam, & potum meum

cum fletu miscebam à facie iræ indignationis tue. 4. *Israelita, Exod. 19.* nequibant voces ac tonitrua ferre angeli, dantis legem *Moyfi:* Non loquatur nobis Dominus, ne forte moriamur. Quanto minus Iudicis ira? 5. *Iob. 28.* Cum vix paruam stillam sermoni eius audierimus, quis poterit tonitruum magnitudinis eius intueri? Cum vel à facie Domini fugiet omnis terra, & montes collique escient: ad Omnipotentiam autem vocale tonitruum si accesserint & fracti col-labascensque orbis fragores, rerum etiam creaturarum omnium horribili clamores, in vnum versi peccatorem: ac intus furor quoque seuerit conscientiam; quis, vbi subsistere quibit? Quare memorare nouissimam tuam, &c.

PARS II.

De sententia iustorum.

I. **F**Acta gentium congregatione, & separatione, ad positos à dextris Iudex placide inquit: Venite benedicti Pat mei poscidete paratum vobis regnum ab origine mundi. Iustis prius dabitur sententia. Causa prima. Vt hoc agrius sit reprobis. 1. *Plal. 111.* Peccator videbit, & irascetur, dentibus suis fremet & tabesceat. 2. Liqueat in Epulone, *Luc. 16.* cui tanto erat cruciabilis, quod videret *Lazarum*. 3. Ita *Assuerus, Esth. 6. 7. 8.* prius *Mardocheum* honoribus voluit affectum, quam enectum *Amanum*.

Iustis prius
sententia
dabitur.

Alter a causa. Vt omnes cernant, quod, vt de *Augusto* *Ouidius* ait: ita Deus.

Tardus es ad pœnas Princeps, ad præmia velox.

Quoniam *Plal. 144.* miserationes eius super omnia opera eius. 2. Et vero *Ecclesia* ait: Cui proprium est misereri semper & parcere: q. d. cætera à Deo aliena sunt, hoc congenitum. 3. *Isa. 28.* Sic in valle, quæ est in *Gabaon* irascetur, vt faciat Opus suum, alienum est opus eius, peregrinum est opus eius ab eo. 4. Hinc sapienter *Ægyptii* dabant Regi sceptrum ad cuius imum capulum vise-

Aaaaaa 3 batur

batur caput Hippopotami efferæ bestiae: in summo caput ciconiae, aus cicuris quod benignitatem voluerit dominari iustitiae, Iac. 2. Quia misericordia superexaltat iudicium.

Sententia
sensus.

II. Ergo Venite o amor: benedicti: en Electio: Patris mei: en gaudium. possidete: en æterna beatitas. regnum: en liberalitas. paratum vobis: en dilectio. ab origine mundi: en prædestinatio.

1. Venite exules diu, vt prodigi filij in longinqua regione: ecce profero vobis stolam primam gloriæ & immortalitatis: epulemur & exultemus, &c. Luc. 15. 2. Venite Lazari vlcero si peccatis, & cladibus, Luc. 16. En sinum pando Abrahæ, &c. Psal. 35. Hic inebriabuntur ab vbertate domus Dei. & Torrente voluptatis tuæ potabis eos. 3. Venite, quos expulsi paradiso: pro hoc cælum recipite. &c. 4. Venite eiecti, naufragique Ionæ, &c. 5. Venite operarij vineæ meæ.

Benedi-
ctionis Fi-
gura.

III. Benedicti Patris mei quibus mundus maledixit, &c. at pater eripuit vos. 1. Ecce vt senex Isaac, Gen. 27. Iacobos benedicit: Esauinos reprobatur. 2. Iacob, Gen. 32. in nocte pansionis luctans, & in fœmore humanitatis tantum vulneratus, sed victor, filijs suis benedicit, Gen. 49. Vere Psal. 113. Benedicti vos à Domino.

3. Dauid Galaaditis ita 2. Reg. 2. Benedicti vos à Domino, qui fecistis misericordiam hanc cum Domino vestro Saul, & sepelivistis eum. Ita Filius iis, qui Patris hic voluntatem præstiterunt. Psal. 23. Hi accipient benedictionem à Domino, & misericordiam à Deo Salutari suo.

Figura.

Olim sic Abrahæ Deus: Gen. 12. Egre- dere de terra tua, & decognitione tua, & de domo patris tui: id est, de terra, at Veni in terram, quam monstrauero tibi: faciamque te in gentem magnam, & benedicam tibi. & magnificabo nomen tuum, erisque benedictus in cœlesti patria. Dicamque Patri, Tob. 13. Tu autem latus eris in filijs tuis, quoniam om-

nes benedicemur, & congregabuntur ad Domi- num.

IV. Possidete Regnum: O felicitas! Sap. 5. Iusti autem in perpetuum viuent, & apud Domini- num est merces eorum, & cogitatio illorum apud Altissimum. Ideo accipient regnum deco- ris, & diadema speciei de manu Domini.

2. Ita Assuerus Estheræ ca. 5. dimidium regni addicebat, vt eius frui posset am- plexibus. At totum Iesus: & quidem re- gnum omnium seculorum. Psal. 144. 3. Vere in promissis fidelis Dominus & iustus est. Di- xit Matth. 5. Beati pauperes spiritu quoniam ipsorum est regnum cælorum. Hoc præstat.

V. Paratum est vobis. Nam 1. Theff. 2. Te- stificati sumus, vt ambularetis digne Deo, qui vocauit vos in suum regnum & gloriam. 2. Iac. 2. Audite fratres charissimi, Nonne Deus elegit pauperes in hoc mundo, diuites in fide, & heredes regni, quod repromisit Deus diligentibus se.

Dauid mortuus Salomoni varios va- riae commendat. Sed filius Berzellai Galaaditis reddes, ait, gratiam, eruntque comedentes in mensa tua: quod ipsi Saulem fugienti oc- currisse. 3. Reg. 2. Ita Pater suos Filio commendabit. Ecce enim plusquam Salo- mon hic. Luc. 11. De quo Ipse. Ioan. 12. Si quis mihi ministrat, me sequatur: & vbi ego sum, illic & minister meus erit. Luc. 22. Ego dispono vobis, sicut disposuit mihi Pater meus regnum: vt edatis & bibatis super mensam meam in regno meo. Et quare? Matth. 25. Esurui, & dedistis mihi manducare: sitiui, & dedistis mihi bibere. Ergo ex operum bonorum merito: at de congruo: Et ex eius pro- misso, ac proin & debito ac iustitia: sed Christi condigne ita merentis. Quapro- pter, 2. Pet. 1. fratres, magis satagite, vt per bo- na opera certam vestram vocationem & ele- ctionem faciatis. Sic enim abundanter mini- strabitur vobis introitus in regnum æter- num Domini nostri, & Salua- toris Iesu Christi.

PARS

PARS III.

De Scientiareproborum.

I. **D**iscedite à me maledicti, &c. O tonitru! Hic cœli staret, sol obscurare, aer detona, ignis descende, terra quate-
re, stellæ ruite. hic pontus gemit, rumpā-
tur rupes, arbores exarescāt, vlulent bru-
ta, omnia plangent. *Discedite.* O amarum?
Quæ hæc manumissio? à me. O damnum!
Maledicti: O furor! in ignem æternum. O æ-
ternitas. O pœna! O asylum triste! *Qui pa-*
ratus est diabolo & angelis eius. O tormentū?
O societas infelix? O terror? pudor?

Vindicādis
isim. non
miserendi
est tempus.

Discedite, quasi dicat. *Vocaui, & non uisisti*
accedere; obtuli misericordiam, & non
aspexistis, abusi patientia mea. Coegistis
me ad hanc vocem, natura prouorem
ad miserandum.

1. Hinc Apoc. 1. Angelus Iudex gladium
sententiæ habebat in ore quidem: at in
manu stellas præferebat misericordiæ,
qua donat coronas beatis. 2. Ideo Spon-
sa Cant. 5. *Manus eius tornatilis, aurea, plena*
hyacinthis. Hebræi legunt, *Manus eius orbes*
aurei, id est, sunt ut orbes cœlestes, quæ
motu perpetuo benefaciunt electis.

Gladij Dei
vires.

Gladium Deus diuersimode gestare
legitur. 1. In fœmore: Psalm. 44. *Accingere*
gladio tuo super fœmur tuum potentissime: ad
merum incutiendum. 2. In manu; ad pu-
niendum: & Exod. 5. *Euaginato gladium*
meum, interficiet eos manus mea. 3. In ore
omnium atrocissime. Apoc. 1. *De ore eius*
gladius utraque parte acutus exibat. Hic iētū
irremedicabilem infert. Iob 40. *Accingere*
sicut vir lumbos tuos, interrogabo te, & indica-
mibi. Nunquid irritum facies iudicium meum?
& si habes brachium sicut Deus: & si voce simi-
li tonas.

Discedite. Ter legitur Dominus ab se
remouisse alium Tentatorem. Matth. 4.
Vade Satana. Petrum Passionis remoram,
Matth. 16. *Vade post me Satana.* In iudicio:

Discedite à me maled. &c. Ecce Psalm. 2. *Tunc*
loquetur ad eos in ira sua, & in furore suo con-
turbabit eos, id est, dicet. *Ite maledicti, &c.*
Væ! Psalm. 55. *In ira populos confringes.* Pl. 57.
In ira absorbet eos. 2. Reg. 22. *Iratus est eis,*
ascendit fumus de naribus eius, carbonēs succen-
si sunt ab eo: tonabit de cælo Dominus, & excel-
sus dabit vocem suam. Quam? *Discedite à me.*

II. *Maledicti.* Itan? Damnatum capitis
etiam maledicere? Hoc vero est afflicto
addere afflictionem. Nimirum ita præ-
monstratum. 1. Tu es, Iesu, Noe, qui amo-
re vineæ tuæ Ecclesiæ ebrius diu dormi-
sti, & à Chamis improbis quasi derisus
es. Nunc euigilas, ac hos maledicis iuste,
Gen. 9. 2. Et vero Psalm. 118. *Maledicti, qui*
declinant à mandatis tuis. Ah, si Matth. 11. fi-
culnea ex maledictione exaruit: quid istis
fiet? 4. Et iure. Quia Tob. 13. *Maledicti erūt,*
qui contemserint te: & condemnati erunt om-
nes, qui blasphemauerint te. 5. Quia etiam Pl.
108. *dilexit maledictionem, & veniet ei: & no-*
luit benedictionem, & elongabitur ab eo.
O vox, Ierem. 50. terroris & belli: vox,
Nahum 3. flagelli & percussiois!

In ignem Aeternum. id horrendi fu-
roris, hoc miseræ desperationis est. 1. Hæc
est Psalm. 76. *vox tonitru tui in rota,* id est,
principio carens ac fine, ut rota. 2. Atque
ita impiis Dauid imprecatus est, Psalm.
82. *Deus meus, pone illos ut rotam, & sicut sti-*
pulam ante faciem venti: Sicut ignis, qui com-
burit siluam, & sicut flamma, quæ comburit
montes: ita persequeris eos in eempestate tua, &
in iratu tuo turbabis eos. 3. Et igne æt. turba-
bis eos. Væ genri, ait Iuditha 16. *surgenti su-*
per genus meum. Dominus enim omnipotens
vindictam in eis. In die iudicij sui visitabit il-
los. Dabit enim ignem & vermes in carnes
eorum, ut vratur & sentiant vsque in sempiter-
num.

IV. *Qui paratus est diabolo, & angelis eius.*
O Societatem? 1. Impletur istud Psalm. 108.
stet diabolus à dextris eius. 2. Abacuc 8.

Ante

Antefaciem eius ibit mors, & egredietur diabolus antepedes eius.

Hic ad dictam sententiam, quam rabi-
de raptabit, proturbabit, cruciabit flam-
mis addictos? 1. Ut Amanum carnifices
Esth. 7. Necdum verbum de ore Regis exierat,
& statim operuerunt faciem eius, & suspensus
est Aman in patibulo. 2. Moyses, Num. 16. ut
primum loqui desit, mox Chore, Datan
& Abiron viui descenderunt ad infer-
num. 3. Ergo Ps. 54. Veniat mors super illos,
& descendant in infernum viuentes. 4. A deo-
que Ps. 62. introibunt in inferiora terra, tra-
dentur in manus gladij: partes vulpium erunt.
5. Imo Exod. 15. Cadent in profundum quasi
lapis, & sicut plumbum in aquis vehementibus.

PERORATIO.

Quare memorare nouissima, & in et. &c.
1. Atque ita erit Eccl. 10. Cor sapientis
in dextra illius, & cor stulti in sinistra eius. id
est, iustus omnia sua cogitata referet ad
dexteram Iudicis, Deique gloriam; ut se
demum cum iis ad dexteram Dei repe-
riat beatum. Stulti vero cor, immemor
nouissimorum ad sinistram se suaque
vertit, ac perditum it. 2. Formicæ, Prou. 6.
prudencia laudatur, quod æstate tota la-
bori infudet, cæteris animalculis cantil-
lancibus; quæ sub hyemem perire neces-
se est. Horum similes sunt, qui non me-
morantur nouissima. Ergo Vade ad formi-
cam piger. Nam veniet hyems omnium &
fæuisima, & æiterna.

Dicamus Satanæ suadenti peccatum;
quod miles Ioabo; 2. Reg. 18. Si appende-
res in manibus meis mille argenteos, nequaquã
mitterem manum meam in filium Regis. Nun-
ciaratis, se vidisse Absolomum ex arbo-
re pendentem; optabatque Ioab ut eum
interfecisset. Quid? pro vililucro, seu de-
licio in cruce pendentem Iesum filium
Regis iterum crucifigeremus? Non, si
mille mundos appenderes mihi; Tan-

tum ut audire merear; Veni benedicte Pa-
tris mei, &c.

Hebdomada tertia Aduentus.

DE INFERNO

Tertio Nouissimorum.

CONCIO PRIMA.

De memoria Inferni.

Memorare nouissima tua, & in æter-
num non peccabis. Eccl. 7.

Vnum hoc Concionum est omnium
THEMA.

Meretrix, Apoc. 18. in lacum, igne &
sulphure æstuantem conicitur, &
dicitur: Quantum glorificauit se & in deliciis
fuit; tantum date illi tormentum, & luctum.
Hæc ipsa est damnatio ad infernum.

Super quo nos

- I. Praconium de timore pœna generatim.
- II. De necessitate pœnarum inferni memo-
randarum.
- III. De earundem utilitate.

PARS I.

Praconium de timore pœna generatim.

I. Democritus Philosophus aiebat: or. Timor pœ-
bis duobus continetur; amore pœ-
nae, & timore supplicij. 2. Cyrus, Rex
Persarum primus, ait Xenophon. eadem
duo Regis brachia appellabat. 3. Dauid
Deo affectus dat duos, Ps. 24. Dulcis & re-
ctus Dominus. Vbi Cassiodorus ita: Dulcis,
ut ametur: rectus, ut timeatur.

Cur 1. Quia Psal. 110. initium Sapientia. Ad con-
timor Domini, abstinere enim nos à pecca-
tis. 2. Ideo Romulus, ait Plut. quos propo-
suit Deos coli, eos finxit armatos: ut
timeantur, cauendis peccatis. 3. Huc
Psalm. 2. Et nunc Reges intelligite, erudimi-
ni, qui iudicatis terram: seruite Domino in ti-
more. 4. Lutherus docens frustra pœnis
inferni

inferni fideles per terrefieri panico velut terriculamento: ab Leone X. damnatur.

Ad insti-
tutionem.

Et bene Conc. Trid. docet metum iustitiæ diuinæ proximum esse gradum iustificationis. Vt indicat Isa. 26. Sicut quæ concipit, cum appropinquauerit ad partum, dolens clamat in laboribus suis; sic facti sumus a facie tua Domine: concepimus; & quasi parturimus Spiritum conuersionis. LXX. vertunt; & peperimus Spiritum salutis tuæ. 2. Similiter S. Augustinus in illud Psal. 47. Ibi dolores ut parturientis, ait. Quid sunt hi, nisi dolores penitentis: id est, ipsa conceptio doloris: iuxta illud a timore tuo concepimus.

Ep. diu-
nu.

II. Quare merito timor is dici diuinus debet. 1. Talem agnouit vel ethnicus Plinius lib. 5. Timor, ait, vitiorum emendator acerrimus. 2. Lilius. Externus timor maximus in vrbe concordia vinculum. 3. S. Bern. eum vocat Religionis socium. 4. Picianus ait: In medicina poculis solet amarum magis quam dulce medicari: Sic in anima agnitionibus sepe timor est prima ad salutem via.

Ep. San-
gu.

O Sanctus timor! Quidni? Nam ex improbis sanctos efficit. 1. Chrysostomus ait, infernum a Deo conditum non tam ad impios puniendos; quam ad peccatores a peccatis absterrendos, adque frugem reuocandos. Quia, ait, quando quis vehementius metuit poenam, quam meruit; tanto acerbius plangit culpam quam fecit. Nō sanctus sit timor, qui Dei veneratio est? 2. Abraham ad Abimelech, Gen. 20. ait: Cogitavi mecum dicens forsitan non est timor Dei in loco isto. LXX. vertunt, veneratio Dei.

3. Conducit is ad sanctitatem plurimum. Psal. 28. Vox Domini preparantis ceruus. Hieronymus vertit: obstericans ceruus, id est: timor parit iustitiam. Nam ceruus sunt & timidissimi, & difficillime pariunt; nec nisi celo tonante, tunc enim metu soluantur, ut foetum effundant. Ita terror Dei fit in nobis timor, qui expellit peccatum. Nullus vero timor est vehemē-

tior, quam qui de inferno est: Ideo Sapiens: Memorare nouissima, &c.

PARS II.

Inferni metus necessarius est.

I. Timeri infernum necesse est. 1. Matt. Necessarium est 1. Nolite timere eos, qui occidunt corpus; animam autem non possunt occidere. Sed potius timete eum, qui potest & animam, & corpus mittere in gehennam.

2. Quis non ad exemplum Epulonis tartarei tota mente exhorrescat? Quantum rogat tibi, nec obtinet? itemq; & fratribus; at ne quicquam.

3. Moyses ad legis obseruationem ut astringeret populum, timorem obijcit ab inferno istis adumbrato. Deuter. 32. Ignis succensus est a furore meo, & ardebit usque ad inferni nouissima, deuorabitq; terram cum germine suo, & montium fundamenta comburet: congregabo super eos mala, & sagittas meas complebo in eis: consumentur fame, & deuorabunt eos aues morsu amarissimo. Dentes bestiarum immittam in eos, cum furore trahentium atq; serpentium. Concludit ita: Gens absque consilio atq; prudentia, utinam saperent, & intelligerent, ac nouissima prouiderent.

II. Aristot. lib. 3. Polit. c. 2. ait timorem non cunctis solum inferioribus: sed Regibus quoque necessarium esse: prudentiam vero non solum Regibus, sed etiam omnibus. 2. Diog. Laert. l. 4. id Prudentiam inter virtutes esse vult, quod visus est inter sensus. 3. Terent. in Adelph. Act. 3. Sce. 3. Illud est sapere, non, quod antepedes est, modo videre, sed etiam illa, quæ futura sunt, prospicere. 4. Eam S. Spiritus laudat in Sponsa; Can. 2. Nasus tuus sicut turris Libani, quæ respicit contra Damascum (erat hæc Salomonis specula; à qua Syriam subiectam contemplabatur iucundissimam, ac procul prospiciebat.) Est autem nasus prudentiæ hieroglyphicum: cuius est prospicere finem.

E b b b b b Id

5. *Ad coer-
cendos ap-
petitus.*

Id Ieremias ab Solyma negligi deplo-
rabat, Thre. 1. *Sordes eius in pedibus eius, nec
recordata est finis sui: quod de uastanda fo-
ret ob scelera; 1. Huiusmodi tam secure,
quam impune viuunt, immemores in-
ferni, vltorisque Dei? 2. Quot affe-
ctuum pedestaminant, obliti finis ad fi-
nis ruunt precipitium? Habent enim &
affectus pedes suos ac gressus. Vnde Psal.
35. Non veniat mihi pes superbie, id est, ait
August. exulet à desideriis meis superbia.
Tu Iesu, statue supra Petram pedes meos. Psal.
39. Petra autem est Christus. Da Luc. 1. ad di-
rigendos pedes nostros in viam pacis. Pedes vi-
ctimarum, Leu. 2. diligentissime ablui iu-
bebat Deus: id est, appetitus nostros.*

6. *Ad expi-
andos ani-
mos ac per-
terrefa-
ciendos.*

III. Huc mirum quantum metus con-
fert inferni. 1. Ideo Deus, Iudæis in sen-
sus, primum minis eos perterrebat, o-
stensa Ieremiæ Virga vigilante: tum de-
inde eidem Ierem. 1. Quid tu vides, ait, Ol-
lam accensam ego video: & faciem eius a facie
Aquilonis. Ea infernus est: de qua dicas i-
stud 4. Reg. 4. Mors in olla, vir Dei. Nimirum
inferni memoria volebat eos cohiberi
Deus, qui virgæ vigilantis poena tempo-
rali minus mouebantur. 2. Ita Tamerla-
nes, rex Tartarorum, terrebar, quas ob-
fidebat, vrbes, figens die obsidionis pri-
mo candida, altero rubra, tertio furua
tentoria: significans gratiam; aut necem;
aut omnium quorumque euerfionem;
nisi dederent.

Exempla.

IV. Et vero inferni memoriam san-
ctissimi quoque viri coluerunt. 1. Psalm.
114. Pericula inferni inuenerunt me; tribula-
tionem & dolorem inueni, & nomen Domini
inuocaui. O Domine libera animam meam, mi-
sericors, & iustus. Psalm. 76. Annos aternos in
mente habui. 2. Iob 10. Dimitte me, vt plan-
gam paululum dolorem meum, antequam va-
dam & non reuertar, ad terram tenebrosam,
& opertam mortis caligine. 3. Daniel ad vi-
sum hoc, de Nabuchodonosore 7. annis

erraturo, vt bos in deserto sic expauit,
vt ad horam mutus staret. Dan. 4. Quid si
inferni æternitatem inspexisset ei perpe-
tiendam? 4. Iesus animo repetens crucia-
tus in Caluaria subeundos, cepit pauere &
tadere. Luc. 22. Et non peccator ad penas
inferni.

5. Dionysius Carth. in speculo amatorum
mundi refert de quodam rediuiuo, de-
gente in deserto, cum vestibis asperri-
ma hyeme in profluentem se mergente,
vt obrigesceret cum vestitu. Increpanti-
bus eum ait: Si vidissetis, quæ ego: horri-
diora subiretis. 6. 8. Ioan. Dam. in hist. Barl.
c. 30. prodit, Indorum Regem Iosaphat,
visis inferni cruciatibus in alium repen-
te mutatum virum deseruisse regnum,
inque eremum concessisse. Enimuero
Matth. 12. quid prodest homini, si vniuersum
mundum lucretur, animæ vero suæ detrimen-
tum patiatur?

PARS III.

De utilitate eiusdem memorie.

I. **N**ecessitati par utilitas est inferni
memorati. Nam

Oderunt peccare mali formidine pœnæ.
Multa designantur scelera. Ps. 13. quorum
os maledictione, & amaritudine plenum est: ve-
loces pedes eorum ad effundendum sanguinem:
contritio & infelicitas in visceribus, & viam
pacis non cognouerunt. Quæ causa tantorum?
Non est timor Dei ante oculos eorum.

1. Vt autem carcer est ciuium timor
ac maleficorum: ita hominum, infernus. *Exempla
de pœnarum
utilitate.*
2. Thebani semper Laconum Remp. flo-
rentissimam sunt admirati. Mittunt igitur
Phi'onium Philosophum, qui sagaci-
ter obseruaret omnia, legesq; describe-
ret. Demum is reuersus, in theatro pro-
posuit cruces, gladios, laqueos, eculeos,
rotas, flagra, &c. ac filuit. Ad vltimum
instantibus ait: Ecce videtis, quod coer-
cet Lacedæmonios, vt legibus pareant.
Id

Id Thebis deest. 3. Cambyſes Perſarum Rex, Siſamnis Iudicis detracta peſe tribunali obduxit, in exemplum ſucceſſorū Iudicum. Nam is auro ſe corrumpi permilerat, *Ammianus* l. 23. 4. Succeſſor Artaxerxes, ſeu Aſuerus, pluribus iudicibus corruptis cutem detraxit, ac pro tribu-
nali ſuppedit. *teſte Diodoro Sic.* l. 15.

Ita infernum cum damnatis proponit Deus: ſtatutis inſignioribus ad memoriam exemplis, ut demerſorum diluvio, *Gen.* 7. Sodomitarum, *Gen.* 19. Chore, & c. *Num.* 16. Epulonis, *Luc.* 16.

Quas &
bruta me-
tantur.

Felix quem faciunt aliena pericula cautum! *Lipſius* l. de Cruce refert ex *Plinio*, Afros olim ab leonibus infeſtatos ſuſpen- diſſe paſſim multes leones, quibus viſis ceteri leones egredi filius non auſi fue- re. Vidit *Scipio Africanus* ſuſpenſos, cau- ſamque audiens mirari deſiit. *Plin.* l. 8. ca. 16. Ergo & bruta pœnis coercentur: quo plus homines.

II. De Iudæis Deus per Moabitidas i- dola ſeductis iubet *Moyſi*, *Num.* 15. Tolle cunctos Principes populi, & ſuſpende eos contra ſolem in patibulis. Quo vno ceteris metus iniectus eſt. Et quis non ad pœnas Prin- cipum Angelorum cohorreſcat? Quota- ſti in cruces ſunt infernales *Alexandri*, *Cyri*, *Hannibales*, *Cæſares*, & c. *Arij*, *Mæcedonij*, *Neftorij*, & c.

2. *Nabuchodonosor*, fornaces ſuccen- ſos intentabat, ni ſtatua adorarent: mox adorarunt omnes; præter tres pueros. *Dan.* 3. Deus infernum inſinatur: nec mo- uebimur? *Pl.* 94. Venite, adoremus & proci- damus ante Deum. Aequum eſt. *Pl.* 65. ut omnis terra adoret te Domine.

3. Quantus erat terror cunctis, *Num.* 16. quando cum Chore 250. viuſterra de- hiſcebat? Neque tamen adhuc infernum inſpexerant. Quis horror, clamorque vi- rum erat, *Num.* 14. referentibus ſpecula- toribus de terræ promiſſæ gigantibus,

muris,munitionibusque? *Vociferans omnis turba ſſenit.* *Vinam mortui eſſemus in Aegy- pto, & c. non inducat nos Dominus in terram iſtam, ne cadamus gladio, & vxores, & liberi noſtri ducantur captivi. Et inferni metus a- nimam non percellat?*

III. Hinc religioſus in tentatione digi- tum igni admovebat: & illa refrigit. Qui, aiebat, tartari flammæ ſtuleris? Efficax telum aduerſus carnem, dæm. mun- dum. Nam, *Iſai.* 33. Quis poterit de vobis ha- bitare cum igne deuorante? Quis habitabit cum ardoribus ſempiternis? Quare, ut agricola ſterile ac veproſum ſolum flammis in- cendit, ut exuſtum ſuis ab cineribus fer- tileſcat: ita memorare nouiſſima, & abhor- rebis mox à vitiis, virtutes amabis ac- coles. Vnde *Virg.*

Sape etiam ſteriles incendere proſuit agros. Age, hoc age: *Plal.* 96. Ignis ante ipſum præ- cedit, & inflammabit in circuitu inimicos eius. Tu is eſto. Tute tibi *Samſonius* eſto, *Iud.* 15. cogitationum tuarum vulpes, facibus inferni armatas, in ſegetem dæmonum (peccata), immitte: exure: teq; ab iis vin- dica & in libertatem ſpiritus aſſerere ſtu- de. Et ſane, ait *S. Bern.* in floribus: ſi amor Dei te tenere non poteſt, ſaltem teneat, & ter- reat timor iudicij, metus gehennæ laquei mortis, dolores inferni, ignis vrens, vermis corrodens, ſulphur fœrens, torrens flamma, & omnia ma- la tartaræ. Idem ſerm. quodam. Deſcende viuens in infernum, percurrere mentalibus oculis tormentorum officinas: fuge ſcelera & vitia, pro quibus ſcelerati homines, & vitioſi perierunt. Hæc memorare nouiſſima.

CONCIO SECVNDA.

Quid, & Vbi ſit Infernus.

Ecceſiaſticus, ca. 1. abyſſum quandam infinitæ altitudinis deſcribens ait: pro- fundum abyſſi quis dimenſus eſt? Conabor, ſi non dimetiri; alt adumbrare.

Bbbbbb 2 Qua-

Quare

I. De diuersis animarum receptaculis.

II. Quid, & qualis sit infernus.

III. Vbi sit infernus.

PARS I.

De diuersis animarum receptaculis.

I. Sancti Augustini tract. 49. in Ioann. ait: *Habent anime, cum de saculo exierunt, diuersas receptiones suas. Prima est Beatorum. De qua Ioan. 14. Vado parare vobis locum, vt, vbi ego sum, & vos sitis. Matth. 5. Gaudete, & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in celis. Ita Conc. Florentinum in decreto vnionis: & Conc. Trident. sess. 25. Et SS. Patres.*

Secunda, damnatorum in ima terra. Num. 16. Descenderunt viuentes in infernum cooperti humo. Pl. 45. Veniat mors super illos, & descendant in infernum viuentes. Lucæ 16. Mortuus est diues, & sepultus est in inferno.

Tertia, limbus est Patrum V. T. cuius talis typus Num. 35. Pulsis patria redire nefas nisi mortuo S. Pontifice. Ita pulsi omnes paradiso erant: nec nisi Christo mortuo cuiquam dabatur reditus: Vnde Heb. 9. Christus autem assistens Pontifex futurorum bonorum, &c. per proprium Sanguinem introiuit semel in Sancta, æternæ redemptionis inuenta. De hoc Iacob Gen. 37. Descendam, querens filium meum Ioseph, lugens in infernum. Quod Nouatores, contra Patrū consensum, de sepulcro interpretantur.

Quarta, est infantium non baptizatorum, in pœna damni, non sensus æternantium.

Quinta, est Purgatorium: vbi animæ quædam detinentur in pœna remissis culpis. Sicut 2. Reg. 14. Absalon à patris conspectu biennio arcebatur; dimissa culpa fratricidii.

Dices. Itan animæ incorporeæ corporeo in loco quibunt contineri? 1. Boetius I. de hebdom. ait. Communis sapientum

opinio est, incorporalia in loco non esse. 2. August. 12. super Gen. ad literam. Cito responderi potest, ad corporalia loca animam non ferri nisi cum aliquo, &c.

Respondetur. Spiritus esse in loco, non vti sunt corpora; sed modo ipsis apto, non bis ignoto: non tamen ideo negando. Nam & cælum empyreum, vere corporeum, angelis fuit innumeris repletum, simul ac conditum erat, teste Beda: Hinc fide tenemus, Beatis locum dari Deo proximum: damnatis remotissimum à Deo. Atque hæc memorare nouissima, &c.

PARS II.

Quid, & qualis sit infernus.

I. Infernus chaos est merum maledicti-
onis, regnum tyrannicum, cuius mē-
bra dæmones: serui, damnati: aula, an-
trum: lampades, flammæ: dæmonum vi-
sio, picturæ: tenebræ, aulea: ignes, lecti:
patibula, deliciæ. Audi Epitheta. 1. Eccl.
1. Profundum abyssi quis vnquam dimensus
est? Isa. 24. Cōgregabuntur in locū, & clauden-
tur ibi in carcerem. O scatenem maleficis!
2. Otimate eum, qui habet potestatem mittere
in gehennam. Luc. 12. 3. Detrahtos. 2. Pet. 2. in
tartarum tradidit cruciandos: dictum ab
magistro, id est: turbas concito. Ibi clamat,
ait S. Ber. dæmon ad dæmona percutite, dilacera,
interfice velociter, spolia detrahe, cito pradare,
inijce prunis, & ebullientibus impone lebetibus.
Cyrillus Alex. Orat. de exitu animæ ait.
Est locus quem ipse quoque diabolus ex-
pauet.

4. Amos 2. Bibebant vinum damnatorum
in domo Dei sui. Vah domum Plutonis!
Eius contriuit portas areas, & vectes ferreos
confregit Iesus. Pl. 106. S. Bern. in hoc Mat.
16. Porte inferi non praualebunt: ait: Porte
inferi sunt ceca desperatio, & dura obstinatio.

5. Apoc. 19. vocatur Torcular Dei: nam
vt vix variæ, sic animæ variæ in vno in-
ferno pressantur. Vnde Iob. 18. Calcei su-
per

per eum quasi rex; interitus. 6. Graphice Mathæus c. 8. Eijcientur in tenebras ext. ibi erit fletus & stridor dentium. c. 13. Sicut colliguntur zizania, &c. Sic angeli colligent de regno eius omnia scandala, & mittent in caminum ignis. &c. c. 22. Ligatis manibus & pedibus eius, mittite eum in tenebras. &c. c. 24. Inutilem seruum eicite in teneb. 7. Marc. 9. Ite in gehennam, in ignem inextinguibilem, ubi vermis eorum non moritur.

8. Isa. 30. Preparata est ab heri Topheth, arege preparata profunda, & dilatata: nutrimentum eius ignis, & ligna multa flatus Domini sicut torrens sulphuris succendens eam. Topheth locus erat in valle Moria summæ abominacionis, ubi idolo Moloch filii fuerunt immolati cum tympanorum sonitu; à quo topheth dictus est. Iam in orco innumera millia damnatorum demonum immolantur.

9. Puteus dicitur Pf. 68. Neque vrgeat super me puteus os suum. Psal. 54. Tu vero deduces eos in puteum interitus. Ioan. 4. Puteus altus est. Non ille sponsæ, Cant. 4. Puteus aquarum viuientium: Sed, is de quo Apoc. 9. Ascendit fumus putei, sicut fumus fornacis magna.

10. Iob. 10. describit, vt terram tenebrosam, & opertam mortis caligine, terram miserie, & tenebrarum; ubi umbramortis, & nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat. Vah locum.

II. Cyrillus l. de exitu ani. Illic ingemiscunt assidue, nec vllus miseretur: clamat è profundis, & nemo fleclitur: lamentantur, & nullus eripit, &c. Bern. serm. de 5. region. Locus lethifer, in quo frigus rigens, vermis immortalis, factor intolerabilis, mallei percutientes, tenebra palpabiles, horribiles demonum facies. Totus tremo atque horreo ad memoriam istius regionis, & concussa sunt omnia ossa mea.

PARS III.

Vbi sit infernus.

I. Sanct. Greg. l. 4. dial. interrogatus vbi sit infernus; ait. De hac re temere definire nil audeo. Nonnulli namque in quadam terrarum parte infernum esse putauerunt, alij sub terra. Ibid. c. 42. Cum ad aperiendum librum nullus inueniatur dignus sub terra; Apoc. 5. quid obstat non video quod infernus sub terra esse credatur.

Aug. lib. 12. in Gen. In qua parte mundi infernus sit, scire neminem arbitror, nisi cui Domini spiritus reuelauit. Ibidem tamen duas rationes subdit, cur sub terra esse putet. 1. Animæ debent subire sortem rerum, quas amarunt: at hæ terrenæ sunt: ergo & animas redire par est sub terram. 2. vt beatis animabus conuenientissimus est locus cælum: ita infernus damnatis ab illo remotissimus sub terra. 3. Fauent igni omni montes Aetna, Vesuuus, Helcla. 4. Consentit Ecclesiæ.

II. Iacob. Gen. 36. Descendam, ait, in infernum. Quo de loco variè tamen discipatur. Sic in Symbolo: Descendit ad inferos. Num. 16. Descenderunt viui in infernum. Pf. 138. Si descendero in infernum, ades. Matth. 11. Et tu Capharnaum, &c. vsque ad infernum descendes.

1. Ad hæc, contraria contrariorum sunt consequentia: Sed beati, & damnati sunt contrarij, & illi in summo: ergo hi in infimo loco. 2. Nam locus dignitati locati respondere debet: at reprobi sunt vt lutum platearum. Pf. 17. & Pf. 1. tanquā puluis, quem proicit ventus à facie terræ. 3. Grauiæ deorsum feruntur; ideo impij Exod. 15. submersi sunt quasi plumbum in aquis: Quis igitur non reformidet in mundi fundo æternum claudi, ac discrucari? Atque hæc memorare nouissima &c.

Bbbbbb 3: CON-

CONCIO TERTIA.

De pœnis inferni.

SANCT. Iob. c. 10. describit terram operam mortis caligine, terram miserie & tenebrarum, ubi umbra mortis, & nullus ordo; sed semper eternus horror inhabitat. Hanc orci adumbrationem esse reor.

Circa quem nos

- I. De pœnis ab irato Deo generatim.
- II. De pœnis damnatorum variis.
- III. De singularibus pœnis duabus aliis.
- IV. De pœnarum diversitate, pro delictorum qualitate.

PARS I.

De pœnis ab irato Deo generatim.

Sunt pœna
post mortē
impis.

Ides docet, Deum iustum esse, eiusque experiri iustitiam post mortem eos, qui viui eam spreuerunt. 1. Psalm. 72. Mei autem pene moti sunt pedes, & c. non est respectus morti eorum, & firmamentum in plaga eorum & c. Labor est ante me, donec intrem in sanctuarium Dei, & intelligam in nouissimis eorum. Quæ sunt labor & dolor: cum e contra iustis sit requies ac merces magna nimis. 2. Ideo iustus hanc sperans Psalm. 100. ait: Misericordiam & iudicium cantabo tibi: & meruit illum Iob, 9. Verebar omnia opera mea: sciens quia non parceres delinquenti. Cur? Quia est vindex Deus: Nam, Psalm. 93. Qui corripit gentes, non arguet. Vbi Chal-dæi: An possibile est, quod ille, qui dedit legem populo, cum peccauerit, non arguet.

Virga Dei
duplex: tē-
poraria &
æterna.

Quare pœnæ post fata manent impios.

1. Vt virga Moysis, Exod. 4. vertit in serpentem, deuorauitque alios. Ita Virga Dei serpentina tum deuorabit peccatores: Psalm. 88. Visitabo in virga iniquitates eorum. 2. Clarius Psalm. 2. Reges eos in virga ferrea, & tanquam vas figuli confringes eos. Vt ergo virga Moysis biformis fuit: ita Dei est correptio: temporaria mitior: æterna

est virga: iam in serpentem versa. 3. Ita Ieremias c. 1. videbat primo virgam vigilantem: at dein hanc versam in ollam succensam.

Itaque sicut per virgam pulueres è ventibus excutuntur: ita ventilat suos hic Deus tribulationibus, tyrannis, & c. Isai. 10. Væ Assur, virga furoris mei, & baculus ipse est, in manu eius indignatio mea.

Bona virga hic, quæ ab arcet ab igne ollæ succensæ isthic: Hinc Augustinus: Domine, hic seca, hic vire; hic non parcas: vt in æternum parcas. 2. Et Manasses Rex. 2. Par. 36. Domine remitte mihi, & ne simul perdas me cum iniquitatibus meis; neque in æternum reserues mala mihi. Ita & tu ista memorare nonissima tua, & c.

PARS II.

De pœnis damnatorum variis.

I. Vt Beatitudo teste Boetio, status est omnium bonorum aggregatione perfectus. Neque oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ preparauit Deus diligentibus se. Contraria omnia de inferno asseras, deque offendentibus Deum. Quorum cruciatus tam diri, vt Epulo, Luc. 16. rogarit cælo mitti, quo fratres monerentur, ne in locum eum deuenirent tormentorum.

Dauid post multa de pœnis inferorum, ait demum, Psalm. 10. Pluet super peccatores laqueos ignis sulphur, & spiritus procellarum pars calicis eorum. In istis est detentio æterna, dolor, foetor, horror, ebrietas.

2. Vah calicem! At Apoc. 16. Babylon, ciuitas illa magna, venit in memoriam Dei; date illi calicem ire eius. Babylon est confusio omnium, par ei calix. Et Psalm. 74. Bibent ex eo omnes peccatores terra. O calix vini meri, plenus mixto confusionis babylonica: at meri horrore ac doloris, spe nulla diluti, nec vel extremi digiti intincti guttula. Luc. cap. 16. Heu, super hæc, Ecclesi. cap.

cap. 35. sunt spiritus, qui ad vindictam creati sunt, & in furore suo confirmauerunt flagella sua.

1. Tenebra. II. Quam calix abominabilis; tā horribiles tenebrae sunt. Psalm. 48. Et vsque in aeternum non videbit lumen. 2. Reg. 2. Impij in tenebris conticescent. Quantis, & vnde ortis? Apoc. 9. Ascendit fumus putei sicut fumus fornacis magna, & obscuratus est sol & aer de fumo putei.

3. Mallei demonum. Insuper, Prou. 19. Parata sunt derisoribus iudicia, & mallei percutientes sultorum corporibus. Hebraei legunt: percussiones dorso sultorum. O tormenta! 1. Deis Psalm. 103. Deficiant peccatores a terra, & iniqui, ita vt non sint. Vult eos aboleri quoad delicta, non quoad substantiam. 2. Ideo Psalm. 67. Sicut fluit cera a facie ignis, sic pereant peccatores a facie Dei. 3. Merito Cassianus in Confess. Theolog. part. 3. Quis ergo haec sciens non contremiscat? Digno ignem modicum tangere horremus, & quomodo non formidamus in ignis rogiu ligatis manibus ac pedibus conici.

Congregatio penarum in carcere. III. Chrysof. hom. 5. in 1. Cor. 2. Cum ingredimur carcerem regum, & videmus alios catenis oneratos, alios mortuos fame, alios squallidos & pallidos, alios in tenebris clausos, nescientes quando sit dies vel nox; horremus. Quid ergo erit videre carcerem illum Dei, vbi tot captiui, tot tormenta? Similia eiusdem discipulus Cassianus 2. Horribilius Iob. 20. Hoc scio a principio ex quo positus est homo super terram, quod laus impiorum brevis sit, & gaudium hypocrisis ad instar punth. Luet, quae fecit, omnia; nec tamen consumetur: iuxta multitudinem adinventionum suarum, sic & sustinebit, aestuabit & omnis dolor irruet super eum; denorabit eum ignis, qui non succendetur. 3. Psalm. 74. Ibi dolores, vt parturientis. Osee 13. Dolores parturientis venient. 4. Marc. 13. Initium dolorum haec, quae in iudicio horrendae dabantur. At postea Deut. 33. Congregabo super eos mala, & sagittas meas complebo in eis, vnum in ceterum malorum collectos: Vbi

Psalm. 31. multa flagella peccatoris: Vbi vociferabuntur, Psalm. 17. Dolores inferni circumdederunt me.

PARS III.

De singularibus poenis duabus aliis.

I. V. Ere Heb. 10. horrendum est incidere in manus Dei viuentis. Nam, hic vna manu punit Deus; at ibi vtraque. 1. Vna hic tactus Iob, quam miserabiliter clamat ad Angelos? c. 19. Misere mini mei, misere mini mei vos saltē amici mei. 2. Sensit vnā Psaltes 138. Posuisti super me manum tuam. Et 31. Grauat a est super me manus tua.

At isthic vtraque ferit. 1. Psalm. 126. Sicut sagitta in manu potentis. 2. Ps. 20. Inueniatur manus tua omnibus inimicis tuis; dextera tua inueniat omnes qui te oderunt. Non hic tam orat Vates; quam praefigurat infernaliam. Simul significat, Deum ad puniendum essetardum, quaeque debere, vt inueniatur. Ad miserendum vero vltro adesse. Ibi autem, Psalm. 149. Gladij accipites in manibus eius.

En aliam poenam: Iob. 24. Transeunt ab aquis nimum, ad ignem nimum: de dolore frigoris aternatim.

II. O miseriam! Nemo miserebitur. 1. quin Coelites etiam ita Deo: Psalm. 27. Da illis secundum opera eorum, & secundum opera eorum tribue eis, redde retributionem eorum ipsis. Ita Christus suis crucifixoribus imprecatur. 2. Hic proinde cum Sanctis, Psalm. 57. Letabitur iustus, cum viderit vindictam: manus suas lauabit in sanguine peccatoris.

Haec vero ad poenas alias accedite eis noua. 3. Facient beati his; quale Idumaei Solymaeis: qui accendebant Babilonios, vt etiam in lapides Solymaeorum sauirēt: Ps. 136. Exinanite, exinanite vsque ad fundamentum in ea. 4. Quantum iam pro nobis deprecantur: tantum contra damnatos imprecabuntur Beati. 5. Id Magister

Sen-

Senten. docet exemplo Abrahæ; *Luc. 16.* insultantis Epuloni discruciato: *Memento quia accepisti bona.*

6. Atque ut Iudæi Crucifixum deriserunt: *Mat. 27.* Prætereuntes blasphemabant eum mouentes capita sua, & dicentes: *Vah, qui destruis templum.* *Pl. 21.* Omnes videntes me deriserunt me. Ita vicissim eueniet damnatis: *Pl. 58.* Tu Domine deridebis eos. 7. Casta Susanna cum duceretur; *Dan. 13.* qui norant eam, lacrymabantur: at dein cum nequam senes raperentur, nemo eos miserabatur. Dominus vero, cum pateretur, sic conqueri poterat: *Pl. 68.* Sustinui, qui simul contristaretur, & non fuit: & qui consolaretur, & non inueni. Iam vicissim eius crucifixoress idem æternum lamententur. Iusto Dei iudicio.

PARS IV.

De poenarum diuersitate.

*Alii aliis
irrogat
poenâ Deus.*

I. **N**ec eadem, nec eodem modo patiuntur omnes: sed pro modo delictorum. 1. *Pl. 10.* Iustus Dominus, in puniendo, & remunerando: & iustitias dilexit, æquitatem vidit vultus eius. quasi dicat, iudicauit Angelos, Adam, Diluuiates, &c. &c. omnes iuste. 2. *Pl. 18.* Nam iustitia Domini recta. *Pl. 44.* Dilexisti iustitiam, & odisti iniquitatem.

3. S. Gregorius 9. *Mor. c. 47.* in 10. *Iob.* Vbi nullus ordo, &c. Quomodo, ait, in suppliciis ordo non erit: dum damnatorum quemq; iuxta modum criminis retributio sequitur ultionis? 4. Deus in poenis discrimen seruabit: in cæteris omnib. erit confusio. Nā *Sap. 6.* Potentes potenter tormenta patientur, & fortioribus fortior instat cruciatio. 5. Ideo de Babylonica meretrice, *Apoc. 18.* Quātum glorificauit se, & in deliciis fuit: tantum date illi tormentum & luctum.

Figura.

II. At ista liquet istis. Iussit Deus Ezechiel, c. 5. nouacula pilos sibi abraderet: trutinaret tripartito: partem primam in

medio Solymæ exureret: alteram gladio circum orbem concideret: tertiam daret ventis, id est, ad literam: significaret, Solymam partim flammis, partim ferro, partim captiuitate perituram. Ita damnati sunt pilosis recrementis viliores, ac diuersimode punientur, videntes semper, quem gladium suum vibrauit Deus, ac perhorrescentes.

2. Ita S. Gregorius in *Matth. 13.* Colligite Parabolas. primum *Zizania:* ait: Fasciculos ad comburendum ligare, est eos, qui aeterno igni tradendi sunt. pares paribus sociare: ut, quos similis culpa inquinat: par etiam poena constringat.

3. Idem Apostolus innuit. 2. *Tim. 2.* per simile. vasa varia in magna familia, lignea, figulina, &c. hæc in honorem, ista in contumeliam. His variis repleta domus Plutonia est.

III. Iussu Dei Noe, *Genes. 6.* plurimas mansiunculas struxit vna in arca, pro animalium diuersitate. Mundus hic arca est; in eo suus cuiq; locus, aqua piscibus, &c. Ita & in cælo multe sunt mansiones: *Ioa. 14.* quare & in inferno, ut bene concludit S. Thomas.

Vnde Gregorius 9. *Mor. c. 47.* Licet gehenna vna sit: non tamen cunctos vna eademque qualitate succendit: Quia, quod hic dispar agit valetudo corporum, hoc illic exhibet dispar causa meritorum. 2. Vt idem sol per tempus Sirii vrit omnes: at non omnes æqualiter æstuant: quia complexionibus dissimiles. 3. Ita nec ignis eodem modo operatur in paleas, lignum, ferrum, &c.

Nam Ephraim de vera poen. c. 7. Sicut sunt peccatorum differentie: ita sunt & cruciatuum: aliter enim cruciatur adulter, aliter homicida, &c. Sicuti in tribunalibus politicis. *Bern. 1. Med. c. 3.* Iuxta qualitatem culpæ poenam sustinebit unusquisque gehenna: & similis culpæ rei similibus iungentur cruciandi. Quid, quod quidam grauiore ad poenas sunt damnandi, quam ipsi demones?

Sicut

Sicut homines beati quidem Angeliserunt gloriosiores.

Per ora. Quare, 1. Psalm. 2. *Servite Domino in timore, & exultate ei cum tremore.* Item, *Apprehendite disciplinam, ne quando irascatur Dominus, & pereatis de via iusta, cum exarserit in breui iracundia.* 2. Valuit apud Niniuitas ad poenitentiam denunciatio futuræ euersionis: & minus posset apud nos poenæ ac metus damnationis? 3. Achab idololatra, & persecutor Prophetarum, audita ab Elia comminatione de interitu suæ domus, poenituit in sacco flens, &c. & gratiam obtinuit. 2. Reg. 21. 4. Quod igitur nauat ad Ionam indormientem tempestatem; idem ad vos ego: Ion. 1. *Quid tu somno deprimeris? Surge, & inuoca Deum tuum, si forte cogitet Deus de nobis, & non pereamus.* Heu quam fragili in cymba vitæ ferimur? Elucemur: Ergo prius surgamus, oremus, &c.

CONCIO QUARTA.

De infernali poena sensus.

Dues epulo, Luc. 16. *cum esset in tormentis: & vidit Abraham a longe: & Lazarum in sinu eius, clamans dixit: Crucior in hac flamma.* Vnius exemplum est omnium.

Cuius occasione nos

- I. Poenas esse infernales necesse est.
- II. De poena sensus.
- III. Qui possit in animas agere ignis infernalis.

P A R S I.

Poenas esse infernales necesse est.

Sunt poena I. & premia post mortem. **A**Thei fuerint, qui infernales esse poenas negarint. 1. Greg. *Nam sicut beatitudo latificat: ita credi necesse est, quod in die exitus sui ignis improbos exurat.* 2. Quid? Tot Sancti, Prophetæ, &c. tanta taliaque de inferno finxissent? Eorum causa deuitandorum talia perpeti voluissent? 2. Hier.

Epist. ad Pammach. An putamus, quod iocando Prophetæ predicent, ridendo loquantur Apostoli, Christus infantiliter comminetur? Sed ioci non sunt, ubi supplicia intercedunt: Si iocando passi sunt, credantur & iocando locuti.

II. Alexander Aphrodisæus Philosophus sic ad Antoninum Imp. argumentatur: *Si Deus post mortem non remuneretur pios, puniretque impios; id fiet, quia Vel ignorata acta vitæ: Vel ad puniendum est impotens; Vel negligens: atque ita deficeret cum scientia, potentia, iustitia; ac proinde nec Deus foret.* Iterum S. Gregorius 3. Dial. c. 44. *Si falsum est, quod minatus est, ut ab iniustitia corrigeret: etiam falsa est pollicitus, ut ad iustitiam prouocaret: Sed quis hoc diceret, vel insanus præsumeret? Quare. Mat. 25. qui bona egerunt, ibunt in vitam eternam: qui vero mala in ignem eternum.*

P A R S II.

De poena sensus.

POena sensus existit damnatis ab igne, dæm. &c. hancque patiuntur geminam, ait Scotus 4. dist. 44. q. 2. In ipsa sua essentia spiritali intensissimam, ab igne ministro Dei. Et in animæ facultatibus singulis. Intellectus intelligens cur, quid, quomodo patiat, desperabit ob captiuitatem: voluntas furetur ob calamitatem: memoria odit ob æternitatem.

Post iudicium item corpus patietur in partibus ac sensibus singulis: ut damnati clamare queant: Thren. 1. *O vos omnes, qui transitis per viam vitæ mortalis, attendite, & videte, si est dolor sicut dolor meus.* Væ! Deus Psalm. 87. *omnes fluctus iræ tuæ induxisti super me quoad omnes partes corporis ac animæ.*

Visus patitur tenebras. 1. Nam Iob 5. *Per diem incurrent tenebras.* 2. Psalm. 34. *Fiant viæ illorum tenebrae.* 3. Psalm. 106. *Sedentes in tenebris & umbra mortis, vinclos in mendicitate & ferro.* 4. Sap. 17. *Vinculus tenebra-*

Ccccc

bra-

brarum, & longa noctis compediti, inclusi sub telluris fugituri perpetuae providentia iacuerunt, & c. 5. Aegyptiis, Exod. 10. tenebrae quanta plaga erat? at infernae spissiores. 6. Tobias pius queritur caecatus cap. 5. Quale gaudium erit mihi qui in tenebris sedeo, & lumen caeli non video? Vt inferni querentur. 7. Anaxagoras Glaxom. omnem beatitudinem in solis pulcritudine contuenda ponebat: atque ad hoc se natum afferebat. Quo etsi errer; docet tamen quantum sint malum tenebrae.

Infelix ergo oculorum voluptas, quae tantas accersis penas! Audite me, Cupedinei, timorem Domini docebo vos: lasciviusne libet adhuc ludere ocellulis? In orco quas cernetis Veneres, Parides, Iunones? & c. An Furias, Medusas, Megaras, hydras? Quin imitamini Iob c. 31. *Pepigi, ait, fœdus cum oculis meis.* Ad quid? Psalm. 8. *Quoniam videbo caelos tuos, opera digitorum tuorum lunam, & stellas, quatu fundasti.*

Auditus, heu, quibus obtundetur? 1. Iob 35. *Clamabunt, & ululabunt propter vim brachij tyrannorum.* Et *Clamabunt, & non exaudient, propter superbiam malorum.*

2. Babylonis eversa, Apoc. 18. ac incensa clamores per oculi auditi horrorem ac stuporem concitarunt: at ludus is ad ululatus tartareos cruciatorum & cruciantium.

Odoratus hauriet foetores omnium orbis facium, quæ post iudicium defluent in orcum, teste S. Basilio. 2. Vnde Ps. 39. *infernus dicitur lacus miseriae, & latum fœcis.* 3. Tum etiam damnatorum de cadaveribus ascendit fetor, Isa. 34.

4. Ponantur in diæta salut. c. 39. ait: si vnus damnati cadaver in orbe foret, momento totum lue inficeret. 5. Martha quid dicis de fratre, Ioann. 11. *Quatriduanus est, iam fœter?* Quantum fœtebit millenarius damnatus? 6. Crudele istud Dionysij fuit; qui vt Virgilius canit.

Corpora corporibus iungebat mortua viuis, vt foetore enecti contabescerent. Verum id ad inferos, iocuserat. Væ delicatulis, quibus Isa. 3. *erit pro suaui odore fetor.* Quare Psalm. 49. *intelligite hæc, qui obliuiscimini Deum: ne quando rapiat, & non sit qui eripiat.*

Gustus, vah, vt torquebitur? 1. Psalm. 58. *Famem patientur vt canes.* 2. De meretrice, Apoc. 18. *In vna die venient plaga eius, mors, & luctus, & fames, & igne comburentur: quia fortis est Deus, qui iudicabit illam.* 3. Epulo, Luc. 16. *nominatim linguam refrigari petebat.* 4. Ierem. 13. *Cibabo eos absynthio.* 5. Ps. 47. *Calix in manu Domini vini meri plenus mixto, & inclinavit ex hoc in hoc.* Veruntamen fœx eius non est exinanita, bibent omnes peccatores terræ.

Tactus ignibus cruciabitur, non Sodomæis, Gen. 19. Non Elianis, 3. Reg. 18. caelo lapsus etiam saxa absumsit. 1. Sed ignis, qui Isa. 34. *nocte & die non extinguetur, in sempiternum ascendit fumus eius.*

2. Nam Apoc. 14. *cruciabantur igne & sulphure in conspectu Angelorum sanctorum, & fumus tormentum eorum ascender in secula seculorum.* 3. Psalm. 20. *Pones eos vt cibatum in tempore vultus tui. Dominus in ira sua conturbabit eos, & deuorabit eos ignis.*

Qui tamen ignis non lucet; Deo ita iubente: 1. Psalm. 28. *Vox Domini intercedentis flammam ignis, & lucem ab eo separantis: sic in Babylonica fornace abtulit calorem igni.* Dan. 3. 2. Vnde Greg. 9. Mor. c. 49. *Flamma vitiorum, concrementum habet, & lucem non habet.* 3. Plane noster ad istum ignis pictus est. Isa. 33. *Quis poterit habitare de vobis cum igne deuorante? Quis habitabit ex vobis cum ardoribus sempiternis?* 4. Infamis est, inque proverbio, *Bos Phalaridis* cui inclusi rei lento subiecto igne torrebantur. Immane supplicium.

at risus est ad orcum.

PARS

PARS III.

Qui possit in animas agere ignis infernalis?

I. Causam affert difficultatis, quod is ignis sic elementaris: & corporeum in Spiritum agere non possit: cum inter agens & patiens esse contactus debeat; at ibi esse non possit. Torfit hoc Theologos, ut in varias abierint opinioniones.

Prima. Sunt, qui putent damnatos tantum videndo ignem pati. Vnde Greg. 4. Dial. Ignem eo tempore patitur anima, quo videt. At hoc per accidens.

Secunda. Alij opinantur, animas ignem apprehendendo ut inimicum, cruciari. 1. Secundum Psalm. 13. *Trepidauerunt timore ubi non erat timor.* 2. Greg. 4. Dial. *Quia anima se cremari concipit, crematur.* At ita infernus esset tantum imaginarius. Dein est incredibile subtilissimos spiritus imaginari se cremari, cum non crementur.

Tertia. Alij rectius: Ignem aiunt corporeum in Spiritus agere. 1. Greg. 4. Dial. *Colligere ex dictis euangelicis possumus, quod incendium non solum anima videndo: sed etiam experiendo patitur.*

Verum is ignis non agit, ut pure materialis; sed ut instrumentum Dei quo virtutis est ideo eleuatis: qua in Spiritus agere subtilissime possit. 1. Pene sicut materię Sacramentorum accedente Verbo sublimantur ad actiones supernaturales, ita is ignis infernalis.

2. Deinde tortor hic constringit Spiritus, ut vim eius defugere nequeant; sicque captiuat intellectum, ut pręter pęnas vix aliud intelligant. 3. Vnde Magister sent. ait. *Si viuens hominis incorporeus Spiritus tenetur in corpore, cur etiam non teneretur post mortem corporeo igne?* 4. Gregor. 4. Dial. *Cum Veritas diuitem in igne perhibeat damnatum: quis iam sapiens reproborum animos teneri ignibus neget?*

5. Augustinus, l. 21. Ciu. ait: *Ut in generatione anima se corpori vniret, hocque amat & animat: ita & cum igne infernali vniret in pęnam suam.* 6. Gregorius, in Mora. ait *Si incorporeus spiritus in hoc teneri corpore potest, quod viuificat: quare non pęnaliter ibi tenetur, ut mortificetur.*

III. Verum, sciendum est: 1. dolorem *Quis pro-* spirituum non esse passionem appetitus *pręstet cru-* sensitiui in organo corporeo: sed esse actum voluntatis abhorrentis. *ciatus inferni.*

2. Non omnes dęmones torqueri in inferno, sed aliquos in aere. Nam, ait S. Thomas, congruum est ut homines ad salutem dirigantur ministerio Angelorum non solum directo bonorum: sed & indirecto malorum per tentationes, at cum Deo vincendas. De aereis spiritibus agit Eph. 2. & 6. Et Aug. 8. ciu. 22. *Sunt autem aliqui cę angeli in inferno.* Isa. 14. *De tracta est ad inferos superbi tu.* 2. Pet. 2. *Rudentibus inferni in tartarum tradidit cruciandos.* Ratio D. Tho. est. Quia ut Beatis adsunt angeli ad gaudium in cęlis: ita damnatis dęmones ad pęnam in tartaro.

3. Post iudicium extr. omnes damnati *usque ad iudicium.* in orcum compingentur. Matt. 25. *Ite male dicti, &c.* Ratio. Quia tunc cessat causa, nimirum tentatio, ob quam in hoc orbe vagabantur. Deinde etsi ratio & modus non euidenter nobis liqueat, quo damnati ab igne discrucientur: factum tamen est irrefragabile.

4. Quia damnati flammis coguntur *Quę porta clausi ac capti, ideo orcus dicitur portas & velles areas, & velles ferreos habere. Pl. 106. Atque inferni.* illa abhorrentis voluntatis detestatio est ipsa discruciatio flammis inuoluta & constricta animę. Quare hęc memorare nouissima tua, &c.

* *

Ccccc 2 CON-

CONCIO QVINTA.

De pœna damni.

ESau reprobis, Gen. 27. cernens pater-
na se benedictione priuatum, furere
cepit & efferafcere: Ita cacodæmones,
cœlo exclusissimi, faciunt in hæredes
cœlicæ benedictionis; quo plures sui da-
mni confortes nanciscantur.

Super quo Damno nos

- I. Quod non esse sit melius, quam in pœnis
esse.
- II. Pœna damni in quo consistat.
- III. Quanta sit pœna Damni.
- IV. De partibus aliis pœnæ eiusdem.

PARS I.

Non esse melius est, quam in pœnis esse.

NVnquam nasci, quam damnari, fa-
tius est. 1. Matth. 20. Bonum erat ei, si
natus non fuisset homo ille. 2. Iob solum cor-
poralibus tangebatur pœnis, & tamen
maledixit diei suo, & locutus est, cap. 3. Pereat
dies in qua natus sum, & nox in qua dictum est,
conceptus est homo. Dies illa vertatur in tene-
bras. Quanto magis se non esse optabunt
damnati; quam sic miseros esse. 3. Non
diceret, Iob. 10. Quare de vulua eduxisti me?
Qui utinam cōsumptus essem, ne oculus me vi-
deret. Fuisset quasi non essem. Quia, ait S. Hi-
er. melius est non esse, quam male esse.

II. Ideo Apoc. 9. quarent homines mortem,
& non inuenient eam: desiderabunt mori, &
mors fugiet ab eis. Si hoc in antichristiana
persecutione; quanto magis in inferno?
1. Nam si Saul, 1. Reg. 31. in gladium incum-
bens mori maluit, quam superuiuere, fu-
so fugatoque suo exercitu: nil mirum,
damnatos velle non esse. 2. Tobias ob
cæcitatem pertæsus vitæ erat: ca. 4. Præci-
pe in pace recipi spiritum meum: Expedit enim
mihi magis mori, quam viuere.

Optant igitur non esse, qui in æterna

viuunt morte. Nam Psal. 33. Mors peccato-
rum pessima. Mala est quæ corpus ab ani-
ma separat. Peior, quæ animam abs Deo:
Ezech. 18. Anima enim quæ peccauerit, ipsa
moriatur. Pessima damnandorum: Rom.
1. Quoniam qui talia agunt, digni sunt morte
Æterna. Atque hæc memorare nouissima
tua, & in æternum non peccabis.

PARS II.

Pœna Damni in quo consistat.

CVM in quolibet peccato duo quæ-
dam insint: Auerfio à Deo, & Con-
uerfio ad creaturam: ideo duplex ei pœ-
na decernitur, quæ utrique respondeat:
auersioni pœna damni: sensus, conuer-
fioni. Quod breuiter ita S. Ilidor. l. 1. de
summo bono cap. 31. Et mentem vrit tristi-
tia, & corpus flamma. Matth. 7. Omnis arbor
quæ non facit fructum bonum, Excidetur, Et in
ignem mittetur, id est, & à visione Dei se-
parabitur, & cruciabitur igne.

II. Iussit Deus, Deut. 20. ab Israelitis, ter-
ram promissam ingressis, quotquot ar-
bores essent steriles, succidi, non autem
frugiferas. Ita peccatores. Quibus succi-
fio, id est, visionis diuinæ priuatio longe
accidit tristitia, quam in ignem missio.

2. Istam cōminatus Israelitis est Deus;
Deut. 32. Abscondam faciem meam ab eis. Deu-
ter. 31. Irascetur furor meus contra eum: dere-
linquam eum, & abscondam faciem meam ab
eo, & erit in deuorationem: inuenient eum om-
nia mala, & afflictiones. Vere, quia Deus non
est mecum, inuenerunt me hæc mala. Similes
ad Salomonem minæ. 2. Par. 7. 3. Quod si
ob discessum Pauli, Milesij fuerunt dolentes
maxime in verbo, quod dixerat: quoniam am-
plius faciem eius non essent visuri? quis dolor
erit faciem Dei nunquam aspecturis?

4. Quid acerbissime dolebat Caino? *Figura a.*
Gen. 4. Nonne hoc? Ecce, ejcis me hodie à
facie terre, & à facie tua abscondar & ero va-
gus & profugus in terra. Omnis igitur, qui in-
uene-

Peccati vi-
culpa, sic
pœna du-
plex.

Pœna dāni
Figura.

Minatio.

Figura a.

uenerit me, occidit me. Tales & reprobi: Pl.
9. Inj. rmabuntur, & peribunt a facie tua.

PARS III.

Quanta sit poena damni.

*Esse infinita & do-
lorosa.
Simile.* I. Et omnino poena damni infinita:
Equia amissum bonum est infinitum.

Exemplū. 1. Sicut, qui ipso temporis articulo in te-
rerrimum carcerem manciparetur, quo
regni adire coronam deberet. Velut Na-
buchodonosori euenit; qui in apice glo-
riae consistens, ecce obbrutescit, & ad fe-
ras in saltus eicitur. Dan. 4. Quem putas
is casus ei, quantumque exacerbarit do-
lorem? 2. Sensit Sedechias, 4. Reg. 25. ex re-
gno in Babylonem captiuus abreptus,
carceratus, exoculatus, quantum ea mu-
tatio vulnus infligat. Sed quæ mutatio
par huic: ex vita gratia in mortem mor-
tis prolabi? Istam quæ fando lingua; imo
quæ mens cogitando fuerit? 3. Heu, quis
dolor, pristina repetenti animo Iob? c.
29. Quis mihi tribuat, ut sim iuxta menses pri-
stinos, quando lauabam manus meas butyro, &
petra fundebat mihi riuos olei. Ne quicquam
tunc optaris damnatis istud:

Alia. O mihi prateritos referat si Sospiter annos!
II. Bene Boetius: Omnium miseriæ sunt
maxima, meminisse felicem se fuisse: & ut dā-
nati potuisse adire se gloriae celestem. 1.
Hinc S. Chrysostomus, hom. 47. ad pop.
Ant. Multi inferni ignem timent, sed ego ma-
xime amaram dico amissionem glorie. Nam
qui non nouimus magnitudinem celestis boni,
non possumus intelligere, quantum malum sit,
illo priuari.

*Miseria est
fuisse felici-
um.* 2. Hinc Psalm. 10. Pluet super peccatores
laqueus, ignis, sulphur, &c. quasi dicat. Hæ
pœnæ sensus sunt quasi guttulæ ad vnam
pœnam damni. Ita Augustinus, l. de trip.
habit. cap. 2. 3. Chrysost. etiam addit. Si
nulla extrinsecus poena sensus torqueret: hæc
sola sufficeret poena damni. 4. Cyr. orat. de
exitu animæ. A Sanctis dirimi, graue: grauius

a Deo sociari: ignominiosum, tum manibus,
tum pedibus colligari: durum, in ext. tenebras
an. andari: horridum fremere, dentibus stridere,
acerbum, iugibus pœnis atteri, laboriosum flam-
mas lingua sustinere.

III. Verba defunt malo paria infinito.
5. Sane istud vnice deprecabatur Psaltes.
26. Ne auertas faciem tuam a me. Pl. 50. Ne
proicias me a facie tua. Hoc obsecrabat v-
nice: Pl. 79. Ostende faciem tuam, & salui eri-
mus. Quo dānabilius est, quicquid ipsam
ab cuiusquam anima auertit.

Quanto id deplorandum est magis
quam suus Annæ Tobianæ filius? Tob.
10. Heu, heu me, fili mi? Vt quid te misimus per-
egrinari, lumen oculorum nostrorum, baculū
senectutis nostræ? Omnia simul in te habentes te
non debuimus dimittere a nobis. Cōsolantem
Tobiam ea non audiebat: indies ad spe-
culandum excurrerebat, num aduentan-
tem cerneret. O amor & desiderium!
Quanto maius fuerit beatitatis æternum
amissæ? 2. Fatetur, quid sentire videba-
tur, Psalm. 41. fuerunt mihi lacrymæ panes
die, ac nocte, dum dicitur mihi quotidie Vbi est
Deus tuus.

3. Vltimæ huius miseriæ faciem in pro-
digo videre est. Vixerat ad carnem bea-
te, sed vixerat. Subijt metanæa, & turpis
egetas: Queritur: Luc. 15. Quanti merce-
narij in domo patris mei abundant panibus? E-
go autem hic fame pereor. Surgam, &c. Sed qui
is lurco, ad damnatum orco pabulum?
Quid domus ea Patris ad cælum? De quo
Psalm. 111. Gloria & diuitiæ in domo eius: vbi
pater noster, qui est in cælis.

PARS IV.

De partibus alijs pœnæ damni.

Odiū Dei 1. Dirigitur is dolor est, at odiū Dei
In impios intolerabilius ipsis est, Pl.
5. Odisti omnes qui operantur iniquitatem. Id-
eoque vicissim Psalm. 111. Peccator videbit
intellectu, & irascetur voluntate, dentibus
suis

Cccccc 3

suus fremet, & tabescet memoria. Et Psal. 73. superbia eorum, qui te oderunt, ascendit semper. Et 82. qui te oderunt extulerunt caput.

1. *Vermis conscientia.* II. Accedit istis Vermis conscientia, siue syndereis, de qua D. Tho. 2. 2. q. 41. Ita. 66. Vermis eorum non morietur, & ignis non exstinguetur. Hoc est, quod finxerunt Poeta de vulture rofore iecoris Tytiani apud inferos: Vt Ouid. in Metamor.

Sic inconsumtum Tyty, semperq. renascens, Sic perit, vt possit saepe perire iecur.

2. *Ergo cōsule conscientia.* II. Quare, Luc. 18. Cum vadis viator viuens cum aduersario tuo conscientia ad principem Deum vindicem fandi atque nefandi in via mortalis vitae, da operam liberari ab illo per Confessionem.

3. *Ne culpa sit agnitio fera.* Alioquin sero vel damnatus fatebere: 1. Pl. 118. Iustus es Domine, & rectum iudicium tuum. 2. Sicut fratres Iosephi dum frumentatum irent in Aegyptum, rodente animas vulture hoc dicebant: Genes. 42. Merito haec patimur, quia peccauimus in fratrem nostrum, dum deprecaretur nos, & non audiuimus eum: ideo venit super nos ista tribulatio. 3. Ita recordabatur, talione accepta, Adonibezech; sub cuius mensa 70. Reges abfectis manibus ac pedibus colligebant micas: & ait: Iud. 1. Sicut feci ita reddidit mihi Deus. Fuisti hic in Deum tyrannus? isthic daemones patiaret tyrannos.

4. *Et poenitentia vanā.* De istis Sap. 5. Poenitentiam agentes: at feram ac vanam; & pra angustia Spiritus gementes. At frustra.

1. Nam ait Augustinus, li. de fide ad Petrum. Tempus acquirendi vitam aeternam in ista tantum vita Deus hominibus dedit, vbi voluit etiam poenitentiam esse fructuosam.

2. Quid enim? Quia iure consulti apud Vlpia. ff. de pig. action. aiunt. Nummis adulterinis solutio nulla peragitur. Talis damnatorum poenitentia est. Et aeternum istud poenitere quantulo emtum est? Memorare nouissima tua, & in aeternum non peccabis.

CONCIO SEXTA.

De aeternitate poenarum inferni.

MInatur Deus, Ierem. 17. Succendam ignem in portis eius, & deuorabit domos Ierusalem, & non exstinguetur. Talis inferni est ignis.

Super quo nos

- I. De non procrastinanda poenitentia.
- II. Quod inferni poenae sint aeternae.
- III. Cur iustum sit inferni poenas aeternare.
- IV. Qui corpus in poenis aeternet.

P A R S I.

De non procrastinanda poenitentia.

I. Perfrequens admonet S. Scriptura, 1. Iam opus est vt Gal. 6. operemur bonum dum tempus dum est habemus. nam post hoc operari non est; sed mera cessatrix aeternitas.

2. Hinc orat Psal. 51. Conuerte Domine, & eripe animam meam: saluum me fac propter misericordiam tuam. Quoniam non est in morte, qui memor sit tui. O damnosa mortaliū procrastinatio sese conuertendi?

Herus coelo sicco facta tecta reparat, Non procrastinanda. ac brumales procellas occupat, vt resarta domus ab ea vitium non accipiat. Et naua per aestatem nauem reficit, vt in altum prouecta, queat vandas sustinere. Ita prouidus Christianus temporis consumit salutem.

Ita Luc. 14. Rex iturus committere bellum cum alio rege, prius cogitat si possit cum 10000. occurrere qui cum 20. venit ad se Alioqui, illo adhuc longe agente, legationem mittens rogat ea, quae pacis sunt. Quid? Aduersaris Deo; innumeras contra religiones Angelorum educenti: studes, satanae, mundi, carni, hostibus tuis infestissimis & copias in te innumeras distantibus: qui respiciunt terram, & faciunt eam tremere: neque dum rogas ea Deum, quae pacis sunt.

II. No-

Nam quod dicitur. Mach. 9. Impius orabat Deum a quo non erat misericordiam consecutus.
 11. Nolite, ait Abias Rex. 2. Par. 13. Nolite pugnare contra Dominum Deum Patrum vestrorum; quia non vobis expedit. 1. Ne vobis, quod Antiocho, Syriae Regi, eueniat. 2.

At spiritus inspiras.
 2. Nam & Esau, Hebr. 12 non inuenit locum penitentiae, quamvis cum lacrymis exquisisset eam. Ah: saepe aut facta, aut vi facta est penitentia agonistica.

1. Sanciuit Deus, Luc. 25. vt venditori domus fas esset intra annum retrahere venditionem pretio redhibito. Orig. hic ait: Caelum est domus, quam habemus non manu factam, aeternam in caelis. Hanc, qui peccat, diuendit: at intra vitae annu reuocare licet, extra hunc, minime. 2. Pl. 87. Nunquid mortui facies mirabilia, aut medici suscitabunt, & confitebuntur tibi? Nunquid narrabit aliquis in sepulchro misericordiam tuam, & veritatem tuam in perditione? Nunquid cognoscantur in tenebris mirabilia tua, & iustitia in terra obliuionis? Hier. legat: aut gigantes resurgent & confitebuntur? id est, Angeli; ob robur. Nam ita Iob. 20. Sed & gigantes gemunt sub aquis tormentorum: quod aeternum iis opprimi habeant. Atque haec memorare nonissima tua. &c.

P A R S II.

Quod inferni poenae sint aeternae.

Damnati aeternam tantam damnamur.
 I. Sanct. Augustinus 21. Ciu. Dei culpam Originis errorem hunc; poenas inferni non perennare; daemonesque ipsos redimendos fore, & in salutem afferendos. At dudum id damnauit Ecclesia. Nam hoc fieri si possit; possent & angeli ex caelo deurbari, nihil foret de beatitudine certi: at hoc nequit: ergo par vtriusque firmitas est statuta.

Quamuis in illis.
 Nec minus errabant, qui damnatos fore saluandos olim docebant: nixi illo Matth. 5. Donec novissimum quadrantem persoluerit. Atqui hoc Donec. negatiue hic su-

mitur, non positiue. Sicut Gen. 8. Coruus non est reuersus, donec siccarentur aquae: non n. rediit coruus vnq. Ita Pl. 109. Sede a dextris meis, donec ponam, &c. Non vult, quod vnquam sit remouendus a dextris. Igitur Donec aeternitatem significat. Et in inferno nulla est redemptio.

II O aeternitas! 1. Matth. 25. Ite maledicti in ignem aeternum. Marc. 3. Qui blasphemauit in S. Spiritum, non habet remissionem in aeternum, sed erit aeterni delicti. 2. Thess. 1. Poenas dabunt in interitu aeternas, a facie Domini, & a gloria virtutis eius. Iudas. Angelos vinculis aeternis sub caligine seruauit. Ibid. Sicut ciuitates exornatae (Sodoma, &c.) & abeuntes post carnem alteram, factae sunt in exemplum, ignis aeterni poenam sustinentes. Ita Apoc. 14. Iere. 17. & 23. Psalm. 48. Non dabit De. placationem suam, nec pretium redemptionis animae suae, quali dicat, irredimibilis est damnatus semel, quia subdit, laborauit in aeternum, & viuet adhuc in finem. Bern. 1. Medit. cap. 5. Subueni mihi Deus meus priusquam sine termino crucietur in inferno.

O aeternum! Te quis non horreat: Matuenda aeternitas est.
 plangat? Iacob Ge. 37. continuo luctu doluit annis 23. sedecennem suum Iosephum, vt rebatur, occisum. Nimis est vita breuis ad mortem vnus peccati deplangendam.

III. Haec vna de aeternitate cogitatio in. Et ea cruciabilis fingenda.
 numeros desertis inclusit, accenobis; in vepreta ac prunas; etiam nudos abiecit. 1. Dauid Pl. 76. Annos aeternos in mente habuit semper, an myriadam myriades? Non. Sed aeternos. 2. Si ex oceano formica post myriades millenas educeret vnā guttulam, exhauriretur demum: at aeternitas nunquam. O aeternitas, & tam cruciabilis. 4. Angelus Apoc. 18. molare saxum in mare abiciens ait: Hoc impetumittetur Babylon, ciuitas illa magna: & ultra tam non inuenietur. 5. Fit ergo, ait Sanct. Greg. 9. Mor.

Mor. c. 49. *miseris mors sine morte, finis sine fine, defectus sine defectu. Quia & mors vivit, & finis semper incipit, & deficere defectus nescit. Et sane omnia apud inferos aeterna sunt: captivitas, cruciatus, desperatio, odium, vermis, &c.*

*Est eadem
desperata.*

Figurat id fornax Chaldaea, cuius etfi flamma se eiecit supra ipsam 49. cubitos, nunquam tamen quinquagesimum attingit cubitum iubilaei numeri. quia inferno nullum est iubilaeum spei, gratiae, &c. Aeternum permanendo perit, & pereundo permanet. Hinc Mal. 4. *Ecce dies veniet succensa quasi caminus, & erunt omnes superbi, & omnes facient impietatem ut stipula: & inflammabit eos dies veniens, quae non relinquet in eis radicem & germen. Adeo spem omnem praecidet, & stirpitis eradicabit. Nulla spes germinandi super, cum radix nulla terrae relicta est. At dies iudicii etiam fibras spei persequetur.*

Est fatalis.

IV. O par seueritas, & aeternitas! Et utraque inevitabilis. 2. Pet. 2. *Si enim Angelis peccantibus non pepercit, sed rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit cruciandos in iudicium reservari: num melius erit hominibus? 2. Quin audient: Item maledicti in ignem aeternum. 3. Hunc in Symbolo confiteris istis: Credo vitam aet. ergo per contrariam consequentiam, damnationem item aeternam. 4. Hinc dolor: ait S. Bern. l. Med. c. 5. inde pavor, stupor, gemitus, & timor horrens in aeternum, & ultra. Quare antequam putens te absorbeat poenitere, &c. Vbi non est locus confessionis. Quia in inferno nulla est redemptio.*

V. Ergone vsq; adeo, Ps. 76. aut obliuiscetur misereri Deus, aut continebit in ira sua misericordias suas? Ita: ita. Et quidem in eo iustus es Domine & rectum iudicium tuum. Psal. 118.

Sed Domine cum dicas: Apoc. 18. *Quam glorificavit se & in deliciis fuit, tantum date illi tormentum: cum vero momenta-*

nea sit hic voluptas: iustumne, ut puncto rependatur aeternitas? Ecce, ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt.

PARS III.

Cur iustum sit inferni poenas aeternare.

I. Sanct. Greg. respondet: *Iustum est, ut qui in suo aeterno peccavit in Deum, in aeterno Dei puniatur.* Augustinus, cum pluribus demonstrasset, aeternas esse poenas; demum concludit, neque sic tamen peccata ex condigno plecti. Tantam eorum esse malitiam!

Aeternitatis igitur poenosa causa prima est: malitia peccati consistens in voluntate. Hae nim morte sisteretur, aeternum procederet peccando. Quique peccator non odio culpae, vel metu poenae, vel amore Dei finem imponit peccatis; sed morte cohibetur; eius voluntas velut interpretatiue permanet, quae prius. Unde aeternans iuste aeternas poenas perdit. 1. Sicut aleatores ludunt, dum candela deficiat, hic à lusu quidem abstant; at non à voluntate: Sic illi, cum per mortem extinguuntur: nam agere ferunt se luce destitui. 2. Hinc Greg. 4. Dial. *Voluissent sine fine vivere, ut sine fine possent in iniquitatibus permanere.* Et alibi, *Ad magnam iustitiam pertinet iudicantis, ut nunquam careant supplicio, qui nunquam voluerunt carere peccato.*

Secunda ratio. Quia bonum, in quod peccatur, infinitum est; ideo peccati malitia perinde est infinita. Quia autem peccator non potest esse capax poenae intensue infinitae; oportet ut extensue eam sustineat.

Tertia. Meriti gloriae, & demeriti poenae; Ob contraria ratio. Nam contrariorum est contrarium. At meritum momentaneum in gloria. gens gloriae pondus operatur. Ioan. 6. *Omnis enim qui videt filium, & credit in eum, habet vitam*

vitam eternam. Quare demeritum culpæ poenam quoque eternam promeretur.

4. Obma. *Quarta.* Dei maiestas, quæ à peccante iustitiam profanatur, est infinita. Ideo pars & peccati iniquitas: sit proinde pars & vindicta.

5. Obpermanentiā peccati. *Quinta.* Cuius causa perennat, id ipsum quoque æternat. Vt, quam diu fax ardet, tam diu & lux eius fulget. Atqui peccatum, causa poenarum æternat. Quia Psal. 73. *Superbia eorum ascendit semper.* Ergo & poenæ item permaneant necesse est. Nam semper malum pœna comitatur, ait S. Bern. serm. 8. in Ps. 90. Psallam igitur Psalm. 10. *Iustus Dominus, & iustitias dilexit, æquitatem vidit vultus eius.*

PARS IV.

Quæ corpus in pœnis æternis?

Divinitus. I. *Q*uæritur: cur in pœna æternante corpus finitum non consumitur? *Dico:* id inigne Omnipotentis Dei esse argumentum. 1. Sicut, Dan. 1. tres pueri in fornace nec adustulati fuerunt. 2. Sicut Exod. 3. rubus arsit, & tamen incombustus perstitit.

3. S. Bern. l. Med. c. 5. ait, ignis in inferno consumit, vt semper referuet: sic tormenta aguntur, vt semper renouentur.

Naturalibus ostenditur. 4. Similiter natura docet, perpetuum ardere montes; & permanere tamen integros: quibus docemur, ait S. Aug. l. 21. Ciu. non esse incredibile, vt hominum corpora sempiterno supplicio punitorum, sine detrimento ardeant. 2. Salamandra ab ignibustantum non absumentur, vt etiam foueatur iisdem. Tales in orco sunt reprobi.

3. Deus, Deut. 29. seruauit 40. annis in desertis Israelitarum in deserto vestes: magis corpora infernalit potest iustitiæ vindictatiæ conferuare.

II. *Quæritur* Num corpora ea corruptioni subiaceant: cum ex contrariis consentent, qualia hæc nostra: nec ab gratia vlla in hærente conferuentur. *Dico* incor-

rupta manent, non ex natura: sed ab defectu primi mobilis, iam tum stantis; quod omnis corruptionis est causa externa; quia commouet contraria compositorum corporum. Itaque istud Apocal. 9. *In diebus illis quærent homines mortem & non inuenient eam: desiderabunt eam, & mors fugiet ab eis.* Atque ita Mat. 25. *ibunt in supplicium æternum.* Hæc memorare nouissimatum, &c.

PERORATIO.

*Q*uid non ageretis, cui necesse foret tota vita strictissimis vti calceis; aut strepitum pulicis in aure tolerare; aut quæ iret, muscas in faciem inuolantes sustinere, aut febrem perpeti; aut in delicato stato irremisse decubare? Nihil non moliretur, vt se molestia liberaret. Quid igitur, vt inferni cruciatus euadas?

CONCIO SEPTIMA.

De infelici damnatorum sorte.

*I*saias cap. 24. horrenda describens ait. *Erit, qui fugerit a voce formidinis, cadet in foueam: Et qui se explicauerit de fouea, tenebitur laqueo.* Quia catarracta de excelsis aperta sunt, &c. Grauiabit eam (terram) iniquitas sua, & corruet, & non adiciet, vt resurgat: & visitabit Dominus super miliciam cæli in excelsis, & super Reges terra, qui sunt super terrâ. Et congregabunt in congregatione vnius fascis in lacum, & claudentur ibi in carcerem. Hæc ipsissima damnatorum fors est, ex mente interpretum loci.

Nos circa ea

- I. Quod extrema damnatorum sit infelicitas.
- II. Fidelium suffragia damnatis prodesse nihil.
- III. De numero damnatorum.

D d d d d

PAR 5

PARS I.

Quod vltima damnatorum sit infelicitas.

Figura.

Miseranda fors Sampsonis erat : virum tantum captiuum duci, vinculis innecti, exoculari, in pistrinum detrudi, exponi fannis ac ludibrio, demum suapte obrui ruina & cadaueribus testum conspeli. *Iud. 16.* At damnatorum fors quāto infelicior est? 2. Ex Epulonis vnus vira, sorte, vocibus æstimentur omnes, rotis pœnarum adalligari, & circumacti.

Exemplū.

3. Quis putas tunc maeror erit, ait S. Victor. I. de anima, qua tristitia, cum separabuntur impij à consortio sanctorum, à visione Dei, & traditi in potestatem ibunt cum ipsis in ignem æternum? Hoc cine est istud Ps. 82. Pone illos ut rotam? Orotam æternam pœnarum!

Comparationes.

Lacrymosa Sedechiæ Regis fors, 4. Reg. 25. in carceris babylonici pedore degentis sine oculis, liberis, ac omnibus: ac etiam sine spe regni euerse restituendi. Ista tamen ad tartarea sunt nihili. Nec enim iſthic rex vnus; sed plures mille millies inferiores, &c. 2. Quos si cui contueri liceret, non Spiritus in eo remaneret. Tres certi amico Iob visa eius miseria in timore, orbi liberis, fortunis, honoribus, auxiliis, & omnibus, emarcuerunt, obmutuerunt, corruerunt. Et ista tamen nec vmbra sunt pœnarum infernalium. 3. Hinc S. Greg. in homil. Dum recognosco Iob in sterquilino, Ioannem esurientem in eremo, Petrum extensum in patibulo, Iacobum decolatum ab Hero de gladio: cogito, qualiter Deus in futuro cruciabit, quos reprobat, qui ita dure affligit quos amat?

Refert Ioann. Climacus de quodam religioso, qui, quoties ignem aspectaret, lacrymabatur, memor inferni: de quo ex isto æstimabat. Ergo, ait S. Chrys. in hom. Cogitemus quantum sit mali in conflagratione perpetua, in tenebris? &c.

Nobilis aut bene natus ac eductus in tetrum condatur carcerem, cataſtæ indatur, catenis inter latrones oneretur: quis ei luctus erit? Quam fortis luctuosa memoria antegreſſæ? At nihil ad infernaliam. Atque illa memorare nouissima tua, & in &c.

PARS II.

Fidelium suffragia damnatis prodesse nihil.

I. Quid Ioann. Damascenus refert de S. Machario, inuentam ab eo caluariam, cuiusnam effecit interrogatam respondisse: sacrificuli se idololatæ esse damnati, iuuarique precibus fidelium: Quodq; de S. Gregorio, orante pro anima Traiani, memoratur, eum exaudiri fuisse: Neutrum auditur: reicitur vtrumque. Constanter docet Ecclesiæ quidem orandum pro damnatis esse, minus quæquam pro iis exaudiri precantem. 1. Hinc S. Dion. Coel. Hierarc. c. 7. ait: Summus Sacerdos pro immundis non orat: quia in hoc auerteretur à diuino ordine.

2. Vt igitur, ait S. Augustinus, iniuriam facit martyri, qui pro martyre orat quod salutis sit certissimus: ita orans pro damnato pœnam desperati potius augeat, quam minuet. 3. Nam Plalm. 48. Christus frater non redimit: redimet homo, ex inferno?

4. Nec si Deipara, Diuique omnes supplicarent pro vno damnato. Quia in hoc decreto Deus immutabilis est. Ps. 101. Ipsi peribunt; tu autem permanes: & sicut opertorium mutabis eos, & mutabuntur, tu autem idem ipse es. Mal. 3. Ego enim Dominus, & non mutator: At homo stultus sicut luna mutatur, Eccl. 27. Ergo qualis in essentia Deus, talis in verbis & actibus est.

Ideo, vt S. Bern. serm. 8. in Psalm. 90. Nulla omnino credenda est futura erga impios miseratio illic, vbi nulla speranda est correctio.

Idem

Dispo
deciss

Origes
refut

Tarta
uſciu
uſtra

Damnati
est inem
dabilis.

Idem I. Med. c. 5. In carne cruciabantur per ignem, in spiritu per conscientie vermem. Ibi erit dolor intolerabilis, timor horribilis, mors anime & corporis sine spe. 6. Inde S. Aug. palam edixit: si sciret, patrem suum damnatum esse, non magis pro ipso, quam pro damone oraret.

Desperati
decesserunt.

Ergo istos finamus bis mortuos, temporaliter in peccato, & aeternaliter in impenitentia. Qui cum è viuis abirent fuit eorum cymba, qualis Atheniensium nauis, qua in Cretam mittebant ab Minotauro dilaniandos liberos. Eam velis, supparis, & omnibus attris apparabant, quod orco dediti, nusquam essent redituri, teste Plut. in vita Thesei. Itaq; Ps. 38. Remitte mihi, vt refrigerer, priusquam abeam, & amplius non ero. Iob. 10. Antequam vadam, & non reuertar; ad terram tenebrosam.

Origenista
refutatur.

II. Origenista multi multa fabulati finxerant, putantes poenam imminui posse damnatis, non in infidelitate obstinata de mortuis. 1. At culpa eorum permanet: imo superbia eorum, qui te oderunt, ascendit semper: quare talis & poena permanet. 2. Adhuc tam damnati in suo sunt centro, quam beati in sua patria. 3. Et verisq; iudicium vltimum decreuit irreuocabile, quod promeritum fuit. 4. Vnde vt beatorum gloria essentialis decrefcere nequit; ita nec miseria damnatorum. Ita S. Th. 3. q. 17. art. 5.

Tartareis
reficiunt
vstra.

5. Potissimum quia, (vt Aug. ait l. de cura pro mort.) ibi sunt spiritus defunctorum, vbi non vident quaecumq; aguntur, aut eueniunt in ista vita ab hominibus. Quod ergo ignorant suffragium; id nec sentiunt. 1. Nam nec beatificiunt quicquam eorum, quæ hic gerantur; nisi in Deo reuelante intueantur: at damnati intuitione ea in æternum priuati sunt: quare & notitia sensuq; rerum nostrarum. 2. Neq; iis, vti purgatoriis reuelant Angeli. Nam lucis ad tenebras nulla est conuentio.

III. Quo infelicitate ipsa infelicior est omnis damnatus. 1. Quid, cuiusquam pro horum quoquam proficerent preces? Imo, Sap. 2. Pugnabit cum Deo orbis terrarum contra insensatos. 2. Qua in confidatione Psaltes ait, 76. Renuit cōsolari anima mea. Cur? Anticipauerunt vigilias oculi mei; turbatus sum, & non sum locutus: cogitavi dies antiquos, & annos æternos in mente habui, &c. Quoniam nulla in iis redemptio.

Sancti eos
excoctant.

1. Ionathas, 1. Regum 14. adductus à patre fuit neci: totus Israel deprecatus vitam ei impetravit condonari. 2. Thecutis, 2. Reg. 14. Absolomo, à patris conspectu exclusissimo gratiam exorauit. 3. Esth. 7. proscriptos & edicto deditos neci Iudæos precibus liberauit ac seruauit. At vnum inferno educere damnatum nec tentarint Cœlites vniuersi. Ezech. 21. Vt sciat omnis caro, quia ego Dominus eduxi gladium meum de vagina sua irreuocabilem. O horror, ô dolor, ô furor, ô decretum!

Dispara-
ra.

Sed ideo dictum est, Matth. 25. Hic est calix sanguinis mei, qui pro vobis & pro multis effundetur in remissionem peccatorum, non ait, pro omnibus: sed multis: nam non pro damnatis.

Nec Cœlites, quorum intensa est charitas, precibus aut volunt, aut valent tantillum pro tartareis: quanto minus homines? Quin magis qui in cœlis letabitur iustus, cum viderit vindictam. Ps. 57. Et Psal. 149. Exultationes Dei in gutture eorum, & gladij ancipites in manibus eorum, ad faciendam vindictam in nationibus, non redemptio- nem ex inferno.

PARS III.

De numero damnatorum.

I. Eccl. 1. Stultorum infinitus est numerus. 2. Hic pluri-
Et Matth. 7. Lata est porta, & spatiosa via, quæ ducit ad perditionem, & multi intrant per eam. 3. Annon, Luc. 24. ad nuptias filij erant multi vocati; pauci vero electi?

D d d d d 2 Nam

Nam coperunt se excusare omnes propter vile lucellum, 4. Annon, Luc. 8. bonum semen seminarat colonus: & quanta succreuit zizania? 5. Ita, Zach. 13. erunt in omni terra, dicit Dominus, partes due, dispergentur & deficient: & tertia pars relinquetur in ea.

Exempla paucorum saluatorum.

II. O si tertia salua foret! 1. Nam Luc. 2. Ecce hic positus est in ruinam multorum. Quot horum? 2. Id ex diluuiio æstima: Gen. 7. in quo tantum octo animæ saluæ factæ sunt. Quid si in secundo diluuiio aquarum multarum ad eum numerum forte non approximabunt? Nam si non propter electos abbreviarentur dies, non fieret salua omnis caro. 3. Ex Sodomitico incendio quot animæ seruatae? Gen. 19. Tres, Loth cum filiabus: nam quarta vxoris in via lapidescebat. 4. De vniuersis Ierichuntinis superuixit ereptus nemo præter vnam meretricem Raab cum cognatione sua. Ceterum nec lapis super lapidem permansisset in terræ solo maledicto. 5. Horresco memorans! Sexcenta Israelitarum milia ex Aegypto egressa sunt: ad terram promissionis anhelarunt omnes: at perueniunt duo soli, Caleb & Iosue. O iudicia Dei abyssus multa! Quam multi sunt vocati, quam pauci vero electi?

Orem metuendam.

III. Quis animus vobis, auditores? 1. Quis fuerat Apostolis, cū audirent, Mat. 26. Vnus vestrum me traditurus est. Nā quisque sibi metuebat. Et tu nescis homo, odio, an amore dignus sis. 2. Fac esse ciuitatem seditionis, Rex denunciat vnum e cunctis fore viuum excoriandum, ac mille modis discrucandum, quis securus ager incolarum? At talis hic mundus est, rebellis Deo: ex quo non vnus, aut mille; sed multi peribunt, seruabuntur pauci. 3. Stet in armis exercitus, nunciatur intra horā fulmen cadens perditurum vnum e cunctis, qui metus erunt omnium? Nos in vitæ stamus militia, fulmen ruet, non Ito, sed Ite maledicti, & adhuc in bonis duce-

mus dies? Dicemus, pax, pax, cum non est pax impio? Quocirca memorare nouissima tua, &c.

Hebdomada quarta Aduentus.

DE GLORIA COELESTI Quarto Nouissimorum.

CONCIO PRIMA.

De memoria Gloriæ cœlestis.

Memorare nouissima tua, & in æternum non peccabis. Eccl. 7.

Exploratores terræ promissæ, Num. 13. vt fertilitatis specimen præbuisent; ita eius exarsit desiderio populus; vt omnem de repetenda Aegypto cogitationem damnarent, idola proiicerent, armisque etiam inuadere staret cunctis, aut certæ occumbere morti. Ipse cœlorum vobis exploratorem agam: vos animos capeffite, amores alienos damna- te; detestemini scelera & abiicite, ad anteriora vos extendite mecum, ad superum brauium persequendum.

Itaque:

- I. Quod ad miranda sit Cœlestis gloria.
- II. De quantitate & valore eiusdem.
- III. Adumbratio quadam gloria cœlestis.
- IV. De vtilitate ex memoria eiusdem.

PARS I.

Quod admiranda sit cœlestis gloria.

Simonides Philosophus, ait Cic. 1. de Nat. Deor. & Verrinas. Strabo l. 6. Hiero- ne tyranno Syrac. sciscitante: Quid, qualisque Deus esset; diei postulauit vsuram ad cogitandum. Conuentus postridie, bidui spatium poposcit, dein tridui procrastinationem, & sic vsque pronunciauit amplius; nequedum tamen quicquā enunciauit, nisi istud: Quo considero diutius, hoc mihi res videtur obscurior. Rectius id de cœlesti gloria dixerō.

2. Sen-

*Est admira-
bilis.* 2. Sentioque euenire mihi, quod duo-
bus Cherubinis, *Exod. 25.* supra Propitia-
toriū. Quiquo latius alas in illius intuitu
*Est inaspi-
rabilia.* explicabant, hoc minus intelligebant, &
magis obstupescabant. 3. Idem expertus
S. Aug. *serm. 37.* de Sanctis ait: Effugit om-
nem sermonem, atque omnem sensum humana-
mentis excedit decus illud & maiestas. Similia
Greg. *hom. 37.*

*Est absolu-
tissima.* Certe D. Thom. p. 1. q. 25. negat Deum
posse eam beatitudinem condere perfe-
ctiorem. Sicut nec Christi humanitatem,
nec matrem Iesu Mariam. Qui vidit de
illa testatur, 1. Corinth. 5. quod nec oculus
vidit, nec auris audiuit, nec in cor homi-
nis ascendit, quæ Deus preparauit diligen-
tibus se. Multa mira, magna: hic attamen
oculus solem videt duntaxat vnum, v-
num audit sonum auris: cor fingere sibi
montes potest aureos: sed nil, quod ad
gloriam vel specie aspirare queat: adeo
est omnia super. Hinc *Isa. 64.* A seculo non
audierunt, oculus non vidit abs te, quæ prepa-
raſti exſpectantibus te.

*Est incom-
prehensibi-
lis.* Aug. 1. 24. Cinit. Quod Deus preparauit
diligentibus se, fide non capitur, spe non attingi-
tur, caritate non apprehenditur, desideria &
vota transgreditur. Acquiri potest, estimari non
potest. Dauid quasi extaticus *Psal. 30.* Quā
magna multitudo dulcedinis tuæ, quam absco-
disti timentibus te? Vere *Psal. 86.* Gloriosa di-
cta sunt de te ciuitas Dei: sicut latantium om-
nium habitatio est in te. Quare hæc memora-
re nouissima.

PARS II.

De Quantitate & valore Glorie celestis.

*Excitat e-
rexin sui.* 1. EA virtutis pulcritudo est, ait Cic. 1. Off.
vt si oculis cerni posset, mirabiles sui amo-
res excitaret. Mirabilior gloria celestis, si
pateret oculis. 1. Isaac primus Rebecca
aspectus, *Genes. 24.* animo deterſit om-
nem, quem ex morte genitricis conce-
perat, in cerorem.

2. Iacob. *Gen. 29.* visa Rachae leuem
duxit bis septennem seruitutem, vt eam
præ amore fallente crederet esse momē-
taneam. Ad cœli gloriam vero deficit
omnis comparatio.

1. Paulus eam velut per rimulas intro-
spexerat, iam vltima quæque paratus e-
rat perpetiante, quam à Dei charitate
separari. 2. Corinth. 11. Enimvero, inquit
Roman. 8. Existimo, quod non sunt condigna
passiones huius temporis ad futuram gloriam,
quæ reuelabitur in nobis. 2. Quid? Ipse Mo-
diperator gloriæ, Gloria Patris IESVS,
proposito sibi gaudio sustinuit crucem. Cuius
tamen tormenta breui oblitus omnia,
querit Quæ? Luc. 24. Et nonne oportuit
Christum pati, & sic intrare in gloriam?

II. Quod efficacissimum norat à pec-
catis reuocandi medium, id suis admo-
uit Petrus in 1. c. 5. Seniores obsecro ego Con-
senior, tanquam testis Christi passionum, & e-
iusdem, quæ in futuro reuelanda est gloria con-
fors, vt abstineatis vos à peccatis. 2. Idem
vsurpauit Ioannes, 2. cap. 3. Charissimi,
nunc filii tui sumus, & nondum apparuit, quid
erimus. Scimus, quoniam cum apparuerit, si-
miles ei erimus: quoniam videbimus eum sic-
uti est. Quæ igitur hic magna videntur,
fumus & umbra sunt mera. Vnum hoc
præ omnibus esse, Filios Dei esse. 3. Hinc ita
Rom. 8. Quod si filii, ergo & heredes gloriæ.
4. Inde *Psal. 15.* Dominus pars hereditatis
meæ, & calicis mei; pars essentialis: nam præ-
ter hanc gaudia isthæc innumera sunt alia.

III. S. Augustinus, vt scribit *Epistol. ad Est incom-
Cyrill.* statuerat scripto exquirere ex S. prehensibi-
Hieron. quid de beatitudine sentiret: hic
interim decedens apparet illis ac talia fa-
tur. Vide, si numerare potes stellas cœli, arenas
& guttas maris. Id namque facilius est, quam
gloriæ dicendo explicare. Est enim restata, quæ
ta, nisi ipse vidissem, nunquam credidissem. Et
tam longe abest ab eo, quod ego viuens cogita-
bam, vt omnino sit quippiam infinitum maius.

Dddddd 3 Euenit

Et admi-
rabili

Euenit omnino beatis, quale Regina Sabæ, visâ gloria Salomonis. 3. Reg. 10. nec gloriam Dei capiunt, nec suum de ea stuporem. Vnde S. Ambr. in funebri Theodosii Imp. ait: Iure pietatis ascitus in illam Ierusalem supernam, ubi nunc positus dicit: Pl. 47. Sicut audiuiimus, ita & videmus in ciuitate Dei nostri.

PARS III.

Adumbratio quedam gloriæ celestis.

Inneſtiua
in imme-
mores glo-
ria.

Hoc vnum sat efficax fore iudicebat, ad peccatores conuertendos, Psalm.

4. Vsq̃ue quo graui corde, vt quid diligitis vanitatem & queritis mendacium? Scitote, quoniam mirificauit Dominus Sanctum suum. 1. Sunt, quales exterilegati illi, quos Romæ videns Augustus gestare ac dissuauari melitæ os suos, quærebat ioco: num apud eos fœminæ liberos etiam eniterentur.

2. Stupebant parentes excæcatam fascinationem Samsonis depereuntis Dalilam. Iudicum 14. Nunquid non est mulier in filiabus fratrum tuorum, & in omni populo, qui tuis capere uxorem de Philistiim, qui circumcisi sunt? Ita Cœlites stupent ad stuporem hominum, vanitatis amantium perituræ.

3. Miranda Israelitarum vefania fuit, Num. 21. vescitum manna omnis lapido, & tamen ad ollas & allia suspirantium Aegypti. Execrabilis vero est etiâ Christianorum fluxa hæc affectantium vecordia, & obliuio celestium.

Adumbra-
tio gloriæ.

II. Hæc enim si dixeris complementum mirabilium omnium, mare deliciarum, diuitiarum arcem, aulam Trinitatis, &c. parum edixeris. 1. Exclamat August. serm. 37. de Sanctis. Quid hac vita beatus, ubi non est metus, &c. nemo inuidet? &c. Vbi lux sine tenebris, &c. In soliloq. c. 35. Vbi decor nunquam pallescit, nec amor tepescit, nec gaudium decrescit, &c. 2. Quare Apocal. 2.

Esto fidelis vsque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ. Numer. 2. Tim. 2. Nemo coronabitur, nisi qui legitime certauerit. Etenim arcam testamenti, Exod. 25. ambit corona & limbus aureus: ita gloriæ corona bona complectitur omnia. Vnde S. Hieron. in hoc Psalm. 64. Benedices coronæ anni benignitatis tuæ, ait, Quia Sanctos præmiis, & temetipsum eorum agminibus coronabis. Circulū autem, & semper in se currentia anni temporaria coronam vocatur.

Cum gem-
mis duode-
nis.

III. Est autem hæc tam pretiosa, quam gloriosa. Hinc, Psalm. 20. Posuisti in capite tuo coronam de lapide pretioso: & hoc duodeno: Sanitatis, Abundantiæ, Voluptatis, Scientiæ, Gaudii, Pacis, Securitatē, Luminis, Diuitiarum, Gloriæ, Aeternitatis, Vitæ. O vita vitalis? August. in Manuali c. 7. repetitque recensita cū contrapposito quodque suo. Et l. Medit. c. 22. O patria quæta, cuius fines pax, termini eternitas, hereditas delicia. Vbi nulla signantur tempora: sed omnia ad vnum diem reuocata sunt, ubi nox & tenebra nulla.

PARS IV.

De Vtilitate memoriæ celestis gloriæ.

I. **E**fficax remedium aduersus peccata. Et est gloria celestis memoria. Quis enim in eam esse volet impius patriam, cuius æternum adscribi ciuis exoptat? Diceris mundo, carnique, quod Demosthenes meretriculæ, p. cupitis ab eo exigenti mille drachmas, aiebat: Tanti penitere non emam. Nam voluptatula vnica dominæ Carolæ pluris emitur: nimirum cæli pretio, quod perditur. Quo circa quotiescunque, ait Hier. Epist. ad Eustochium, te vnica sæculi delectat ambitio: ad paradysum mēte transgredere: Esse incipe, quod futura es, & tunc poteris dicere: Aquæ multa non potuerunt extinguere charitatem, nec Flamma obruent eam.

1. Huius erat remedii vsus Dauidi, Exempli. Pf.

Pl. 16. Propter verbalaborum tuorum ego cun-
fodiui vias duras. Item Pl. 118. Inclinaui cer-
men ad faciendas iustificaciones tuas propter
retributionem. 2. Propter hanc S. Serapion
se nudavit omnibus, manuque ge-
rens Bibliorum Codicem solum nudus
per agros obibat: ac sciscitantibus, quis
eum spoliasset, aiebat: Hoc monstrans Bi-
blia. 3. Ita S. Hieronymus Eustochio: Egre-
dere queso paulisper de carcere, & presentis la-
boris tibi ante oculos pinge mercedem, quam nec
oculus vidit, &c.

2. *Velis ad* 11. Hæc vero cogitatio non contem-
patientiam tum mundi solum affert: sed dulces quo-
in aduersis que acerbitates reddit. 1. Ita Aug. in Ma-
nuali. O anima si quotidie oporteret nos tor-
menta perferre, si ipsam gehennam longo tem-
pore tolerare, ut Christum in gloria videre pos-
simus, nonne dignum esset pati omne? 2. Hoc
Deus excitabat Abrahamum, Gen. 12. Le-
ua oculos tuos in directum &c. omnem terram
circum, quam conspicias tibi dabo & semini
tuo. Et hoc temporale duntaxat erat. 3.
Pastori Dauid Saul percussuro Goliath,
1. Reg. 17. filiam promittebat: ac Deus glo-
riam suam nobis, si quis legitime certave-
rit: faxa vibrans orationum, & pedum
crucis. 4. Certe Moysen omnia pertransisse,
testis est Apost. ad Hebr. 11. quod aspiciebat
in retributionem. Aspectus idem nobis ad idem
erit tato efficacior, quo propior. Nā is à
lōge aspiciebat. 5. Stephanus proxime in-
spiciens vitam, iam morti insultabat, Act.
7. Video clamat, celos apertos, & Iesum stan-
tem à dexteris virtutis Dei. Ibi Euseb. Emis.
Incunctanter offert sanguinem suum, qui præ
oculis habet Regem suum, simul & bravium.
O vim inexplicabilem! 6. Dominus di-
scipulis proponebat cruce, persecutiones,
&c. sed addebat, Mat. 5. Gaudete & ex-
ultate, quoniam merces vestra copiosa est in
celis.

Ad cele- 11. Hanc igitur spectate, quoniam Deus
stia spe- ut Ovid. in Metam. canit.

Os homini sublime dedit, celumque tueri:
Pluraque cum spectent animalia cætera ter-
ram.

*Standa na-
tus homo
est.*

1. Hinc philosophi hominem dixere
arborem inuersam; cuius radix cælum
spectaret: quod inde trahere eam omnia
oporteat. 2. Ita Philo quoque Iudæus: Cæ-
terarum plantarum capita defixit in terra: so-
li homini caput sublime dedit; ut alimentum ac-
litus incorruptibilia querat. Huc igitur te cu-
ra vertat, quo natura. Huc cogitatio teu-
dat, quo caput spectat. 3. Spretor opū A-
naxagoras, ut felicius philosopharetur,
scitanti cur natus videretur, ait:
ut cælum contempler. Idem alteri, cur
patriæ curam non gereret, digito in cæ-
lum intento, ait: Hanc curo. Ab hisce nos
ethnicis vincipatiemur?

*Quia cælū
patria est.*

Daniel c. 6. in Babylone apertis fene-
stris templum versus spectare & orare
suevit: nixus humi: nempe cælum con-
tueri volupe erat. Magis captiua hic ani-
ma est in corpore: aperi intellectu, pro-
spice cælos; despice terras, despice mun-
dum; & sic adiunctis manibus Deum inuo-
ca: ora, & ad labora. Nec vna animæ fe-
nestra est; sunt ei, quot sensus, quot res
creata, quot voces Dei, &c. Cunctis in
Babylone captis Iudæis vnum erat votū
patria. Psal. 136. Super flumina Babylonis illic
sedimus, & fleuimus, dum recordaremur tui
Sion. Et nos hoc minus fecerimus; qui-
bus captiuitas acerbior, & patria est bea-
tior? Memerare igitur nouissima &c.

*Imprimis
quia inde
exules su-
mus.*

CONCIO SECVNDA

De situ, & voluptate cæli.

A Pocal. 21. Veni, & ostendam tibi Sponsam
uxorem Agni. Et sustulit me in spiritum in
montem magnum & altum, & ostendit mihi
ciuit. sanctam Ierusalem, descendentem de cælo, ha-
bentem claritatem Dei. Et lumen eius simile la-
pidi lapidi, sicut crystallum. Et habebat mu-
rur

rum magnum & altum, habentes portas x11.
& in p. rtis angelos x11. &c. fuisse.

At nos explicatius

- I. De praestantia gloria caelestis.
- II. De Epithetis caeli.
- III. De altitudine, & amplitudine eiusdem.
- IV. De illius pulcritudine.
- V. De caeli motu, & admiranda prae-
stantia.

PARS I.

De praestantia gloria caelestis.

Magni
fuit terra
promissa.

I. **S**eruientes in Aegypto Israelitas, Esth.
3. Deus promisso terrae benedicta so-
labatur, unde Ezech. 20. Ego Dominus Deus
vester in die illa leuavi manum meam pro eis,
ut educerem eos de terra Aegypti in terram,
quam prouideram eis, fluentem lacte & melle:
quae est egregia inter omnes terras. Ex quo
magnis latitiis incede bant: Ps. 125. In co-
uertendo Dominus captiuitatem nostram facti
sumus sicut consolati: tunc repletum est gaudio
os nostrum, &c. Hieron. vertit: sicut consola-
ti facti sumus somniantes. q. d. vix credebam-
us, sed ut somnium audiebamus. Eam
tamen liberationem sui in beneficiis
principem recolebant.

Pluris est.
patria cae-
lestis.

Quo magis nos obstricti Deo, quos
excusso demonis iugo asseruit ad spem
gloriae Iesus: prout promisit, Psal. 35. Ine-
bria buntur ab vbertate domus tua: torrente vo-
luptatis tuae potabis eos, quoniam apud te est
fons vitae. q. d. olim petrae aquas, montes
mella dedere ad satietatem: alia caelum
nunc dabit ad vsque felicitatis ebrieta-
tem. Sint flumina admiranda apud Plin.
libr. 2. c. 102. Vt Lethe, inducens obliuio-
nem: Ganges & Pactolus auriflui: aliud
in Thracia in quo ligna lapidescant: Ma-
cedonicus Lyncestis, e quo qui bibit, ti-
tubat, ac si mera vina potasset: in Bœotio
Melas, qui oves reddit nigras; albas Ce-
phissas; Nous Cilicis, qui potus inge-
nium acuit, alius in Cos insula, qui stupi-

Flumina
quadam
miranda.

dum reddit: Nullus tamen est, qui lega-
tur potus exhilarare, ut caelestis torrente
voluptatis.

II. Exploratores terrae referebant,
Num. 15. Terra, quam circuiimus, valde bo-
na est: & caelum quanto melius? Testis
explorator raptus Paulus. In Paradiso
merae arbores erant, & fontes, eum ta-
men locum voluptatis nuncupauit Moy-
ses, Genes. 2. Quanto rectius caelum sic ap-
pellaris? Quid Petre, visa vnus in Tha-
bor gloria, ais? Bonum est nos hic esse. Quan-
to beatius in caelo? Ideo bene additur:
Nesciebat quid diceret.

Epitheta testantur ipsius praestantiam.
1. Psal. 26. Credo videre bona Domini in Ter-
ra uiuentium. Bona innumera: Nam Moy-
si dū sit promissio terrena, dicitur, Exod.
33. Ostendam tibi omne bonum. Dein terra
hic est morientium: at ibi, Isa. 25. precipita-
bit mortem in sempiternum. 2. Psal. 114. Con-
uertere anima in requiem tuam, &c. placebo
Domino in regione uiuorum. Philosophi tres
aeris regiones definiunt: Tres item sunt
hominum: prima mortuorum: Psal. 133.
Non mortui laudabunt te Domine, neq. omnes
qui descendunt in infernum. Altera uiuen-
tium, ut iustorum; & mortuorum, ut in-
iusti sunt: De quibus Luc. 9. Sinite mortuos
sepelire mortuos. Apoc. 3. Nomen habes, quod
uiuas & mortuos es. Tertia est uiuentium,
Sap. 5. iusti autem in perpetuum uiuent. Hoc
memorare.

PARS II.

De Epithetis caeli.

I. **C**aelum felicitatis est domicilium. Nomina
De quo 1. Cor. 5. Si terrena nostra ha-
bitatio dissoluatur, domum habemus non ma-
nufactam, & conseruatam in caelis, id est eter-
nantem. Huc aspirans ait ad Phil. 1. Cupio
dissolui, & esse cum Christo. Testam suam
frāgi orabat. Et impetrabat. Vnde Greg.
4. Dial. Qui Christum in caelo esse non dubi-
tat: nec Pauli animam in caelo esse negat.

Simile

Simile spiritus suus spondebat dicenti
Psalm. 121. *Latus sum in his, quæ dicta sunt
mibi, in domum Domini ibimus. Cur latus
aris? Quia Ps. 26. Gloria & diuina in domo e-
ius. At nostra lutea dicamus cum Suna-
mitide, 4. Reg. 4. Nihil est in domo mea. Id-
circo Psalm. 121. Vnam peti à Domino, hanc re-
quiram: vt inhabitem in domo Domini omnib.
dieb. vitæ mee. Ostenditur id Ioanni. Apoc.
12. Ecce Tabernaculum Dei cum hominibus: &
habitabit cum eis. Vt enim in Tabernacu-
lo arcæ Psalm. 98. Dominus sedet super Cheru-
bin: ita & in cœlo. Ob amplitudinem
quoq; Ciuitas dicitur cœlum: Vt Psalm. 86.
Gloriosa dicta sunt de te Ciuitas Dei. Psalm. 47.
Sicut audiuiimus, sic videmus in ciuitate Do-
mini Apoc. 21. vt supra.*

1. Taber-
naculum.3. Ciuitas
Dei.

4. Regnum.

Plerumque tamen Regnum dicitur.
Matt. 25. *Venite benedicti Patris mei, posside-
te paratum vobis Regnum. 2. Tim. 4. Liberabit
me Dominus ab omni opere malo, & saluum
faciet in regnum suum celeste. Regni huius
Regem aspernabantur, qui aiebant, Luc.
19. Nolumus hunc regnare super nos. Ioann. 19.
Non habemus Regem, nisi Cæsarem. Psalm. 11.
Quis noster Dominus est? Factiosi illiturbi-
nes regnierant: sed luerunt, luentque
quotquot sectatores habuerint. Interea
regnum est pacis: vbi Isa. 31. Sedebit popu-
lus meus in pulcritudine pacis. Eruntq; vox exul-
tationis & salutis in tabernaculis iustorum.
Psalm. 117.*

PARS III.

De cœli altitudine & amplitudine.

1. Empyreū
cur dica-
tur.2. Est altis-
simum.

Interea sedes illa beatorum est cœ-
lum Empyreum; sic ab ignea clarita-
te dictum, ait V. Beda; vel vt B. Thomas
mauult ab Angelis incolis sole clariori-
bus. 1. Et par est; vt ceu Orcus est imus
terræ locus Psalm. 62. Introibunt in infe-
riora terre: ita summa sit statio bono-
rum. 2. Vnde monti præcelso confer-
tur. Psalm. 23. *Quis ascendet in montem Do-*

*mini: aut quis stabit in loco sancto eius. 3. Par
est vt qui se humiliat, isthuc exaltetur. Vnde
deposuit potentes Luciferianos de sede, & ex-
altauit humiles.*

II. *Quam alte? Vtque in Empyreum, id
est, 1790925500. milliariis, hoc est mil-
le septingētis nonaginta myriadibus, nō-
gentis vigintiquinq; millibus & quingē-
tis milliariis hinc à terra. Nam Chr. Clau-
uius in cap. 1. Sphæræ Sacrobosci ita sup-
putat: cœlū Lunæ ab terra abesse 120630.
milliariis, cœlum solis 4013923. Firma-
mentum autem 161.884945.*

Quanta-
tus altitu-
do.

S. Vincentius ad istum modum com-
putat altitudinem. Si lapis molaris è fir-
mamento decideret, cadendo consu-
meret 1500. annos solares. Vnde quoti-
die cadendo conficeret 32780. milliaria;
& singulis horis 130. O altitudinem!

III. *Sed quæ amplitudo? Eam docet quin-
upliciter. 1. Philosophice sic. Axioma
est, minimam firmamenti stellam esse
vicies maiorem terra, centies vero, quæ
minuscule ab Astrologis numerantur
1022. Iam inter singulas stellas magna
sunt interualla; suntque innumera stel-
læ, quæ à nobis videri nequeunt. 2.
Geometrice. Geometra aiunt Infernum
esse in centro terræ infra nos 1505. mil-
liariis, esse latum & longum 7866. mil-
liariis, terram totam esse longam &
latam, 31500. milliariis, cœlum Empy-
reum ambitu suo continere milliaria
10314085710. in latitudine vero 36000-
00000. 3. Mathematicæ. Mathesis do-
cet terram cœlo collatam esse punctum,
& quasi guttam ad oceanum. Docent sic:
vnumquodque elementum, & quod-
que cœlum planetarum est altero decies
maius: Vt aqua superat terram decies,
aer aquam, aerem ignis, ignem orbis lu-
næ, lunam, &c. vtrāq; empyreum terra sit
quasi punctum; 4. Arithmetice. Cœlum
lunæ cursum suum peragit 30. diebus;
Eeeeeee solis*

Amplitu-
do.

Solis cœlum 365. diebus & horis sex. cœlum Saturni, summi planetarum, 40000. annorum spatio se semel circumagat; Iam ex proportionem requireret firmamentum 30000. annorum; iam Empyreum tricies maius annos 2160000. requireret ad vnicum suum cursum semel circumagendum. 5. Theologica. Theologi ex 5. Scriptura Empyreum amplitudinem prope immensam constituunt; maluntque admirari, quam metiri. Hinc Baruch. 3. O Israel quā ingens est locus possessionis Dei? Magnus est, & non habet finem, excelsus & eleuatus.

Terra vilitas.

IV. Ite iam cosmophili, diligite terram præ cœlo, digladiemini pro glebula terræ, qualis regnum est Hispaniæ. Quid de domo, de agello tuo bone ciuis dixeris? Hinc se David ab regno suo nihili aestimabat. Ps. 87. Pauper sum ego, & in laboribus. Ps. 39. Medicus sum & pauper. Ps. 68. Ego sum pauper & dolens. Ps. 69. Ego vero egenus & pauper. Quia suum regnum cœlo comparabat.

Præstantia cœli.

Vel Ethnici quoque nobilitatem cœli cunctis creatis prætulerunt. Vt Aristot. 12. Metaph. tex. 10. & l. 1. de cœlo tex. 2. D. Thomas etiam peculiarem cœlis materiam esse docet, quam elementorum sit. Quod horum materia formas appetat varias, illa non. Nomina, quæ ei Scriptura dat, addunt ei miram dignitatis estimationem. Deuter. 28. dicitur thesaurus Dei. Ps. 102. Thronus Dei. Ps. 2. Habitaculum Dei & c. Regnum Dei. Et Deus dicitur Cœli Deus, Rex, Dominus, & c.

PARS IV.

De pulchritudine Cœli.

Cœlum est pulcherri-
mum. 1.
quia est al-
tissimum.

Iam pulchritudo cœli hisce doceri potest. 1. Quo quidque est altius, hoc etiam est purius, liquidius, pulchrius, ac præstantius. Vt, terra est infima, ideo impurissima, vilissimaque, aqua purior, aer dignior aquis; aere ignis, igne cœlum lunæ, atqui Empyreum est summum, ergo.

2. Axioma est, Aristot. 3. cœl. *Locus conuenire debet locato*: hinc quo quodque dignius, eo & altius est. At Empyreum est altissimum: ergo. Hinc Aristot. ait *Conueniens: mus extremum, & quod sursum maxime est, vocare cœlum: in quo Diuinum omne locatum est: Illa. 2. Dominus, qui habitat in cœlis, iridebit eos.*

3. Arist. 1. de cœlo. *Rerum contrariarum contraria sunt loca*. Atqui beati & damnati sunt contrarii, ergo & eorum loca sunt contraria altitudine, distantia & dignitate, & pulchritudine Ps. 138. *Si ascendero in cœlum, tu illic es, gloria: Si descendero in infernum, ades, tua iustitia.*

4. Fingamus Regem, qui vitæ certus sit ad 100. annos: an non is sibi palatium instruet quam aptissimum & splendidissimum. At æternam sibi regni sedem parauit Deus. Psalm. 101. *Opera manuum tuarum sunt cœli.*

5. Sit præ nobilis delicatissime in patria, honoratissimeque educatus; qui peregrinans deueniat in terram, ubi malitiam vitæ exigere, quam in patria: Et hanc quoque Rex ipse deferat, ac in eam sensationem, deserto regno, conferat, sane ea terra videri debet præstantissima. Atqui nemo hic tam felicititer vixit, quin beatus agat in cœlo, ut huc reuerti minime velit. Quin Rex ipse terræ Iesus hac relicta cœlum maluit, ergo est omnium beatissimum.

6. Quod est regnum tam beatum, in quo non sint curæ, miseriæ, pericula & c. & multi scelerati ac spurci. At in cœlo contraria omnia. Huc nihil coinquinatum introibit: Sed omnis is, qui ingreditur sine macula Ps. 14. Quod vnquam regnum, quis locus talis esse prodicitur, qualis Ierusalem cœlestis describitur? Apoc. 21.

Quare ut nemo in Assueri palatium habebat aditum, nisi splendidus cultu, ac speciosus. Esch. 2. Nemo assistere coram

Nabu-

Nabuchodonosore, nisi formosissimus audebat: Ita nemo coram Deo in coelis, nisi sole purior. Hinc illi dicitur, Matt. 22. *Amice quomodo huc intrasti, non habens vestem nuptialem?* Istic enim meræ aguntur nuptiæ in stola gloriæ. O miraculum mundi, naturæ: Opusque Dei! Admirabile templum describitur Salomonis, 3. Reg. 7. Sed nec umbra est ad cœlum: cuius symmetriam Pythagoras perpetuam harmoniam appellabat.

PARS V.

De cœli motu, & admiranda præstantia.

Hic accedit quod cœlum sit incorruptibile: 2. quod causa rerum omnium. Arist. 2. Meteor. nam Mundus inferior superioribus nationibus continuatur; ut omnis inde virtus deriuetur. 3. quod sit locus æternorum ac diuinorum, ut Auerroes ait: 4. quod tres dotes habeat nobilissimas: Lumen clarissimum: formam orbicularē perfectissimam; motum celerissimū, quo intra horā decurrit, 42398437. milliaria. Quantum iter, qui quotidie conficeret 40. milliaria, decurreret intra 2904. annos.

Vel clarius: tāta est primi mobilis velocitas, quanta auis, quæ volatu terram ab ortu ad occasum circumiret 138. vicibus intra vnam horam. Ita Besseus ex Clauio. Quare si terram cœlo, terræque res rebus cœlestibus conferas; dicas hæc terrena nugæ esse, merasque imposituras: certe nec umbras cœlestium. Hæc tamen vno nummo charitatis emuntur.

II. Est igitur hic orbis, ut multum ei tribuamus, quasi suburbium lutosum ciuitatis cœlestis. 1. Vnde Roman. 1. inuisibilia ipsius à creatura mundi per ea, quæ facta sunt intellecta conspiciuntur. id est, ex suburbio æstimatur de vrbe: Ex istius incolis, de huiusce ciuibz filiis Dei. 2. Si ingressus palatium cerneret coquinam,

stibula, foricas, &c. auro incrustata, &c. omniaque magnificentissima; quid nō æstimares de conclauis regio? Is mundus; hoc cœlum est. 3. O Domine, exclamat S. Aug. I. Medit. Si tanta tribuis nobis in carcere, quid dabis in patria? Si tāta amicis & inimicis, quid est quod seruasti solis amicis? 4. Similiter S. Chrys. in Epist. ad Rom. Suspiciamus cœlum & intelligamus statum illius gloriæ tanto melius effectum, quanto luteis testis aurum est melius.

5. Regina Saba, 3. Reg. 10. visa regia Salomonis, rerumque omnium dispositione; corruit defecta animo præstipore. Quid animæ fieri ex terrenis cœlestia æstimanti? Quin igitur exclamemus: Pl. 38. Quā dilecta tabernacula tua Domine virtutū? Concupiscit, & deficit anima mea in atriā Domini. Ergo hæc memorare nouissima tua. &c.

CONCIO TERTIA.

De Beatis Cœli incolis.

A Poc. 7. Vidi turbam magnam quam dinumerare nemo poterat ex omnibus gentibus &c. stantes ante Thronum in conspectu Agni, amicti stolis albis, & palma in manibus eorum concinentes Deo. Hi beati sunt ex hominibus Diui.

De quibus nos in præsens

- I. De felicitate beatorum.
- II. De sanctorum Aeternitate Beata.
- III. An eadem sit, aut dispar gloria Sanctorum.
- IV. De aureola Sanctorum.

PARS I.

De felicitate beatorum.

Hominis in terra degentis dignitate. *Mirabilis*
tem obstupescens exclamat Psalm. *Deus in*
8 Domine Dominus noster, quam admirabile *beatus est.*
est nomen tuum in vniuersa terra! Quid est homo, quod memor &c. omnia subiecisti sub pedibus eius. Quid si in cœlis beatorum tor-

Eeeee 2 tem

tem liquidius ei cognoscere licuisset? Cognouit tamen aliquid, & exclamat, Psalm. 67. *Mirabilis Deus in Sanctis suis!* q. d. *Mirabilis in creatione hominum, inque redemptione. At in beatitudine mirabilior est.*

*Figura aut
compara
tiones.*

1. Ezechias, 4. Reg. 20. ab thesauro-
rum potentia Babylonis legatis, quibus
eos ostenderat, admirationi exitit. At
calorum thesauri mirabiliores munda-
nis in celum receptis videntur. 2. Affue-
rus Rex 127. prouinciarum, ab regno, &
epulo Satrapis populisque præbito ad-
mirandus videbatur. Esph. 2. At nihil ad
æternum & regnum, & epulum Diuo-
rum. 3. Mirus Ioseph cunctis Aegy-
ptiis, & fratribus, Saluator omniū. Magis
Deus, qui, ut Ioseph, iubet Gen. 44. *Im-
ple saccos corporis & animæ frumēto gloriæ,
quantum possunt capere.* 4. Sicut pater ille
bonus pro recepto in gratiam prodigo
prius, mandat, Luc. 15. *Cito proferte stolam
primam, &c.* ita vestit ornatque gloria e-
gressos de corpore.

*Promissa
facto exhi-
bita.*

II. Hic cernitur, quod dicitur Matth.
22. *Omnia sunt parata: tauri mei occisi sunt,
&c. venite ad nuptias.* 2. Hic dicitur, Cant.
5. *Bibite amici, & inebriamini charissimi.* 3.
Hic Psa. 35. *inebriabuntur ab vbertate domus
tuæ Deus; & torrente voluptatis tuæ potabis
eos.* Hic, ut reges, circumfidebunt, Apoc.
4. in circuitu sedis Sedilia quatuor, & su-
per thronos 24. *Seniores sedentes, circum-
amicti vestimentis albis, & in capitibus eorum
coronæ aureæ.* Scio S. Greg. I. 1. Reg. c. 9. per
Seniores intelligere Ecclesiastas, at Glos-
sa, Rich. à S. Viç. Rupertus, &c. de San-
ctis accipiunt Patriarchis & Apostolis.
Potest tamen & de quibusvis intelligi
Beatis.

*Expressen-
tibus sunt
existiman-
da.*

3. Caterum ex temporali remunera-
tione diuina, ob virtutem aliquam facta,
licet de cœlesti, æternaque colligere. Sic
August. in Soliloq. cap. 21. *Si tantanobis*

*facis in carcere quid ages in palatio? Si tanta
solatia in hac die lachrymarum; quanta conse-
res in die nuptiarum? 2. idem in Psalm. 83.
Bona cogitate quæ dat Deus peccatoribus; & hinc
intelligetis, quæ seruet seruis suis fidelibus. Bla-
sphemantibus eum quotidie dat cælum & ter-
ram, dat fontes, fructus &c. 3. S. Fulgen-
tius, ut refert Sur. t. 1. visa vrbis Romanæ
maiestate, aiebat: *Quam speciosa potest esse
cœlestis Ierusalem, si sic fulget Roma terrestris.* Si in
hoc sæculo datur tanti honoris dignitas diligen-
tibus vanitatem; qualis præstabitur Sanctis di-
ligentibus veritatem? 4. S. Procopius Epif.
viso portari ad baptismum Theodosio
iuniore Imp. aiebat: *Sic ea, quæ paulo post e-
uanescent, tantam habent gloriam, quanto
magis cœlestia quæ parata sunt sanctis?**

PARS II.

De Sanctorum Aeternitate Beata.

I. **T**ria sortem beatorum reddunt ad-
mirandam, Aeternitas, Loci digni-
tas, Societas. De aeternitate Dan. 12. *Fulge-
bunt iusti quasi splendor firmamenti, & qua-
si stellæ in perpetuas æternitates.* Ideo 14. Esd.
2. *Parati estote ad præmia regni, quia lux per-
petua lucebit vobis per æternitatem temporis.* 2.
Cor. 4. *Aeternum gloria pondus operatur in
nobis, quod modicum hic patimur.*

In mundo, 1. Prou. 14. *Extrema gaudii lu-
lus occupat.* 2. Et Iob. 20. *gaudium hypocry-
tæ instar puncti.* 3. Testis familia Iobi, filii e-
ius epulabantur hilares, at breui gaudio,
nam morte obruebantur. 4. Balthasar
Rex, Dan. 5. in aula conuiuia agitabat, &
manus funesta diuinitus interueniebat.

Non sic in cœlis. Nam Isa. 65. *Gaudete
tis, & exultabitis vsque in sempiternum.* 2. Et perennan-
ita: ut singulæ partes corporis ac animæ
sint gauisuræ. Psalm. 50. *Auditui meo dabis
gaudium & lætitiā, & exultabunt ossa hu-
miliata.*

Et quia hoc perenniter; ideo Diui co-
lumnis comparantur. Apoc. 3. *Qui vicerit,*

*Hinc sancti
sunt ut co-
lumnae.*

faciam illum columnam in templo Dei mei, & scribam super eum nomen Dei mei. 2. Item figurantur, Cant. 3. Ferculum fecit sibi Rex Salomon delignis Libani, columnas eius fecit argenteas. 3. Quare Psal. 147. Lauda Ierusalem Dominum. &c. quoniam confortauit seras portarum tuarum, ad aeternam securitatem. 4. Vnde Apoc. 7. dicuntur stantes ante thronum, quasi columnæ quibus Tabernaculum Mosaicum innitebatur. 5. Eandem constantiam significabat, Apoc. 21. ciuitas in quadroposita.

Beata cœlorum dignitas est. III. Cœli quoque dignitas mirifice auget gloriam beatorum. 1. Locus enim is est, vt S. Anselm. I. similit. c. 16. ait, in quo est vita sine morte: &c. vbi est supra Deus, circum Angeli, vndique omnia glorificata. 2. Vbi peccare nemo potest. Sicut traditur Cretam insulam omnis expertem veneni esse, nec ferre serpentem: Ita cœlum expers peccati est. 3. Errauit igitur Orig. docens beatos posse peccare; atque Angelos subinde labi. At confirmauit utrosque Deus, Iô. 16. vt gaudium vestrum sit plenum.

Ob visio nem beatificam continuam.

Disceptant Theologi: Vnde fiat, quod Beati peccare nequeant? 1. Scotus. 4. Dist. 94. q. 6. ait, ex solo Dei beneplacito sanctis extrinseco. 2. At S. Th. 1. 2. q. 4. art. 4. ait id ex natura beatitudinis provenire; quæ est continua visio diuina; quæ ita distinetur beati, vt auertere ad inordinata voluntatem nequeant.

P A R S III.

De Societate beatorum.

Beata beatorum societas est.

I. Societas sanctis exaggerat gaudium: & illæ eorum tanta charitas, tanta virtutum & voluntatum harmonia, securitas, gloria: vt defixi teneantur in Deo; & in sese inuicem. 1. O consortium Phocion, Dux Athen. domum proponens venum proclamari iubebat: Et vicinum habet bonum. Ita cœlum nobis venale

proponitur: quæ autem melior vicinia, quam eiusdem? 2. Ecce quam bonum & quam iucundum habitare fratres in vniuersis. Ps. 132. Et gloria

3. De quo S. Aug. in Ps. 150. Habebunt diuersi. etiam tunc Sancti differentias suas consonantes: sicut concentus fit suauissimus ex diuersis quidam, sed non aduersis sonis. 4. Quid iticundius, quam tot, tamque diuersos intueri Spiritus, ac ordines? Hinc Psalm. 83. Melior est dies vnus in atriis tuis super millia. Hinc Isa. 3. Dicite iusto quoniam bene. Nota hic breuitatē & energiam. 5. Et cur bene? Quia Ps. 138. Nimis honorati sunt amici tui Deus.

Veremirabilis Deus in Sanctis: 1. Nam Ps. 112. est suscitans à terrâ inopem. & de stercore alie prouerigens pauperem, vt collocet eum cum principibus; Angelis. 2. Ex humili ad alta prouectus in Perfide fuit Mardocheus: Iosephus à Pharaone in Aegypto. Nec ea tamen fors cum Sanctis in comparationē venire potest Esth. 6. Sic sic honoratur, quem Deus voluerit honorare. 3. Quantus erat Baptista? Matt. 11. Qui autem minor est in regno cœlorum, maior est illo.

Quid Sabæa, Salomonis aulā visa, quid faris? 3. Reg. 10. Beati viri tui, & beati serui tui hi, qui stant coram te semper; & audiunt sapientiam tuam. Quæ diceret, cognito cœlestis aulæ ordine? An Ps. 48. Beati, qui habitant in domo tua Domine: in secula seculorum laudabunt te. An Apoc. 19. Beati qui ad cenam nuptiarum Agni vocati sunt!

Cœna est: quia est vltimum, quod dat Dominus sub vitæ vespere idemque æternam. 1. Vnde Ps. 16. Satiabor, cum apparuerit gloria. 2. Ita nimirum Dauid hinc decessurus filio commendauit: quia filii Berzellai eum fugientem refecerant. 3. Reg. 17. Ipsis inquit. 3. Reg. 2. reddes gratiam erant que comedentes in mensa tua. Sic & Iesus suos commendat Patri ad beatam æternitatem. Ideo Luc. 22. ait: Et ego dispono vobis sicut disposuit mihi pater meus regnum, vt edatis & bibatis super mensam meam in re-

Eecce 3 gno

gno meo. scilicet instar Angelorum. Nam Matth. 22. Erunt homines sicut Angeli Dei.

P A R S III.

An eadem sit, aut dispar gloria Sanctorum.

Hæresis Ioviniana & Lutherana

I. C Vm Matth. 20. idem sub Vesperam datus fuerit omnib. denarius pro labore non eodem: Cumque imperfecta beatitudo sit, quæ minor in vno foret, quam altero, idcirco Iovinianus contendit eam parem omnibus obuenire, nec essent iam diuinam perfectius vni, quam alteri videri. Damnatam orco hæresin: Lutherus euocauit; addiditq; nec Deiparam cæteris esse beatiorum. Istud impium; hoc etiam blasphemum est.

Et dispar.

At vniuersa negat Ecclesia, parem Cœlitum esse gloriam. Ita D. Thom. par. 1. q. 12. art. 6. Idque non, quod alij sint aliis obtusiores, sed quod in viuis charitate fuerint dispares, ideo ab lumine gloriæ sanctis immisso fit inæqualitas, simul tamen abundans cunctis satietas. 1. Hinc, 1. Cor. 9. *Qui parceseminat, parce & metet. & 1. Cor. 3. Vnusquisque propriam mercedem recipiet secundum laborem suum.* Per Denarium, ait S. Hieron. l. 2. contra Iovin. D. Thom. 2. q. 5. d. 2. intelligitur obiectum, in quo formalis beatitudo consistit intuendo. Vt in actione videndi Deum sit æqualitas, non in modo perfectionis.

2. Quia adnatorum dispar est pœna.

2. Ratio prima. Non æqualiter omnes cruciantur eodem igne gehennali, ergo nec perinde glorificantur omnes in eadem gloria cœlesti. Nam contraria contrariorum sunt consequentia. Quia indubitata hic lex iustitiæ diuersis reis pœnas irrogat diuersas, ergo eadem & isthic paria similiter præmia.

Quia beatitudo ordinata est.

Secunda. In bene ordinata ciuitate ordines sunt gradusque hominum officiorum diuersi, at huic conferunt Scripture beatitudinem. Hinc Ioan. 14. In domo Pa-

tris mei sunt mansiones multe. id est, ait Aug. varij honorum gradus.

Tertia. Vt stellarum non idem splendor est omnium; si pariter solem respectent eundem, unde lumen mutantur. Ita & Sanctorum. Nam, Dan. 12. *Quasi stellæ in perpetuas æternitates fulgebunt.* Et 1. Cor. 15. *Alia est claritas solis, alia claritas lune, alia claritas stellarum: stella enim a stella differt claritate, sicut & resurrectio mortuorum.*

3. Liquidæ sunt igitur rationes diuersitatis, Figuræ item respondent. 1. Ioseph fratribus epulum præbuit in Aegypto, Gen. 43. Maiorq; pars venit Benjamin, ita vt quinq; partib. excederet; biberuntq; & inebriati sunt in eo. Ita Deus in cœlo amanter omnes excipit animas, reficitque abunde. Plus tamē hic diligenti plus ibi rependit. 2. Ioseph idem Oeconomus Aegypti in cunctos victum dispensabat, ac fratribus demum singulis stolas addebat binas, Benjamin o etiam quinas, ac insuper 300. argenteos. Ita Deus cuique stolam gloriæ dat corpori, alteramque animæ Sed plus merenti plura adiunxit, ac citra inuidiam.

P A R S IV.

De aureola.

I. E St igitur ea diuersitas, qualis in Scapula Iacob erat graduum. Existitque illa cum ab intrinseco Sanctis principio, à sua ipsorum dispositione per charitatem viæ, cui par est & charitas patriæ, tum ab extrinseco, meritorum scilicet cuiusque, quæ charitatis sunt fructus, cui par & gloriæ gustus est.

2. Adhæc prouenit diuersitas ex Aureolis Sanctorum. i. prærogatiuis Martyrum, Doctorum, Virginum. &c. Essentialis quidem par cunctis est beatitudo: que Corona dicitur. 2. Tim. 4. In reliquo reposita est mihi corona gloriæ. Iac. 1. Accipiet coronam vitam. 1. Pet. 5. Immarcescibilem gloriæ coronam.

nonam. Apoc. 4. Stantes coram Agno. 24. seniores, gerebant coronas easdem. Accidentaria est alia, quæ idcirco coronula dicitur, seu aureola, operib. data supererogationis, aut excellentiæ. Talia præcipue tria Operum sunt genera; quia Victoriarum sunt tria, quibus donatur aureolæ: Vt sunt Martyrum, Doctorum, Virginum: Sicut tria sunt Hostium; quibus cū pugnanda est: Caro, Mūdus, Dæmon.

1. *Est Virgini-
um.* 1. Et promissum Victoriæ de carne Is. 56. de Eunuchis: Dabo eis nomen melius à filiis & filiabus. Vbi Glos. Propriam gloriā excellentiamque significat.

2. *Marty-
rum.* 2. Victoria de mundo est Martyrum, quæ eo despecto gloriā Dei præstulerunt cum vitæ iactura. Quod si igitur Virginitatis sua est aureola, quanto magis Martyrio? Aug. l. de sanct. Virg. Nemo quantum puto, ausus fuit præferre Virginitatem Martyrio.

3. *Doctorum.* 3. De Doctorum victoria aduersus Satanam, Glos. in istud Eph. 1. Vt sciatis, quæ sit supereminens, &c. inquit: Quoddam incrementum habent S. Doctores ultra id, quod alii communiter habebunt. In istud Can. 8. Vineæ meæ coram me est, ait. Ostendit, quid singularis præmii Doctorib. eius disponit. Dan. 2. Qui autem docti fuerint, fulgebunt sicut splendor firmamenti, & qui ad iustitiam erudiunt multos, quasi stellæ in perpetuas æternitates.

II. Alii tres aureolas tribus applicant potentiis animæ, & cuiusque proprio ætui, sed insignius præstito. Nam potentia intelligibilis actus eminens est fidem docere: Irascibilis, pro Fide zelari, Concupiscibilis, carnem edomare. Hæc ob oculos fuisse reor Apostolis, cum percunctarentur Mat. 18. Quis putat maior est in regno cælorum? præ cæteris excellentius quid expectarent.

PERORATIO.

Est igitur cælestis gloria, qualis cella

Principis, in qua vasa sunt maxima, media, minima, vini optimi plena singula, vt nullum desideret quicquam. Ita Cant. 1. Introduxit me Rex in cellam vinariam. Neq. ego solum satiabor cum apparuerit gloria, sed, & biberunt, & inebriati sunt in eo omnes. Atq. ista memorare nonissima tua. &c.

CONCIA QVARTA.

De gloria ex visione beatifica.

Regina Saba, 3. Reg. 10. cum quantous fastu regio inuicta Ierosolymā, ampliore tamen maiestatem rerum omnium in regia Salomonis vidit, vt attonitam miraculo semianimis corrueret. Ita quantiscunque hic admirabiles gratiis Sancti ex humanis decedant inuicti tamen in cælestem Ierosolymam, ea vident, quibus absorpti teneantur Deique, sui que admiratores.

Qua supra re nos

I. Ad quam anima partem referenda sit potius beatitudo.

II. Quomodo fiat Dei Visio beatifica.

III. De gaudio beatorum.

IV. De scientia earundem.

PARS I.

Ad quam anima partem referenda sit potius beatitudo.

I. **Q**uod sapientiæ specimen dabat Salomon, erat iudicium duabus vnam sibi prolem vendicantibus, 3. Reg. 3. Diuidite infantem vivum in quæbat, & dante dimidiam partem vni, & dimidiam partem alteri. Ita nunc intellectu, inde voluntate sibi vendicante beatitudinem vtricam vt matri adiudicabimus.

Scotus contendit eam in operatione voluntatis consistere. 1. Quia Bonum est voluntatis obiectum: sed beatitudo est summum bonum, ergo hæc ad ipsam pertinet. 2. Beat. refertur debet ad actum perfe.

perfectissimū, sed hic est charitatis quæ à volūtate descendit: ergo ad hanc quodque pertinet beatitudo. 3. Scriptura ipsa hanc refert ad summam animæ volūtatem: vt Matt. 25. *Intra in gaudium Domini tui.* Psal. 25. *Torrente voluptatis tuæ potabis eos.* Atque voluptas pertinet ad voluntatem: ergo & beatitas.

Non, sed
intellectus
actu.

II. D. Thomas docet eam ad actum intellectus referendam esse. 1. Quia beatitudo est adeptio vltimi finis: Sed hunc prius percipit intellectus intelligendo, quam voluntas desiderando; (hæc enim non fertur in incognitum: sed in cognitum prius ab intellectu.) Ergo beatitudo per prius & potius pertinet ad intellectū. 2. Præstantissimi obiecti gloria debet referri ad præstantissimæ potentie actum: sed hic est ipsius intellectus, Ergo. Nam intellectus est director voluntatis; ergo præstantior. 3. Fauet Scriptura. Ioa. 17. *Hæc est vita æterna, vt cognoscant te verum Deum.* 1. Ioan. 3. *Scimus, quoniam cum apparuerit, similes illi erimus, & videbimus eum sicuti est.* Atqui *Vita æterna, & Videre Deum* est ipsa beatitudo. Ergo.

Imo in v-
triusq; ope-
ratione.

III. Inter hanc vtramque sententiam, imitatus Salomonem, sic discepto. *Diuidite, & date mediam beatitudinis partem actio- ni voluntatis, & mediam actui intellectus.* 1. Ita SS. Patres, Aug. Greg. Naz. Ambr. & c. 2. Ita Scriptura sacra. Psal. 35. *Torrente voluptatis tuæ potabis eos, Et, in lumine tuo videbimus lumen.* Psal. 33. *Gustate, & videte, id voluntate, hoc intellectu.*

Præcipue
vero in in-
tellectu.

S. Scriptura tamen vt plurimum stat cum Diuo Thoma. cui accedo, sto, con- sto. 1. En & Paulum. 1. Cor. 13. *Videmus nunc per speculum in enigmate, tunc autem facie ad faciem.*

Figura.

2. Sicut, Exod. 34. Moysis facies confi- stentis in Sinai, quibat inspicere, at vbi de- scenderat obnubi oportuit. Ita hic Dei faciem per velamen cernimus, at in mō-

tibus æternitatis cernemus reuelatam. 3. Labano pecorum prædiuiti, Genes. 29. fi- liae erant duæ; Lia fecunda, at lippa, & Rachael formosa. Iacob hanc deama- bat, proque hac seruiebat. Laban autem Lia supposita causabatur, non moris ef- se iuniores dare prius nuptui. Ita Deo est Fides, & Visio beatifica. Nos seruimus pro hac, at illa prius hic datur lippa, sed fructuosa, demum hæc nobis coniugio stabili iungetur. Isaac Genes. 24. prius munera, inque his inaures misit ad Re- beccam, quam eam fore sponsam co- gnosceret; Ita nobis fidem Deus iam dat, quæ ex auditu est. Roman. 10. datque & dona alia. Demum ipsam animam am- plexabitur idem conspicuus illi. 5. Hinc Isai. 33. *Regem in decore suo videbunt oculi ei- us, & cernent terram de longe. Respice anima, Sion ciuitatem solennitatis nostræ, Oculi tui videbunt Ierusalem opulentam tabernaculum, quod nequaquam transferri poterit, nec aufe- retur clauis eius.* 6. Isa. 60. *Non erit tibi am- plius sol ad lucendum per diem, nec splendor lune illuminabit te, sed erit tibi Dominus in lucem sempiternam, & Deus tuus in gloriam tuam.* Ergo memorare hæc nouissima tua, & in æternum non peccabis, intellectu cæco falsum pro vero apprehendendo; & vo- luntate peruersa malum pro bono ap- petendo.

PARS II.

Quomodo fiat Dei visio Beatifica?

I. **A**lmaricus, & Abailardus; item Ar- meni hæretici pertenderunt, ab Deum non creatura diuinam essentiam nunquam videri posse, sed illius duntaxat radium. Nitebantur istis. 1. Ioann. 4. *Deum nemo vidit vnquam, 1. Tim. 1. Inuisibili solo Deo.* At responder S. Gregor. *Deum nemo vidit vnquam, In hac vita, S. Thomas, visione com- prehensibili, qua seipsum nouit Deus, Ambros. viribus naturæ solis. August. oculis corpo-*

corporalibus. Alioquin videtur. Quia Mat. 5. *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.* Matth. 18. *Angeli eorum semper vident faciem Patris.* At Matth. 22. *Omnes erimus sicut Angeli & Ioann. 3. Videbimus eum sicut est & Apoc. 22. Serui eius seruient illi, & videbunt faciem eius.*

II. Iam quomodo potest infinitus ab finito videri? Hic fit mihi concionator, qualia animalia Ezechielis c. 1. Habeat & pedes, ad alta pro captu vulgi explicanda pedestri, vt aiunt, oratione, habeat & alas, ad alta digne, planeque, pertractanda. Alioquin

Quomodo autem intelligendibus manus.

Ludere qui nescit, cā pestribus abstinet armis.
Quare sciendum. Sensus obiecta comprehendunt non ipsa, sed eorum species sensibiles, vt speculum. Intellectus vero eam apprehendit per species intelligibiles. Sic tamen, vt nihil sit in intellectu, quod prius non fuerit in sensu. Est enim intellectus vt charta virgo. Pura non tincta, tabula rasa, Arist. 3. de anima. Nam vt hæc omnium colorum, sic is omnium formarum est capax. Sed intelligentem oportet phantasmata speculari. Sunt enim sensus vt exactiores regii, qui discurrent, colligunt singula, adq. communes vnius Quæstoris rationes inferunt, nimirum ad sensum communem, qui constat ex Imaginaria, Aestimariua, & Phantasia. Hic ex rursus per intellectum Agētem recensitū inferuntur in Arcam Regis Intellectus, qui eis, cum volet, vt potest.

Modi duo videndi Deum. Prius, Deū videri per species, reuocatur.

III. Hinc ad Deum isthic videndum, opus est, Vel vt intellectui immediate sit vnitus, Vel mediante specie essentia eiusdem.

Atqui impossibile est dari speciem, quæ omnia infinita infiniti Dei representent vlli creato intellectui. Ratio 1. Quia quicquid supra communem naturæ ordinē est, videri per inferiorem similitudinem nequit. Sic S. Dion. l. de diu. nom. c. 1. Er-

go nec increat⁹ & infinitus Deus ab Creato finito. 2. Quia nulla potest dari species par obiecto infinito quod illa representet. ergo. 3. Species representans semper esse representata re spiritualior debet, at nil est simplicius Deo : ergo & eius species dari nequit.

Quare videtur Deus sic, dum se ipse immediate vnit intellectui beato, sine *Alter Immediate* formis, sed per modum earum. 1. Sicut *videri probatur.* ignis seipsum, non per sui species se vnit ferro, vt incandescat, nec ferrum esse videatur, sed ignis, totumque ex æruginetur. 2. Nam Hebr. 12. Deus noster ignis consumens est, O felix quasi Deificatio! 3. Hinc 1. Ioann. 3. Cum apparuerit, similes erimus. Et 2. Petr. 1. Vt per hoc efficiamini con-
sortes diuinæ naturæ.

IV. Verum huc & istud necessarium *At opus ut anima potentia eleuetur supra se à Deo.* est, vt Deus Lumen gloriæ roboret, ac eleuet animæ intelligentiam, quo creatura Creatori quodammodo proportione-
netur. Nam ita Psal. 35. In lumine tuo videbimus Lumen essentia. 2. Deus est Sol, ex se visibilis, at ex nobis inaspectabilis, ob infirmitatem nostram. 3. Ideo Aristot. ait in diuinis oculis nostros esse noctuarum. 4. Quare vt qui noctu per pratum iret floribus omnigenis vernans, non eos æstimaret, quia nesciret? ac dilucescente die vno obtutu cerneret omnia & obstupesceret. Ita beati ex se sunt in tenebris, at ex Deo sunt in lumine, quo adiuti visione beatifica perfruuntur. Et hæc est vita æterna, vt cognoscant te Deum verum Ioan. 17.

PARS III.

De gaudio beatorum.

I. Visionis beatæ excellētia consistit in duobus, in Gaudio, & Cognitione. Gaudium est infinitum, ex fatians, & tamen accendens vsque desiderium videndi. De hoc, vt de epulo loquitur Do-

Fffff minus

minus Luc. 22. Ego dispono vobis, sicut disposuit mihi Pater regnum, ut edatis & bibatis super mensam meam in regno meo. Ezech. 34. In pascuis vberibus pascam eos.

Conferatur
gustacui:
Curi:

I. Nam gustus delectat. Offerantur famelico odores, colores, virgines, harmonia. &c. & cibi, his ille tenebitur, istis neglectis. Vtrumque in beatis est Saties, & Fames, utraque delectantur in multitudine pacis. Psalm. 37. 2. Per gustum arcta fit vinctio cibi & cibati, imo conuersio in substantiam, quale per nullum alium fieri constat. Istud orat Dominus Ioa. 12. Rogo te Pater, ut omnes Vnum sint, sicut tu Pater, in me, & ego in te: & ipsi in nobis vnum sint. O Diuinam vnionem!

Describi-
tur ab SS.
Patribus:

II. Qualia S. Patres. 1. August. 10. Ciu. c. 18. Visio Dei tanta pulcritudinis visio est, & tanto amore dignissima, ut sine hac quibuslibet alijs bonis praeferam, atque abundantem non dubitet Plotinus infelicitissimum dicere. In Soliloqu. O gaudium super gaudium vincens omne gaudium: extra quod non est gaudium. Quando intrabo in te, ut videam Deum meum, qui habitat in te? 2. Bernard. in medit. c. 4. Praemium est videre Deum, qui erit omnia in omnibus. Eia Matth. 25. Intra in gaudium Domini tui.

Desidera-
tur à Pro-
phetis.

1. Dic ergo Psalm. 16. Faciem tuam Domine requiram. Pl. 41. Quando veniam, & apparebo ante faciem Domini? Psalm. 79. Ostende faciem tuam, & salui erimus. 2. Hoc vnicum & in votiserat Moyse: Exod. 33. Domine, ait, si inueni gratiam in oculis tuis, ostende mihi faciem tuam. 2. Hoc vouebat sponsa Cant. 2. Ostende mihi faciem tuam. facies enim tua decorat. 4. Quin ita Dominus Moysen docuit: Num. 6. Loquere Aaron & filiis eius sic benedicetis filiis Israel, & dicetis eis: Benedicat tibi Dominus, & custodiat te: ostendat Dominus faciem suam tibi, & misereatur tui. Adeo omnis retro aetas, quae Deum agnouit, eius quoque faciem requisivit.

Figura seu

Aduolauerint Reges videre faciem Sa-

lomonis, cui vis occulta inerat, quae omnes distineret: 2. Par. 9. At Deus est, 1. Pet. 1. in quem desiderant Angeli prospicere. Iacob suum diu suspirans Iosephum, ut ad eum descendit in Aegyptum, visoque ait: Gen. 46. Iam latus moriar, quia vidi faciem tuam. Quis viuere hic desideret praeter Dei videnti desiderio? Absolon, à patre ad benium exclusus, acerbè indoluit. Ideo per Ioab sic obsecrat, 2. Reg. 14. Obsecro, ut videam faciem Regis. Quod si memor est iniquitatis meae, interficiat me.

PARS VI.

Deficientia beatorum.

I. Am de rerum notitia, pariter cum gaudio percepta quid dicam? In Deo vno vident, sciuntque omnia prophetica, figurata, Euangelica mysteria. Naturalia omnia. 1. Regina Saba sapientissima de multis dubitabat. Audit Salomonem, illustratur mirifice: 3. Re. 10. Nec quicquam fuit, quod non perspicuum ei fuerit. At quid isthoc ad Beatam Visionem? Atque haec consolatio vobis, rudioribus & rectis corde, requiescat in sinu vestro, si vultis, durate, breui scire in Deo potestis omnia. 2. Fingant Poetae, qui in Parnasso monte somnassent, derepente poeta stros euadere: Nos hic nihil fingimus. Docemus quod credimus.

Bene S. Greg. Quid est, quod non videant, qui videntem omnia vident? Sic August. 1. de doct. Christ. Ad illam lucem cum veniemus, nihil est quod nesciamus.

II. Attamen id Theologicum grano distinctionis docent: Nimirum beatos scire omnia, quae Deus scientia visionis, id est, praeterita, praesentia, futura: At non quae scientia simplicis Intelligentiae nouit Deus, id est, quae posset adhuc facere, et si nunquam sit facturus. Et isto superat Deus scientiam Creaturarum.

1. Hinc

1. Hinc S. Scriptura docet, Angelos aliqua ignorare; tamen si Deum intueantur.
2. Hinc superiores insinuant inferioribus.
3. Et S. Patres docent Angelorum scientiam usque ad extremum iudicium crescere.

Qua lat e
pater.

Denique August. 11. Ciu. c. 2. & in Genes. 22. duplicem constituit Angelorum, (similis & Beatorum est.) scientiam. *Matutina*: qua norunt omnia in Verbo. *Vesperina*: qua eadem in seipsis norunt per formas proprias intelligibiles. Beati quoque videndo Deum, simul & res creatas vident, penitusque pernorunt, tanquam effectus in causa omnium, quæ est Deus, unde dependent. Atque ita etiam voluntas in omnibus delectatur. Vnde Psal. 16. *Satiabor cum apparuerit gloria tua.*

CONCIO QUINTA.

De gloria corporum beatorum.

MOyses, Exod. 15. cum in monte Sinai cum Deo secretius egisset, tali & gaudio & gloria mens eius perfusa fuit; ut quoque per faciem emicaret, ad instar Solis relucens. Quid eo, nisi glorificati corporis data figura fuit?

Circa quod nos

- I. De glorificatione corporum.
- II. De resurgentium corporum perfectione.
- III. De quatuor dotibus corporum glorificationum.

PARS I.

De glorificatione corporum.

Eadem fide & animarum beatitudinem, & gloriam credimus corporum. Par est enim, ut compassa, inediis, castigationibus, ærumnis emacerata corpuscula etiam conglorificentur. 1. De quo Iob. 17. *Scio, quod redemptor meus vivit, & in novissimo die resurrecturus sum, & circumdabor pelle mea, & in carne mea videbo*

Deum Salvatorem meum: quem visurus sum ego ipse, & oculi mei conspiciuntur sunt. Reposita est hæc spes in sinu meo. q. d. Non vlcerosus semper in fimo te sedebis: oculi non usque lacrymis diffluetis: latiora sequentur. & c. 2. Ita & Psaltes se consolabatur, Pl. 29. *Concidisti saccum meum, & circumdediti me letitia. id est, circumdedit me Deo ipso, Angelis, Divis.*

II. Mardocheus, Esth. 2. iugebat in sacco cubans humi, ac ieiunans carnem macerabat. At hoste sublato, Secundus à Rege fulgebat purpura, corona, annulo, & c. *Declaratur Figuris*
Ita, qui nunc patiuntur, mortui resurgent incorrupti: & nos immutabimur. Oportet enim corruptibile hoc induere incorruptionem, 1. Cor. 15. ut assumpti in aulam coram Rege appareamus. 2. David quamdiu cum Golia decertavit, pastoris indutus erat: at eo devicto Regis generum sese cultu gerebat: Ita nos vili corporis lacinia tecti cum passionibus & c. depugnamus: & Phil. 3. *Salvatorem expectamus, qui reformabit corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis suæ, secundum operationem quæ posuit etiam sibi subicere omnia.* 3. Arca, quo usque in deserto errabat cum populo, pellibus contexta servabatur. Exod. 38. At in Salomonæum illata templum iam intus, forisque puto auro incrustabatur media stans inter Cherubinos. Et nos pelle vestiti peregrinamur à Domino, in melotis, in solitudinibus errantes: spe futura gloriæ choros inter Angelorum.

Obstabunt delicta? Ea diluit poenitentia. En prodigum: Luc. 15. è longinqua regione redux, lacer ac macer; sui poenitens, Patri supplex suscipitur, penula exuitur pannosa, stola induitur gloriosa, epulo tractatur. Nostræ is fortis est typus geminæ: miseræ hic errantium, ac peccantium: beatæ isthuc misericorditerceptorum. Ibi ecce Apoc. 7. *amisti stolis albis.* S. Ioseph fratribus in Aegypto frui-

FFFFF 2 men-

mentantibus stolas binas dedit singulis: Gen. 45. Ita Deus cœlum ingressus corpus, animamque glorificat.

PARS II.

De resurgentium corporum perfectione.

*Erit resur-
rectio.*

I. Reparata, rediit inque corpora defunctorum apparitura Deo fides dubitare non sinit. Diu condita sepulchro, luci reddentur gloriosa. 1. Ut Ioseph. Gen. 41. ex biennali carcere imo productus ad summa omnia.

*Et capillo-
rum quoque
restitutio.*

Nec è pulvere solum existent restituta corpora; sed omnibus etiam numeris perfectissima. 1. Nam Luc. 21. *Capillus de capite vestro non peribit.* 2. Barba enim & capilli, ait S. Thom. 3. q. 80. art. 2. ad humani corporis decorem sunt data, ideoque reddentur ablata. 3. Vel pueri norunt caluitiem probro dari, qui 4. Reg. 2. Eliseum ab ealudum suum faciebant. 4. Qualia enim in arboribus sunt folia ad defensionem fructuum, talia in hominibus ungues, & capilli, cilia, & supercilia.

*Atque hu-
morum
corporis.*

Idem de corporis succo, venarumque humorib. iudicium esto. 1. Quia quodcunque ad corporis fabricam pertinet, cum ipso quoque resurgere debet. Sed ista: ergo. 2. Nam sic Augustinus, *Corpus constet ex membris officialibus, officialia ex consimilibus, consimilia ex humoribus.* 3. Quid multa? Quale Christi resurgentis Corpus fuit ac permanet; tales & nos erimus beati: Nec enim Dominus, ut Ioa. Damascenus ait, quod semel assumpsit, vnquam dimisit: alioquin de nihilo in Eucharistia assereretur Transsubstantiatio.

*Sine carnis
molestia &
indigentia.*

Istud vero 1. Cor. 2. *Caro & sanguinis regnum Dei non possidebunt*: de carnis operibus accipias necesse est: de quibus Gal. 5. *Manifesta sunt opera carnis.* Nā, Mat. 22. in cœlo neq. nubet, neque nubetur: Ita nec dormitio erit, nec nutritio, vel alteratio carnis.

Costa autem Adæ, è qua Eua extitit, resurget in Eua; non in Adā. Quia in Adā non erat de perfectione indiuidui; Sed vt pars à Deo ad augmentum speciei constituta. Ea igitur resurget velut semen in generato; non in generante.

II. Neque claudi, cæci, aut quoquo modo defectuosi ita resurgent. 1. Prohibet hoc Deus sicut, 2. Reg. 5. Dauid, ne claudus vel cæcus templum ingrederetur. 2. Noluit item Deus, Gen. 21. Deut. 15. ab habete nauum panes propositionis offerri, vel ministerium vllum attingi, aut defectuosum intra velum introire: minus in cœlum. 3. Hic non claudicabit Iacob, non caligabit Isaac, non cæcutiet Tobias: sed Isa. 35. *saliet sicut ceruus claudus.* 4. Christo in carne veniente cæci videbant, claudi ambulabant: magis eo in gloria venturo. 5. Israelitis Aegypto exeuntibus nullus erat debilis, minus quisquam armatorum, qui erāt 600 000. Ps. 104. Non erat in tribubus eorum infirmus. 6. Ita, Apoc. 7. *Qui venerunt ex tribulatione magna, & lauerunt stolas suas in sanguine Agni: ideo sunt ante thronum die ac nocte in templo eius: neque esurient, neque sitient amplius, neque cadet super illos sol, neq. vllus aestus, absterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum.* 7. Isa. 25. *Præcipitabit mortem in sempiternum, & auferet Dominus Deus lacrymam ab omni facie.*

III. Quin & eadem in ætate resurgemus omnes. 1. Eph. 4. *Occurremus omnes in te perfecti.* 2. *virum perfectum, in mensurā ætatis plenitudinis Christi.* Psal. 102. *Renouabitur vt Aquila iuuentus mea, quasi foret in ætatis anno 30.* iuxta Augustinum. D. Th. 4 sent. dist. 44. q. 1. art. 5. & p. 3. q. 81. art. 2. Itaque par omnium statura erit, non tamen eadem in qualitate corporis.

Ita consolantur in aduersis, & asperis. Ita August. in Enchir. *Frangant ergo corpus ieiunia, premant carnem vestimenta, labores*

gra-

grauent, vigiliae exsiccant, &c. inflatur stomachus, pallescat vultus, deficiat in dolore vita mea, & anni mei in gemitibus, ingrediatur putredo in ossibus meis, & subter me scateat, ut requiescam in die tribulationis, & ascendam ad populum accinctum nostrum.

PARS III.

De quatuor dotibus corporum glorificatorum.

DOtes glorificati corporis praecipue sunt quatuor. 1. IMPASSIBILITAS. 1. Cor. 15. *Seminatur in corruptione, & resurget in incorruptione.* Quicquid enim pati, idem & corrumpi potest. Sed non corrumpentur: ergo nec patientur glorificati. 2. Deinde fortius non patietur ab inferiori; at Sanctorum corporibus nullum erit fortius: Nam 1. Cor. 15. *Seminatur in infirmitate, resurget in virtute, & potentia.* 3. Bene S. Anselmus ait. Sancti etiam Samsones robore vincent. 4. Gloriabatur Archimedes; Si pedem extra mundum ponere posset; se terram pede propulsurum ut globum. Vanum hoc: at verum Sancti terram instar pilae futuram. 5. Quod si igitur Dei nutu Israelitarum vestes intra 40. annos peregrinationis illasae durarunt, quanto magis Sanctorum corpora in patria? 6. Plane quae immunia sunt a morte Duce, etiam ab eius satellitio morborum, dolorum, & accidentium sunt securi.

At vnde ea existeret impassibilitas? 1. Non quod elementa tunc aduersantes suas qualitates corruptrices sint peritura: quia sic forent, quam modo imperfectiora, ac plusquam emasculata suis propriis. 2. Alii fingunt non adimendas iis qualitates; sed actiones earum corruptrices. At ita adimunt intrinsicum dotem impassibilitatis corporibus glorificatis. Nam sic etiam nullum esse impatibiles possumus. 3. Alii quintam essentiam

affingunt glorificatis. Absurde. Non enim vis vlla naturalis corpora solidabit: Sed Ipse Deus reformabit corpus humilitatis nostrae, Phil. 3. munere diuino.

4. Quare in ipsis causa inerit corporibus, quia tam examissim parebunt animae suae, quam haec Deo. Nam axioma est Philosophorum: Omnis passio super victorias agentis super patiens: Atqui hominum corpus solius erit animae subiectum, cunctisque creatis ceteris superius: ergo & fortius: proinde & inuictum.

II. SVBTILITAS omnium penetratiua, etiam caelorum. Nam 1. Cor. 15. *Seminatur corpus animale, surget corpus spiritale.* Id ostendit. IESVS resurgens clauso sepulcro, & clausis intrans ianuis. Sequitur igitur subtilitas ad nobilitatem corporis. Haereses ex ea natas nil moramur. 1. Fuerunt enim, qui corpora in spiritus conuertenda dicerent, nec ipsa resurrectura. 2. Alii subtilitatem eam fore corporum rarefactionem instar venti: At contra Luc. ultim. *Spiritus carnem & ossa non habet.* Iob. 19. *In carne mea videbo Deum.*

III. AGILITAS. 1. Nam 1. Corinth. 15. *Resurget in virtute.* Vbi Glossa ait, mobile, & viuum. 2. Quia tarditas est inimica spiritui: atqui corpus perfecte erit subditum spiritui: ergo non tardum. 3. Nam ex anima beata vis redundat in corpus, per quam sit ei tam integre subiectum, ut nil eius vim motricem retardet. 4. Hinc Sap. 3. *Sicut scintilla in arundinetis discurrent* Ezech. 1. *ibant; & reuertebantur instar fulguris.* Isa. 40. *Assument pennas sicut aquila, current, & non laborabunt: volabunt, & non deficient.*

5. Si enim intelligentiae, ut Arist. ait, ut nos, Angeli caelorum orbis tanta celeritate impellant, ut dictum Concio. 2. p. 5. cum quanta animae ferent sua corpora caelis subtiliora? 6. Angelus Aba-

Ffffff 3 cucum

cucum, Dan. 4. momento transtulit cum prandiolo ex Iudæa in Babylonem per 500. milliaria. 7. Bene August. Vbi volet Spiritus, ibi erit & corpus.

Neque eum tamen motum instantaneum contra Philosophos asseruit Theologi, sed tam contentum, vt nihil supra. Non simul mouentur & mota sunt: sic enim simul essent in termino à quo & ad quem, id est, duobus locis simul eodem instanti.

IV. CLARITAS. 1. Nam Matth. 13. Fulgebunt iusti sicut sol in regno Patris mei. Sap. 3. Fulgebunt iusti, & tanquam scintilla, &c. 2. Dan. 12. Qui docti fuerint fulgebunt quasi splendor firmamenti, & qui ad iustitiam erudiant multos, quasi stelle in perpetuas æternitates. 3. Chrys. hom. 6. in ad Hebr. Vnum quemque Sanctorum plusquam radios solis videbimus resurgentem ex illa gloria, cuius candorem & coruscationes oculus humanus non potest aspicere.

Ex anima autem in corpus redundabit is splendor. Testis Matth. 17. Thabori-
na transfiguratio.

Quid si corpora Sanctorum ab istis dotibus essent ipsos angelos superatura? 1. Sicut Genes. 45. Ioseph fratribus quidē singulis & stolabinas, & partes in epulo æquas; at quas iuniori dedit Beniamino: Ita Deus hominibus nato minoribus, quam Angelis, dotes dabit corporis, quas Angelis negabit. 2. Tunc apparebit quid erimus. Iam enim corpora sunt, vt arbores in bruma: quarum vigor ac decus, in vere ostenditur. Hæc igitur memorare nouissima: vim permagnam habent ad consolationem, &c.

CONCIO SEXTA.

Rerum mundi cum cælestibus comparatio.

Elias, 3. Reg. 19. vix dum scintillam de gloria Domini viderat; cum pallio

valtum obnubere cogebat. Ita qui aliquem gloria cælestis gustum, vel odore procul percipere, continuo auertunt oculos suos ne videant vanitatem mundi.

De quo nos in præsens

I. Vilescunt terrena præ cælestium præstantia.

II. De rerum fluxarum transitu, ac inopia.

III. De earundem delusione ac tæbe.

IV. Per aduersa tendendum ad supera esse.

PARS I.

Vilescunt terrena præ cælestium præstantia.

Ergone ab Ethnicis monebimur Cælestium cerone; qui ait: Cogitantes supera, atque sunt quæ cælestia, hæc nostra exigua & minima contemnamus. 2. Ita & Palladius in dial. de S. Chrysost. ait, Christianus, qui ad cælestem anhelat Ierusalem, mori optat, terrena spernit, & mente in cælestibus ambulat. 3. Phil. 3. Nostra autem conuersatio est in cælis.

Et hæc o quantarum est deliciarum?

1. Gustarat Paulus, simul omnem mundi gustum perdiderat: ad superna aspirabat. Philip. 1. Cupio dissolui & esse cum Christo, cessi dissectus in mille partes dissoluer. 2. Et Psaltes, 119. Hæc mihi: quia incolatus meus prolongatus est, multum incolatus fuit anima mea. q. d. Quando veniam, & apparebo antefaciem Dei? Psalm. 41. Nam tunc satior, cum apparuerit gloria eius. Ps. 16.

Iure queritur auide. 1. Nam Matth. 13. Simile est regnum cælorum thesauro abscondito in agro, quem qui inuenit homo, vadit, & vendit omnia quæ habet, & emit illum. O latum, & feracissimum agrum! Aliud ibidem simile de margarita declarat idem. Ergo Luc. 19. Negotiamini vsque dum venio.

Alex. Magnus audita Indiæ opulentia, sua regna cætera inter amicos diuisit, vt ad Indicum acquirendum fidam sibi

sibi praeferrent operam, ac miranti He-
phaestioni ait: Opes Indiae regnis meis
praevalent cunctis. Ita, quae hic sunt tan-
ta, iis omnibus praestantiora sint coele-
stium minima? 2. Testis est Iul. Caesar lib. 1.
de Bello Gall. Heluetios comperta Galliae
fertilitate, sic illius exaruisse desiderio; ut
& sedes suas reliquerint, & exusserint
quoque, ac vrbes moenibus nudauerint;
ne spes cuiquam foret reuertendi. Sicque
signa in Gallias intulerunt. Iam cum re-
gnum colorum vim patitur libenter, quin
hanc illi & nos facimus heluetice, id est,
heroice? Huc facit hoc: Memorare nouis-
sima &c.

PARS II.

De fluxarum rerum transitu ac inopia.

Mundus
transit.

I. Luxa pereunt terrena; coelestia per-
ennant, ideoque incomparabilia
sunt utraque. Nam 1. Ioann. 2. transit mun-
dus, & concupiscit eius. Ut sumus sunt Mo-
narchiae, Colossi, Reges, Caesares, Her-
cules, Samsones, Salomones, Absolones,
Epulones Luc. 16. Et sepultus est in inferno.
Psalm. 36. Vidi impium eleuatum, & exal-
tatum sicut Cedros Libani, transiit, & ecce non
erat.

Implicat
suis & cu-
rit.

1. Est mundus ut mulus Absolomi:
infessores suos Deo rebelles ut vexit vs-
que ad fatalem ambitionis arborem, ei-
que desideriorum capillis inhaerere sen-
tit; pertransit heropendulo relicto. Qua-
re 1. Cor. 7. Hoc dico, ut, qui mundo vtuntur,
tanquam non vtantur; praeterit enim figura
mundi huius.

Et vanis
opusculis.

2. De mundanis ait Isaia 59. Telas a-
raneas texerunt: ita se, ut araneae, eis sce-
rant fragili honorum, opum, &c. tela
texenda, qua muscae captantur. 3. Aedi-
ficant stolidi in arena, Matth. 5. & domus
leui turbine aequatur solo.

Ac hisce
mox ruit
diu.

II. Sapienter itaque Ioseph, Gen. 40.
qui tamen tota potiretur Aegypto, fun-

destamen nullo sibi, posterisue parare
volebat; quod olim emigraturos inde
sciret Israelitas, iubente Deo. 2. Ita & Ergo fugit
Daniel, etsi quinque Reges in babylone
consilio direxisset; noluit tamen ibidem
sibi domicilium figere; quod eum per-
pes eius spes ac suspiratio in patriam non
sinebat.

At vero coelum aternat, eiusque di-
uitiae infinitae: de quo bene sponsa: Cant.
1. Tigna domorum nostrarum cedrina, laquea-
ria nostra cypressina: quod utrumque ligni
genus nec cariem sentit vnquam, nec vi-
tium.

At coelestia
aeternant.

III. Mundus autem ad coelum est in-
star puncti mathematici: ut fictam eius
magnitudinem admirentur ij, qui coeli
non aestimant pretium. 1. Scintillae viden-
tur stellae: terra si dimidiata in distantia
cerni posset, minor appareret. 2. Iam de-
ludimur terrae vana magnitudine: quia
sensibile supra sensum positum non facit sensa-
tionem; aiunt Philosophi, oculos in ter-
ram affigimus. Si paucillum abstrahe-
remus, iam ipsum despueremus impo-
storem: diceremusque Psalm. 39. Beatus
vir, cuius est nomen Domini spes eius, & non re-
spexit in vanitates & insanas falsas.

Mundi pa-
sillitas.

IV. Iam diuitiae mundi coelestium com-
paratione inaniae sunt & inopiae merae.
Harum creatio sexriduo perfecta fuit,
totaque supellex eius curta capite vno
recensita ab Mose. Summa brevis, quia
res pauca. Ampullator ille mendax, Mat.
4. momento ostendit, edixit verbo: Ostendit
autem omnia regna mundi & gloriam eo-
rum. Pauca verba egent paucis.

Et inopia
verum.

Diues est qui suo viuit censu, non a-
lieno: pauper, qui in diem victitat, & mu-
tuato. Mundus proprium habet nihil, a-
quam sumit amari, à caelo pluuias, calo-
res à sole, &c. sumit mutuo. At propria
possidet coelum, & omnia, Psalm. 3. Glo-
ria & diuitiae in domocinis.

In

In Naami domo aderant diuitiæ, sed & miseriæ, non gloria. In epulonis domo diuitiæ, sed & ignominia. At in cœlo ea sunt, ac tanta, quæ effari nemo queat.

P A R S III.

Dererum mundanarum tabe ac delusione.

Mundus rerum impossibilis deludit.

Res sunt mundo, sed cum fluxæ, tum fucatæ. Dum teneri videntur, dilabuntur, dum satiari putantur, sitim accendunt. Hydropifis hæc est, & vti nam sola, nam sæpe coniuncta cum peste est. 1. Vtraque æstuabat Alexand. Magnus. Nam

Vnus Pelleo Iuueni non sufficit orbis.
Alia vrebatur siti Psaltes 41. Sitiuit anima mea ad Deum fontem viuum, quando veniam, & apparebo antefaciem Dei? q.d. Ex cœlo fons die veni. Huc vocat Isaias cap. 55. Omnes sitientes venite ad aquas. Hæc sine facie fatiant, & sine siti sitiuntur.

2. At mundus est vt Heliogabalus Imper. Roman. quia epulas vocauit Romanis mere pictos apponebat cibos. Non sic Dominus: 1. Ideo Psal. 106. Constituteantur Domino misericordie eius, & mirabilia eius filiis hominum, quoniam satiauit animam inanem, & animam esurientem satiauit bonis. 2. Vidit illa bona tantum Petrus Matth. 7. & iam clamabat: Bonum est nos hic esse. Vbi Augustinus: Si vna gutta ex Paradisi flumine hausta omnem huius mundi sitim extinxit; quid inexhaustum bonorum omnium pelagus non efficiet?

3. Mundus arida est Lybia illa, in quam filius prodigus concesserat, vbi & vltima perpeffus sero demum resipiscebat, suspirans ac reuertens ad Beatos, qui habitant in domotua Domine. Psal. 83. 4. Mundus est Aegyptus caposa, alliosa, carnalis. &c. 5. Est bestiarum stabulatio; & hominum peregrinatio: vbi 2. Corint. 5.

peregrinamur à Domino, Psal. 38. Aduena ego sum in terra & peregrinus, sicut omnes patres mei. Hebr. 13. Non habemus hic manentem ciuitatem.

6. Quia locus hic est mortis. Psalm. 88. Quis est homo, qui viuet, & non videbit mortem? Est peste contagiosus. quippe Rom. 8. in quo omnes peccauerunt, & mortui sunt. At in cœlo contraria omnia Ps. 83. Melior est dies vna in atrijs tuis super millia. Per rimam gustarat, quia ait Roma. 7. Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius.

II. Ecquid igitur, cosmophili, diligitis vanitatem & queritis mendacium? 1. Reperite animis fata infelicia Esau; pro lentacula pulmento primogenita vendidit: & tota vita indoluit. Genes. 25. & 27. Iniquius est, cœlum terrena voluptatula commutare. 2. Talium nundinatorum vox est, at fera, Sap. 5. Nos insensati, quid nobis profuit superbia? Aut diuitiarum iactantia quid contulit nobis? Transierunt omnia illa tamquam vmbra.

Lyfimachus Rex Thraciæ, cum à Scythis bello pressus, siti vreretur ad mortem pene; se hosti dedit sic, vt quantum allubesceret, biberet. Bibit, simul errorem agnoscens, ait. Quam brevis voluptatis causa & libertatem, & regnum amisi? Tales mundo, ventriq; dediti. Sap. 2. Talia dixerunt in inferno hi, qui peccauerunt.

P A R S IV.

Per aduersa tendendum ad supera.

I. Non nisi labore fideli cœlum emittitur. 1. Act. 14. Per multas tribulationes stra subit. oportet intrare in regnum cœlorum. 2. Et 2. Tim. 2. Nemo coronatur, nisi qui legitime certauerit. 3. Nec denarius datur operariis, nisi sub vesperum, Matt. 20. Vbi non dicitur, Voca disertos, doctos, diuites, musicos, &c. sed operarios.

3. Noluit Deus, Leu. 21. claudos, mancos, deformes, &c. inire templum, aram adire.

Ergo fugelitus autrum.

Figura.

adire. Significatur ab operibus bonis vacui. 4. Ad templum, 3. Reg. 6. nullus adhibebatur lapis, nisi bene edolatus, tales & in cœlum inferendi tentati & probati per omnia.

Exemplum Christi. 1. Qui viam nobis præiit Iesus, ait. Matth. 16. Qui vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam. 2. Ea conditio petentibus regni confortium dabatur. Matth. 20. Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum? 3. Et ipsi hūc bibere fuit necesse prius, quam cœlos Victor iniret. Luc. 24. Nonne oportebat Christum pati, & ita intrare in gloriam? Si hoc ipsum, &c. quid non oportebit NOS? &c. Quos qualesue in cœlis vidit Ioannes? Apoc. 7. Hi sunt qui venerunt ex magna tribulatione: Satin? Et lauerunt stolae suas; & dealbauerunt eas in sanguine Agni.

Diutorum que. Nam aduersa. 1. Fructificant. 2. Sanant. 3. Euehūt. 4. Pretiosum redant. II. Nimirum nec agricola messem sperarit, nisi brumam ager prius senserit. Ita &c. 2. Sunt Lauri folia amara quidem; at perquam salutaria pellendis morbis. Tales sunt ærummæ, poenitentia. &c. 3. Arca Noachi quanto inhorrescentibus vndis, procellisque furentibus iactabatur sæuius, tanto ad cœlum assurgebat propius; Genes. 8. Ita euehunt animas aduersa cœlo propinquantes. 4. Et vero grandiores, ac sapidiore pisces salis in aquis reperiuntur, viliores in insulis; ac dulcibus; ita magni amici Iesu, Sancti magni in tribulationum vndis circumferuntur obsecrati; olim tanto admirabiliores apparituri. Nam, ut corporum impedit corruptione sal; ita & tribulatio impedit animarum putrefactione in peccatis.

Exempla. 1. Testes SS. Martyres, Confessores, &c. Quique dicere poterant, Psalm. 43. Propter te mortificamur tota die, esti nati sumus sicut oves occisionis. q. d. quia tali nos præiisti exemplo patiendi, hæc patimur imitatores. 2. Hæc Paulum obarmavit cogitatio, ut Deo & Ecclesiæ spon-

dere auderet, Ro. 8. Certus sum, quia neque mors, neque vita, neque Princ. neque Virt. neque Instantia, neque futura, neq. ali. neq. prof. neque creatura alia poterit nos separare a charitate Dei. O zelum, aduersorum omnium temporem.

Eccur? 1. Corin. 4. Quod enim momentaneum est, & leue tribulationis nostræ supra modum in sublimitate æternæ gloriæ pondus operatur in nobis. At quæ proportio inter instans, & æternum? 1. Hoc fecit Sanctos exhibere cruce, mortes &c. & delictari consolationibus inter aduersa. Vnde Bern. Filii huius sæculi vident cruce nostras, & non consolationes nostras q. d. abhorrent ab his, quæ cernunt in nobis, & quibus pascimur, nec cernunt, nec appetunt. 1. Et consolationem. Ita Pater, quoniam ita complacuit coram te. 2. Et gloriam. Quia tu es 2. Cor. 1. Pater misericordiarum, & Deus totius consolationis, qui consolatur nos in omni tribulatione nostra. Quoniam sicut abundant passionibus Christi in nobis; ita & abundat consolatio nostra 3. Vix enim sentimus horrorem, iam simulis præterit, subeuntque gaudia cœli. Respiciunt enim ad cœlestia premia, ait Greg. li. contra Celsum. 4. Et Tert. li. de Coro. Mil. cap. 14. Christus fauos post mella gustauit, nec antea rex gloriæ a cœlestibus salutat est, quam Rex Iudeorum præscriptus in cruce, minoratus primum à Patre modicum quid citra Angelos, & ita gloriæ & honore coronatus.

III. Declararunt idem figuræ. 1. Ia-
cob duos Iosephi filios Manassen & Ephraim benedicturus, manus eis cancellatim in formam crucis imponebat, qui exinde ritus benedicendi obtinuit. Id quod innuit Crucem prius subeundam, quam benedictio auferatur. 2. In Templo erat, Ezech. 41. in rotundum ascendens sursum per cochleam, ita per sinuosa tribulationum itur ad astra. Apoc. 2. Particeps in tribulatione prius, tum & regno. Nam 2. Tim. 2. Si sustinebimus, & con-

Gggggg gna

gnabimus. 3. Et vero ideo beatitas corona dicitur, quia sudore paratur & pugna. Apoc. 2. *Eslo fidelis vsque ad mortem, & dabo tibi coronam vite.* 2. Tim. 2. *In reliquo reposita est mihi corona iustitie.* Ibidem. *Nemo coronabitur, nisi qui legitime certauerit.* 4. Ea causa voluit Deus Israelitas iter ad terram promissionis inire per modum instructæ aciei, Num. 2. *Vt sciremus, quod fit militia hominis vita super terram.* 5. Ideo Cant. 7. *statura tua assimilata est palmæ, quæ sub onere debet crescere, & dari victoribus affolet, quibus cœlestem Deus gloriam cessit.*

PERORATIO.

I. **E**T quisquam cessabit iners ac desidiosus, velut abdomini natus Christianus? 1. Quin magis cum Seneca quisque secum ita statuatur, *Maiores sum, & ad maiora genitus, quam ut mancipium sim mei corporis.* 2. Cœlo te furrige, ac terras despice, Sin, iam, vt solem, cœlumque sudum ob vaporant nebula, ita terrenarum & defideria, & curæ te inuoluunt tenebris, vt nihil cœlestium contueri sat queas. 3. Vn-

de S. Laur. Iust. l. de discip. Mon. c. 4. *Hic affectus præsentia amat, temporalia cumulat, spiritualia negligit, & cum totus se spargit in imis, nil potest amare de summis.* 4. Vt hoc cœlos, terras illo tueri non est: ita, ait Chrys. hom. 35. in Gen. *non est possibile, vt, qui præsentibus est mancipatus, ineffabilem bonorum desiderium accipiat vnquam.*

II. Ideo Dominus Matth. 6. *Querite primum regnum Dei.* 2. Ideo Isaac in benedictionis formula Gen. 23. ait: *Det tibi Deus de rore cœli prius, dein & de pinguedine terræ.* 3. Dimittendi è captiuitate Babylonica Iudæi, (quod potior pars curæ ipsorum esset de restaurandis domibus, quam templo,) his arguuntur ab Aggæo, cap. 1. *Domus mea deserta est: & vos festinatis vnusquisque in domum suam. Quid dicas terræna potius quam cœlestia accurantibus? An mortis horrorem ingesseris? An furorem ludicij? An terrorem inferni, aut beatorum gloriam inculcaris? Hoc age, quisque ipse memorare nouissima tua, & in æternum non pec-*
cabis.

F I N I S.

Gloria Patri, & Filio, & Spiritui Sancto; Sicut erat in principio & nunc, & semper, & in sæcula sæculorum Amen.

AD

AD LECTOREM.

Quia Amice Lector Concio hæc, de S. Ioanne ante Portam Latinam, destinato suo loco, qui est pag. 524. post finitam De Exultat. Cruc. &c. ob commissum in describendo errorem inferi nequit; libuit eam potius sub finem, ne ea plane frustreris, apponere.

IN FESTO S. IOANNIS
ante Portam Latinam.

Accessit ad Iesum mater filiorum Zebeder. Matth. 20.

Beniamino, Gen. 44. natu minimo ac dilectissimo honorem & duplicia omnia præ confratribus dedit. Ita Ioannes hic est discipulus ille, quem diligebat IESVS; deditque ei præ alijs quinque partes, gloriam sensuum, vestem duplicem corporis & animi gloriosiore; Scyphum passionis, & olei bullientis. Ibi Beniamin adolescentulus in mentis excessu, Pl. 67. præsertim etiam ad pectus Domini, dum accubuit.

De eo nos

- I. Mortuus ne sit, an uiuat mortalis.
- II. Cur se nomet Discipulum, quem diligebat Dominus?
- III. De Recubitu Ioannis super pectus Domini.
- IV. De S. Ioannis Martyrio.
- V. De oleo eiusdem.

P A R S I.

S. Ioan. mortuus ne sit, an mortalis uiuat?

1. Vinere. I. **Q**uestio de morte S. Ioa. inter S. Patres coepit: Ioa. 21. *Exijt sermo inter fratres, quod discipulus ille non moritur: dicete*

Domino: sic cum volo manere, donec veniam.

1. Hinc Theophy. In Ioan. *Quidam dicunt Ioannem viuere, & ab Antichristo occidendū, cum Elia predicantem Christum.* 2. Aretas Cæsariensis in hoc 10. Apocal. *Oportet te iterum predicare gentibus,* inde ait multos idem opinari. 3. S. Hyppol. orat. de consumm. sæc. ait. *Prior aduentus Domini habuit præcursores Baptistā - posterior autem Enoch, Eliam, & Ioa. Theologum exhibebit. Ita & Metaphr. & Ioan. Damasc. &c.*

Ratio 1. Id Christi innuunt verba. 2. Nemo adhuc ei ossa, sepulcrū, vel mortuum vidit. 3. Contra Antichristum Enoch tuebitur statum naturæ, Elias Legis; Ergo Euangelij Ioannes, cæteris Euangelistis nobilior, cui forte ideo factæ sunt in Apocal. reuelationes de Antichristo.

4. Apoc. 10. *Oportet te iterum prophetare gentibus, & populis, & linguis, & regibus multis.* Attum vix Epheso excessit, certe non Græcia. 5. Promisit Dominus Apostolis per mortes eos cælum inuasuros. Hunc honorem cur negasset? ergo viuit: quia nondum martyrisatus est, at calicem Domini bibet. 6. Cur Deus eum non permisit in oleo extingui, nisi ut moreretur cum moriente mundo: *sic volo. &c. donec veniam.*

Gggggg 2 II. Com-

2. Obiisse.

II. Communior sententia est, vere mortuū anno LXVIII. post Christi mortem. Sic Hero. l. de Scrip. Eccl. Polycrates apud Euseb. l. 3. Eccl. hist. c. 31. Tert. l. de anima. c. 50. Aug. Ser. 149. de Temp. Sic eum volo manere. & mori sine martyrij cruciatu, nolo me sequatur per crucem; tu me sequere. Glossa, Haymo. Beda: qui hom. de S. Ioa. ait viuum intrasse fossam, precatum obdormisse. Sic & Epiphan. her. 79. Dorotheus in Synopsi.

Ratio 1. Ipse refutat secus opinantes: Non dixit ei Iesus, non moritur. 2. Sic tota sensit semper Ecclesia: quæ errare nequit: proinde uspatrocinium implorat ut in celis sancti. At viuus nondum potest conferri beatus: festoque celebrari solenni.

4. Ratio. 1. Ephesinum Conc. to. 3. Conc. c. 16. ait separatam Sacras beatissimi Ioa. Theologi atque Euang. reliquias videndi, easdemque complectendi desiderio flagrantibus ostendere. 2. Cælestinus Papa in Epist. ad Syn. Ephe. scribit: Ioa. reliquias præsentibus honoratis. 3. Chrys. ait. Apostolorum plurimorum ossa nescimus, ubi iaceant: Petri. Pauli, Ioa. & Thomæ manifesta sunt sepulchra. 4. Petrus Dam. ser. 2. de Ioa. Pium est arbitrari, sicut de B. Dei Genitrice creditur, ita Ioa. nunc iam surrexisse. Sic & Niceph. l. 1. c. 35. Idem in Etymol. S. Tho. 4. dist. q. 43. a. 3. B. Alb. Magnus. &c.

P A R S II.

Cursenominet Discipulum, quem diligebat Dominus.

AD S. Ioa. Laudes opus Ciceronis verbis, eloquentia Demost. memoria Plut. iudicio Homeri, Arist. doctrina, Platonis genio, ingenio Angelorum. Nā Angelus est puritate, Propheta reuelatio. me, Apostolus electione, Euangelista hi-

storia, Martyr passione, Doctor scriptis. & prædicatione, Confessor exilio. Eccles. 45. Dilctus Deo & hominibus, cuius memoria in benedictione est.

Ipse sibi tria deo ibi privilegia: 1. Trium Ioa. Quem diligebat Iesus: 2. Recubuit super peccus Domini. 3. Arcanorum suscitatio: Domine quis est, qui te traditurus est?

Notabilis eius modestia in hoc: quod non scripserit: quem præ cæteris diligebat. Quod tamen S. August. tract. in Ioa. scribit. Euthy. in Ioa. Theoph. hom. 17. in Ioa.

D. Tho. in 21. Ioa. & in 13. Ioa. causam dat. 1. ob Castitatem suam, 2. Ob doctrinæ sublimitatem aquilarem. 3. Ob amorem in Iesum.

1. Bene. Apoc. 14. describit sui similes agni sequaces cantare. 2. Vere, Sap. 6. In corruptio facit proximum Deo, 3. Et Prou. 22. Qui diligit munditiam, habebit amicum Regem IESVM.

4. Si bene confitebatur Deo Tobias cap. 3. Tuscis, quia mundam seruauit animam meam, ab omni concupiscentia: iustus idem S. Ioa. dicit.

II. Illius gratia eum iunxit Dominus Virgini Matri: Matth. 27. Fili, non serue, ecce Mater tua, non Domina. Vbi Ambr. autor hum. generis, ait, in cruce pendens pietatis officia distribuebat: persecutionem Apostolis, pacem discipulis, Corpus Iudeis, Patri Spiritum, Virgini paranympum, latroni paradysum, peccatoribus infernum, Christianis penitentibus veniam legauit.

1. Iacob Iosepho, Genes. 48. amorem præ cæteris isto declarat: Do tibi parcem vnā extra fratres tuos, quam tulid manu Amorrihei in gladio & arcu meo. IESVS Ioa. anni isto: Ecce Mater tua, quam tuli in arcu passionis merito, de manu Amorrihei, peccati & diaboli.

2. Sifara Iud. 5. diutius domo absente sua socrus matrem mœstam his solaba-

etur. Forſitan nunc diuidit ſpolia, & pulcerrima ſummarum eligitur ei. Chriſtus in cruce ſpolia diſtribuit, & totam pulcrā amicam ſuam dedit Ioanni.

Grata mē. III. Quidcirco, quæ recepit beneficia, ut hoc, commemorat gratus: non obſequia, quæ præſtitit. 1. Fecit votum ſponſæ, Cant. 8. *Pone me ut ſignaculum amoris ſuper cor tuum, ut ſign. ſuper brachium tuum. Quia forſis ut mors dilectio, corde, & ore recolens beneficia accepta.*

Typus. 2. Nimirum, Leu. 6. Ignis gratiamoris in altari cordis ſemper a: debet, quem nutrit ſacerdos, ſubiciens ligna mane per ſingulos dies. Ignis eſt perpetuus, qui nunquam deſiciat in altari. 1. beneficia recolens nutrit amorem Dei. Ita Pſaltes 115. *Quid retribuam Domino pro omnibus, quæ retribuit mihi? In tali meditatione exardeſcit ignis.*

Exempla. 1. Quare Pſ. 7. *Ego ſemper ſperabo; & adiſciam ſuper omnem laudem tuam, beneficiorum rememorator: ac plurimum inde tum meritorum ſperator.* 2. Ita Iacob occurrēt Eſau, Gen. 38. *Paruuli ſunt, quos donauit mihi Deus ſeruo ſuo. Item, ſuſcipe benedictionem, quam attuli tibi, & quam donauit mihi DEVS tribuens omnia. En, ut omnia Deo referant accepta boni. At Eſau, durioris capilli, ſecus: Habeo, inquit, plurima, frater mi; ſint tua tibi. Nulla huic memoria Dei. Ita Ioannes Dei donum memorans ait: *Discipulus, quem dilig.* 3. Ita Ioseph, patrem ſequens ſua proles, Gen. 45. *DEVS me fecit Dominum vniuerſæ domus Pharaonis, ac Principem in omni terra Aegypti.* 4. Ita Dauid, & amplius, *Venite, audite, & narrabo vobis, omnes qui timetis Deum, quanta fecit anima mea.**

4. Rebecca, Gen. 24. accepta ſponſi cimelia protinus parentibus oſtentat, teſtandæ illius opulentæ, ſic anima pij grata, Dei prædicat dona. 5. Aff. erus cū ſibi facta bene in annales referri curabat, quibus lectandis inſomnes du-

cebat noctes: Eſther. 6. Quo plus Chriſtianum uſurpauit ſimile oportet, euoluēdo libros beneficiorum Dei naturales, ſpirituales, mundum, ſeipſum, &c.

S. Ioannes vel cognomen ſuum commutat in id, in quo beneficii diuini commoneſceret. *Discipulus, quem dilig. Ieſus.* cum ſe Apoſtolum, Euangeliftam, prophetam vocare potuiſſet. Fecit, ut Gen. 41. Ioseph vocans natu maiorem Manaſſen, dicens, *Obluſci me fecit Deus omnium laborum meorum: minorem Ephraim, dicens, Crescere me fecit DEVS in terra paupertatis meæ.* Ita ſe, filiosque ipſo nominum admonitu ad gratitudinem commoneſciebat.

PARS III.

De recubitu Ioannis ſuper pectus Domini.

I. Stud vero; Vni conſeſſum ſoli, ut ſuper pectus Domini reclinaret; quantagratia eſt. 1. Baptiſta reuerſebatur calceatus. put Chriſti attingere manu: Thomas digito latus: pedes Magdalena: at Ioannes familiariter recumbit in ſinu toto totus, 2. Moyses Deum. Exod. 33. videre volens facie, vix poſteriora potuit: Iſaias, Ezechiel, cap. 1. in reuelationibus ſuis Deum in throno tantum videre: Iacob ſcalæ innixum: Daniel lino candido indutum.

At Ioannes in natura & Diuinitate eum cognouit. 1. Certum eſt, ait Orig. hom. 1. in Cant. quod Ioannes in principalicordis IESV, atque internis doctrina eius ſenſibus requieuiſſe dicatur: ibi requirens & perſcrutans theſauros ſapientia & ſcientia qui reconditi erant in Chriſto.

2. Laur. Iuſtin. l. de agone Chriſti cap. 5. *De Angelis. Ibi arcana rimaris, curris per Angelos, diſcurris per Archangelos, &c.*

Hinc æternæ generatiōis myſteriū habet.

GGGGGG 3 lit, 1. etc.

fit, istud: *In principio erat Verbum. &c.* Hinc Christi cum Patre æternitatem, & distinctionem relationum ac personalitatum, dum ait: *Verbum erat apud Deum*: Hinc consubstantialitatem: *Deus erat Verbum*. Hinc assumptā Humanitatem didicit: *Verbum caro factum est*. Profecto, ait Aug. in Ioan. *Si altius volasset, totus mundus eum capere non potuisset*.

*Scientior
fuit Apo-
stolus.*

II. Sunt, qui dicant, Diuinam Essentiā tunc ab eo conspectam fuisse: Id equidem non ausim: 1. Attamen si de aliis pro suo in eos affectu dixit: Ioan. 15. *Iam non dicam vos seruos; sed amicos: quia omnia, quaecunque audiui à Patre meo, nota feci vobis: quanto plura fecerit nota Ioanni, tantum præ cæteris dilecto?* 2. Si ad tertium raptus cælum, 1. Cor. 2. *Audiuit arcana que non licet homini loqui: tanto arcaniora viderit Ioannes, quanto pectus Christi est cælo tertio diuinius.*

*Etiā
Paulo.*

3. Quorum cæteros, eorum & Ioannem secretorum fecit consciū; atque etiam plurium: liquet in Euangelio. Passionis mysterium cunctis aperuit. Matth. 20. Transfigurationis, tribus: in his Ioannes, Matth. 18. Resurrectionis, duobus, in his Ioannes, Io. ult. At Incarnationis soli Ioanni. 4. Hinc Orig. & Aug. in Ioan. tradunt eum ad pectus fuisse in paradysum paradisorum raptum, ad arcana SS. Trinitatis peruidenda: Hinc 1. Ioan. 1. *Quod fuit ab initio, quod vidimus.*

*Theologus
dicitur.*

III. Ideo Theologi nomen apud Ecclesiam sibi inuenit per excellentiam, vti S. Patres eum appellant. Damia. ser. 1. de Excell. Ioann. eum paradisi fluuium nominat.

Enimvero, Eccl. 15. *Impleuit eum Dominus spiritu sapientiæ & intellectus.* Dicam de eo, quod Rex Balthasar de Daniele, cap. 5. *Audiui de te, quoniam spiritum Deorum habebas; & scientia, intelligentia, ac sapientia ampliores inuenta sunt in te.*

Certe S. Chry. ait Angelos multa à Ioanne mysteria condidisse: idque isto confirmat Eph. 3. *Vt innotescat Principatibus & potestatibus in cælestibus per Ecclesiam multiformis sapientia Dei, quam fecit in Christo Iesu Domino nostro.*

Idem malleus hæreticorum extitit. 1. Nicolaitarum communitatem sceminarum Apoc. 2. damnauit. 2. Contra Ebionitas, Christum esse Deum negantes, scripsit Euangelium. 3. Contra Cerinthum, fingentem in carne phantastica Christum apparuisse, vulgauit epistolas.

PARS IV.

De S. Ioannis Martyrio.

I. **S**ub annum Christi nati 92. à Domitiano Romam Epheso euocatus; capite rarus, virgis cæsus, in oleo feruente torretur illasus.

Tonsura capillaris duo significat. 1. *Rasura* sacerdotij dignitatem Regiam. Apocal. 5. *Symbolum* *Quifecit nos Deo nostro Reges, & sacerdotes.* 2. Perpetuum Dei cultum, cui se ab adolescentia dedicarat. I. Sicut Romani bello subactos detondebant, sicque hastæ subiiciebant in perennem seruitutem. De quo Deut. 32. *De captiuitate nudati inimicorum capitis.* 2. Sic in Moylis Lege prius detondebantur oues quam sacrificabantur.

3. Abiectio capilli est contemptus cuiuscunque terreni. 4. Indicium militis est rasura. Professio militiæ aduersus Carnem, Mundum, Dem. Ideo Alexander, vt aptiores bello redderet, cæsariem radi suis iussit. 5. Contumeliæ & fatuitatis est signum: quales videri seruos Christi oportet. 2. Corinth. *Nos stulti propter Christum.* &c. E contra mundani, Rom. 1. *Dicentes se esse sapientes, stulti facti sunt.*

II. Sic

II. Si crasus oleo immergitur igneo, Christi. 1. Pet. 2. passi pronobis in exemplum, secutus vestigia Christi aurichalcea, vrieum viderat, Apocal. 1. id est, ignita. Moris poterat: nisi morte & martyrio fortior superasset.

Martyr. b.
crucis.

Quid si plura subisset victor plurimum? Sub Christi cruce adstitit intrepidus, hoc cum dolore acriore, quo magis & amabat & amabatur. Si Paulus vere, Gal. 2. Christo confixus sum cruci: verius Ioannes.

Typus.

Vacca. 1. Reg. 6. Arcam ex Philisthiim transferentes in Israel, desiderio vitulorum mugiebant relictorum, quantum doluerit amator tantus tam immanium spectator, separatus à tali? 1. Reg. 14. Ascendit Ionathas manibus & pedibus reptans: & armiger eius secutus est eum per aspera & ardua queque: Ita Ioannes Dominum, Acre ei vas olei feruentis, acerbior ei aspectus Christi morientis erat. Ardens balneum potuit risisse: at Domini mortem non potuit non planxisse.

PARS V.

De oleo S. Ioannis.

Balneum
sanguinis.

VTigitur mors Christi Ioanni non accidit sine martyrio, ita olei balneum non sine mysterio. 1. Thomyris regina Massagetarum, Cyri, qui filium eius occiderat, comprehensi in bello, caput dolio sanguinis pleno immergit dicens: Bibe sanguinem, quem sisti. 2. Parthi M. Crasso Rom. Imp. auri cupido, capto aurum in os liquidum infuderunt.

Auri.

Dum petit Euphratem, satis lacrymantibus aurum,

Quod sicut Crassus, mortuus ille bibit.

Ita Romani unctum Christum Domini ista olei unctioe luserunt: sed delusi sunt ipsi.

Oleum in
pacificis.

1. Oleum gaudii symbolum, Pacificis victimis addilex vetus iubeat: at non Propitiatoris pro peccato: quod gaudium

peccatori nullum sit verum. Propterea, S. Ioannes, Ps. 44. vnxit te DEVS, Deus tuus oleo latiria praesortibus tuis.

2. Luctatorum erat praungi oleo, ut & Inpalastis. robur eis fortius esset, & elapsius lubricior. Luctator Ioannes erat oleumque ei conueniebat.

In variis.

3. Oleo tria sunt: coloribus addere lumen, ignem alere, mederi. Ioan. Ecclesia martyrio hoc illustrabat, exemplo accendebat & miraculo: infidelibus medebatur inuictus. Ideo Ps. 122. Impinguasti oleo caput eius & corpus.

In inaugurationibus.

Reges, Prophetæ, Pontifices oleo inaugurabantur: hæc tria Ioannes erat: quare & oleo perungendus. Vere Sacerdos Magnus, qui in diebus suis placuit Deo, in oleaceo gratiarum balneo innatans.

II. S. Greg. in 1. Reg. 10. & Moral. 15. & in Copia olei Ezech. 40. 2. notat, Oleum in lenticula, paucitate notare parvam gratiam: magnam oleum in cornu: Ergo maximam quod in dolio.

Ecc. 9. Omni tempore sint vestimenta tua candida, & oleum de capite tuo non deficiat. i. Sapientia cum virtutum studio. At Ioanni nec toto corpore defecit Iob. 29. La. uabam pedes meos butyro, & petra fundebat mihi riuos olei, felicitatem suam prædicat: felicior Ioannes, quo ab oleo affluentior.

Isaac de Iacobo, Gen. 27. Frumento, vino, & oleo stabiliui eum. Christus Ioannem panis & vini sacerdotio, & olei Martyrio. Volebat Christus Ioannis imaginem ferre ætatem, ideo pingebat eam oleo: non colore aqueo.

Est perennitatis.

Ezech. 16. Oleum meum & thymiana meum posuisti coram eis in ara. Hier. in Ose. 2. ait oleum in aris idolorum ponere, esse donis Dei abuti, & è sancta doctrina errores elicere. In Ose. 12. Ferre oleum in Aegyptum, esse, scientias sacras miscere profanis: quod Ps. 140. oleum peccatoris dicitur. Ioannes oleo sancto contra oleum impiorum

piorum est vsus, cunctos etiam Sanctos
superans doctrina, sapientia, gratia. Ps. 83.
Oleo sancto meo vnxi eum.

*Illæsus ab
oleo.*

III. Sed illæsus emerfit ex oleo: quia,
sic eum volo manere, donec veniam. Sic Duces
ad Dauidem, 2. Reg. 21. Non egredieris am-
plius nobiscum in prælum; ne extinguas lucer-
nam Israel. Ita Deus, Diuque hodie ad
emergentem. Eo quod, Sap. 10. Custodiuit
illum ab inimicis, & a seductoribus tutauit il-
lum, & certamen forte dedit illi, vt vinceret.
Cur? Psal. 90. Quoniam in me sperauit, libe-
rabo eum, eripiam eum, & glorificabo eum. Si
sperare tantum potest, quantum non
diligere?

Noluerit autem Deus eum in oleo

perire, quod oleum magnarum sitre- *Ob olei*
rum hieroglyphicum. Vt 1. Diuinitatis; *mysteria.*
quod aliis humoribus non misceatur: ita
Diuinitas non permista Humanitati, sed
supernatabat quasi. Non commixtione
substantiæ, sed vnitæ personæ. In hoc
oleo, Act. 17. viuimus, mouemur, & sumus.
Non ergo morti esse debuit. 2. Virginita-
tis. Hinc ab adulterarum sacrificio exclu-
debatur oleum: quippe purum nulli per-
mistibile. Oleo purior Ioannes: Hinc il-
læfior, quam tres in camino Babylonico.
Miraculum miramini? potius gratiam
Sancti, qui tantus quantus mira-
culum est

Dei.

INDEX